

Doktoravhandling

Doktoravhandling ved NTNU, 2024:978-82-326

Berit Skauge

Barns deltakelse i barnevernets arbeidsprosesser

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Avhandling for graden
philosophiae doctor
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Berit Skauge

Barns deltakelse i barnevernets arbeidsprosesser

Avhandling for graden philosophiae doctor

Trondheim, September 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Avhandling for graden philosophiae doctor

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

© Berit Skauge

ISBN 978-82-326-8180-8 (trykt utg.)

ISBN 978-82-326-8179-2 (elektr. utg.)

ISSN 1503-8181 (trykt utg.)

ISSN 2703-8084 (online ver.)

Doktoravhandling ved NTNU, 2024:294

Trykket av NTNU Grafisk senter

Barnet har en fremtid, men det har også en fortid i form av minneverdige hendelser, erindringer, mange timer med viktige betraktninger i all ensomhet. I likhet med oss husker de noe og glemmer noe annet, verdsetter det ene og er likegyldig til det andre, tenker logisk - og havner på villspor når de ikke vet bedre. De har tillit og tviler, begge deler med god grunn.

Janusz Korczak, 1929

Forord

At barnevernsarbeidere ikke snakker nok med barna har vært et tema siden jeg begynte i barnevernet i 1986, og min nysgjerrighet startet der. Med det lange tilbakeblikket som praktiker, har jeg fulgt mange endringer i barnevernet, også når det gjelder barns deltakelse. Jeg er veldig takknemlig for at jeg har fått lov til å finne mer ut av de spørsmål jeg har undret meg over.

Dette er en offentlig ph.d.-studie som er finansiert av Trondheim kommune og Forskningsrådet, og gjennomført i samarbeid med NTNU. Jeg retter en stor takk til alle som har vært involvert i den muligheten jeg har fått, samarbeidet som har vært gjennom prosjektet og alle som har bidratt gjennom studieperioden. Først og fremst vil jeg takke informantene for deres bidrag i form av tanker og meninger. Dere har gitt meg en utrolig mulighet til å få innsikt i deres arbeidshverdag, og barns deltakelse i barnevernet. Hovedveileder Edgar Marthinsen har fulgt meg siden mine unge dager i sosialtjenesten og inspirert med forskning og akademisk kunnskap. Jeg er i dag takknemlig for at han inspirerte og løste meg videre fra masterstudiet. Hans faglige innspill og diskusjoner underveis i phd-studien har gjort oppgaven både utfordrende og spennende. Min veileder Anita S. Storhaug skal ha en stor takk for sitt driv, gode struktur, og positive tilbakemeldinger. Ditt nitidige engasjement har vært avgjørende for å gjøre mine tekster til den beste utgaven. Uten Halvor Fauske som veileder hadde ikke statistikk vært like interessant og mulig å fordype seg i for meg. Takk også for at du har også engasjert deg og bidratt til framdrift gjennom dine tilbakemeldinger både på midtveis og sluttseminar. Jeg takker dere alle tre også som medforfattere, der analyse og skriveprosesser har gitt spennende diskusjoner og faglig fordykning og løft. Inger Sophie Husby og Liv Mette Gulbrandsen takkes for at de lette seg gjennom mine halvferdige produkter ved henholdsvis midtveis og sluttseminar, og ga meg nyttig respons.

Takk til Universitetet i Lund som tok så godt imot meg ved mitt opphold som gjesteforsker ved rettsosnologisk institutt. En særskilt takk til Per Wickenberg og Anna Sonander for deres engasjement for arbeidet mitt, og alle gode diskusjoner. Oppholdet der ga meg nye perspektiver som fikk betydning for det videre arbeidet.

Jeg har hatt mange diskusjonspartnere underveis, både kollegaer ved NTNU, Trondheim kommune, ungdommer i Forandringsfabrikken, samt forskere og sosialarbeidere jeg har diskutert og blitt inspirert av underveis - en stor takk til dere.

Takk til kolleger, venner og familie som har vist interesse og engasjement for prosjektet mitt. Mine personlige støttespillere, mann, barn og barnebarn; dere har så vidt kommet mellom meg og studien i perioder. Dere har holdt ut sammen med meg, og etter hvert med en utgave av meg selv som har vært fortaapt i mitt eget prosjekt. Jeg håper snart igjen å kunne ta tilbake min plass som mamma, murremor og frue på hel fritid.

Artikkeloversikt

Artikkel 1

Skauge, B., Storhaug, A.S. & Marthinsen, E. (2021). The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of “Child Participation” in *Child Welfare. Soc. Sci.* 10, 54. <https://doi.org/10.3390/socsci10020054>

Artikkel 2

Skauge, B., Fauske, H. & Storhaug, A. S. (2024) Which participation practices can be found in child welfare service records? *Journal of Public Child Welfare*, DOI: [10.1080/15548732.2024.2306150](https://doi.org/10.1080/15548732.2024.2306150)

Artikkel 3

Skauge, B. & Storhaug, A.S. (2024) How is participation understood and practiced in child welfare`s different phases? Akseptert for publisering i *Child and family social work*

Sammendrag

Det finnes flere ulike forståelser av begrepet deltakelse, med ulike begrunnelser for hva deltakelse er, og ulik utforming av praksis. Det kan være vanskelig å komme til en klar forståelse av begrepet fordi det er store ulikheter knyttet til hva praksisfeltet og ulike forskere legger i begrepet (Kjørholt, 2002; Skivenes og Strandbu, 2006; Biljeveld mfl., 2015; Tingstad 2019). Tema for avhandlingen er barns deltakelse i barnevernets arbeidsprosesser, det vil si, i de ulike aktivitetene og prosessene som barnevernet utfører i kontakt med barn og familier.

Hovedproblemstillingen for avhandlingen har vært: **Hvordan blir deltakelse forstått i barnevernets praksisfelt, og hvilke former for deltakelsespraksiser beskrives i barnevernet?**

Problemstillingen er forsøkt belyst gjennom forskningsspørsmål som presenteres i tre artikler. Med utgangspunkt i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv har jeg undersøkt hva jeg finner av forståelser av hva deltakelse innebærer og beskrivelser av deltakelsespraksiser i barnevernet. Dette har ført fram til drøftinger om hva som påvirker praksisen som beskrives i dokumenter og i intervjuer.

Avhandlingens tema er utforsket gjennom å anvende flere metoder: litteraturgjennomgang av studier på barns deltakelse i barnevernet, dokumentanalyse av barnevernjournaler og fokusgruppeintervjuer med ansatte i barnevernet. Litteraturstudien som presenteres i den første artikkelen utforsker forståelser og konseptualisering av deltakelse som finnes i studier på barns deltakelse ut fra forskningsspørsmålene: Hvilke forståelser og konseptualiseringer av barns deltakelse finner vi i studier på barns deltakelse i barnevernet? Hvordan kontekstualiseres og operasjonaliseres begrepet deltakelse i forskningsfeltet? Analysene som ble gjennomført ble basert på teoriene, modellene og begrepene som forskerne legger til grunn når de utformer sine studier. Ut fra min antagelse om hva som er sentralt for forståelsen av deltakelse, ble forskernes forståelse av hvorfor barn bør delta, sentralt i analysen. Analysen av artiklene indikerer at deltakelse kan innebære ulike forståelser, og forfatterne inkluderer ulike beskrivelser av hvordan de forstår begrepet. En fremtredende diskrepans mellom studiene i litteraturgjennomgangen er om de fremmer en rettighetsbasert diskurs, eller om de understreker at deltakelse er en prosess som utvikler seg gjennom sosial interaksjon over tid. Forskjellen mellom dem ligger i at enkelte artikler ser på barns medvirkningsrett som mer enn å få tak i barnets allerede dannede ståsted. Barns deltakelse

omfatter både det rettighetsbaserte begrepet og et sosialt og prosessuelt begrep om deltakelse, som innebærer støtte til forståelse og utøvelse i deltakelse. De fleste studiene i oversikten er opptatt av resultatet av deltakelsen, mens bare noen få vektla prosessen. Selv om mange ser deltakelse som en viktig forutsetning for et godt resultat, vektlegger andre å anerkjenne betydningen av barnets opplevelse av deltakelsen og å utforske deltakelse i sammenheng med barnets hverdagsliv.

Barnevernansattes forståelse og praktisering av deltakelse har vært behandlet i to av avhandlingens artikler (artikkel 2 og 3). I dokumentanalysen av barnevernjournalene undersøkte jeg hva som predikerer ulike aspekter og former for deltakelse som finnes i barnevernets arbeidsfaser (Undersøkelse, tiltak og omsorg) ut fra forskningsspørsmålene: i) hvordan og i hvilken grad barns deltakelse er dokumentert i ulike faser av barnevernssaken og ii) hvilke faktorer som predikerer graden av barns deltakelse i barnevernssaker.

Resultater fra dokumentanalysen som presenteres i artikkel 2, tyder på at det er sammenhenger mellom hva som dokumenteres av deltakelse og deltakelsens innhold og form. Studien skiller mellom hvem som er til stede; om barna er alene eller om andre er til stede når barna snakker med barnevernsarbeideren. Innholdet i samtalene kan være relatert til det barnevernssaken handler om eller generelle tema. Analysene viste at enesamtaler med barnevernsarbeideren om barnevernsrelaterte tema, øker muligheten for at barnets synspunkter blir dokumentert.

Fokusgruppeintervjuene utforsker barnevernsarbeidernes oppfatning av hva barns deltakelse innebærer, hvilke begrunnelser som finnes for hvorfor barn skal delta, og hvordan deltakelsen praktiseres i ulike arbeidsfaser. Analysene av fokusgruppeintervjuer som presenteres i artikkel 3 viste at informantene legger ulike forståelser til grunn for hvordan deltakelse kan forstås og beskriver ulike deltakelsespraksiser. Direkte og indirekte former for deltakelse tilbyr ulike posisjoner for barna, fra å være primærklient i direkte samhandling om hva saken handler om, til å bli observert eller representert by proxy. Når deltakelsen er direkte, og temaet er barnevernsrelatert, er samtalen knyttet til barnevernssaken og barnets spesifikke situasjon, hvor barna blir posisjonert som subjekter som kan snakke for seg selv. Barnet er i sentrum for hvorfor fagpersoner snakker sammen, men barn er ikke alltid de som oppleves å ha gyldig kunnskap om egen situasjon. Analysen viste at deltakelse kan sikres ved observasjon og formidling av barnets synspunkt eller andres vurderinger av barnets beste, som foreldre og fagpersoner. Indirekte deltakelse begrunnes både av hensyn til at barna trenger beskyttelse, at voksne har mer valid kunnskap og at vurderinger og

beslutninger kan fattes uten barnas deltakelse. Barn posisjoneres dermed enten som sårbare, uvitende eller irrelevante for barnevernets aktiviteter.

Målet med denne avhandlingen har vært å bidra til en empirisk og teoretisk diskusjon om barns deltakelse som noe mer enn et bestemt, avgrenset og samtidig uklart begrep i barnevernets forskning og praksis. Ved å ta i bruk et sosialkonstruksjonistisk perspektiv, har jeg forsøkt å utforske ulike forståelser av deltakelse, og de prosesser for dialog og handlinger som de uttrykkes gjennom. Videre problematiserer denne avhandlingen tilnærminger med fokus utelukkende på rettigheter, uten å diskutere hvordan deltakelse utspilles, utvikles og endres i sammenheng med de ulike kontekster de opererer innenfor. I denne avhandlingen ses de strukturelle forhold som det å være barn, som en betydelig faktor for de posisjoner som gjøres tilgjengelig for barns deltakelse.

Summary

There are several different understandings of the concept of participation, encompassing various reasons for and designs of practice. Achieving a clear understanding of the term can be challenging due to substantial differences in how both the field of practice and different researchers interpret it (Kjørholt, 2002; Skivenes & Strandbu, 2006; Biljeveld et al., 2015; Tingstad, 2019). The subject of the dissertation is children's participation in child welfare work processes, which encompass the diverse activities and procedures undertaken by child welfare services in their interactions with children and families.

The main research question for the thesis has been: **How is participation understood in child welfare's field of practice, and what forms of participation practices are described in child welfare?**

Adopting a social constructionist perspective, I have examined the understandings of participation and the descriptions of participation practices within the field of child welfare. Consequently, this approach has prompted discussions regarding the factors that influence the practices documented in various sources and obtained through interviews.

The problem has been attempted to be elucidated through research questions that are presented in three articles. The articles explore the connection between how participation is understood, the purpose of participation and child welfare's participation practices.

The dissertation's theme is explored by using several methods: literature review of studies on children's participation in child welfare, document analysis of child welfare records and focus group interviews with staff in child welfare. The literature study presented in the first article explores understandings and conceptualizations of participation from studies on children's participation based on the research questions: Which understandings and conceptualizations of children's participation do we find in studies on children's participation in child protection? How is the concept of participation contextualized and operationalized in the research field? The analyzes that were carried out were based on the theories, models and concepts that the researchers use as a basis when designing their studies.

Based on my assumption about what is central to the understanding of participation, the researchers' understanding of why children should participate became central to the analysis. The analysis of the articles indicates that participation can involve different understandings, and the authors include different descriptions of how they understand the term. A prominent discrepancy between the studies in the literature review is whether they promote a rights-based discourse, or whether they emphasize that participation is a process that develops through social interaction over time. The difference between them lies in the fact that some articles see the child's right to participate as more than getting hold of the child's already formed point of view. Children's participation includes both the rights-based concept and a social and procedural concept of participation, which involves support for understanding and practicing participation. Most of the studies in the review are concerned with the result of the participation, while only a few emphasized the process. Although many see participation as an important prerequisite for a good result, others emphasize recognizing the importance of the child's experience of participation and exploring participation in the context of the child's everyday life.

Child welfare workers' understanding and practice of participation has been presented in two of the dissertation's articles (articles 2 and 3). In the document analysis of the child welfare journals, I investigated what predicts various aspects and forms of participation found in the child welfare work phases (Investigation, in-home measures and out of home care) based on the research questions: i) Which aspects affect participation? ii) How and to what extent children's participation is documented in various phases of the child welfare cas? Results from the document analysis presented in article 2 indicate that there are connections between what is documented by participation and the content and form of participation. The study distinguishes between who is present; whether the children are alone or whether others are present when the children talk to the child welfare worker. The content of the conversations can be related to what the child welfare case is about or general topics. The

analyses showed that private conversations with the child protection worker about child protection-related topics increase the possibility of the child's views being documented.

The focus group interviews explore the child welfare workers' perception of what children's participation entails, what justifications there are for why children should participate and how participation is practiced in different work phases. The analyses of focus group interviews presented in article 3 showed that the informants base different understandings on how participation can be understood and describe different participation practices. Direct and indirect forms of participation offer different positions for the children, from being the primary client in direct interaction about what the case is about, to being observed or represented by proxy. When the participation is direct, and the topic is child welfare-related, the conversation is linked to the child welfare case and the child's specific situation, where the children are positioned as subjects who can speak for themselves. The child is at the center of why professionals talk together, but children are not always the ones who are perceived to have valid knowledge about their own situation. The analysis showed that participation can be ensured by observing and communicating the child's point of view or assessments of the child's best interests, by others, such as parents and professionals. Indirect participation is justified both on the grounds that the children need protection, that adults have more valid knowledge and that assessments and decisions can be made without the children's participation. The child is thus positioned either as vulnerable, ignorant or irrelevant to the activities of the child welfare services. The aim of this thesis has been to contribute to an empirical and theoretical discussion about children's participation as something more than a specific, limited and at the same time unclear concept in child welfare research and practice. By adopting a social constructionist perspective, I have attempted to explore different understandings of participation, and the processes of dialogue and actions through which they are expressed. Furthermore, this thesis problematizes approaches with a focus exclusively on rights, without discussing how participation is played out, developed and changed in the context of the various contexts in which they operate. In this thesis, the structural conditions such as being a child are seen as a significant factor for the positions which are made available for children's participation

Innhold

Forord	III
Artikkeloversikt	V
Sammendrag	VI
Summary	VIII
1. Introduksjon, bakgrunn, tema og problemstilling	1
1.1. Bakgrunn	1
1.2. Tema	2
1.3. Hensikten med studien	4
1.4. Avhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål	5
1.5. Avhandlingens oppbygging	6
2. Det barnevernfaglige feltet og deltakelse	7
2.1. Barns rettigheter	7
2.1.1. Barns menneskerettigheter og FNs barnekonvensjon	7
2.1.2. Juridiske rammer for medvirkning i norsk barnevernkontekst	10
2.2. Barneverntjenesten som kontekst for barns deltakelse	12
2.2.1. Undersøkellesfasen i barnevernet	13
2.2.2. Tiltaksfasen i barnevernet	15
2.2.3. Barn under omsorg	18
2.3. Kunnskap om barns deltakelse i barnevernet	19
2.3.1. Modeller	19
2.4. Dokumentasjon i barnevernet	21
2.4.1. Dokumentasjonens formål i barnevernet	23
2.4.2. Dokumentasjonens form og innhold	25
3. Teoretisk rammeverk og sentrale begreper	28
3.1. Sosialkonstruksjonisme	28
3.1.1. Grunnleggende antakelser i sosialkonstruksjonisme	28
3.1.2. Sosialkonstruksjonisme og barnevernet	32
3.1.3. Sosialkonstruksjonisme som analysestrategi	34
3.2. Barns deltakelsesposisjoner	37
3.3. Historisk perspektiv på barns rettigheter og aktørskap	39
3.3.1. Fra utvikling og sosialisering til den «nye» barndomssosiologien og barns rettigheter	39
3.3.2. Barn som kompetente og sårbare	40
3.4. Fra statisk til prosessuelt deltakelsesbegrep	42
3.4.1. Deltakelse som rettighet	43

3.4.2. Deltakelse som sosiokulturell prosess.....	43
3.4.3. Barn som medborgere – deltakelse i barns hverdagsliv	45
3.5. Barnevernet som normativt kunnskapsområde	46
3.5.1. Barnevernets kunnskapsfilter	47
4. Metodisk tilnærming	49
4.1. Litteraturstudie om barns deltakelse i barnevernet.....	50
4.1.1. Forholdet mellom problemstilling og valg av metode	50
4.1.2. Analyse	51
4.1.3. Metodiske betraktninger	51
4.2. Dokumentstudien.....	52
4.2.1. Beskrivelse og vurdering av utvalg	53
4.2.2. Operasjonalisering av deltakelse.....	55
4.2.3. Analyse	57
4.2.4. Metodiske betraktninger	57
4.3. Fokusgruppeintervju med ansatte i barneverntjenesten	61
4.3.1. Beskrivelse og vurdering av utvalg	63
4.3.2. Analyse	64
4.3.3. Metodiske betraktninger	66
4.3.4. Etske betraktninger	68
4.3.5. Nærhet og distanse til forskningsfeltet.....	70
4.4. Kombinerte metoder	72
5. Resultater: kort presentasjon av artikkelens resultater	75
Artikkel 1:	75
Artikkel 2:	75
Artikkel 3.	77
6. Diskusjon	79
6.1. Forståelser av deltakelse i barnevernets praksis	79
6.1.1. Rettighetsdiskursen som begrunnelser for barns deltakelse.....	80
6.1.2. Deltakelse som kontekstuelle prosesser	82
6.2. Barnets posisjon i barnevernets deltakelsespraksiser	85
6.2.1. Subjekt som kan snakke for seg selv.	85
6.2.2. Representasjon.....	89
6.2.3. Dokumentasjon i barnevernet.....	93
6.3. Barnevernets konstruksjoner av hjelp til barn	95
6.4. Hva innvirker på barnevernssystemets deltakelsespraksiser	99
Litteraturliste	103

Artikler og vedlegg 126

1. Introduksjon, bakgrunn, tema og problemstilling

1.1. Bakgrunn

Barns rett til deltakelse er en viktig rettighet i Norge. Til tross for lovkravene i barnekonvensjonen og i barnevernloven, er ikke barnas rett til deltakelse tilstrekkelig ivaretatt i praksis (Riksrevisjonen, 2022). Erkjennelsen av at barns deltakelse må styrkes har ført til endringer i nasjonal lovgivning, blant annet ble barns rettigheter i 2014 gitt et særskilt vern gjennom Grunnloven § 104. Barn skal gis mulighet til å forstå, bli lyttet til og kunne påvirke en beslutning og deltakelsen skal være i form av en prosess (Medvirkningsforskriften, 2023, § 5). Barnets ytringer skal i henhold til Lov om barnevern (barnevernsloven, 2023) være en del av planer og vedtak, og deltakelsen skal dokumenteres. Tidligere forskning (Lurie, mfl., 2015; Kennan, mfl., 2019; Toros, K. (2020; 2021) bekrefter at barns mulighet til å delta er mangelfull. Hva som hindrer at barns meninger og oppfatninger inkluderes i barnevernets vurderinger og avgjørelser har vært forsket på både internasjonalt og i Norge, noe jeg vil gjøre nærmere rede for i kapittel 1.2.

Jeg er utdannet sosionom i Trondheim i 1986, og har siden vært ansatt i Trondheim kommune. De første 13 årene ved barneverntjenesten i en av bydelene. Fra 1999 var jeg ansatt på Barnevernvakta, som er den kommunale barneverntjenestene sin beredskapsenhet. Jeg har de fleste årene i barnevernet jobbet som fagleder og var fra 2007 til 2018 daglig leder ved Barnevernvakta. Jeg fullførte master i sosialt arbeid i 2010, og har vært fast ansatt i deltidsstilling som lektor ved NTNU, Institutt for sosialt arbeid, siden 2015. I forbindelse med min masteroppgave i sosialt arbeid ved NTNU, gjennomførte jeg i 2010 en dokumentanalyse hvor jeg undersøkte i hvilken grad sosialarbeidere i barnevernet snakker med barn (Skauge, 2010). Endringer i forekomst av barns deltakelse i deres egne barnevernssaker var fokus for studien. Barnevernets beskrivelse av barna og barnas behov, gjengivelse av barnas meninger og nedtegnelser av utsagn fra barna, ble registrert ved to tidspunkt, 2000 og 2009. Barna var i overraskende liten grad i kontakt med sin saksbehandler i 2009 sammenlignet med i 2000, mens barnevernsarbeiderne selv opplevde økt fokus og bevissthet rundt viktigheten av barns deltakelse. Helsetilsynets tilsynsrapport året etter bekreftet at mine funn også gjaldt flere av kommunene i landet (Helsetilsynet, 2012).

Min undersøkelse fra Trondheim kommune i 2010 engasjerte både administrasjon og politikere. 26.01.2012 ble det fattet vedtak i Trondheim bystyre der rådmann ble bedt om å

se på muligheten for å iverksette et prosjekt for opplæring i Barnesamtalemotodikk (DSM) etter Gamst og Langballes kompetanseutviklingsprogram «Barnesamtalen». Trondheim kommune startet 08.05.2014 en kompetanseheving blant ansatte i alle bydeler med mål om at ansatte i barnevernet skulle gjennomføre opplæringsprogrammet «Barnesamtalen». Kommunen ønsket å undersøke i hvilken grad kompetanseheving i samtalemotodikk førte til at barn *reelt* deltar i barnevernets beslutninger og arbeidsprosesser. Som ansatt i kommunen startet jeg på en følgestudie av effekten av opplæringsprogrammet. Prosjektet fikk et design tilsvarende masterstudien med dokumentgjennomgang av spor etter barn og intervju av ansatte. Dette var starten på det som senere ble min ph.d.-studie. Flere endringer fulgte deretter, blant annet ble fokuset på evaluering tatt ut av studien. Arbeidstitelen da studien startet var «Barns reelle deltakelse i barnevernets arbeidsprosesser», der spørsmålene jeg ønsket svar på var om barns rettigheter gjenspeiles i praksis – og hvis ikke, hva er det som hindrer barns meninger og oppfatninger fra å inkluderes i barnevernets vurderinger og avgjørelser. Avhandlingens mål og forskningsspørsmålene som blir presentert i 1.4., har endret seg underveis, og til slutt også tittelen. Reell deltakelse kunne blitt forstått som om det skulle finnes en definert kategori for hva og hvordan deltakelse skal forstås – noe som ikke er avhandlingens intensjoner. Tittelen ble derfor endret til «Barns deltakelse i barnevernets arbeidsprosesser» Gjennom den vitenskapsteoretiske tilnærmingen jeg har benyttet, ønsker jeg å undersøke barneverntjenestens forståelse og praksis knyttet til deltakelse. Dette vil bli belyst gjennom analyser av barnevernets dokumenter og refleksjoner fra intervjuene.

1.2.Tema

Tema for denne avhandlingen er barns deltakelse i barnevernets arbeidsprosesser. Barns rett til å delta har vært fremtredende i barnevernets faglige fokus og politikerens oppmerksomhet. Selv om et økt fokus på barns rettigheter til deltakelse har ført til lovendringer i flere land, viser flere studier at sosialarbeidere synes det er utfordrende å implementere barns deltakelse i praksis (Bijleveld mfl., 2015; Kennan mfl., 2019; Toros, 2021). Barns begrensede mulighet for deltakelse forklares med manglende kompetanse hos barnevernsarbeideren, organisatoriske forhold i barnevernet, som tid, verdier og normer samt ulike forståelser av begrepet deltakelse (Vis mfl., 2012). Barn opplever at det er vanskelig å forstå hensikten med samtaler de har deltatt i med barnevernsarbeidere (Cossar mfl., 2014; Muench mfl., 2017). Barn har også fortalt at de ikke forstår hvorfor de blir spurt om forhold som ikke har med barnevernssaken å gjøre, som skole og hverdagsliv (Forandringsfabrikken, 2020; Havnen mfl., 2020;).

Praksis er mangelfull når det gjelder å involvere barn (Havnen mfl., 2020; Helsetilsynet, 2019; Storhaug mfl., 2020) og barnas meninger utelates i dokumentene (Huuskonen mfl., 2015). Flere undersøkelser og tilsyn viser at selv om de fleste barn blir snakket med i løpet av barnevernssaken, er det i mindre grad dokumentert at de får informasjon, og at deres synspunkt blir vektlagt i vurderinger (Riksrevisjonen, 2022). Barna blir i mindre grad snakket med i forbindelse med tiltak i hjemmet (Helsetilsynet, 2019), og de er sjelden med i evalueringer av tiltak (Helsetilsynet, 2019; Storhaug mfl., 2020). Innholdet i dokumenterte samtaler handler i større grad om generelle, hverdagslige tema enn bekymringstemaene eller tiltakene i familien (Helsetilsynet, 2019).

Medvirkning benyttes som begrep i ulike tekster som skal være styrende for norsk barnevernpraksis, blant annet i den nye barnevernsloven som ble gjeldende fra 01.01.2023 og i dokumenter fra Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). I Barne- og familiedepartementet (BFD) sine diskusjoner om begrepene, ble *medbestemmelse* vurdert til å gi signaler som kan gi barnet for mye innflytelse og stille for store krav til barnet (Prop.106L (2012-2013); Schrøder, 2018). *Deltakelse* ble vurdert til å kunne gi for lite innflytelse, og *medvirkning* ble valgt ut fra at dette begrepet kan plasseres et sted mellom medbestemmelse og deltakelse (Prop.106L (2012-2013); Schrøder, 2018). Det er derfor begrepet medvirkning som benyttes i den nye barnevernloven som trådte i kraft 01.01.2023. Deltakelse ble valgt i denne avhandlingen fordi det lover verken virkning eller bestemmelse, og kan dermed favne alle varianter av deltakelse. Dette samstemmer med min tilnærming, som har vært utforskende snarere enn en forhåndsdefinert tilnærming til deltakelse i barnevernet, der jeg søker etter å identifisere, oppdage eller måle deltakelse.

I likhet med Gulbrandsen mfl., (2012), Spyrou (2018) og Ulvik (2009a; 2009b; 2015), ser jeg deltakelse som et sosialt fenomen som foregår i ulike sammenhenger. Dette har ledet til at jeg utforsker hvordan deltakelsespraksiser beskrives og i hvilke sammenhenger deltakelse praktiseres, for å kunne bidra til innsikt i det sosiale fenomen *barns deltakelse i barnevernet*. Ved å dekonstruere hvordan deltakelse anvendes kan jeg fange bredden og finne tolkninger som kan beskrive fenomenet (Parton mfl.,1997). Sluttresultatet av denne undersøkelsesmetoden er ikke å si at deltakelse er relativt, men å kunne si noe om hvordan det fungerer gjennom å stille spørsmål ved hvordan det er nyttig, og hvordan det brukes (Parton, mfl.,1997).

Faser er et innarbeidet begrep i offentlige dokumenter og faglitteratur og anvendes uten at det forklares, slik som i NOU 2023:7, Prop. 133 L og Forskrifter fra Bufdir, der medvirkningforskriften, 2023, er ett eksempel. Forståelsen inkluderer at fasene følger en

kronologisk rekkefølge (Heimer mfl., 2017; Pölkki mfl., 2012), selv om ikke alle barnevernssaker inkluderer alle faser. Til tross for at fasene følger etter hverandre, vil det være ulikheter i hvordan fasene er inndelt mellom mottak av bekymringsmeldinger, undersøkelsesfasen og intervensjonsfasen. Fasene undersøkelse, tiltak i hjemmet og oppfølging av barn under omsorg, som jeg har valgt å undersøke her, har ulike rutiner, prosesser og mål for arbeidet, og er noen ganger organisert i ulike team med forskjellige ansatte (Heimer, mfl., 2017; Pölkki, mfl., 2012). Teamene, arbeidsprosessen og formålet med å involvere barnet kan variere i hver fase av barnevernprosessen.

Forskning på barns deltagelse i barnevernet skiller i liten grad på kontekstuelle forhold knyttet til barnevernssakens ulike faser (artikkel 1). Studier på barns deltakelse undersøker i hvilken grad barns synspunkter kommer fram i beslutninger, i hovedsak knyttet til undersøkelsesprosessen eller barn under omsorg (Arbeiter & Toros, 2017; Bessell, 2011; Bijleveld, 2015; Kennan mfl. 2019). Et mål med studien har vært å undersøke forekomsten av ulike deltakelsespraksiser i barnevernkontekster, hvilke deltakelsesposisjoner som blir tilgjengelig for barn og de sammenhenger som innvirker på deltakelsespraksisers form, innhold og omfang.

Avhandlingen har vektlagt å undersøke ulike barnevernkontekster og derfor tatt utgangspunkt i tre faser; undersøkelse, tiltak i hjemmet og omsorgsfase. Andre arbeidsfaser i barnevernet som kunne vært inkludert er meldingsfase, akuttvedtak og ettervern. Det er flere grunner til avgrensning av bredden i barnevernkontekster. Både faseinndelingen og aldersbegrensning samsvarer med min masterstudie (Skauge, 2010). Det er ikke gjort direkte sammenligning i avhandlingen, men denne ph.d.-studien startet som en oppfølging av masterstudien, og har fulgt noen av de samme rammene som denne. Samtidig ble ph.d.-studien utvidet når det gjelder områder som omfang av dokumenter, flere informantgrupper og en litteraturstudie. Avgrensninger i alder og faser er også begrunnet i et behov for å avgrense omfanget av områder og problemstillinger som studeres. Det har vært viktig å differensiere barnevernets arbeidsprosesser. Tre faser gir mulighet til å se ulikheter samtidig som det begrenser materialet til det håndterbare.

1.3. Hensikten med studien

Hensikten med denne avhandlingen har vært å få kunnskap om og problematisere deltakelsesbegrepet gjennom å utforske hvordan handlinger kommer til uttrykk gjennom dokumentasjon og intervjudialoger med ansatte i barneverntjenestene. Funn fra studien vil kunne bidra til økt bevissthet om hvordan barnevernet tenker om hva deltakelse innebærer,

og til at barnevernsarbeidere i større grad tilpasser deltakelsespraksiser til det enkelte barn og de ulike situasjoner der barn møter barnevernet. Kunnskap om hvordan barnevernsarbeidere resonnerer over egen praksis, kan bidra til innsikt i hvordan deltakelse kan forstås i forhold til barnevernets arbeidsprosesser. Jeg utforsker hvilke sosiale konsekvenser forståelsen av deltakelse blir tillagt, hvilke handlinger de mener som bør følge av deres forståelse, og den betydningen dette får for praksisutøvelsen. Jeg har på denne måten forsøkt å få et bilde av hvordan barns deltakelse konstrueres av aktørene som utgjør institusjonen barneverntjeneste (Sohlberg & Sohlberg, 2014).

1.4. Avhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål

Det har vært et mål å utforske forståelser av hva deltakelse innebærer og utdype hvordan deltakelse utføres i barnevernets arbeidsprosesser. Som barnevernsarbeider og forsker er jeg opptatt av hva som påvirker og utvikler praksis. Praksis er ikke alltid det barnevernsarbeiderne forventer, og politikere krever. Spenningen mellom synet på barn, holdninger i samfunnet og kunnskapsutvikling i barnevernet og politikk, vekker min nysgjerrighet. Jeg har i alle mine år i barnevernet vært særlig opptatt av de barna som trenger oss mest, som ofte er de som får mindre hjelp (Fauske mfl., 2009). For å kunne gi hjelp forutsetter det at vi lytter til det de formidler og tar deres mening på alvor. Uten en samarbeidsprosess er dette ikke mulig, hevder Husby mfl. (2018a). Spørsmålet er både hva en slik prosess innebærer og hvordan den kan utformes.

Årsaken til mangfoldet av forståelser ligger ikke kun i hvordan begrepet blir forstått, men også i at det er flere faktorer som bidrar til forhandling om formålet med deltakelsen (Healy, 2016); diskurser som former den institusjonelle kontekst, det formelle faglige grunnlag for institusjonens aktiviteter, brukernes forventninger, samt ansattes individuelle rammer for praksis. Barnevernets praksis og de innretninger barnevernet har for å hjelpe barn og familier, er informert av lovverk og kunnskap om hva som er bra for barns utvikling og helse. Hva som regnes som bra for barn endrer seg over tid og mellom kulturer, de har likhetstrekk, og kan forstås ulikt. Deltakelsespraksiser utspilles i samspillet mellom forståelser av begrepet deltakelse, hvordan barnevernsarbeiderne tenker om barn som aktører i barnevernets arbeidsprosesser og de tilnærminger barnevernet har tilgjengelig for hvordan de hjelper barn.

Hovedproblemstillingen for avhandlingen er: **Hvordan blir deltakelse forstått og praktisert i barnevernets praksisfelt?**

Studiens problemstilling er utforsket gjennom forskningsspørsmål som undersøker forekomsten av mangfoldet av deltakelsespraksiser i ulike barnevernkontekster, hvilke deltakelsesposisjoner som blir tilgjengelig for barn og de sammenhenger som innvirker på deltakelsespraksisers form, innhold og omfang. Hvilke forståelser av begrepet deltakelse kan finnes i barnevernfeltet og hvordan forstår barnevernsarbeidere hva barns deltakelse innebærer? Hvordan og i hvilken grad dokumenteres barns deltakelse i alle barnevernets faser og hva synes å innvirke på hva som dokumenteres? Hvilke utfordringer erfarer barnevernsarbeiderne når det gjelder å praktisere barns deltakelse?

1.5. Avhandlingens oppbygging

Avhandlingen følger denne oppbyggingen: I kapittel 2 blir det gitt en oversikt over kunnskapsgrunnlaget, der relevant lovverk, kunnskap og tidligere forskning som er relevant for avhandlingens tema og problemstillinger blir gjennomgått. I kapittel 3 blir avhandlingens teoretiske forståelsesramme, sosialkonstruksjonisme, presentert og begrunnet. I tråd med denne tilnærmingens vektlegging av historisk og kulturell spesifisitet, redegjør jeg for hvordan barns posisjon har endret seg gjennom historien, som et grunnlag for å forstå hvordan deltakelse blir forstått i dag, både av forskning og av barnevernsarbeiderne. Jeg ser også på barnevernet som et normativt kunnskapsområde. I kapittel 4 beskriver og begrunner jeg hvordan jeg har gått frem metodisk. Jeg redegjør for forskningsdesign og analysestrategier for de tre ulike metodene som er valgt. Jeg ser deretter på forhold rundt det å kombinere ulike metoder, diskuterer styrker og svakheter ved datainnsamling og -materiale, og etiske sider ved undersøkelsen. I kapittel 5 gir jeg et sammendrag av artiklene. Til slutt i kapittel 6 diskuteres artiklenes hovedresultater opp mot teori og annen relevant forskning som er presentert i avhandlingen.

2. Det barnevernfaglige feltet og deltakelse

I dette kapittelet vil jeg beskrive rammer som er vesentlige for barns deltakelse i barnevernet. Jeg starter med å presentere de juridiske rammene for barns rettigheter med vekt på deltakelse. Deretter vil jeg beskrive det norske barnevernssystemets organisering av arbeidsprosessene. Hvilken kunnskap barnevernet trekker på får betydning for hvordan systemet ser på hvordan de skal hjelpe barn og påvirker forståelsen av barns deltakelse. Jeg vil derfor presentere modeller og perspektiver som har hatt innflytelse på barns deltakelse og posisjonen kunnskapen fra barn har. Barn har ikke bare rett til å delta, men deltakelsen er også lovpålagt å dokumentere. Dokumentasjon i barnevernet er en del av datamaterialet og jeg vil avslutte kapittelet med juridiske rammer for dokumentasjon i norsk barnevern og forskningskunnskap på dokumentasjon i barnevernet.

2.1. Barns rettigheter

2.1.1. Barns menneskerettigheter og FNs barnekonvensjon

Medvirkning som en grunnleggende verdi og rettighet fikk internasjonal oppslutning i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter (1948), og i den europeiske konvensjon om menneskerettigheter utarbeidet av Europarådet (EMK, 1950). FNs menneskerettigheter var et resultat av internasjonale forhandlinger der International Association of Schools of Social Work (IASSW) var en av bidragsyterne til diskusjonene (Grimwood, 2016). Grimwood mener at mye av dagens praksis i sosialt arbeid bygger på menneskerettigheter. Det finnes ulike perspektiver på hvordan menneskerettigheter blir forstått. Ife (2019) mener å ha identifisert tre perspektiver i den historiske menneskerettighetslitteraturen. Det første kaller han *natural rights* som utgår fra en forståelse av rettigheter som en naturlig del av det å være menneske, at det er noe vi er født med. Ut fra dette perspektivet vil mennesker søke å forstå og forklare rettigheter gjennom filosofi, teologi eller psykologiske perspektiver. Ife mener at å forstå rettigheter som noe uavhengig av menneskelig aktørskap tilhører en positivistisk verdensanskuelse. Det andre perspektivet hevder han er det *juridiske*, der vi forstår våre rettigheter som at de kun eksisterer i den grad de er beskyttet, garantert eller realisert som et resultat av statlige handlinger. Ut fra en slik forståelse av deltakelse vil vi være opptatt av å se etter om lover og konvensjoner oppfyller våre menneskerettigheter. I dette perspektivet er det gjerne jurister og lovgivere som har ansvaret for menneskerettighetspraksiser. Ife (2019) mener denne forståelsen er den dominerende diskursen om menneskerettigheter. Den tredje forståelsen Ife (2019) identifiserer i litteraturen om menneskerettigheter kaller han *the constructed rights*, der rettigheter ikke sees på som noe som kan identifiseres og oppdages. Ut fra dette perspektivet er man opptatt av å undersøke måten folk forstår sine og

andres rettigheter og plikter. Dette perspektivet ser på hvordan vi forhandler og reforhandler rettigheter i våre hverdagsliv i interaksjon med andre. Rettigheter blir definert av folket selv og ikke av andre; enten det er filosofer eller jurister.

Mitt perspektiv i denne avhandlingen er i tråd med det Ife skriver om å utforske rettigheter slik de praktiseres mellom mennesker. En sosialkonstruksjonistisk tilnærming som jeg har valgt å utforske barns deltakelse fra, ser rettigheter som konstruert gjennom menneskelige interaksjoner. Hvordan barns rettigheter, som barnekonvensjonen og barnevernloven praktiseres, vil derfor påvirkes av sted, tid og forskjeller både når det gjelder strukturelle og lokale forhold.

Barns menneskerettigheter ble formalisert og kontraktsfestet gjennom FNs Barnekonvensjon i 1989, etter et langvarig arbeid (Ursin & Ellingsen 2021). Konvensjonen trådte i kraft 02.09.1990 og 20 stater ratifiserte den (Palmstierna & Sonander, 2021). Norge var blant de første landene som ratifiserte barnekonvensjonen i 1991. Inkorporeringen av konvensjonen i lov om menneskerettigheter i 2003 betydde en ytterligere styrking av barns stilling som rettssubjekter i samfunnet. Ved at barnekonvensjonen ble tatt inn i den norske menneskerettsloven av 1999 (Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett) og gitt forrang foran annen lovgivning, betyr at dersom beslutninger etter annen lovgivning strider mot barnekonvensjonen, skal denne gå foran (Stang & Sveaas, 2016). Barns status som sosiale deltakere i samfunnet vil være avhengig av hvilke konsekvenser inkorporeringen får for ulike praksisfelt (Kjørholt, 2010). FNs barnekomité har mandat til å overvåke implementeringsarbeidet og rettighetspraksiser i de enkelte nasjonene og norske myndigheter må rapportere status for barns situasjon i Norge hvert femte år. Norge ble i 2010 kritisert av FNs barnekomite for ikke å sikre barns rett til å bli hørt, noe som førte til skjerpede nasjonale lovbestemmelser (Stang & Sveaas, 2016).

Barnekonvensjonen inneholder en rekke rettigheter som er kategorisert som deltakerrettigheter. Disse inkluderer artikkel 12 om barns deltakelse, artikkel 13 (ytringsfrihet), artikkel 14 (tankefrihet, samvittighetsfrihet og religion), artikkel 15 (foreningsfrihet og fredelige forsamlinger) og artikkel 17 (tilgang til informasjon). Den mest sentrale artikkelen i barnevernkonvensjonen når det gjelder barns deltakelse er Artikkel 12:

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For dette formålet skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en

representant eller et egnet organ på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

I FNs barnekomité sin generelle kommentar nr.12 (2009), presiseres det i deres tolkning av artikkel 12 at utgangspunktet er at barn er kompetente, barn skal ikke behøve å bevise at de er i stand til å delta, samt at det ikke er noen aldersgrense for barn for å uttale seg (Tisdall mfl., 2021). I kommentaren utdypes retten til å bli hørt som en prosessregel og krav til saksbehandlingen i saker som gjelder barn. Dette betyr at det er viktig å forberede barnet på hvordan prosessen vil foregå og informere dem om betydningen av deres uttalelser i saken, samt mulige konsekvenser av sakens utfall. For å kunne benytte seg av retten, må barnet ha tilstrekkelig informasjon i forkant, tilpasset det enkelte barn uansett barnets evne til å uttrykke seg.

Barns rett til deltakelse anses som en av de grunnleggende verdiene i konvensjonen og samtidig også blant de mest nyskapende og kontroversielle (Schrøder, 2018). Hensynet til barnets beste er et overordnet prinsipp i Barnekonvensjonen og nedfelt i artikkel 3. Barnets beste var allerede et sentralt prinsipp da «Erklæringen om Barnets Rettigheter» ble vedtatt av FN i 1959 (Gjedrem, 2018). Det som trekkes frem som en utfordring, er at barnets beste er knyttet til ideologi og moralske vurderinger og har ulikt meningsinnhold i forskjellige kulturelle kontekster (Palmstierna & Sonander, 2021). FNs Barnekomite har i sin konkretisering hvordan barnets beste skal tolkes, imøtekommet noe av denne innvendingen når de har tydeliggjort at det er et dynamisk begrep som er i kontinuerlig utvikling og dermed bare er et rammeverk for å vurdere og fastsette barnets beste. Artikkel 3 får innvirkning i barnevernets praksis fordi hensynet til barnets beste både er en avveiningsnorm, et rettslig vilkår og det bærende prinsippet i barnevernssaker (Stang & Sveaas, 2016). Barnets beste er inntatt som et grunnleggende prinsipp i norsk lov, der barnets mening skal være et sentralt moment i vurderingen (NOU 2023:7).

Hensynet til barnets beste og retten til deltakelse har blitt problematisert som motsetningsfylt, fordi det i enkelte sammenhenger kan være belastende for barn å delta, og det kan gi barna et for stort ansvar (Ponnert, 2019). Deltakelse kan også ses som en forutsetning for beskyttelse og omsorg fordi barns deltakelse kan bidra til at barnevernets intervensjoner blir mer treffsikre og lykkes bedre å gi barnet den omsorg og sikkerhet det har behov for (Muench mfl. 2017). Informasjon fra barnas gir mer dybde i utredningene (Healy & Darlington, 2009) og fører dermed til et bedre grunnlag for barnevernets beslutninger og mulighet for å iverksette tiltak i tråd med barnas ønsker og behov (Archard & Skivenes, 2009; Muench mfl. 2017; Vis mfl., 2012), som dermed gir bedre beskyttelse (Bessell, 2011;

Kriz & Roundtree- Swain, 2017). Andre hevder imidlertid at retten til beskyttelse og omsorg kan ses som en forutsetning for retten til deltakelse (Landsdown, 2010; Ponnert & Sonander, 2019). Retten til å bli beskyttet mot skade ses som like grunnleggende for å at barn skal kunne delta (Mitchell mfl., 2023). Samtidig fremhever Mitchell mfl. betydningen av at forholdet mellom barns medvirkning og beskyttelse av barn ikke bør forstås som et uunngåelig spenningsforhold. Betrakter vi medvirkning og beskyttelse som gjensidig relatert og avhengige faktorer, ser vi barnets avhengighet og barnets kompetanse som komplementære (Schrøder, 2018), og at det dermed er en helhetlig fortolkning som kan bidra til at rettighetene ses som mindre motsetningsfulle; Vi oppnår ikke å gjøre barn trygge hvis de ikke blir hørt og barn kan ikke høres dersom de ikke opplever å være trygge (Mitchell et al., 2023, s.6).

Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) har som formål å beskytte menneskerettighetene og de grunnleggende frihetene. EMK ble gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven. Ved motstrid mellom konvensjonen og annen norsk lov, har konvensjonen forrang, jf. menneskerettsloven § 3. Norge har blitt dømt for brudd i artikkel 8 om retten til familieliv i flere saker. I barnevernssaker kan retten til familieliv i henhold til EMK komme i konflikt med prinsippet i FNs barnekonvensjon om barnets status som et selvstendig individ med egne rettigheter. I saksbehandlingsrundskrivet (Bufdir, 2023) blir det fremhevet at det er viktig å foreta en balansert avveining når det gjelder hensynet til barnets beste og barnets og foreldrenes rett til familieliv, og at vurderinger må være godt synlig i begrunnelsene fra barneverntjenestene, barneverns- og helsenemndene og domstolene.

2.1.2. Juridiske rammer for medvirkning i norsk barnevernkontekst

Barns rett til medvirkning er et sentralt hensyn i norsk barnevernsrett og det har de siste 15 årene vært flere endringer i de juridiske rammer og retningslinjer for barns deltakelse i barnevernet. Dette har ført til nye forskrifter og tiltak som har som mål å beskytte barns rettigheter i barnevernets prosesser og arbeid, som nevnt i NOU (2023:7). I en grunnlovsrevisjon i 2014 ble FNs barnekonvensjons prinsipp om barnets rett til å bli hørt, tatt inn i Grunnlovens § 104 første ledd. Etter denne bestemmelsen har barn *“rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og deres mening skal tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling”*. Barnevernloven av 1992 ble 01.01.2023 erstattet med ny barnevernlov.

Ifølge forskrift om barns medvirkning i barnevernet (2023) er formålet å styrke barn og unges medvirkning og innflytelse i barnevernet for å få frem barnets perspektiv. Samtaler med barnet blir sett på som en forutsetning for, men ikke en garanti for medvirkning.

Barnevernloven har blitt endret flere ganger de siste årene, der barns rett til deltakelse har blitt styrket gjennom flere endringer. Disse er tatt inn i den nye barnevernloven der blant annet en ny og overordnet bestemmelse om at barnets beste er et grunnleggende hensyn i alle handlinger og avgjørelser som berører et barn fremkommer i § 1-3. Det presiseres at retten til medvirkning og innflytelse gjelder hele arbeidsprosessen og for alle forhold som vedrører barnet, ikke bare når det tas rettslige eller administrative avgjørelser (Medvirkningsforskriften, 2023). Barns rett til medvirkning i barnevernssaker fremgår av:

§ 1-4. Barnets rett til medvirkning

Et barn som er i stand til å danne seg egne meninger, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barn har rett til å uttale seg til barnevernet uavhengig av foreldrenes samtykke, og uten at foreldrene informeres om samtalen på forhånd. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger. Barnet skal bli lyttet til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

Barn skal informeres om hva opplysninger fra barnet kan brukes til og hvem som kan få innsyn i disse opplysningene. Barnet har rett til å uttale seg før det bestemmes at opplysningene skal deles, og barnets syn skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Et barn kan i møter med barnevernet gis anledning til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til. Tillitspersonen kan pålegges taushetsplikt.

Det som er nytt i lovteksten, er at aldershenviingen på syv år ble fjernet, samt at barn har rett til å uttale seg til barnevernet uavhengig av om foreldrene samtykker til dette, også uten at foreldrene informeres om samtalen på forhånd. Den nye barnevernloven presiserer at barn skal bli informert om formålet med bruken av informasjonen de gir, samt hvem som kan få tilgang til disse opplysningene. Barnet har også rett til å uttale seg før det tas beslutning om deling av informasjonen. Hvordan medvirkning skal defineres beskrives i forskriftens § 3 hvor tilpasningen til barnet understrekes blant annet gjennom at: *Barn kan medvirke i egen sak ved å uttrykke sin forståelse, valg og preferanser gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon.* Når forskriften utdypes at “*Den som er ansvarlig for å høre barnet må snakke med ham eller henne*”, kan dette oppfattes som intensjoner om direkte kontakt med barnet. Det fremgår også av saksbehandlingsrundskrivet (Bufdir, 2023) at barneverntjenesten oppfordres til å kontakte barnet direkte for å avklare om barnet ønsker å samtale. Barnevernet er pålagt å dokumentere barnets medvirkning i sin saksbehandling, noe som vil bli nærmere behandlet senere i dette kapitlet. Barnevernlovens formålsparagraf (§1-1) understreker at barn skal møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Formålsbestemmelsen gir retning for barneverntjenestens prioriteringer generelt og uttrykker en forventning om hvordan barnevernsarbeidere skal møte barn (Bufdir, 2023).

2.2. Barneverntjenesten som kontekst for barns deltakelse

Barnevern er et bredt felt med ulike arbeidsmåter og tilnærminger. Ulikheter i organisering, arbeidskulturer og holdninger opptrer både mellom land og lokale barneverntjenester. De forskjellige nivåene i systemene som skal beskytte barn, kan ha ulik orientering. For å få et helhetlig bilde og kunne sammenligne barnevernssystem mener Connolly & Katz (2014; 2019) at en må se til både det lovregulerte barnevernssystemet, det videre sosiale beskyttelsessystemet og samfunnet som helhet. Hvordan systemet som skal beskytte barn er innrettet, påvirkes av politiske, sosiale og økonomiske forhold. Sosialt arbeids praksis og konstruksjonen av faglige formål varierer alt etter ulike historiske, geografiske og institusjonelle praksiskontekster (Healy, 2009; 2016).

Barnevernet i Norge har flere likhetstrekk med mange andre lands barnevern, og særlig de nordiske land, samtidig som at både Norge og de nordiske landene skiller seg ut i en global kontekst (NOU 2023:7). Barnevernet i Norge har blitt beskrevet som et system som både er orientert mot familieorienterte tjenester, og som barnesentrert fordi det er de forebyggende og frivillige tiltakene som vektlegges (Falch-Eriksen & Skivenes, 2019). Et trekk ved barnesentrerte tjenester er at barns rettigheter, interesser og behov anses som essensielle elementer i tjenestetilbudet, og at barn gis mulighet til å uttrykke sine synspunkter og meninger og involveres i saker som angår dem (Pøso & Enroos, 2017).

Barneverntjenestene i Norge har et felles lovverk og likheter i rammeverk, likevel finnes det store forskjeller når vi ser på praksis mellom barneverntjenester (Christiansen, 2019; Falch-Eriksen og Skivenes, 2019; Vis mfl., 2022). Alle kommuner skal ha barneverntjeneste, og i 2021 var det 223 barneverntjenester i Norge (Riksrevisjonen, 2022). Av disse var 62 tjenester organisert i interkommunale samarbeid. Ifølge statistikk fra Bufdir (Riksrevisjonen, 2022), var det i 2021 totalt 46 små barneverntjenester (under 5 ansatte), 96 mellomstore (ansatte fra 5 til 19,9) og 81 store (over 20 ansatte). I 2022 mottok barnevernstjenestene 49 778 bekymringsmeldinger for 43 522 barn i aldersgruppa 0-17 år som gjaldt "nye" barn, det vil si barn de ikke hadde et aktivt barnevernstiltak eller en pågående undersøkelse. Dersom disse inkluderes, mottok barnevernstjenestene imot totalt 80 238 meldinger i 2022. Antall meldinger i nye saker for aldergruppen 6-12 var 18 154.

Barneverntjenesten har ansvar for å vurdere meldinger, gjennomføre undersøkelser, og der det er aktuelt, iverksette og følge opp tiltak i samarbeid med barn og foreldre, samt fremme saker for barneverns- og helsenemnda der tiltakene krever behandling i nemnd. Kommunen har i henhold til barnevernloven ansvar for at de ansatte i barneverntjenesten har kompetanse og tilstrekkelig ressurser til å utføre arbeidsoppgavene sine på en forsvarlig

måte, og innebærer at praksis er forankret i anerkjent fagkunnskap og faglige anbefalinger, ytes i tide og i et tilstrekkelig omfang. Innholdet vil dermed kunne endre seg i takt med fagutviklingen og med endringer i verdioppfatninger i samfunnet (Bufdir, 2023).

2.2.1. Undersøkellesfasen i barnevernet

Selv om de kommunale barneverntjenestene er ulikt organisert, er faseinndelingen fra melding til undersøkelsesfase og tiltaksfase derimot lik. Fasene har ulike mål og barn og familier møter ofte ulike team. Barneverntjenesten har rett og plikt til å gjennomføre undersøkelser. Saksbehandlingsrundskrivet (Bufdir, 2023) vektlegger det relasjonelle arbeidet fordi det er i undersøkelsesfasen grunnlaget legges for barnevernets videre hjelp til utsatte barn og familier. Denne intensjonen kan bli påvirket om barneverntjenesten doverfører saken til et annet team etter undersøkelsen. Formålet med en undersøkelse er å finne ut om barnet lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling samt vurdere om barnet og familien har behov for barneverntiltak (Bufdir, 2023). Fristene for hvor lenge en undersøkelse kan vare (3 måneder og i særlig tilfeller opp til 6), setter tidsrammer for undersøkelsen, men det må være faglige vurderinger som ligger til grunn for hvor omfattende den skal være. Kravet om at undersøkelsen skal gjøres så skånsom som mulig begrenser hva barneverntjenesten kan gjøre uten foreldrenes samtykke, men undersøkelsen skal samtidig gjennomføres systematisk og grundig nok til å kunne avgjøre om det er nødvendig å iverksette tiltak etter barnevernloven.

Barneverntjenesten kan kreve å få samtale med barnet alene, uten foreldrenes samtykke, (bv.l.§ 2-2) dersom det anses nødvendig for å få saken godt nok opplyst. Enesamtaler med barn begrunnes både ut fra betydningen av å samarbeide med barnet og at barnet selv er en sentral kilde til opplysninger. I saksbehandlingsrundskrivet (Bufdir, 2023) understrekes det at en god relasjon til barnet vil både kunne bidra til at barnet oppfatter barneverntjenestens bistand som hjelp og støtte. Samtidig er relasjon den viktigste faktoren for at barnet opplever det trygt nok til å snakke fritt i samtalen (Bufdir, 2023). Innholdet skal ikke bare dreie seg om å innhente informasjon, men tilrettelegges slik at barnet, så langt det er mulig, får gitt uttrykk for sine synspunkter og sine behov. Videre står det i saksbehandlingsrundskrivet, at formålet med samtaler med barnet i undersøkelsesfasen vil både være å kartlegge faktiske forhold og barnets opplevelser av sin livssituasjon, samt bidra til å oppfylle barnets medvirkningsrett. Det tas likevel forbehold om at barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter, og at det skal vurderes om hensynet til barnets beste tilsier noe annet. Av hensyn til at barnet skal oppleve det trygt nok å snakke, er det mulig å begrense innsyn i undersøkelsessaken så lenge dette pågår.

Barneverntjenesten skal så langt som mulig forklare hva informasjonen skal brukes til og hvem som kan få vite hva som blir sagt, samt informere barna om muligheten for å nekte foreldrene innsyn. Det må legges vekt på om foreldrene setter seg imot en slik enesamtale, og hvilken virkning dette har på barnet og om barnet uttrykker ønske om å slippe slik samtale (Bufdir, 2023). Barnet har imidlertid ikke en plikt til å snakke med barneverntjenesten, de kan bare gjennomføres hvis barnet selv ønsker dette.

Barneverntjenestens arbeid i undersøkelsesfasen har vært gjenstand for flere tilsyn og rapporter de siste årene (Christiansen, mfl., 2019; Havnen, mfl., 2020; Helsetilsynet, 2021; Riksrevisjonen, 2022; Vis, mfl., 2016). Selv om det er flest offentlige tilsyn og rapporter fra undersøkelsesfasen, virker manglende involvering av barn å være gjennomgående i de ulike fasene av barnevernets arbeid, hvilket er brudd på barns prosessuelle rettigheter (NOU 2023:7). Barnets meninger og egne perspektiver ser ut til å bli etterspurt, dokumentert og tatt i betraktning når det tas beslutninger, enten det gjelder under undersøkelsesprosessen, ved valg av hjelpetiltak eller i saker som behandles i nemnda (Christiansen, mfl., 2015; Forandringfabrikken, 2022; Havnen mfl., 2020; NOU 2023:7). Med bakgrunn i svikt og kvalitetsutfordringer på flere områder har det de siste ti årene blitt gjennomført en rekke reformer og endringer i det norske barnevernssystemet; ny barnevernslov, barnevernsreformen, kompetanseløftet i barnevernet, utviklingen av nye digitale verktøy for barneverntjenestene, nye lovbestemmelser om koordinering og samordning av velferdstjenestene (NOU 2023:7).

Oppmerksomheten knyttet til barns medvirkning har blitt større og Havnen mfl., (2020) hevder at flere barn ser ut til å bli snakket med i barnevernssaker nå enn før. Likevel synes det ikke selvsagt at det er innholdet i bekymringen som blir tema i samtaler med barnet. Flere tilsyn peker på at det mange ganger kan være tilfeldig hva som blir tema i samtalen (Helsetilsynet, 2021; Riksrevisjonen, 2022).

Havnen mfl. (2020) fant i sin undersøkelse at det var lite sammenheng mellom bekymringsmeldingen og det som ble tatt opp i samtalen. Selv når barn gir viktig informasjon ser det ikke ut til at dette nødvendigvis blir vurdert og vektlagt (Riksrevisjonen, 2022). Havnen mfl. (2020) sin undersøkelse viste at om barnets synspunkt var referert mest mulig direkte eller konkret, så dette ut å bli tillagt større vekt i beslutningen, enn om barnets synspunkter ble referert i mer generelle vendinger.

Tilsynene Riksrevisjonens rapport viser til finner også at barnets mening kan gjengis uten at barnevernet har snakket med barnet. Begrunnelser som kommer fram for ikke å snakke med barna kan være barnets alder, barnets kontakt med andre instanser eller at det

vurderes som ikke nødvendig (Havnen mfl., 2020). Samtaler med foreldre ser ut til å være den mest vanlige aktiviteten i undersøkelsesfasen, og en studie fra 2019 (Christiansen, mfl.) viser til at det ble gjennomført i snitt 2,9 samtaler med foreldrene gjennom undersøkelsen, men gjennomsnittet for møter med barna var 1,4. Antallet varierte betydelig mellom tjenestene, fra 0 til 14 møter. Tema for bekymringen hadde innvirkning på antall samtaler, der det ble snakket oftere med barnet når bekymringen gjaldt fysisk mishandling eller vold i hjemmet. De påpekte at barnets synspunkter i flere tilfeller ble utelatt i den endelige begrunnelsen for vedtak i disse sakene, dersom disse ikke var i samsvar med barnevernets vurderinger eller foreldres uttalelser.

2.2.2. Tiltaksfasen i barnevernet

I 2018 ble det lovfestet at barn har rett til nødvendige barnevernstiltak når vilkårene for tiltaket er oppfylt. Dette medfører en plikt for barneverntjenesten til å sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Staten har i henhold til Menneskerettskonvensjonen og FNs barnekonvensjon forpliktet seg å legge til rette for at barn kan vokse opp med sine foreldre. Derfor henviser også saksbehandlingsrundskrivet (Bufdir, 2023) til at det i tråd med menneskerettslige forpliktelser, Grunnloven og barnevernloven §1-5, så skal barn i utgangspunktet få hjelp i sin egen familie. Samtidig skal tiltak som besluttes etter barnevernloven kapittel 3 til 7 være basert på en grundig vurdering av hva som er det beste for barnet (Bufdir, 2023).

Barnets rett til medvirkning skal ivaretas også når barneverntjenesten fatter vedtak om hjelpetiltak. Det vil si at barnet involveres i tilstrekkelig grad i planlegging, gjennomføring og evaluering av hjelpetiltakene (Bufdir, 2023). Medvirkningen skal sikres i utarbeidelse og endringer av tiltaksplanen, samt gjennom at barnet tar del i evalueringen av hjelpetiltaket og det videre arbeidet med tiltaksplanen. Etter barnevernloven § 2-2 femte ledd kan barneverntjenesten kreve å få snakke med barnet i enerom i undersøkelsesfasen, men i tiltaksfasen må foreldrene samtykke til dette. Dersom barneverntjenesten mener at enesamtale er nødvendig og foreldrene ikke samtykker, må det åpnes en ny undersøkelse i saken (Bufdir, 2023). Den sterke vektleggingen av barnets deltakelse og medvirkning kan synes å ta lite høyde for at omkring halvparten av de problemene som tas opp i barnevernet omhandler foreldrene og deres væremåter og situasjon som mer indirekte kan ramme barnet, og drøftes ikke særskilt fra Bufdir i deres rundskriv. Det kan reises spørsmål om omfanget av foreldreveiledning og lignende tiltak nødvendigvis må 'klientisere' barna?

Ulike former for foreldreveiledning som retter seg mot foreldrenes omsorgsevne, beskrives i saksbehandlingsrundskrivet som omsorgsendrende tiltak. Kompenserende tiltak iverksettes

når det er nødvendig for å sikre barnet en tilfredsstillende omsorgssituasjon. Eksplisitt oppgitte kompensierende tiltak kan pålegges etter vedtak i barneverns- og helsenemnda. Når barneverntjenesten treffer vedtak om hjelpetiltak, skal det utarbeides en plan for tiltakene der målet med hjelpetiltakene, hva de skal inneholde, og hvor lenge de er ment å vare. Planen regnes som et av barneverntjenestens viktigste verktøy ved oppfølgingen av barnet og foreldrene, og skal evalueres systematisk og regelmessig og endres dersom barnets behov tilsier det (Bufdir, 2023).

Bruken av hjelpetiltak i hjemmet har gått ned siden 2017. Antall barn med hjelpetiltak i hjemmet er redusert med 14 % i perioden, og andelen er redusert fra nesten 20 per 1000 barn til 17,3 (NOU 2023:7). Det har over tid vært en tendens til dreining fra støttende tiltak rettet mot barnet, til veiledende tiltak rettet mer mot foreldre. I 2015 mottok flere tiltak for å styrke utviklingen til barnet, enn tiltak for å styrke foreldreferdigheter, mens denne tendensen var motsatt ved utgangen av 2021. Ifølge Bufdir (2023) er dette en del av en ønsket utvikling, der man ved å rette tiltakene mer mot veiledning av foreldre, ønsker å oppnå en varig endring der foreldre klarer å ivareta omsorgen bedre for barna. Spørsmålene som kan reise seg, er om det anses å være foreldrene som har «behov».

Råd og veiledning er det mest brukte foreldrestøttende tiltaket og utgjorde godt over halvparten av tiltakene ved utgangen av 2021 etterfulgt av hjemkonsulent, miljøarbeider og andre hjemmebaserte tiltak (SSB, 2023). Råd og veiledning kan være rettet mot foreldre, mot barnet eller mot familien. Andre foreldrestøttende tiltak er blant annet ulike programmer som foreldreveiledningskurset Circle of Security (COS), Parent Management Training – Oregon (PMTO) og Multisystemisk behandling (MST).

Av tiltakene som ved utgangen av 2021 ble gitt under hovedkategorien «tiltak for å styrke barnets utvikling» var besøkshjem/avlastningstiltak og økonomiske bidrag til barnehage, skolefritid, fritidsaktiviteter og de mest brukte tiltakene. Disse tiltakene er ofte begrunnet i både foreldrenes behov for avlastning og barnets behov og utgjorde en femtedel av tiltakene i utgangen av 2021, men ble gitt til kun 5 % som det eneste tiltaket. Marthinsen (2003) var en av de første som gikk inn i innholdet i hjelpetiltakene i det som senere er betegnet som «det nye barnevernet», og har påpekt at svært mye av barnevernet handler om symbolske byrder som mange anses å slite med i dag, alt fra fattigdom til uønskede eller ikke anerkjente væremåter (Marthinsen 2003, 2010).

Barn i familier med lav sosioøkonomisk status er overrepresentert i barnevernet. Sosioøkonomisk status har betydning for hvilke tiltak familiene mottar fra barnevernet

(Christiansen mfl., 2019; Kojan & Storhaug, 2021). Hjelpetiltak utgjør om lag 82 % av tiltakene som gis til familier med lav og medium sosioøkonomisk status, mens tiltak utenfor hjemmet utgjør om lag 18 % (Kojan & Storhaug, 2021). De fant at tiltakene som anvendes for gruppen med lav sosioøkonomisk status i begrenset omfang er målrettet mot de negative forholdene (symbolske byrder). Familiens sosioøkonomiske forhold ser i liten grad ut til å bli beskrevet i barneverntjenestenes formål med tiltakene som iverksettes (Ljones mfl., 2019).

Selv om en økende andel av befolkningen har mottatt hjelpetiltak de siste 30 årene, har hjelpetiltak i svært begrenset grad vært gjenstand for forskning (Christiansen, mfl., 2015). Det synes ikke å foreligge studier som undersøker hva som er formålet med råd og veiledning som tiltak i barnevernet (Ljones mfl. 2019). Offentlige tilsyn har i liten grad undersøkt tiltak i hjemmet både når det gjelder etterfølgelse av generelle lovkrav og medvirkning. Forandringsfabrikken (2022) har påpekt at barn med erfaring fra barnevernet hevder det er viktig for dem å få informasjon om bakgrunnen for tiltak, få si hva de selv har behov for og hvilke erfaringer de gjør seg underveis. Deres undersøkelse viste at 78 % ikke hadde blitt spurt om hva de trengte for at det skulle bli bedre hjemme, og 53 % hadde ikke fått vite at det var veiledning i familien.

Flere forskere har registrert at barnas beskrivelser av problemene så ut til å være sentrale i avklaringsfasen, for så å bli mindre synlig gjennom analyse- og vurderingsfasen, og ofte fraværende i beslutninger om tiltak (Havnen mfl. 2020; Heimer mfl. 2018; Ljones, 2019). Barnas problemforståelse så ut til å bli gradvis erstattet av foreldrenes problemforståelse, selv der barnas fortelling om overgrep eller mishandling ble bekreftet. I saker hvor undersøkelsen konkluderte med alvorlig omsorgssvikt kunne det ende med veiledning om grensesetting eller generell oppfølging av foreldreferdigheter (Havnen 2020; Heimer mfl., 2018).

Det kan synes som barnevernsarbeiderens samtale med barn i undersøkelsesfasen har sammenheng med om det blir iverksatt tiltak. Havnen (2020) fant at for gruppen barn 6 år og eldre ble det tiltak i 42,5 % av sakene der det var snakket med barnet, mot 25,8 % av sakene der det ikke var snakket med barnet. Flere norske studier viser til at tiltakene har varierende innhold uten at vi har forskning med tanke på å registrere virkninger av innsatsen (Christiansen, mfl., 2015; Ljones, 2019). Det er vanskelig å oppdrive forskning på råd og veiledning som hjelpetiltak i Norge (Christiansen, mfl., 2015; Ljones mfl., 2019). Flere (Christiansen, mfl., 2015; Fauske mfl., 2017) hevder at det er manglende oversikt over og systematikk i den hjelpen som barnevernet gir, selv om noen av tiltakene framstår som forskningsbaserte og metodene som anvendes kan være dokumentert og standardisert. Selv om effekten måles, mener Fauske mfl. (2017) at det mangler en drøfting av effekten sett i

forhold til kontekst og hvilke typer problemer det er snakk om. De påpeker videre at hjelpen ofte framstår som en serie ulike tiltak av det barnevernet har av verktøy og de beskriver at en del familier opplever tiltaksforløp som turbulente. I en av deres studier hadde 40 % av hjemmene kontakt med barnevernet i 10 år eller mer der 50 % av disse hadde hatt mange ulike tiltak. Tiltak for å styrke foreldreferdighetene og særlig tiltak for å styrke barnets utvikling kan være opp mot 11 år (NOU 2023: 7).

2.2.3. Barn under omsorg

Utgangspunktet for barnevernet er at barn vokser opp hos sine foreldre § 1-5, og vilkårene for omsorgsovertakelse er derfor strenge (Bufdir, 2023). Omsorgsovertakelsen skal i utgangspunktet være midlertidig og barneverntjenesten skal legge til rette for at foreldre kan få tilbake omsorgen (§ 8-3, 3.ledd). Etter at beslutning om omsorgsovertakelse er vedtatt, har barneverntjenesten omsorgsansvaret for barnet, og skal sikre at barnet får forsvarlig omsorg og beskyttelse, samt følge med på hvordan barnet utvikler seg (barnevernsloven § 8-3 første ledd). Barneverntjenesten skal vurdere om plasseringstiltaket fungerer etter sitt formål og følge opp barnet i *det daglige* (Bufdir, 2023). Barneverntjenesten må derfor sørge for å ha tilstrekkelig kunnskap om barnet blant annet gjennom samtaler med barnet og fosterhjemmet eller institusjonen hvor barnet bor. Barneverntjenesten har ansvar for å utarbeide en plan for barnets omsorgssituasjon, og oppfølgingen av barnet og foreldrene. Det skal også utarbeides egen samværsplan som så langt som mulig skal utformes i samarbeid med barnet og foreldrene. Fosterhjemsforskriften (2023) § 7 gir retningslinjer for hvordan oppfølgingen av barnet og kontakten med barnet og fosterhjemmet skal gjennomføres. Formålet med plasseringen og barnets behov er førende for omfanget og innholdet i kontakten. Det skal være tett kontakt, minimum fire ganger i året med fosterhjemmet for å kunne følge med på barnets utvikling. Dette skal blant annet skje gjennom samtaler med barnet og fosterfamilien.

Det er ofte flere parter involvert for å følge barnas utvikling og behov. NOU 2023:7 konkluderer med at det er behov for større grep for å sikre at barns rettigheter blir ivaretatt, og foreslår derfor at det innføres en barnerepresentantordning (BRO) for alle barn som plasseres utenfor hjemmet. Denne skal erstatte oppgavene som i dag ivaretas av tilsynsfører, talsperson og tillitsperson. Framtidig forskning vil vise om dette blir en styrking av barnets mulighet for medvirkning og deltakelse.

2.3. Kunnskap om barns deltakelse i barnevernet

2.3.1. Modeller

Flere studier på barns deltakelse i barnevernet henter inspirasjon fra, og anvender modeller som verktøy for å skape struktur og fokus i analysen og bl.a. avdekke barns deltakelsesnivåer eller former for deltakelse (Johnson & West, 2018). Noen har blitt utviklet for praksisfeltet, men kan samtidig gjenfinnes i forskning og evaluering av tjenester internasjonalt. Den første stigemodellen som ble utviklet av Arnstein (1962) har hatt stor innflytelse og er senere videreutviklet av flere andre, bla. Hart (Johnson & West, 2018). Arnstein kobler deltakelse til demokrati og fordeling av makt, der de 8 trinn på stigen beskriver borgernes ulike muligheter til å påvirke beslutninger (Petersen & Kornerup, 2021). De to nederste trinnene; *manipulasjon* og *terapi* representerer ulike former for det Arnstein kaller ikke-deltakelse, der formålet kan være opplæring av borgerne eller aktiviteter som bidrar til at borgerne støtter opp under prosjektet. De tre midterste trinnene; *informasjon*, *konsultasjon* og *rådgivning* benevner Arnstein som symbolsk deltakelse, der borgerne får informasjon og de blir konsultert og hørt, men uten at deres interesser anerkjennes i beslutningene (Petersen & Kornerup, 2021). Det er først på de to øverste trinnene, *delegert makt* og *borgerstyring*, at makt delegeres og gir økt innflytelse og til slutt full kontroll til borgerne.

Harts (1992) stige «Ladder of young people's participation» som er basert på Arnsteins stige, er tilpasset barn, og innrettet for å kunne vurdere ulike nivåer av deltakelse: fra manipulasjon på laveste nivå, til høyeste nivå der beslutninger tas i partnerskap mellom barn og voksen, på barnets initiativ. Både Hart og Arnstein fremhevet hvordan såkalt «ikke-deltakelse» på de nederste trinnene setter barna i posisjoner der deltakelsen enten er symbolsk eller manipulerende, mens nivåene øverst på stigen indikerer hvordan barn oppnår posisjoner der de kan initiere og begynne å dele ansvar i beslutningsprosesser.

Harts modell brukes noen ganger som en indeks for å undersøke barnevernsarbeideres holdninger til barns deltakelse (Kriz & Skivenes, 2017), der deres uttalelser blir vurdert i tråd med trinn på stigen. Et annet eksempel er Cudjoe mfl. (2020) som bruker Harts modell som et teoretisk rammeverk når de analyserer barns erfaringer i barnevernsmøter; om de har vært informert, om de har fått presentere sitt syn og om barna opplever å ha innflytelse på beslutninger. Harts stige har blitt kritisert, da kvaliteten på deltakelse vanskelig kan måles hierarkisk fordi nivåene ikke nødvendigvis fungerer separat og i kronologisk rekkefølge (Diaz, mfl., 2018; Roose mfl., 2009). Kritikk av stigemodellene til Arnstein (1962) og Hart

(1992) resulterte blant annet i Treseder's (1997) mer sirkulære tilnærming, som tilbyr et spekter av deltakelseposisjoner. Treseder gikk bort fra den hierarkiske forestillingen om stigen, og utviklet en sirkulær modell som beskrev fem grader av deltakelse, og understreket at ulike typer deltakelse er relevante for ulike kontekster og omstendigheter. Dette er Cater (2014) sin begrunnelse for å anvende denne modellen som teoretisk utgangspunkt for sin studie.

En annen modell, "Pathways to Participation" (Shier, 2001), bygger også på Harts stige og gjelder spesielt for barns deltakelse i beslutninger (Schrøder, 2018). Shiers modell utforsker ulike aspekter, og beskriver fem nivåer av deltakelse; 1) Barn lyttes til, 2) Barn får støtte til å uttrykke sine meninger, 3) Barns synspunkt tas i betraktning, 4) Barn involveres i beslutningsprosesser og 5) Barn får del i makt og ansvar for beslutninger. I tillegg inkluderer modellen tre stadier av fagfolks forpliktelser på hvert nivå: åpninger, muligheter - og forpliktelser. På nivå 1 stilles spørsmålene slik; a) Er du klar for å lytte til barnet? b) Arbeider du på en måte som muliggjør å lytte til barnet? (tid, rom og ferdigheter), c) Er det et politisk krav (policy requirement) for å snakke med barn? (Havnen mfl., 2020). Samme tema stilles for hvert nivå av deltakelse. Denne modellen ses som et alternativ (Pölkki, mfl., 2012) eller et supplement til hierarkiske modeller (Diaz mfl., 2018; Dillon, mfl., 2016).

Strandbus modell (Strandbu, 2011) ser deltakelse i beslutningsprosesser som en sirkulær prosess i fem steg 1) Informasjon, 2) Meningsdanning, 3) Uttrykke meninger, 4) Inklusjon av meninger og 5) Oppfølging (Strandbu, 2011; Schrøder, 2018). Schrøder mener Strandbu forsøker å forene Shiers vektlegging på grad av innflytelse og Ulviks prosessuelle meningsdanning. Disse trenger ikke å stå i et motsetningsforhold, men kan bidra med ulike sider av deltakelse.

Lundy (2007) var opptatt av å se barns rett til å delta i sammenheng med alle barns rettigheter og at det innebærer mer enn å gi barna en «stemme». Hennes modell har fire elementer som står i et gjensidig forhold til hverandre. Det første elementet er «Space» eller rom, som vektlegger barns behov for et trygt miljø for ha mulighet til å uttrykke sine synspunkter. Det andre elementet, «Voice» eller stemme, handler om forutsetningene for at barns kan delta, som tilgang til tilstrekkelig og tilpasset informasjon for å få mulighet til å formidle egne synspunkt. Det tredje elementet er «Audience», eller tilhører, rettes mot de som samhandler med barn, og hvordan barns meninger og synspunkter blir lyttet til. Det siste elementet, «Influence», inkluderer den innflytelse barns perspektiv har på beslutningsprosessene, at barnets deltakelse blir sett på som viktig og at det handles i forhold til det barn formidler (Lundy, 2007). Lundys deltakelsesmodell ser deltakelsesprosesser som dynamiske og at elementene er innbyrdes forbundet.

Indikatorer relatert til deltakelsesmodeller blir anvendt for å måle omfang, kvalitet og effekt av deltakelse, og for å vurdere i hvilken grad barnevernet har lyktes med å gjennomføre barns rett til *meningsfull og effektiv* deltakelse. Meningsfull deltakelse er knyttet til kvaliteten på deltakelsen og barnas opplevelser av å føle seg lyttet til, og tatt på alvor (Dillon mfl., 2016, Kennan mfl., 2017; Woolfsen mfl., 2010). Mange studier ser ut til å velge «effektiv deltakelse» som analytisk begrep og måler resultatet i form av antall samtaler og møter barnet deltar i (Reynaert mfl., 2009; Ulvik, 2015). Innenfor denne diskursen snakker man om deltakelse eller ikke deltakelse, og deltakelse graderes eller kvantifiseres (Ulvik, 2009a). Selv om flere studier peker på at deltakelse i beslutningstaking er mer sannsynlig hvis barn deltar i møter (Vis og Thomas 2009; Vis mfl., 2012), så er ikke oppmøte det samme som deltakelse ifølge Jensen (2014). Hun trekker fram at tilstedeværelse på møter ikke nødvendigvis er et aktivt valg, men kan like gjerne være noe barna føler at de må gjøre.

Uansett modell som måtte brukes, vil maktaspektet mellom barn og system og foreldre ha stor betydning for i hvilken grad et barn, eller for så vidt også voksne vil ha mulighet for å få fram sitt syn og meninger. Medvirkning og innflytelse både er og vil fortsatt være vanskelig å måle empirisk.

2.4. Dokumentasjon i barnevernet

Dokumentasjonskravet er en viktig del av barnevernets arbeid med medvirkning (Forskrift om barns medvirkning, 2023). I barnevernloven tydeliggjøres det at barnets medvirkning skal synliggjøres og dokumenteres i saksbehandlingen, jf. §12-4: *Barnevernet skal føre en journal for hvert enkelt barn. Journalen skal inneholde alle vesentlige faktiske opplysninger og barnevernsfaglige vurderinger som barnevernet bygger sin saksbehandling på og som kan ha betydning for de beslutninger og vedtak som treffes.*

Dokumentasjonsplikt betyr at barneverntjenesten må synliggjøre hva tjenesten har gjort og hvorfor de har gjort det, og innebærer å skrive ned de opplysninger man mottar og vurderinger som blir gjort (Bufdir, 2023). Dette gjelder i alle faser av en barnevernssak. Barnevernet har plikt til å involvere og samarbeide med både barn og foreldre, jf. barnevernsloven § 1-4 og § 1-9 (Saksbehandlingsrundskrivet, 2023). Barnevernets journalplikt når det gjelder barna medvirkning, er gitt nærmere bestemmelser i *forskrift om barns medvirkning i barnevernet* (Medvirkningsforskriften, 2023). I forskriftens § 6 om dokumentasjon utdypes det at barnevernet skal dokumentere om barnet har fått anledning til å medvirke, hvilken informasjon barnet har fått, hva barnet har blitt hørt om, og hva barnet har sagt og uttrykt på andre måter. Det må også komme frem hvilken vekt barnets mening er tillagt, samt hvordan barnets beste er vurdert, og om barnet er enig i oppsummeringen av samtalen. Dersom barnet ikke har fått anledning til,

eller ikke ønsker å uttale seg, eller det bestemmes noe annet enn det barnet har ønsket, skal dette begrunnes og dokumenteres. Barnet selv har ingen plikt til å gi en begrunnelse, og skal ikke presses til dette. Hovedregelen om at foreldrene har innsynsrett i barnets dokumenter kan i noen tilfeller begrenses. Hvis barnet motsetter seg at foreldrene skal få innsyn og barneverntjenesten mener at hensynet til barnet gjør at foreldrenes innsynsrett bør begrenses, kan barneverntjenesten fatte et vedtak om det hjemmet i forvaltningsloven § 19. Formålet er å beskytte barnet, styrke barns medvirkning og tilrettelegge for at barn kan forklare seg til barnevernet i trygge rammer.

Dokumentasjonsplikten er skjerpet i den nye barnevernloven, ved at det stilles tydeligere krav til dokumentasjon av de faglige vurderingene og til begrunnelsene for barnevernets avgjørelser. Endringene i Barnevernloven kan ses på bakgrunn av de mangler som forskning og tilsyn har avdekket i de senere år. Riksrevisjonens rapport for perioden 2017- 2023 (2022) påpeker at det er store mangler i dokumentasjonen i barneverntjenestene og ingen vesentlige forbedringer over tid. I tillegg er det store variasjoner mellom barneverntjenestene i hvordan de arbeider med barnets medvirkning. Svakheter knyttet til dokumentasjon av barnevernsfaglige vurderinger og medvirkning gjelder alle faser av saksgangen i en barnevernssak; barnevernsfaglige vurderinger var bedre dokumentert i saker som gjaldt omsorgsovertakelser, enn i saker som gjaldt hjelpetiltak i hjemmet, men i mange saker er det ikke dokumentert at barneverntjenesten har samtalt med barnet om innholdet i meldingen (Riksrevisjonen, 2022). Rapporten viser også at det er manglende redegjørelse for hvordan de konkrete forholdene i vurderinger er kommet frem, hvordan barnets synspunkter er vektlagt, og om det har vært det Riksrevisjonen (2022, s.9-10) omtaler som en «reell medvirkning». I enkelte saker der barn har gitt informasjon, er det ikke oppgitt hvordan denne informasjonen er fulgt opp videre i undersøkelsen, og hvordan disse er tatt hensyn til i de barnevernsfaglige vurderingene. Riksrevisjonen trekker fram at statsforvalterne ut fra intervjuer ved tilsyn med ansatte vurderer at barnevernsarbeiderne har god kunnskap om hva som kreves etter loven for at barnets rett til medvirkning er oppfylt.

Barnevernets journaler består av dokumenter som tjenesten selv produserer, som vedtak, planer for undersøkelser og tiltak, referater fra møter og annen kommunikasjon med andre involverte, rapporter og brev som sendes ut. I tillegg inneholder journalene ofte dokumentasjon fra andre som barneverntjenesten mottar. Journalene i barnevernet er digitale, men papirløsninger finnes i tillegg. Dokumentasjon i barnevernets digitale journaler gjengir ikke nøyaktig hva som skjer i praksis og speiler heller ikke oppfatningene og tolkningene til sosialarbeidere i spesifikke situasjoner i nær detalj (Roets mfl., 2015). Dokumentene inneholder bare en relativt liten del av hva som utgjør de komplekse prosessene i de ulike barnevernsfasene, og de vurderinger og intervensjoner som gjøres. Det dokumenteres kun

aspekter som på den tiden de ble nedtegnet ble regnet som relevante, og kan i ettertid vurderes på nye måter (Parton mfl.,1997). Barnevernets arbeid er normativt i sitt grunnlag og i den daglige skjønnsutøvelsen handler det om å velge noe fremfor noe annet. Det som anses å ha betydning blir synlig, mens andre deler av barnevernets arbeid ikke får betydning eller synes ikke i journalene (Bjørnebekk, 2010). Journaler ligner hverandre; i språk, hva de utelater og hva de gjør rede for, og hvordan de er innbyrdes forbundet med hverandre (Egelund,1997). Det er nettopp journalenes ensartethet som gjør det mulig å se dem som uttrykk for organisatoriske prosesser og gjennom dette hvordan samfunnet forholder seg til barnevernets familier (Egelund, 1997). Marthinsen (2003:282) påpeker at journalene ikke skrives så etterrettelig at de *er holdbare for ordrett sitat av opprinnelseskilden*. Dette er bl.a. påvist ved å se hva som skrives fra et møte om barn og foreldre kontrollert mot optak brukt i forskningen.

2.4.1. Dokumentasjonens formål i barnevernet

Dokumentasjon i barnevernet er pålagt, har et standardisert format (Skotte, 2020), og regnes som en kjerneaktivitet knyttet til individuelle rettigheter (Hennum, 2011).

Dokumentasjon i sosialt arbeid har blitt utført ut fra flere formål: sikre den enkeltes rettssikkerhet og beskytte individet mot offentlig makt og dermed gjøre det mulig å overvåke at barn og familier får det de skal ha (Hennum, 2011). Samtidig hevdes det at det er en nær sammenheng mellom ansvarlig dokumentasjonspraksis, åpenhet, og det å fremvise effektivitet (Devlieghere & Gillingham, 2021; Skotte, 2020). De interne og eksterne kontrollene av om lover og rutiner etterleves, blir samtidig en måling av tjenestenes antatte effektivitet. Ut fra standarder for gjennomføring for arbeidsprosesser, kontrolleres for eksempel tidsfrister for vurdering av meldinger og gjennomføring av utredninger (Devlieghere & Gillingham, 2021). Devlieghere og Gillingham (2021) er kritisk til å måle tjenesteeffektivitet i forhold til om prosessen er gjennomført i tråd med rutiner, fremfor hvordan tjenestene møter barnas behov. De mener at fenomenet etterkontroll har dukket opp som følge av dette, der fokus rettes mot hva som kan telles eller enkelt måles i utføring av tjenester. Askeland og Molven (2010) hevder prosedyrer og regler fører med seg standardisering og kategorisering og utvelgelse av opplysninger som det kan være fristende å bruke utover den sammenheng de var tiltenkt.

Dokumentasjon har også en praktisk funksjon i barneverntjenestene som kommunikasjonsverktøy mellom ansatte. Både høy turnover og at familiene må forholde seg til flere team i løpet av saksbehandlingen, gjør det nødvendig å overlevere skriftlig informasjon, og da særlig hvilke vurderinger som gjøres (Riksrevisjonen, 2022).

Barnevernsarbeideren dokumenterer utvalgte elementer av det de har gjort, der journalen fungerer som et arkiv for hukommelse og påminnelse, samt at man samler argumenter til

framtidig bruk, for eksempel til en barnevernssak (Svensson, mfl., 2016). På den måten søker barnevernsarbeideren å legitimere sine beslutninger, samt får kontroll over situasjonen og nødvendig informasjon for å kunne formidle rett hjelp. Dokumentasjonen kan ha som formål både å være en huskeliste over hva som har foregått med klientene, og det som skrives kan bevitne og rettferdiggjøre overfor leseren hva hen selv har foretatt seg, det Engebretsen (2005) kaller *saksbehandlings historie*. Dokumentasjon bidrar til å strukturere kompleksiteten i arbeidshverdagen for barnevernsarbeiderne (Skotte, 2020). Dette administrative behovet kan tjene til å beskytte de ansatte i tilfelle kritikk, og kan tjene til å kontrollere klientens rettigheter - at intervensjonen følger reglene og ressursene fordeles rettferdig.

Dokumenter i barnevernet er i hovedsak skrevet av profesjonelle i offentlige tjenester, først og fremst saksbehandlere i barnevernet, men også andre profesjonelle som har dokumentert ut fra sitt kjennskap til barn og foreldre, som skole, barnehage, helsesykepleier, eller fastlegen (Hennum, 2011). Kun unntaksvis kan det forekomme tekster fra barn og foreldre i journalen, selv om ikke lovverket er til hinder for det (Hennum, 2011; Riksrevisjonen, 2022). Barna representerer sjelden seg selv, deres verbale stemme, formidles av profesjonelle (Hennum, 2011), som på vegne av barnet gir beskrivelser av og noen ganger gjengir hva barna skal ha sagt. Det er altså flere forfattere i journalene, der dokumenter er innvevde i hverandre og kan understøtte hverandre (Hennum, 2011).

Barnevernjournalene forutsetter en autorisert leser, en som kjenner skriverens vokabular, verdier og målsetninger (Engebretsen, 2005) og henvender seg først og fremst til saksbehandleren selv, samt til kolleger som skal arbeide i saken. Den løpende journalen har tidligere primært vært interne arbeidsdokumenter (Engebretsen, 2005; Hennum, 2011). De nordiske land har som følge av et mål om å vise større åpenhet gjort også den løpende journalen mer tilgjengelig for innsyn for parter, noe som påvirker hvordan barnevernsarbeiderne dokumenterer (Engebretsen, 2005). Selv om lesere i dag med større åpenhet også inkluderer flere lesere, som foreldre og advokater, er teksten rettet til en leser som innehar ekspertise på barnevernets språk og kunnskap. Kanskje er den også rettet til kontrollinstanser og mulig juridisk gransking? Den impliserte leseren, som foreldre, barn, tilsyn og advokater blir det Bakhtin kaller overmottakeren (Engebretsen, 2005). Overmottakeren er ikke skriverens ønskede dialogpartner, men en tredjepart som overvåker at dialogen går riktig for seg. Uten å henvende seg direkte til overmottakeren, utgjør dette en instans som fungerer for skriveren som en kontrollerende tilstedeværelse (Engebretsen, 2005). I barnevernjournalene kan overordnede, dommere, klientene selv eller forskere innenfor barnevern- og sosialfag utgjøre en slik overmottaker.

Økte krav om offentlig ansvarlighet, fokus på risikovurdering og styring har påvirket utviklingen av standardiserte tekniske og diagnostiske verktøy, sjekklister og prosedyrer, og bidrar til at dokumentasjon fremstår som en fortelling om hvordan ting egentlig er, det Roets mfl. (2017) kaller *sannhetsfortellinger*. En helt annen dokumentasjonsstil fremtrer der dokumentasjonen er utarbeidet sammen med klientene (Engebretsen, 2005; Roets mfl., 2017) gjennom mer kvalitativt åpne og dialogiske måter, det Engebretsen kaller *klientens historie*.

2.4.2. Dokumentasjonens form og innhold

Fagsystemene i barnevernet inneholder maler med ferdigdefinerte overskrifter/kategorier som skal sikre felles faglig fokus, men fører ikke nødvendigvis til at tekstboksene alltid fylles med innhold (White mfl., 2008). I stedet kan de fungere som en slags setningsbank som ansatte plukker fra, der informasjon som dokumenteres komprimeres og kanskje blir stående noe kontekstløst (White, mfl., 2008). Deres undersøkelse viste at de ansatte brukte samme terminologi som i boksene og skapte en form for tautologisk skimmer av de forhåndslegede tekstene i boksene.

Barnevernets ulike tekster; referater fra samtaler, utredningsplaner, tiltaksplaner og saker til fylkesnemnda, fungerer intertekstuellet med lover og retningslinjer og antatte faglige standarder (Bjørnebekk, 2009). *Intertekstualitet* refererer til hvordan tekster stoler på og representerer diskursive strukturer, altså hvordan eksplisitte og implisitte relasjoner som en tekst eller ytring har til tidligere, samtidige og mulige fremtidige tekster. Uttalelser som dokumenteres kan refereres i klar tekst hvor uttalelser kommer fra, eller det kan ligge implisitte i teksten. En vanlig skrivestil i barnevernet synes å være å skrive inn det andre sier som støtter egne beslutninger (Skehill m.fl., 2013). Barnevernsarbeideren kan slik legitimere vurderinger og beslutninger gjennom å vise til andres utsagn og tekster, og ikke ved å selv ta åpent stilling. Ved aldri å ta et synlig parti, men å henvise til det skolen eller helsepsykepleier uttaler, kan skriveren sikre seg dersom det senere skulle oppstå behov for å omgjøre beslutningen (Engebretsen, 2005). Engebretsen beskriver hvordan notater som gjøres på ett trinn av undersøkelsen kan påvirke senere notater, vurderinger og beslutninger. På en måte fremstår journalnotater som «selvproduserende». Det vil si at enkelte dokumenter eller notater i en sak er gjenfortellinger, de tilfører egentlig ikke noe nytt. På den måten legges beskrivelser som en tautologi til det som er skrevet tidligere. Den allerede foreliggende journalskriften utgjør et filter som saksbehandleren ser situasjonen gjennom og er med på å forme saksbehandlerens oppfatning av virkeligheten og dermed

innvirker på vurderinger og beslutninger. Teksten som allerede er skrevet kan slik innvirke på den som skriver like mye som skriveren styrer den teksten hen dokumenterer.

De *indeksikale* utsagnene er sterkt avhengige av delt kontekstuell forståelse, der en ytring forholder seg til en idé eller en handling innenfor en spesifikk forståelseskontekst (Skotte, 2020). De *indeksikale* utsagn gjør det mulig å utelate detaljer i beskrivelser, og forventer at potensielle lesere skal tolke disse beretningene innenfor felles faglige forståelseskjemaer. Det tas for gitt at leseren forstår konteksten for de hverdagslige handlingene som beskrives, der evnen til å rekonstruere skjematisk kontekst gjør at det som fremstår som komplisert eller uordnede kan sorteres av kompetente lesere (Skotte, 2020). Dokumentasjonssjangeren i barnevernet tar for gitt at leseren deler sin egen forståelse av praksis og prosedyrer. Indikatorer eller hint antyder bruk av bestemte forståelseskjemaer, og ting som ikke skrives eksplisitt eller utelates vil bli «fylt ut» av leseren for å gjøre mønsteret gjenkjennelig nok for å forstå hvordan situasjonen passer inn i barnevernets strukturer (Skotte, 2020).

Det er ikke barnevernsarbeideren selv som definerer de retoriske muligheter og begrensninger, de anses betinget av tradisjonelle oppfatninger av hva en journal skal og bør være (Engebretsen, 2005). En viktig forutsetning for at den autoriserte leseren skal kunne oppfatte skriverens koder, er at det foreligger en enighet om og kjennskap til måten det skrives på, som dermed blir en konstituerende faktor for dannelsen av et fortolkningsfellesskap (Engebretsen, 2005). Innenfor dette fellesskapet behersker gruppen et sett med språklige genre; en form for diskursmaler eller mønstre som allerede er ladet med kulturell mening (Engebretsen, 2005). Det er derfor vi kan finne likheter mellom dokumenter selv om de representerer ulike barn (Hennum, 2011). Enkle beskrivelser og standardiserte narrativer gir en byråkratisk hensiktsmessighet med reduserte beskrivelser av barnas liv (Hennum, 2011). Hennum kaller dette rituelle prosesser; gjennom å kontrollere hvem som kan skrive og hvordan det skrives, defineres og vekkes godkjente kollektive opplevelser som leder til forventet resultat. Skotte (2020) mener hennes funn tyder på at det ikke bare er registreringssystemet, men også fagkulturer og organisatoriske krav og begrensninger som rammer inn hvilke detaljer og deler av vurderinger fagfolk velger å registrere.

Barnevernsarbeidere skriver og konstruerer journalnotat og rapporter basert på analyser og vurderinger av spesifikke og ofte kompliserte situasjoner (Hall mfl., 2006; Roets mfl., 2015). Journalskriving er en tidkrevende, obligatorisk oppgave, men likevel for mange en oppgave med lav prioritet, sammenlignet med andre presserende oppgaver (Grimwood, 2008; Skotte, 2020). For å effektivisere selekteres gjerne informasjonen som oppfattes faglig relevant (Skotte, 2020). Det kan virke som om saksbehandlere strategisk kan utelate detaljer og

registrere «ufullstendige tekster»' når det gjelder argumentasjon. Faglig relevant informasjon kan skrives på en slik måte at kolleger kan tolke journalene slik de finner nyttige i fremtiden (Skotte, 2020). Vagheten i dokumentasjonen gir rom for tolkning (Skotte, 2020), og uklarhet kan bli en funksjonell handling, som gir saksbehandlerne og barnevernet handlingsrom (Skotte, 2020). Skulle det være et behov fram i tid, kan det som står være argumenter som legitimerer barneverntjenesten sitt arbeid, både det som skjer i dag og i fremtiden. Begrenset, vagt innhold og implisitt argumentasjon kan oppfylle institusjonelle formål med ansvarlighet, fremstå som korrekt behandlet, i like stor grad som detaljerte fortellinger og fullstendige argumentasjonsrekker (Skotte, 2020). Journalnotater avslører ikke logiske argumentasjonslinjer, den indikerer kun at en diskusjon har funnet sted, og at de nødvendige vurderingene ble tatt i betraktning. De underliggende forutsetningene og kontekstuelle forhold kan utelates i dokumentasjonen og hullene i argumentasjonen lar leseren tolke innholdet i henhold til ulike fremtidsscenarier (Skotte, 2020). Marthinsen (2003) fulgte barnevernet over tid og journalstudiene indikerte at nyutdannede gjerne skrev mer og fyldigere journalnotat som en slags debriefing, mens de samme personene etter å ha arbeidet noen år skrev mer og mer preget av utvalg av informasjon ikke minst for å effektivisere, men også for at behovet for refleksjon over hva de hadde møtt ikke lenger var så aktuelt (se også Marthinsen og Arntzen 1998).

3. Teoretisk rammeverk og sentrale begreper

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for og drøfte de teoretiske perspektivene jeg bruker i studien. Disse tilnærmingene danner utgangspunktet for mine beskrivelser og analyser av det empiriske datamaterialet. Jeg vil først beskrive og drøfte konsekvensene av valget av sosialkonstruksjonisme som teoretisk forståelsesramme for avhandlingen. Deretter drøfter jeg hvordan strukturelle ulikheter og ujevne maktforhold kan få betydning for barns subjektposisjoner i barnevernets deltakelsespraksiser. Ulike forståelser av deltakelse og barn som aktører baseres på historiske og sosiale forhold. Det blir derfor relevant å se på hvordan ulike forståelser av, og rammer for, deltakelse og barns aktørskap i en bredere sosial og historisk kontekst kan ha betydning for hvordan barns deltakelse blir forstått i dag, både av forskere og barnevernsarbeidere. Kapittelet inneholder videre beskrivelser av ulike forståelser av begrepet deltakelse og syn på barn som deltakelsesaktører. Til slutt ser jeg nærmere på barnevernet som normativt kunnskapsområde, da dette er en del av den konteksten deltakelse blir forstått innenfor.

3.1. Sosialkonstruksjonisme

Jeg har undersøkt ulike forståelser av og praksiser knyttet til deltakelse og hvordan deltakelsespraksiser kommer til uttrykk gjennom journaltekster og dialoger i intervju. Det jeg finner anvendbart er derfor sosialkonstruksjonismens vektlegging av hvordan forståelser av fenomener konstrueres historisk gjennom språk, og vektleggingen av at vår forståelse påvirker vår praksis (Burr, 2015). Sosialkonstruksjonismen vektlegging av å være kritisk til våre tatt-for-gitte måter å forstå verden og oss selv på (Burr, 2015) finner jeg nyttig for å undersøke hvordan det økte kravet om å innfri barns rettigheter imøtekommes i barneverntjenestenes etablerte praksiser. Deltakelsespraksiser er noe vi forstår gjennom språket og som eksisterer som en aktivitet, en sosial handling forstått gjennom bestemte briller (Burr, 2015), enten det er deltakelse ut fra en prosessorientert forståelse, eller en barnerettighetsdiskurs.

3.1.1. Grunnleggende antakelser i sosialkonstruksjonisme

Sosialkonstruksjonisme er et bredt og mangefasettert perspektiv (Alvesson & Sköldbberg, 2017; Delanty & Strydom, 2003), som ble løftet fram av Berger og Luckmanns «The social construction of reality» (1967/2018). Tilnærmingen baserer seg blant annet på symbolsk interaksjonisme, som innebærer en forståelse av at mennesker skaper og formidler identiteter gjennom daglige sosiale møter med hverandre. Den er også inspirert av Alfred Schütz' konsept om livsverden innen fenomenologi, samt Webers konsept om

meningsinnhold innen hermeneutikk, når de analyserer de felles strukturene av mening og betydning som eksisterer i vår hverdagskunnskap. Det subjektive meningsinnholdet i sosiale handlinger vektlegges gjerne som en sentral faktor (Alvesson & Sköldberg, 2017). Berger og Luckmanns arbeider var også inspirert av Marx, Nietzsche, Scheler og Mannheim. Disse betraktes som en slags sosialkonstruksjonismens «forfedre», som stilte spørsmål ved forekomsten av en ren rasjonell, objektiv kunnskap som sto sentralt i det moderne prosjektet som dominerte den vitenskapelige diskursen omkring 1950-60 tallet. Sosialkonstruksjonisme fremmer også et kritisk syn på måten kunnskap formes gjennom prosesser, drevet fram av ideologiske interesser og makt (Alvesson & Sköldberg, 2017). Inspirert av Durkheim, Weber og Mead problematiseres de polariserte standpunktene mellom objektive faktaforhold og subjektiv mening (Sohlberg & Sohlberg, 2014).

Samfunn forstås som både objektiv og subjektiv virkelighet. Berger og Luckmann (1967/2018) forsøker å forklare hvordan kunnskap om hverdagslivet formes ved at andres subjektive opplevelser, som objektive hendelser fra mitt perspektiv, får subjektiv mening for meg. I vår daglige tilværelse gir vi mening til «objektifiseringer» ved å tildele dem en materiell form, for eksempel gjennom språk og begreper. Vi kategoriserer og typifiserer andre mennesker og verden rundt oss, og gir dem betegnelser som «barn», «barnevernssak» og «saksbehandler» (Berger & Luckmann, 1967/2018; Alvesson & Sköldberg, 2017). Dette bidrar til et sosialt kunnskapsrepertoar ved å etablere rutiner for hvordan vi handler i ulike situasjoner. På denne måten utvikler vi «typeskjemaer» gjennom typeinndeling og interaksjoner med andre, som blir våre faste mønstre for tolkning og handling (Berger & Luckmann, 1967/2018). Deltakelse kan bli å « snakke» direkte med barn, observere barna eller snakke med andre om barna. Handlinger som gjentas ofte tilpasses et mønster som gjentas uten særlig bevissthet, og vi utvikler vaner (Berger & Luckmann, 1967/2018). Disse vanene gir våre arbeidsprosedyrer en retning og en spesialisering som gjør at vi kan utføre aktiviteten uten for mange vurderinger.

Et sentralt standpunkt innenfor sosialkonstruksjonismen er at vi handler ut fra forståelser vi har av verden eller et konkret fenomen, og at våre konstruksjoner påvirker hvilken praksis som blir ansett som hensiktsmessig eller mulig. Dette er inspirert av symbolsk interaksjonisme og thomasteoremet; «If men define situations as real, they are real in their consequences» (Charon Cahill, 1995:131). Mennesker i sosial samhandling skaper ulike definisjoner som de så lever etter (Sohlberg & Sohlberg, 2014). Studiens utforskning av ulike forståelser av deltakelse, har derfor samtidig vært en utforskning av sammenhengen mellom forståelser og deltakelsespraksiser. Selv om mange ser på sosialkonstruksjonisme som en kontrast til, eller som et alternativ til positivisme og tilganger som realisme, positivisme og

naturalisme, ser både Alvesson og Sköldberg (2017) og Delanty og Strydom (2003) sosialkonstruksjonisme som mangefasettert med perspektiv som ikke anses uforenlige.

Variasjonen innenfor den sosialkonstruksjonistiske tilnærmingen har de senere år blitt mangfoldig, noe som også gir et behov for å gjøre noen avgrensninger av hva som er sosialkonstruksjonismens kjerneområder. Burr (2015) og Payne (2018) viser til fire epistemologiske antakelser som de ser som karakteristiske for sosiale konstruksjoner: å ha en *kritisk holdning til selvølgelig kunnskap*. Det innebærer at vår kunnskap om verden ikke kan ses som et speilbilde av virkeligheten og som en objektiv sannhet, men som et produkt av vår måte å tolke og kategorisere verden på. En annen sentral antagelse er *historisk og kulturell spesifisitet*. Vårt syn på og kunnskap om verden er alltid kulturelt og historisk forankret, og kan endres over tid, slik som at kunnskapen vi i dag har om barn innvirker på vår forståelse av barns forutsetninger på å delta og våre idealer om at det er viktig for barns velvære og utvikling å delta. Videre at det er en *sammenheng mellom kunnskap og sosiale prosesser*, der kunnskap og forståelse utvikles og opprettholdes av sosiale prosesser. I analysen av sosiale fenomener bør man derfor fokusere på dynamiske sosiale prosesser fremfor på statiske strukturer. En fjerde antagelse er *sammenheng mellom kunnskap og sosial handling*. Våre handlinger blir ulike fordi kunnskapen vi handler ut ifra er ulik.

Forskere som tilslutter seg et sosialkonstruksjonistisk ståsted vektlegger eksistens av en objektiv ytre virkelighet i ulik grad (Bryman, 2014). Det er ulike grader av sosialkonstruksjonismen fra det som ofte betegnes som «soft», der det stilles spørsmål ved det som blir tatt for gitt, til den mest radikale posisjonen der virkeligheten, inkludert den naturlige, ikke-menneskeskapte virkeligheten, er ansett som en sosial konstruksjon (Delanty & Strydom, 2017). Den form for sosialkonstruksjonisme som jeg tar utgangspunkt i kan betegnes som moderat. Den vektlegger en kritisk holdning til etablerte sannheter om sosiale fenomener, og en bevissthet om at disse fenomenene er i stadig endring, der relasjoner og opplevelser kan ha ulike betydninger alt etter hvem som definerer dem. Likevel anser jeg at det finnes noe som er objektivt virkelig. Siden det er ulike forståelser av virkeligheten, er det også ulike måter å forholde seg til den. Man må ta hensyn til en objektiv virkelighet, for det er den klientene lever i; en ontologisk posisjon som sosialarbeiderne må forholde seg til (Payne, 2018). I barnevernet må sosialarbeiderne for eksempel forholde seg til barns kognitive fungering, stedene barn oppholder seg som barnehage, skole og hjem, og barnevernets økonomiske, organisatoriske og juridiske rammer. En radikal tolkning av sosialkonstruksjonisme, hvor man ikke forholder seg til en objektiv virkelighet, er derfor lite anvendbar innenfor et fagfelt som sosialt arbeid, og spesifikt barnevern.

Dette er i tråd med Searle (1995), som skiller mellom egenskaper ved verden som eksisterer uavhengig av våre forestillinger (for eksempel barn) og de som er avhengige av oss for sin eksistens (for eksempel barneverntiltak). Searle skiller også mellom intrinsikale egenskaper ved naturen og tilværelsen og iakttagelsesrelative egenskaper. I denne sammenhengen kan vi si at et barn, spesielt et barn i kontakt med barnevernet, er en intrinsikal egenskap ved naturen og kan eksistere uavhengig av våre forestillinger. Men den mening og betydning vi tillegger barnet og deres meninger er iakttagelsesrelativt. Searle (1999:39) opererer med begrepet «kollektive fakta» som på mange måter gjenspeiler Bourdieus «doxa» – den kollektive intensjonaliteten gjenspeiler en følelse av å gjøre noe sammen (ønske, tro etc) og den individuelle intensjonaliteten hos hver enkelt blir avledet av dette opplevde fellesskapet. Eksempler på dette fenomenet kan for eks. være tanken om at barns deltakelse ivaretas gjennom andre former for representasjon enn direkte deltakelse. Dette ble åpenbart tidlig i forskningen og la grunnlag for innføringen av kategorier som anvendes i dokumentanalysen (artikkel 2), som kunne fange spredningen i deltakerforståelsen fra *omtalt* til *informert*, *referert* og *sitert*. Searle opererer også med et skille mellom «råe fakta» og «institusjonelle fakta» hvor det første representerer fakta som eksisterer uavhengig av våre observasjoner, mens institusjonelle fakta bare kan gjenfinnes i det sosiale liv i menneskelige institusjoner. Slik sett viser det tilbake til problemet med representasjon av barnas deltakelse i barnevernet, hvor begreper som medbestemmelse, deltakelse og medvirkning anvendes som institusjonelle fakta. Med disse begrepene forsøker vi å speile barnevernsansatte sine konkrete handlinger i interaksjon med barnet– de råe fakta, den faktiske eller reelle deltakelse, før den gis noen representasjon i språket. De ulike deltakelseshandlinger blir imidlertid ikke nødvendigvis representert gjennom de begrepene som anvendes. Sosialkonstruksjonisme gjør det mulig å skille mellom råe fakta og sosiale fakta, som er skapt i det sosiale liv, i språket og som kollektive fakta. I denne avhandlingen handler det om representasjoner av «deltakelse» framskaffet gjennom de empiriske metoder som er anvendt her. Den kollektive intensjonaliteten om å gi barna en stemme og representasjon bæres av ønske om å innfri og levere på kravet og forventninger om kontrollen, samt det etiske krav om i hvilken grad barnevernet imøtekommer denne politisk og rettsliggjorte anerkjente handling; å behandle barnet som et selvstendig subjekt. Når denne utforskes gjennom å se på hvilke representasjoner eller språklige spor som settes igjen vil de råe fakta, den *reelle deltakelse*, ikke bli synliggjort, men (re)presentert gjennom bilder og avtrykk satt i de ansattes sinn og uttrykt i intervju og samtaler, i journaler og andre tekster som er innhentet som empiri gjennom studier av tekst og tale i organisasjonen.

Når det gjelder skillet mellom objektivitet og subjektivitet, argumenterer Searle for at det må vurderes separat fra ontologisk og epistemologisk synspunkt. Han skiller mellom objektive

og subjektive påstander på epistemisk nivå. For eksempel kan påstanden «barnet mottar tiltak fra barnevernet» betraktes som et objektivt faktum som kan fastslås objektivt. Men påstanden «det er viktig å involvere barnet» er avhengig av kulturelle og normative vurderinger og er derfor et subjektivt utsagn. Searle gjør også et tilsvarende skille når det gjelder ontologi. I barnevernssammenheng kan vi bruke møtet mellom barnet og barnevernsarbeideren som et relevant eksempel. Det faktum at møtet har funnet sted kan observeres objektivt, mens barnets opplevelse og meninger om møtet er en subjektiv opplevelse som ikke nødvendigvis blir observerbar.

3.1.2. Sosialkonstruksjonisme og barnevernet

Som institusjon er barnevernet kontinuerlig i forandring. Barnevernets arbeid utføres innenfor et normativt kunnskapsområde som reflekterer samfunnets moral, sosialpolitiske perspektiver og den gjeldende oppfatningen av hva som definerer en god oppvekst og godt foreldreskap på et gitt tidspunkt. Da jeg startet i barnevernet på 1980-tallet, var barna til stede ved hjemmebesøk, men det var ingen forventninger om at vi skulle snakke med barna alene i alle saker. Praksisen ble tatt for gitt og samtaler med barn var knyttet til de mest alvorlige sakene. I dag forventes det at alle barn i kontakt med barnevernet skal få uttale seg, og langt flere barn snakker med barnevernsarbeidere alene. De fleste samfunnsvitere er enige om at samfunnet og dets institusjoner ikke er gitt, men skapes av mennesker (Alvesson & Sköldberg, 2017). Institusjoner oppfattes etter hvert som noe eksternt, objektivt og noe som blir tatt for gitt, det skjer en objektivisering og en eksternalisering. Ifølge Searle (1998) finnes det en sosial virkelighet kun fordi vi tror at den er der. Gjennom det som oppleves som et felles formål, som at barn skal delta, tildeles ulike symbolske funksjoner (Alvesson & Sköldberg, 2017). Det vil si at både forståelsen av at barn deltar og hvordan barns deltakelse skal gjennomføres, skjer gjennom hvordan de symboler, som at barn *alltid* skal *snakkes* med, og språk som knyttes til deltakelse, blir forstått som handlinger.

Gjennom “habituering” eller vanedannelse dannes institusjoner som barnevernet, som utfører oppgaver etter barnevernloven av ansatte med en bestemt type utdanning i bestemte stillinger med sine arbeidsbeskrivelser. Ut fra hvordan Berger og Luckmann (1967/2018) bruker begrepene habituering og typifisering, konstitueres lovkrav og retningslinjer, som barns deltakelse, og kan vokse fram som noe ulik praktisering av oppgavene. Rutiner barnevernet har for å praktisere barns deltakelse og de kategorier de har for hvem som har ansvar for å snakke med barn, overføres mellom ansatte i barneverntjenesten og dermed oppstår institusjoner, det vil si faste tanke- og handlingsmønstre (Alvesson & Sköldberg, 2017). Sosialkonstruksjonisme som et ontologisk ståsted ser handlingsmønstre hos barnevernsarbeidere, som de jeg utforsker i studien, som en følge av forhandlinger mellom

berørte parter (Bryman, 2014). Organisasjonens formelle egenskaper som regler, retningslinjer og roller, inkluderer ikke den praksis som skapes i det hverdagslige samspillet i organisasjonen, de må tolkes og oversettes. Selv om organisasjonen har lover og retningslinjer for at barn skal delta, skjer dette på ulike måter, der noen snakker direkte med barna og andre snakker med foreldrene om barna.

Sosialkonstruksjonisme har etter hvert blitt et mye anvendt perspektiv innenfor forskning i sosialt arbeid (Payne, 2018). Denne tilnærmingen muliggjør å belyse fenomener og prosesser som ofte betraktes som selvfølger. Den vektlegger utviklingen av kategorier som «barndom», «omsorgssvikt», «foreldreferdigheter», «identitet» osv., og hvordan disse kategoriene får legitimitet som naturlige eller underforståtte forståelseskategorier innenfor gitte sosiale og kulturelle kontekster. Sosiale konstruksjoner betyr i denne sammenhengen at ulike forståelser av et fenomen «skapes» gjennom diskursive og sosiale praksiser. For eksempel vil deltakelse bli definert som en rettighet ut fra barnekonvensjonen og lov om barneverntjenester, normer ut fra hva som er bra for barn og god deltakelsespraksis ut fra barnevernsarbeidernes egne begreper, forståelser og tolkninger (Storhaug, 2015).

Dominerende forståelser overføres innenfor organisasjonen og videre til nye ansatte og blir til strukturer, som etter hvert fremstår som en objektiv virkelighet. Gjennom det Berger og Luckmann (1967/2018) omtaler som institusjonaliseringsprosesser avspeiles rådende forståelser i samfunnet, som barns rett til deltakelse, også i det juridiske lovverket og politiske føringer. Nye tanker og ideer endrer lover og normer. Den nye barnevernloven fra 2023 er i langt større grad preget av at barnevernet skal forholde seg til direkte innspill fra barn, enn den fra 1992. Institusjonene endrer seg derfor som følge av ideologiske forskyvninger og vekt på visse interesser, og ønsker om reformer. Det er dermed ikke en entydig objektiv ramme som regulerer arbeidet og kontakten mellom barnevernet og familiene. Den forventede samhandlingen mellom barnevernsarbeidere og barnet er et mulighetsrom for deltakelse som utnyttes ulikt.

Det sosialkonstruksjonistiske feltet har utvidet seg mye siden utgivelsen av Berger og Luckmanns grunnleggende verk. Jokinen, mfl. (2018), Payne (2018) og Spyrou (2018) trekker frem at et kjennetegn for sosialkonstruksjonistiske tilnærminger har vært at de innehar anti-essensialistiske og antirealistiske holdninger til samfunnsfenomener. Det vil si at den sosiale verden ses som konstruert gjennom menneskers historiske praksis og derfor ikke er «gitt» på forhånd. Et av de sentrale premissene i sosialkonstruksjonismen er at deltakerne aktivt konstruerer verden i hverdagslivet, inkludert hvordan vi oppfatter mennesker og fenomener. Ifølge dette perspektivet kan vi ikke oppnå objektiv kunnskap om

virkeligheten, da vår forståelse alltid er farget av våre subjektive perspektiver og sosiale kontekster. Denne antakelsen representerer en ontologisk posisjon hvor det hevdes at fenomener som barns deltakelse ikke har en fast, iboende essens. Det innebærer også en epistemologisk posisjon som argumenterer for at det ikke eksisterer noen objektiv kunnskap om slike fenomener. Dette synet på hvordan vi forstår verden, kan som Bryman (2014) sier, være et motsatt syn til realisme når det gjelder formen for kunnskap vi har om den sosiale virkeligheten. Som forsker presenterer jeg en spesifikk versjon av den sosiale virkeligheten, som ikke kan betraktes som endelig; i mine intensjoner med lesingen er det min verdensanskuelse som ligger til grunn for det jeg ser.

En sosialkonstruksjonistisk tilnærming til barnevernets forståelser og praksis betyr også at jeg har en kritisk holdning til den kunnskapen barnevernsarbeiderne bygger sin praksis på. Hvilke teorier og forklaringer er det som anses som gyldig kunnskap? Barnevernets kunnskapsgrunnlag kan også ses som en sosial konstruksjon, fordi det er noen teorier, eller aspekter av en teori, som gis forrang foran andre teorier. Kritisk holdning til selvfølgelig kunnskap er et av sosialkonstruksjonismens grunnleggende antakelser. I denne studiens forskningsprosess innebærer det en erkjennelse av at de studiene som foreligger om barns deltakelse i barnevernet, også er kunnskap som er sosialt konstruert. De er påvirket av forskeren og den konteksten den er utført innenfor, og derfor viktig å ha et kritisk forhold til som kunnskapsgrunnlag.

Også de kategorier vi anvender for å forstå verden, den naturlige og den ikke-menneskelige skapte; som har sin eksistens uavhengig av sosiale aktører og den sosiale menneskeskapede virkeligheten, er sosiale produkter (Bryman, 2014). Kategoriene har ikke innbygde eller selvsagte essenser, men deres mening er konstruert i og gjennom samspillet (Bryman, 2014). Deltakelse kan derfor forstås som både å snakke alene med barnet og observere barnet i lek.

3.1.3. Sosialkonstruksjonisme som analysestrategi

Hvilken teoretisk tilnærming jeg velger innvirker på hvordan jeg som forsker henter inn og tolker mine empiriske data. Ser jeg på de sosiale enheter som jeg ønsker å undersøke som en objektiv enhet jeg skal finne fram til, eller betrakter jeg den som en sosial konstruksjon som bygger på aktørenes oppfatninger og handlinger (Bryman, 2014)? Disse to ulike inngangene til dokumentanalyse og intervju skaper ulike premisser for analysen i etterkant.

Min analyse bygger på en grunnleggende tanke om at praksis blir skapt gjennom samhandling og i situasjoner. Målet med mine analyser av det empiriske datamaterialet er

ikke å finne fram til sannheter, men snarere å skrive de virkeligheter som sosiale aktører forsøker å finne frem til. Det er i møtet mellom sosialarbeiderne, barna og familien jeg kan finne beskrivelser av deltakelse og som også bærer spor av sosialt arbeids institusjonelle, ideologiske og juridiske status (Jokinen mfl., 2018). Ved å skildre det som observeres og ved å rette oppmerksomheten mot tale og samhandling slik dette ble uttrykt i tekster og i samtaler, har jeg forsøkt å gjennomføre studien i tråd med et slikt ideal. Orienteringen har også, i tråd med et slikt fokus, hatt konsekvenser for mine analyser av dokumentene jeg har lest og intervjuene som jeg har invitert til.

Tekster fra journaler og intervjudialoger blir ikke regnet som en gjengivelse, refleksjon av en individuell sosial virkelighet (Jokinen mfl., 2018) eller som en speiling av individuelle og mentale prosesser. Mine analyser tar utgangspunkt i at barnevernets samhandlingssituasjoner er institusjonelle praksiser, der dokumentene og intervjudialogene representerer institusjonelle samtaler (Jokinen mfl., 2018). Jeg har tolket det som blir skrevet og sagt i lys av de posisjoner og den meningsdannelse deltakerne har tilgang på innenfor et slikt institusjonelt og profesjonelt system. Mitt analytiske perspektiv på praksisutførelse tar utgangspunkt i at slike posisjoner både avgrensner og gir muligheter for deltakelse i barnevernets praksis. Det er hvilke forståelser av deltakelse som dannes og hvordan dette bidrar til bestemte deltakelsesposisjoner som blir tilgjengelige for barn, jeg er ute etter å utforske i min studie. Der noen barnevernsarbeidere forteller at det er viktig for deltakelsen at barna blir informert om hvorfor barnevernet er inne i familien, beskriver andre at deltakelse forutsetter at det barna sier blir tatt med i beslutningene. Barns deltakelse er ikke bare knyttet til det unike samspillet i møtet mellom barnet og barnevernsarbeider, men også til den bredere samfunnsrollen, situasjonen og tolkningene av sosialt arbeid og barnets posisjon (Jokinen mfl., 2018). Når barn ikke kommer i direkte kontakt med barnevernet eller det de formidler kommer i andre rekke i forhold til det deres foreldre sier, er disse handlingene ideologiske standpunkter. Derfor kan praksisutøvelsen avdekke barnevernets ideologi både når det gjelder hvordan samhandling med barn og familie struktureres og de viktigste administrative innretningene (Jokinen mfl., 2018).

Sosialkonstruksjonistisk orienterte analyser retter oppmerksomheten mot praksiser for å få fram hvordan disse virker til å konstituere og skape mening i situasjonen, mer enn å identifisere hvilke motiv og mening aktørene selv legger i disse praksisene. Hvis målet for min studie hadde vært å søke etter objektive enheter, at det finnes en deltakelse som jeg kan avdekke i dokumentene og intervjuene, ville jeg ha vært opptatt av å fange opp praksisutøvelsen mest mulig slik den «virkelig er», få et bilde av hva som faktisk foregår i praksis. Dokumentene i barnevernet representerer ikke en nøyaktig og komplett fremstilling

av hva som skjer i en barnevernssak (Devlieghere & Gillingham, 2020). De kan likevel gi det Patton (1999) kaller et enkelt situasjonsbilde; innsikt i tjenestenes praksis for dokumentering av aktiviteter som jeg knytter til deltakelse. Det kan fortelle oss noe om omfanget av kontakt med barna og om noen sammenhenger som kan dokumenteres på et bestemt tidspunkt. Om jeg tenker at deltakelse er mulig å avdekke, ville jeg forventet at intervjuene avdekket de faktiske vurderinger, handlinger og forståelser av deltakelse som utspilles i praksis. Det jeg søker etter derimot, er barnevernsarbeidernes oppfatninger av deltakelse og organisasjonens praktisering av deltakelser.

Jeg mener at en sosialkonstruksjonistisk tilnærming kan være et nyttig rammeverk for å forstå hvorfor det er ulike forståelser av hva deltakelse innebærer og at det finnes ulike beskrivelser av deltakelsespraksiser. I diskusjoner om barns deltakelse og barns behov for beskyttelse, er spørsmålene som stilles rettet mot om barn er i stand til å delta knyttet til alder og visse ferdigheter, eller er deltakelse noe barn kan involveres i hvis det tilpasses barnet. Er deltakelse en medfødt rett eller et resultat av sosialisering eller sosiale konstruksjoner? Hvorvidt barn er sårbare og må beskyttes, eller om de er aktører som er aktive og tåler å delta, uttrykker ulike perspektiver. Å knytte deltakelse til alder og modenhet, som det at visse verbale ferdigheter utvikles med alder, er uttrykk for en essensialistisk tilnærming og uttrykker et annet perspektiv enn om man er opptatt av å se deltakelse som knyttet til historisk, kulturell og sosial kontekst, der ulikheter mellom barn, sammenhengen deltakelsen utspiller seg og ulike deltakelsesaktiviteter vil være preget av ulikheter, variasjon og endring. Tilhengere av en essensialistisk tilnærming til disse spørsmålene hevder at barn er sårbare fordi de er barn, og mangler forutsetning for å kunne delta i vurderinger og beslutninger som gjelder deres sak i barnevernet. Egenskapene knyttes til barnet og blir sett på som diskvalifikasjoner for å delta i aktiviteter som undersøkelser og tiltak som foregår i familien.

Jeg tar avstand fra en essensialistisk forståelse som knytter barns deltakelse til egenskaper ved det å være barn, slik som modenhet og alder eller bestemte deltakelsesformer som skal gjelde for alle barn. Jeg støtter meg her til Spyrou (2018), som hevder at deltakelsens innhold og form vil variere avhengig av kultur, historisk epoke og innenfor ulike sosiale grupper. Det kan identifiseres ulike mønster i deltakelse mellom barn og voksne, barn i ulike aldre og barn i ulike kulturer, men disse er sosialt konstruerte, og skjer blant annet gjennom at barn og voksne blir posisjonert på ulike måter. Parton mfl. (1997) fremhever at sosialkonstruksjonisme bør legges til grunn når en skal analysere barnevernets begreper, fordi tilnærmingen åpner for å forstå barnevern som et fenomen som oppstår, defineres og vedlikeholdes ved hjelp av historisk situerte begreper.

3.2. Barns deltakelsesposisjoner

I følge det sosialkonstruksjonistiske perspektivet dannes bevissthet og selvet gjennom sosiale relasjoner (Burr, 2015), fordi våre forestillinger om oss selv dannes gjennom vårt språkbruk og i maktforhold til andre (Payne, 2018). Gjennom diskursive formasjoner og kunnskapsmakt, etableres subjektposisjoner som er kjent og som kan inntas (Hammer, 2017). Barn som mottar offentlige velferdstjenester i vestlige velferdsstater, særlig når det gjelder barnevernet, er i mange tilfeller posisjonert som underprivilegerte og marginaliserte borgere (Warming, 2011). Samtidig hører de til generasjonskategorien «barn», som ytterligere plasserer dem i ujevne maktrelasjoner (Knezevic, 2020; Ulvik, 2009a). Barn i barnevernet er utsatt for å bli vurdert som mindre modne barn sammenlignet med andre, og i større risiko enn andre barn til å ikke bli sett på som framtidige veltilpassede borgere (Warming, 2011). Den sosiale ulikheten er avhengig av at vi deler en kollektiv forestilling om de sosiale identitetene hos de som er inkludert i maktutøvelsen, det Fricker (2018) benevner som *identitetsmakt*. Identitetsmakt retter seg mot mennesker som tilhører sosiale typer, som barn. Når barn formidler seg, tilskrives det de sier en lavere troverdighet, det blir enten ikke lyttet til eller må bekreftes av andre voksne. *Vitneurettferdighet* er en annen form for sosial makt og er ifølge Fricker (2018) den primære formen for epistemisk urettferdighet. Epistemisk urettferdighet, krenker noen i deres rolle som kunnskapssubjekt, en rolle som er essensiell for vårt menneskeverd. Epistemisk urettferdighet vil si at en utsettes for systematisk mangel på troverdighet og fornektelse av sin kapasitet på bakgrunn av strukturelle maktforhold, det vil si klasse, etnisitet/ «rase», kjønn og seksualitet eller alder (Knezevic, 2020). Marginaliserte posisjoner kan også knyttes til sosial og kulturell ulikhet der lav inntekt ifølge Fauske, Kojan og Storhaug, (2018) fremtrer som en vesentlig faktor for innvirkning på foreldres opplevelse av kontakten med barnevernet. Barn blir utsatt for vitnesurettferdighet, når barnevernsarbeideren underkjenner deres forutsetninger for å formidle kunnskap eller være informant. Den skade og urettferdighet som barnet da utsettes for, betrakter Fricker som en intrinsikal urettferdighet.

Childism er et annet begrep som beskriver fordommer mot barn som fører til strukturell diskriminering og undertrykkelse av barn (Adami, 2023). Childism representerer en kritisk tilnærming for å analysere voksnes motstand mot moralske og juridiske rettigheter for barn som blir synlig gjennom aspekter ved makt, diskriminering og marginaliserende strukturer som mot barn (Adami, 2023).

Strukturelle maktforskjeller rammer barn fordi de er barn. Interseksjonelle maktforhold, som Knezevic (2020) er opptatt av, analyseres sjeldent. Alder, etnisitet/rase og kjønn som

maktakser analyseres vanligvis separat, eller det blir brukt som «variabler» i forskningen (Knezevic, 2020). Dette betyr også at bortsett fra «kategorier» som kjønn og alder, har interseksjonelle og andre analyser av barn en tendens til å bli redusert til identiteter og stater knyttet til foreldrene som; foreldres utdanningsnivå og inntekt (Knezevic, 2020).

Makt kan blant annet komme til syne i forhold til hvem som definerer enkelte narrativer som viktige og andre som mindre viktige eller uinteressante (Jokinen mfl., 2018). Når voksnes kunnskap om barn foretrekkes, vil det si at barns kunnskap om eget liv er mindre verdt og ikke tilstrekkelig rasjonelt for bruk i barnevernets prosesser. Knezevic (2020) hevder at det er ingen logikk som kan forklare hvorfor interessene til de som ikke blir vurdert som rasjonelle ikke bør være like mye verdt som de som er vurdert som rasjonelle. Hun stiller spørsmål om det ikke alltid vil være en eller annen som anses å ha lavere moralsk status og derfor, etter denne logikken, vil bli sett på som mindre rasjonell? Posisjonene som er tilgjengelige for barn begrenses ut fra de konstruksjonene av barn og barndom som finnes (Knezevic, 2020). Knezevic fremhever at diskursen om det kompetente barnet er utilstrekkelig for å muliggjøre barns deltakelse. En forutsetning for deltakelse er at barna også ses som et moralsk subjekt, at de vurderes som rasjonelle og gis posisjoner som subjekter som har gyldig kunnskap om egen situasjon. Når det barn sier må bekreftes av voksne eller at voksne foretrekkes som kilde til barns behov, antydes det at barn ikke har tilstrekkelig kunnskap om egen situasjon.

Subjektposisjoner er et begrep innenfor den sosialkonstruksjonistiske tilnærmingen som jeg mener er relevant for min studie. Davies og Harre (1990) utviklet begrepet som en kritikk av rollebegrepet, som ifølge dem ikke er tilstrekkelig relatert til kontekst, og forståelsen av subjektet blir dermed et for statisk konsept for å beskrive hvordan relasjoner faktisk blir opplevd, og hvordan individer handler ut fra ulike roller. Storhaug (2015), Davies og Harre (1990) og Tunestveit, mfl. (2021), forstår begrepet posisjon som mer dynamisk enn rolle og mener det fanger fleksibilitet, det kan endres og revideres i den diskursive konteksten. Subjektposisjoner kan defineres som kulturelt skapte forestillinger om hvilke posisjoner det er mulig å innta (Wetherell, 2001). Posisjoneringsbegrepet griper gjensidigheten mellom individ og samfunn på en måte som synliggjør sosiale kategorier og den personlige anvendelser av disse i utviklingen av selvet (Burr, 2015). Det handler om å utforske de betingelser som subjektet utvikles og fungerer i, samt de kulturelle betingelser som muliggjør subjektet, og den subjektive vilje og aktivitet (Søndergaard, 1996).

3.3. Historisk perspektiv på barns rettigheter og aktørskap

En av de sentrale antakelser sosialkonstruksjonismen bygger på er at vårt syn på og kunnskap om verden alltid er kulturelt og historisk forankret, og kan endres over tid (Burr, 2015). Synet på barn, de subjektposisjoner de tildeles og dermed hva de kan delta i, også i barnevernets arbeidsprosesser, har vært definert på ulike måter i skiftende historiske epoker.

3.3.1. Fra utvikling og sosialisering til den «nye» barndomssosiologien og barns rettigheter

Troen på det autonome og ansvarlige subjekt har vært sentral i barndomsstudier siden 1980-tallet, der barndom ble sett som sosial konstruksjon hvor barn har en aktiv rolle i konstruksjonen av sine egne liv og sosiale verdener og av de rundt dem, og at de på samme måte som voksne, er sosiale aktører (Abebe, 2021; Tisdall & Punch, 2012).

Barndomsforskere anerkjente barndom som sosialt konstruert og varierende fra sted til sted og over tid, og at barndom utspiller seg forskjellig i ulike sosiokulturelle kontekster. Denne anerkjennelsen trekker på de tidligere bidragene fra sosial interaksjonisme og sosialkonstruksjonisme som fremhevet rollen til handlefrihet og aktørskap i det sosiale livet (Abebe, 2021; Tisdall & Punch, 2012). Den tverrfaglige barndomssosiologien oppsto som en reaksjon og en kritikk av hvordan tidligere forskning og teorier, primært sosialiseringsteorier og utviklingspsykologi forsto barn og barndom (Abebe mfl. 2021; Spyrou, 2018; Tisdall & Punch, 2012). Voksne ble sett på som modne, rasjonelle og kompetente, mens barn ble sett på som uferdige eller ufullstendige som mennesker (Abebe mfl., 2021).

Barndomssosiologien argumenterte for at barndom må forstås som en strukturell del av samfunnet, der barn og unge ble sett på som bidragsyttere (Tisdall & Punch, 2012). Dette paradigme førte til et gradvis skifte av fokus bort fra utvikling og sosialisering som nøkkelbegrep i barndomsstudier, til å ta høyde for barns aktive rolle og deltakelse.

Barndomsstudienes interesse for barns handlefrihet og barnet som aktør og rettighetsinnehaver gjenspeiles i FNs barnekonvensjon. Barns rettigheter både bygger på og har fungert som en drivkraft i synet på barn som aktive kompetente aktører (Spyrou, 2018). Samtidig har synet på barn som aktive og kunnskapsrike mennesker, og subjekter med krav på rettigheter, bidratt til anerkjennelsen av barns kapasiteter og kompetanse (Abebe, 2021).

Barnekonvensjonen er en spesifisering av at de grunnleggende menneskerettighetene også omfatter barn. At en slik spesifisering er nødvendig, kan si noe om barns faktiske samfunnsmessige posisjon (Abebe, 2021). Selv om barnekonvensjonen tar forbehold om kulturell variasjon, kommer det kritikk fra flere (Abebe, 2021; Spyrou, 2018) om at den i liten

grad forholder seg til kulturelle variasjoner i oppfatningen av barndom, men kan forstås som et forsøk på å konstruere en universell standard for barns rettigheter. Barns rettigheter framstår i konvensjonen som et juridisk imperativ, der barn konstitueres som rettighetshavere og rettssubjekter (Ulvik, 2009b).

Barnekonvensjonen har særlig hatt fokus på å fremme barn og unges deltakelse i beslutningstaking, både når det gjelder forhold ved deres egne liv og barn som gruppe (Percy Smith & Thomas, 2010; Tisdall & Punch, 2012). Ratifiseringen av barnekonvensjonen over hele verden (bortsett fra USA), har vært en pådriver for at barn sine rettigheter ble satt øverst på den politiske agendaen i nasjonale og internasjonale sammenhenger. Barn ble sett som mennesker med rett til deltakelse, autonomi og selvbestemmelse (Abebe, 2021). Rettigheter tildeles individer og individualisering kan ses som en kulturell forutsetning for en rettighetsforståelse (Abebe, 2021; Ulvik, 2009b). Barnekonvensjonen kan derfor sies både å være et produkt av, samtidig som den bidrar til, en mer omfattende individualiseringsbevegelse (Ulvik, 2009b; Ursin & Ellingsen, 2021). På den ene siden inngår bevegelser for brukerrettigheter og brukermedvirkning (Abebe, 2021; Spyrou, 2018; Ulvik, 2009a), samtidig kan et rettighetsbasert syn på barn føre til at barns kompetanse bli redusert til en avgrenset og statisk individuell egenskap (Abebe, 2021). Selv om vi kan si at individualisering av barn har bidratt til økt demokratisering og likestilling for barn, så kan individualisering som tenkemåte ha bidratt til at en mister av syne det sosiale, interagerende barnet som utvikler kompetanse og skaper mening sammen med andre (Ulvik, 2009b). Barns kompetanse fungerer da som en begrunnelse for deres mer omfattende rettigheter (Ulvik, 2009b). Konstruksjonene av barn med *rett til* å uttale seg og barn som deltar i hverdagslivets sosiale sammenhenger, gir forskjellige grunnlag for deltakelsesorienterte profesjonelle praksiser (Ulvik, 2009b).

3.3.2. Barn som kompetente og sårbare

I de senere år har også de «nye» barndomsstudier blitt møtt med kritisk blikk (Abebe, 2021); Spyrou, 2018; Tisdall & Punch, 2012). Barndomsstudier som på 1980-tallet ble sett på som et mot-paradigme, førte ifølge Tisdall & Punch (2012) til en trend, der barndommen ble sett på som sosialt konstruert, med vektlegging av anerkjennelse og fokus på barn og unges handlefrihet, der barn og unges stemmer, erfaringer og deltakelse ble verdsatt. Selv om dette har ført med seg en produktiv utvikling i synet på barn, så kan det også ha resultert i en overdreven vektlegging av barns handlefrihet. Dermed blir begrensningene som ofte former barns liv, som hvordan deres handlefrihet er situert og begrenset av strukturelle virkeligheter som forholdet mellom barn og voksen, blir oversett. Kritikken rettes mot

hvordan barns rettigheter er blitt presentert i praksis og politikk som den nye «normen» som voksne og barn må tilpasse seg uten at denne trenden problematiseres eller kontekstualiseres (Mason & Bolzan 2010; Quennerstedt 2010; Quennerstedt mfl., 2018; Reynaert, mfl., 2009; Spyrou, 2018). Det dagens kritikere peker på, er at det finnes teoretiseringer som bidrar til et mer rikt, nyansert og mangfoldig syn på barndom (Abebe mfl., 2021; Spyrou, 2018; Tisdall & Punch, 2012).

Diskurser om barn som sårbare kan betraktes som en konflikt med fokuset på barn som kompetente, handlende aktører. Dette kan føre til polariserte oppfatninger der barn blir beskrevet som enten eller, og blir tildelt bestemte egenskaper (Larsgaard, 2022). En slik dikotomisering og plassering av barn i ulike posisjoner kan hindre oss i å se at barn kan være både sårbare og kompetente, avhengig av relasjoner og kontekst (Tingstad, 2019). Beskrivelser av barn som enten eller, kan være problematisk fordi de antyder en forståelse av barn som en kategori som lett kan bli essensialistisk (Larsgaard, 2022). Warming (2019a) bidrar her med kritiske refleksjoner på om det er mulig å plassere barn i én samfunnsmessig posisjon og om man kan omtale barn og barndom som noe homogent. Barn representerer mangfoldige posisjoner og perspektiver som må tas hensyn til. Hennes argument underbygger betydningen av kritisk refleksjon og bevissthet om hvordan forskning kan omfatte og ivareta mangfoldet av perspektiver. Dette innebærer å se bort fra essensialistiske beskrivelser av barn.

Å forstå barndom som relasjonelt forankret, blir av Spyrou (2018) og Abebe (2021) sett på som en reaksjon på den aktørorienterte tilnærmingen i barndomsforskningen og en kritikk av synet på barn som autonome, rasjonelle og selvstendige, fristilt fra de relasjoner og strukturer som omgir dem. En relasjonell tilnærming er opptatt av hvordan barn posisjoneres seg selv og blir posisjonert av samfunnet, samt hvordan de beveger seg innenfor og på tvers av kategorier. Barn er ulike og kan være enten barn i barnevernet, og/eller barn med funksjonsnedsettelse. Fenomenet barn og barndom tolkes i dette perspektivet som situert, det vil si avhengig av tid og sted. Det betyr igjen at de ses som bevegelige, og de må undersøkes og forstås ut fra sin kontekst og sammenheng (Abebe, 2021). Relasjonelle tilnærminger til barns aktørskap hevder at aktørskap er sosialt og relasjonelt produsert, med andre ord er det resultat av sosiale relasjoner snarere enn en essensiell kvalitet ved det enkelte barn (Spyrou, 2018).

Prout (2004, 2011), som var en av de ledende teoretikere innen barndomssosiologien på 1980-tallet, har kritisert spesielt skillet mellom det sosiale/kulturelle og det naturlige, noe både Spyrou (2018) og Tisdall & Punch (2012) hevder er skapt av sosialkonstruksjonismens

perspektiver på barndom som permanente sosiale strukturer. Sosialkonstruksjonisme er fortsatt det dominerende teoretiske rammeverket i feltet, men ifølge Spyrou (2018) er man i dag mer opptatt av å se på de komplekse kontekstene og strukturene som kvalifiserer eller diskvalifiserer for aktørskap (Spyrou, 2018). Barn og unges perspektiver, handlefrihet og deltakelse som permanente sosiale strukturer er ikke lenger tilstrekkelig, mener Abebe (2021), Spyrou (2018) og Tisdall og Punch (2012) som i dag er mer opptatt av; mobilitet, flyt og kompleksiteten og spenningene i barn og unges liv, sammen med gjensidigheten, ansvaret og relasjonene som er innebygd i ulike kulturelle kontekster. I Levin og Trost (2005) sitt perspektiv, hentet fra symbolsk interaksjonisme, innebærer deltakelse å være en del av en prosess, hvor ingenting er statisk, men der vi er foranderlige. Mer enn at mennesker er, er de opptatt av at mennesker *gjør*. Aktørskap blir da et resultat av en relasjonsprosess som foregår både på tvers av og innenfor generasjonelle relasjoner. En slik relasjonsprosess kan fremstå som ganske kompleks og full av motsetninger. Spyrou (2018) hevder at vi for å forstå barns aktørskap må ta utgangspunkt i at det er dynamikk og ulikheter som utgår fra at det er ulike maktforhold i de situasjoner barn befinner seg i og i deres relasjoner til voksne. Aktørskap er ikke iboende i barnet, men blir til i relasjoner (Spyrou, 2018).

Denne avhandlingen deler det kritiske synet på barns rettigheter og behov som universalistiske, etnosentriske konstruksjoner. Kritikken som rettes mot barne- og ungdomsforskning med et sosialkonstruktivistisk perspektiv som konstruerer barn i dikotomier som enten sårbare eller kompetente, viser at selv en sosialkonstruktivistisk forståelse kan ha tendenser til å bli essensialistisk (Larsgaard, 2022). Jeg vil fortsette å anvende en sosialkonstruktivistisk tilnærming i denne studien. For å unngå en essensialistisk forståelse av barn som enten er kompetente eller sårbare, retter jeg min oppmerksomhet mot hvordan de ulike diskursene påvirker barns posisjoner og muligheter for deltakelse.

3.4. Fra statisk til prosessuelt deltakelsesbegrep

Deltakelse er avhandlingens mest sentrale begrep og det fenomen som undersøkes. Gjennom arbeidet med artikkel 1 ble det tydelig at det ikke bare i barnevernet som praksisfelt, men også i forskningsfeltet, er ulike forståelser av barns deltakelse. Hvordan deltakelse defineres og forstås, vil ha betydning for hvordan praksiser kan begrunnes og utformes. Flere forskere etterlyser en teoretisk spesifisering av deltakelsesbegrepet (Bessell, 2011; Horwath, mfl., 2012; Percy-Smith, 2011; Tingstad, 2019; Ulvik, 2009b; Vis & Thomas, 2009). Det engelske «participation» dekkes på norsk av flere nyanser av begrepet: medvirkning, deltakelse, medbestemmelse, men også samarbeid og samskaping brukes

noen ganger. Deltakelse som begrep lokaliseres i to diskurser; den juridiske diskursen om barns rettigheter, og en sosiokulturell diskurs (Abebe, 2021; Ulvik, 2009b). Disse deltakelsesbegrepene gir delvis overlappende, men også noe ulike begrunnelsesgrunnlag for profesjonelle praksiser (Gulbrandsen mfl., 2012; Ulvik, 2009b). Er det klarhet i spørsmålene om hvorfor en skal bidra til deltakelse, er det lettere å finne svar på spørsmål om hvordan praksisene skal utformes (Ulvik, 2009b).

3.4.1. Deltakelse som rettighet

Hvorfor barn skal eller bør delta begrunnes ofte i deres rettigheter etter Barnekonvensjonen. Noen ganger henvises det til at også barn er borgere og tjenestebrukere og deler de samme grunnleggende menneskerettighetene (Larsen, 2011; Nybell, 2013; Pölkki, mfl., 2012; og Vis mfl., 2010) og sivile rettigheter (Dillon mfl., 2016; Muench mfl., 2017; Poulsen, 2016) som voksne. *Rettighetsdiskursen* retter perspektivet mot individets demokratiske rett til innflytelse over eget liv i kraft av å være fullverdig samfunnsborger (Askheim, 2017). Deltakelse kan slik sett være et mål i seg selv som en anerkjennelse av brukerens rettigheter som borgere, men samtidig også være et virkemiddel for å nå dette målet (Askheim, 2017). Selv om det er enighet om at barn har rettigheter, rettes det kritikk mot at en ensidig dominans av rettighetsdiskursen har ført til begrensninger i hva studier måler som deltakelse og hvilke deltakelsespraksiser som fremmes (Mason & Bolzan 2010; Quennerstedt 2010; Quennerstedt et al. 2018; Reynaert, mfl., 2009; Spyrou, 2018). Diskurser om barns deltakelse innvirker på om barns stemme forstås som individuell, rett frem, klar tale, eller som sosial og samkonstruert (Spyrou, 2018). For eksempel ser rettighetsdiskursen ut til å føre til en resultatorientert forståelse av deltakelse.

3.4.2. Deltakelse som sosiokulturell prosess

I prosessorienterte forståelser av deltakelse vektlegges det flertydige, det bevegelige og også det kontekstuelle ved barns meningskonstruksjon (Ulvik, 2009b). Det handler om noe mer enn å få fram barnas stemme (Percy-Smith & Thomas, 2010). Å se barnets synspunkt som noe som kan formes i løpet av prosessen i stedet for noe som er «i barnet» og kan hentes ut av sosialarbeidere, krever en mer prosessorientert forståelse av begrepet og fenomenet barns medvirkning (Ulvik, 2009b). Å forstå barnas meninger er mer komplekst enn å forholde seg til verbale uttrykk, ord for ord, fordi deres ytringer er mer enn det verbale uttrykket og ordkombinasjoner (Bakhtin, 2005; Spyrou, 2018). Konteksten er vesentlig for ytringens helhet fordi betydningen av det som sies tolkes i forhold til sammenhengen den opptrer i. De ordene og setningene som barna uttrykker er rettet til noen, de er fremkalt av et eller annet, og har et eller annet mål. De er en del av en helhet som blir til og forstått i de spesifikke kommunikasjonssfærer de opptrer i (Bakhtin, 2005; Spyrou, 2018). Barnas

ytringer er knyttet sammen med andres. Det betyr at når barnet ytrer seg, er det barnet som konstruerer historien, men samtidig er fortellingen påvirket av ulike kontekster, tidligere samtaler og fortellinger, forståelser som eksisterer i samtiden, hvilken situasjon det blir fortalt i, og av hvem en forteller til (Bakhtin, 2005; Spyrou, 2018). På den måten vil barns fortellinger være påvirket både av det som har skjedd før og det som kan komme til å skje etterpå, den situasjonen de er fortalt i, og av den som barnet snakker med (Mæhle, 2005). Flere forskere (Johnson & West, 2019; Percy-Smith & Thomas, 2010) mener vi bør rette oppmerksomheten mot barns ulike identiteter, kontekster og lokale kulturer, heller enn en altfor ensidig oppmerksomhet mot å få tak i barns stemmer. De peker på at strategien for å øke barns muligheter til deltakelse ligger i å få en mer praktisk, demokratisk og kontekstspesifikk forståelse av hva deltakelse er (Johnson & West, 2019; Percy-Smith & Thomas, 2010). Forståelser av deltakelse må ses på som en variabel konstruksjon der en må se på sentrale tema som verdier, selvbestemmelse i prosess og forhandlinger med voksne som nødvendig for å oppnå deltakelse (Johnson & West, 2019; Percy-Smith & Thomas, 2010).

Barns deltakelse i barnevernet er under innflytelse av de diskurser som informerer de institusjonelle kontekstene der barn deltar. Det vil både være diskurser om barns rettigheter og deltakelse, rådende kunnskaper om hvordan barnevernet bør hjelpe barn og hva barn kan ha kunnskap om. Sentrale diskurser vil innvirke både på barnevernsarbeiderens spørsmål, barnets historie og hvordan den blir oppfattet av barnevernsarbeideren fordi vår forståelse av barns stemmer begrenses og formes av våre egne antakelser om barn og terminologien vi bruker (Spyrou, 2018). Ut fra en slik forståelse vil for eksempel rådende konstruksjoner av det å være barn påvirke hvordan barnas stemmer blir tolket og innvirke på hvilken betydning de får for barnevernets beslutninger og hvordan de handler for å hjelpe barn. Av dette følger også at barns stemme ikke kan ses som autentisk; forstått som at det finnes en uforfalsket indre sannhet som kan hentes ut av barnet (Spyrou, 2018). Det som fremheves her er at barnets ytringer er et resultat av flere relasjoner og møter i bestemte kontekster. Stemmene til unge mennesker må betraktes som interaksjoner i de maktforhold de befinner seg innenfor (Nybell, 2013; Spyrou, 2018).

Barn snakker ut fra de diskursene de har tilgang til (Spyrou, 2018), og disse diskursene former det som blir tilgjengelig for oss, sier Nybell (2013). Barnas ytringer gjenspeiler sosiale språk og ytringer som barnet tilegner seg gjennom sin hverdag og over tid. Når disse møter barnets egen stemme, blir de omformulert til barnets repertoar av sosiale språk og talegenrer. Det er dette som utgjør den sosiale verden som de henter fra når de snakker,

men som også begrenser hva det er de kan si. Spyrou (2018) hevder at det ut fra en slik forståelse blir viktig å kjenne til de diskursene barna har tilgang til.

Under selve møtet med barnevernsarbeideren, er barnets ytring relatert både til det som har gått foran og hva som forventes å følge (Bakhtin 2005). Meningsskapning skjer i relasjoner, der det relasjonelle forholdet mellom det andre har uttrykt, relasjonen mellom den som snakker, og den som det er rettet mot i relasjon til situasjonen (Bakhtin, 2005; Slaatelid, 2005). Barns utsagn i barnevernets samtaler er influert både av det barnet bringer med seg av forståelser av tema og deres forventninger i den konteksten de opptrer i. Det barnet uttrykker i situasjonen vil være rettet mot noen, en *adressat*, som barnet har en forestilling om. Den som er til stede i samtaler med barnet eller den barnet forestiller seg at de snakker til, innvirker på det de sier. Det vil si at de følelsene barnet har og den forståelsen barnet har av den de henvender seg til har betydning for hvordan de ytrer seg. I dette inngår også forestillinger barnet har om hvordan hen blir forstått (Bakhtin, 2005) av barnevernsarbeideren.

Selv om flere forfattere vektlegger at deltakelse bør oppleves meningsfullt og være i form av en prosess og ikke en engangshendelse (Vis mfl., 2012), ser det ut til å være ulike forståelser blant forskere av hva som er sentrale mål for deltakelse. Flere forfattere er opptatt av å se deltakelse som et relasjonelt begrep, og som en del av en relasjonell diskurs (Aamodt, 2015; Husby, mfl. 2018a; Nybell, 2013; Roose mfl., 2009; Seim & Slettebø, 2017). Noen er opptatt av å gå utover barnets opplevelse av det som skjer i møtet, som Gulbrandsen mfl. (2012) som hevder at barns medvirkning handler om mer enn å oppnå høyere kvalitet på prosessen, og det som oppleves meningsfullt for barnet. Det Gulbrandsen mfl. (2012) og Ulvik (2009b) vektlegger, er betydningen av prosessen som et mål i seg selv, der barnet kan danne seg forståelse for sin egen situasjon, samtidig som barnet kan danne seg en mening om den. Deres interesse er rettet mot et individ i kontekst og samspill med andre, der mening utvikles og kan endres. Hierarkiske modeller som graderer medvirkning, tilbyr et begrenset deltagelsesbegrep (Ulvik, 2009b). Modellene problematiserer ikke hva som utgjør barnas synspunkt, hvordan det blir til, hvem det blir til sammen med, eller konteksten det blir til i (Ulvik, 2009b).

3.4.3. Barn som medborgere – deltakelse i barns hverdagsliv

I stedet for at barns deltakelse forstås som det enkelte barns rett til å si sin mening i samtaler eller knyttet til avgrensede hendelser eller tema, er flere opptatt av å se barn som medborgere innenfor konteksten av beslutningstaking i alle hverdagslige omgivelser (Johnson & West, 2019; Liebel & Saadi 2010; Percy-Smith & Thomas, 2010; Theis, 2010;

Warming, 2018). Disse er opptatt av at både forskere og praktikere burde gå ut til der barn er i stedet for å invitere dem til de voksnes arenaer. Forutsetningen for å få dette til er at barnevernet møter barna på de stedene der barn oppholder seg og i hendelser der barn deltar, der en bruker ulike deltakende metoder og bygger samarbeid og dialog mellom barn og voksne (Johnson & West, 2019). Medborgerskap, som både status, posisjon og praksis innebærer retten til å bli anerkjent og respektert i det daglige liv og deltakelse i alle hverdagslige aktiviteter (Liebel & Saadi 2010; Theis, 2010). Forståelsen vektlegger barns særegenhet fremfor mindreverdighet (Øygardslia & Ursin, 2021), og perspektivet bidrar til at oppmerksomheten rettes mot hvordan barn *gjør* barndom og ikke på hvordan de *er* (Sørensen, 2021). Denne forståelsen retter blikket mot individet i alle hverdagslivets kontekster, som barnas liv i skole, barnehage og hjem, og andre plasser barn er. Ved å henvende oss til barn utover å invitere til samtaler med barnevernet for å snakke om bekymringstema, gir deltakelse en helt annen kontekst. Sørensen (2021) mener at vi gjennom hverdagslivet kan få innblikk i hvordan det oppleves å være barn i en gitt historisk, geografisk, politisk og teknologisk kontekst. Hvordan barndom blir gjort, kan åpne forståelsen for at barndom kan være forskjellig i de ulike kontekster barna oppholder seg. Å *gjøre* deltakelse, beskriver en prosess som beveges og kan utvikles. Barn kan endre sin interesse i løpet av prosessen, og deres identitet og handlekraft kan utvikle seg både uavhengig og som et resultat av selve prosessen (Johnson & West, 2019). Det som er vesentlig fra et sosialkonstruksjonistisk perspektiv er at begrepene barn og barnevernsarbeider, samt møtene mellom dem, blir knyttet til så få som mulig forhåndsdefinisjoner av innhold eller form, for konkret innhold og former er i hovedsak kun konstruert der praksisen utøves (Jokinen mfl., 2018).

3.5. Barnevernet som normativt kunnskapsområde

En sosialkonstruksjonistisk tilnærming til barnevernets forståelser og praksis innebærer også en kritisk holdning til den kunnskapen barnevernsarbeiderne bygger sin praksis på. Hvilke teorier man bygger på varierer; både innenfor ulike arbeidsplasser, og ulike historiske og kulturelle kontekster. Både Knezevic (2020) og Marthinsen (2016) peker på barnevernets kunnskapsbase som viktige drivere for barnevernets praksis og systemets respons på kravet om at barn skal delta. De rådende kunnskapsformene i barnevernet, hvilken kunnskap som dominerer i barnevernets arbeidsprosesser og feltets kunnskapsfag påvirker barns medvirkning (Knezevic, 2020; Warming, 2014). Forståelsene som ligger til grunn for barns rettigheter og barns beste er påvirket av hvordan vi tenker om barn, og de ideene som ligger til grunn for hvordan hjelpen skal gis til barn og familier i barnevernet.

Både Barne- og Likestillingsdepartementets strategier for det norske barnevernet 2018-2024 (2017) og politiske føringer og nye forskrifter for barnevernspedagogutdanningen (Kunnskapsdepartementet, 2019) gir uttrykk for at barns erfaringskunnskap, sammen med forskning og praksiskunnskap skal danne kunnskapsgrunnlaget i barnevernfaget. Spørsmålet er hvilken posisjon brukerkunnskap har i forhold til forskning og praksiskunnskap. Hvordan tjenestene tilrettelegger for at barn skal kunne formidle seg og hva de etterspør fra barnet handler om hvordan institusjonen vurderer og verdsetter kunnskap fra barn.

3.5.1. Barnevernets kunnskapsfilter

Hva som anses å være god praksis for barneoppdragelse og hvordan tilnærminger til å hjelpe barn utformes, varierer i tid og rom (Knezevic, 2020). Sentrale diskurser, de teorier, ideer og språklige praksiser som former våre tanker, handlinger og identiteter, gir rammer for at institusjoner som barnevernet bidrar til å muliggjøre noen handlinger, mens de utelukker andre (Healy, 2016; Parton, 1997). Strømninger i samfunnet om hvordan vi tenker om barn og barns oppvekst, og forventninger i samfunnet til hvordan barn bør hjelpes, gir både legitimitet til barnevernets arbeid og utgjør ytre forutsetninger, det Levin (2017) kaller en ytre kultur. Denne ytre kulturen gir rammer for de vurderinger, forestillinger, ideologier og arbeidsmåter som utgjør barnevernsarbeidernes sosialt konstruerte indre kultur (Levin, 2017).

Barneverntjenesten utvikler som andre institusjoner en indre kultur som gjør at en bestemt type handlinger og en viss type tenking fremstår som selvsagt, det blir en institusjonelt styrt handling, det Berger & Luckman (1967/2018) beskriver som «det er slik man gjør når man arbeider her». Disse tatt for gitt og selvfølgelig måter å tenke og handle på utgjør selve institusjonaliseringen som skiller ulike typer av organisasjoner fra hverandre. Den indre organiseringen, kulturen eller interaksjonsritualer utformes på ulike sett, men innenfor rammene for det institusjonelle. Vår forståelse av hvordan verden bør være, ligger innvevd i ideer, verdier, normer, regler, overbevisninger og antagelser som tas for gitt. Disse institusjonelle elementene påvirker hvordan barnevernsarbeidere tenker og handler (Egelund, 1997).

Begrepet *terministisk vindu* refererer til ideen om at terminologi eller språkbruken vår alltid avdekker noe, samtidig som den skjuler andre ting (Burke, 1966; Van Beveren, 2022). Ord og begrepene vi bruker påvirker hvordan vi ser og oppfatter. På en måte utgjør alt språk en «terminologi» som vi bruker, et slags «vindu» eller som Edlund (2019) kaller «filter» som retter oppmerksomheten mot et bestemt perspektiv på komplekse sosiale realiteter. Selv om

dette «vinduet» i en gitt terminologi er en refleksjon av virkeligheten, er den et utvalg av virkeligheten og fungerer som en «avbøyning av virkeligheten» (min oversettelse) (Burke, 1966, s. 45). Dette innebærer at selv de mest presise begrepene som vi anvender, utelater mer enn de inkluderer. Burke har to viktige poeng: For det første, når vi observerer verden, så er vi aldri virkelig objektive, våre observasjoner er allerede farget av begrepene vi bruker. Våre begreper rammer inn verden, muliggjør noen betydninger og avslutter andre. For det andre er vi ofte uvitende om den terministiske effekten våre termer skaper. Utfordringen er vår manglende evne til å tolke tegn på annen måte enn den kjente eller komfortable, vår *trente manglende evne* (Roets mfl., 2015). Våre diskursive og tolkede antagelser er vanskelig å endre når de engang er innebygd. Grimwood (2016) mener dette utfordrer forståelsen av at det er mulig å endre oppfatninger av marginaliserte klienter, bare vi får brukerens stemme inn (Grimwood, 2016).

I dette kapitlet har jeg presentert teoretiske perspektiver som ble vesentlige og stiller viktige spørsmål til mitt materiale. En sosialkonstruksjonistisk tilnærming omfatter også epistemologiske implikasjoner rettet mot hvilken type kunnskap det er mulig å få. Tilnærmingen innebærer at jeg ikke ser empirien som en gjenspeiling av hvordan praksisutøvelsen virkelig er. Kunnskapen som fremkommer, er verken objektiv eller verdinøytral. Informasjonen jeg får er ikke *avdekket* gjennom dokumentanalyse og intervju, men er et resultat av interaksjonen mellom meg, teksten og informantene, og er derfor også påvirket av meg, hvordan jeg posisjonerer meg i forhold til feltet og temaet, og min forforståelse. Metodologiske implikasjoner av denne tilnærmingen blir drøftet underveis i metodekapitlet. Kapittel 4, der jeg også vil redegjøre nærmere for min posisjonering og forforståelse i 4.3.5.

4. Metodisk tilnærming

I dette kapittelet vil jeg beskrive og drøfte hvordan jeg har gått frem metodisk, og begrunne mine valg. Først ser jeg på forskningsdesign og analysestrategier for litteraturstudien, dokumentstudien og fokusgruppeintervjuene. Jeg vil også se på forhold rundt det å kombinere ulike metoder, vurdere funnenes gyldighet og pålitelighet, og diskutere etiske problemstillinger knyttet til studien. Forskningsprosessen bør bestemmes av problemstillingen (Gilje og Grimen, 1993). I tillegg vil mitt ontologiske standpunkt innvirke på mine valg. Jeg vil derfor redegjøre for sentrale nøkkelområder i mitt ontologiske ståsted, særlig gjennom å se på hvordan jeg har forholdt meg til både kvalitativ og kvantitativ metode, men også min posisjon som ansatt i det feltet jeg undersøker. Undersøkelsen består av tre ulike delstudier med ulike metoder:

1: Litteraturstudie av studier på barns deltakelse i barnevernet. 44 studier fra 13 land publisert i perioden 2009 til 2020 er gjennomgått. Resultatene fra denne studien presenteres i artikkel 1.

2: Dokumentanalyse av barnevernjournaler for 216 barn. Journalene er innhentet for perioden 2013-2016 og gjennomført fra 2016-2019. Resultater presenteres i artikkel 2.

3: Fokusgruppeintervju med 24 ansatte fra fire tjenester. Intervjuene ble gjennomført i 2018-2019. Resultater fra intervju av 24 barnevernsansatte fra ulike team presenteres i artikkel 3.

Studien utforsker ulikheter i forståelser av deltakelse i barnevernets praksisfelt og hvilke former for deltakelsespraksiser som beskrives i barnevernets arbeidsfaser: «undersøkelse», «tiltak» og «under omsorg». Studien er basert på et flermetodedesign som inkluderer kvalitative og kvantitative metoder. Dette designet bidrar til å belyse problemstillingen fra flere perspektiver. Der dokumentanalysen kan få fram sammenheng mellom variabler som innvirker på barns deltakelse, kan fokusgruppeintervjuene bidra med meningsinnholdet og implikasjoner som barnevernsarbeidere opplever av barns rett til deltakelse (Bryman, 2014). Litteraturstudien sitt formål er at den gir oversikt over forskningsfeltet sin forståelse av deltakelse.

4.1. Litteraturstudie om barns deltakelse i barnevernet

Datamaterialet i litteraturstudien er fagfellevurderte artikler som omhandler barns deltakelse i barnevernet. Tilnærmingen som ble valgt for litteraturgjennomgangen var det som blir kalt scoping review, som tar sikte på å kartlegge sentrale begreper på et forskningsområde, spesielt der et område er komplekst, eller der det ikke har vært grundige gjennomganger tidligere (Arksey & O'Malley 2005; Munn mfl., 2018). Gjennomgangen ble utført for å undersøke og klargjøre definisjoner og konseptualiseringer av begreper som brukes i studier av barns deltakelse i barnevernet. Fremgangsmåten kan også beskrives som kritisk, da den stiller spørsmål ved måten forfatterne av de inkluderte studiene konseptualiserer og konstruerer konseptet barns deltakelse i barnevernet (Munn mfl., 2018).

4.1.1. Forholdet mellom problemstilling og valg av metode

Litteraturstudien tok utgangspunkt i to forsknings spørsmål: «Hvilke forståelser av deltakelse finnes i studier på barns deltakelse i barnevernet? Og hvordan kontekstualiserer forskere barns deltakelse i barnevernet?» Formålet med litteraturstudien var å gi en oversikt over hvordan kompleksiteten i feltet barns deltakelse i barnevernet er beskrevet, inkludert de ulike definisjonene og tolkningene av begrepet. Litteraturstudien ble ikke gjennomført for å oppnå en oversikt over hva forskere rapporterer fra studienes resultater om barns deltakelse i barnevernet, men heller for å undersøke forskernes ulike forståelser og kontekstualisering av begrepet barns deltakelse i barnevernet. Når det gjelder mitt andre forskningsspørsmål var målet med litteraturstudien å få kunnskap om, og hvorvidt og i så fall hvordan studier differensierer mellom kontekster, arbeidsfaser, hvilke situasjoner eventuell deltakelse forekommer i ulike barnevernssystemer og kultur. Analysen hadde også fokus på differensiering av barna som kommer i kontakt med barnevernet, og derfor ble det undersøkt om studiene rapporterte om ulike kjennetegn ved barna, for eksempel alder, kjønn og etnisitet.

For å inkludere et bredt spekter av tolkninger av barnevernets deltakelsespraksis, ble et stort omfang og bredde av studier inkludert. Dette omfattet forskning fra ulike geografiske områder, kulturer, tilnærminger og konseptualiseringer av deltakelse. Inklusjonskriterier begrenset til fagfellevurderte empiriske artikler knyttet til barns deltakelse i en barnevernkontekst, på engelsk eller et skandinavisk språk mellom mai 2009 og februar 2020. Tidsrammen ble valgt for å gjennomgå nylig kunnskapsstatus og for å begrense søkeresultatene. Den endelige enheten besto av 44 studier som representerer 13 land og 5 kontinenter.

4.1.2. Analyse

Et innledende søk i et utvalg relevante databaser, ble etterfulgt av en analyse av ordene i tittelen og sammendraget, og av nøkkelordene som ble brukt for å beskrive artiklene. Slik kom jeg fram til søkeordene som ble brukt i videre datasøk. Søkene ble utført gjennom følgende elektroniske databaser: Oria, Web of Science, Idunn, JstOR, Scopus, Web of Science, Google Scholar og ScienceDirect. Ulike kombinasjoner av følgende nøkkelord ble brukt som søkeord: Barns deltakelse, ELLER involverende, ELLER rådgivning, ELLER engasjere, ELLER samarbeid, OG vurdering, ELLER intervensjoner i hjemmet, ELLER tiltak, ELLER støtte, ELLER i omsorg, OG barnevern, ELLER barnevern. Samtidig ble referanselister over de inkluderte artiklene gjennomgått for å se etter relevante studier. De fagfellevurderte artiklene identifisert i disse søkene ble kort undersøkt. Artikler identifisert som potensielt relevante ble deretter gjennomgått der titler, sammendraget, og hele teksten til utvalgte artikler, ble undersøkt ved å bruke inkluderings- og eksklusjonskriteriene. Etter denne prosessen gjensto totalt 86 artikler. Disse artiklene ble deretter lest grundigere, og etterlot totalt 44 artikler.

Studiene ble gruppert i forhold til hvordan forfatterne forklarer og kontekstualiserer begrepet deltakelse, hvordan de operasjonaliserer begrepet og hva de uttrykker om hvorfor barn bør delta og hensikten med deltakelsen. Ut fra forskningsspørsmål ble studiene utforsket ut fra:

- (1) Hvordan forklares og konseptualiseres deltakelse? Er studienes kontekst beskrevet?
- (2) Hvordan operasjonaliseres deltakelse og hvilke indikatorer for begrepet deltakelse brukes?
- (3) Hvordan begrunner forfatterne formålet med deltakelsen?

Når det gjelder den konseptuelle analysen, var fokuset rettet mot å undersøke definisjoner av barns deltakelse og studienes operasjonalisering. Resultatene som ble presentert i artikkel 1 er illustrert gjennom eksempler på grunn av at det store omfanget av artikler ikke ga rom for å gå nærmere inn på hver artikkel. Artikkelen presenterer en oversikt over hvordan barns deltakelse er beskrevet, inkludert ulike definisjoner og tolkninger av begrepet. Jeg var ute etter ulike forståelser av deltakelse, og i den konseptuelle analysen fokuserte jeg derfor på å undersøke vanlige og unike temaer blant definisjoner av barns deltakelse og deres operasjonalisering.

4.1.3. Metodiske betraktninger

Studien har potensielle begrensninger knyttet til spørsmålet: Er alle relevante publikasjoner for forskningsspørsmålene funnet? Ulike utvalgskriterier og søkeord kan inkludere andre

interessante studier. Brede inklusjonskriterier kunne ha inkludert relevante rapporter, bøker og teoretiske artikler. Samtidig ville det gitt et svært omfattende materiale å analysere. En oversikt som fokuserer på konseptene som brukes i stedet for å rapportere om studienes funn, kan være mer åpen for subjektive tolkninger fra meg som gjennomfører gjennomgangen. Jeg har vektlagt å forklare fremgangsmåten og de tolkningene og valg som er gjort, og dette har jeg redegjort for i artikkel 1. For å kvalitetssikre studien har vi vært to i utvelgelsen av artiklene for å sikre at vi begge hadde samme forståelse av inklusjonskriteriene.

At gjennomgangen inkluderer mange studier, kan være en styrke da den gir en bred oversikt over forskningstemaet. Samtidig tilsier det store antallet at det ble lite rom i artikkel 1 for å presentere analysene for hver artikkel inngående, noe som gjør at enkelte nyanser kan være utilstrekkelig gjort rede for. Studiene som analyseres har ulike tilnærminger og fremgangsmåter. Scoping review-tilnærmingen ble valgt fordi den egner seg godt til å inkludere og formidle funn fra ulike metoder og studiedesign (Arksey & O'Malley, 2005).

4.2. Dokumentstudien

Parallelt med litteraturstudien gjennomførte jeg datainnsamling til dokumentstudien. Dokumentanalysen var det Krippendorff (2019) kaller en «problem-driven analysis», som er egnet til å anvende når vi ønsker kunnskap om fenomener som vi ikke har eksakt kunnskap om. Jeg er opptatt både av hvilke forståelser barnevernsarbeidere har av barns deltakelse, og hva de faktisk gjør. I studien analyseres dokumenter i barnevernet. Dokumentstudie ble valgt fordi jeg ønsket kunnskap om barn har muligheter til å delta i ulike faser av barnevernssaken, og hva som innvirker på hvorvidt ulike grader av deltakelse dokumenteres i barnas journaler? Dette er spørsmål om aktuelle fenomener eller prosesser som er vanskelig å få tak på gjennom andre metoder, men som dokumentanalyse kan gi kunnskap om (Krippendorff, 2019).

Spørsmålet om «hva de faktisk gjør» ville krevd en annen tilnærming til møte med barna enn den representasjon som søkes gjennom en rekonstruksjon av møtet og innholdet i det. Møtet er i seg selv *råe fakta*, mens de språklige og utforskende forsøkene på tolkning av handlinger og intensjoner med dem forsøker å *gjenskape* møtet og innholdet i det. Slik blir det de kollektive intensjoner og de erfarte møtene som søkes illustrert og fortolket. Rent vitenskapsteoretisk søkes det etter representasjoner av de råe fakta som er så nært opp til de råe fakta som mulig. I møtet med barnet vil være problematisk å vurdere den *reelle* deltakelsen, selv om det hadde blitt filmet eller observert, siden deltakelse og medvirkning

også er sjelelige prosesser hos barnet som vanskelig kan ses klart – metafysikken i det sosiale møtet vil ikke kunne framstå som fakta på noen måte uansett. Det vil derfor alltid være spørsmål om erfaring som i stor grad vil være subjektiv, og grad av eventuell manipulering som måtte spille inn og påvirke erfaringen kan eventuelt framkomme senere i livet hos barnet, når det kritisk kan reflektere over erfaringene. Erfaringen kan således «omskrives» og refortolkes senere i livet. Dette er påpekt i forskning på barn i barnevernet, hvor diskusjoner om plassering ikke gir noen mening siden «fosterhjem» og «institusjon» ikke har noen referanser hos mange barn før de har hatt erfaringer med faktiske plasseringer (Tjelflaat, Marthinsen[i] 1994) – i utgangspunktet kan det heller bety «flytte» eller «flytte hjemmefra».

Problemstillingen for dokumentstudien var: *I hvilken grad og på hvilken måte er barns deltakelse i ulike faser av barnevernssaken dokumentert?* Målet med dokumentanalysen har vært å få oppdatert kunnskap om omfanget av dokumentert deltakelse fra barn, og hva som kan påvirke deltakelsen.

4.2.1. Beskrivelse og vurdering av utvalg

Datamaterialet i dokumentanalysen er journaler for barn (7-12 år) som har tiltak eller gjennomført undersøkelse i barnevernet. Studien er en tverrsnittundersøkelse med tre måletidspunkt (T1-T3, beskrives nedenfor), der det er 72 journaler ved hvert tidspunkt, til sammen 216 journaler. De tre måletidspunktene er: T1 (Mai 2013 – april 2014), T2 (mai 2014 – april 2015), og T3 (mai 2015 – april 2016). Det er dermed ikke de samme barnejournalene for hvert måletidspunkt. Data fra (72 x 3 = 216) journaler for barn mellom 7-12 år ble hentet fra tre tidspunkt og behandlet i SPSS. Aldersgruppen 7-12 år ble valgt fordi dette prosjektet startet som en oppfølging av studien fra 2010 (Skauge, 2010), og målet var at det skulle være et sammenlignbart utvalg. Aldersgruppen ble ved forrige undersøkelse valgt ut fra en forventning om størst endring i denne aldersgruppen, da lovendringen fra 2003 vektla at barnevernet i større grad skal snakke med yngre barn i utredninger og tiltaksarbeid. Utvalgene har likt antall journaler fra hver av de fire tjenestene, og for hver av de ulike arbeidsfasene; undersøkelse, tiltak i hjemmet, og omsorgstiltak.

Saker fra undersøkelsesfasen, som varer opptil 3 (unntaksvis 6) måneder er startet og avsluttet innenfor den gitte perioden. For barn med tiltak i hjemmet er tiltakene alltid startet innenfor tidsperioden. For de fleste barn under omsorg, og en del av de med tiltak i hjemmet, varer tiltakene lengre enn et år, og fortsetter dermed utover tidsperioden data er innhentet. Dette betyr at det er ulik lengde på periodene det er innhentet data fra, der barn under omsorg gjennomgående har flere journaler hvor periode for uttak av data strekker seg over hele måletidspunktet.

Tidlig i studien var et av kriteriene for rekruttering av informanter at de hadde deltatt i opplæringsprogrammet «Barnesamtalen». Det viste seg å være utfordrende å få til fordi det ofte er flere ansatte involvert i en sak, og ansvarlig saksbehandler var ikke nødvendigvis aktivt inne i saken i de aktuelle tidsperiodene. Dette kriteriet ble derfor utvidet til at det skulle være én ansatt *involvert* som hadde deltatt i opplæringsprogrammet, og som fortrinnsvis hadde en sentral rolle i saken i perioden for uttak av data. Etter at studien ble mitt phd-prosjekt, ble det opprinnelige fokuset på å evaluere effekten av deltakelse i «Barnesamtalen» nedtonet. Deltakelse i opplæringsprogrammet for deltakerne ble likevel opprettholdt som kriterium og ut fra en antagelse om at disse kunne være spesielt opptatt av barns deltakelse og dermed ha økt fokus på å dokumentere deltakelse og reflektere over tema i fokusgruppene. Siden målet med tjenestene var uttalt å være økt deltagelse for barn i barnevernet, var den opprinnelige interessen å se etter tendenser til endring mellom måletidspunktene. Designet ble beholdt fordi tendens til endring er interessant ut fra endringer i lovverk og strategier i barnevernet iverksatt for å fremme barns deltakelse. Tre år er imidlertid kort tid når det gjelder å registrere denne type endring. Datainnsamlingen ble gjennomført i perioden 2017 – 2019.

Utvalget er et stratifisert utvalg for å øke presisjon og representativitet, tilfeldig valgt ut fra systematisk prosedyre (Creswell & Plano Clark, 2018). Data ble innhentet fra tre tidsperioder der kriteriene arbeidsfase, tjeneste og tidsperiode avgrensar utvalget fra populasjonen; barn i kontakt med barnevernet, 7-12 år. Det er dette Teddlie og Yu (2007) kaller spesifikke undergrupper av befolkningen; enheter som har erfaringer fra fenomenet som skal undersøkes (Creswell & Plano Clark, 2018). Barnevernjournaler har flere ulike typer dokumenter. I dette datasettet inkluderes internt produserte dokumenter: logg (løpende journal over all aktivitet i saken), undersøkelsesplan, undersøkelsesrapport, tiltaksplan, evaluering av tiltak, vedtak og i tillegg innkommende dokumenter fra andre instanser. Ikke alle journaler inneholder alle typer dokumenter. En del journaler er svært mangelfulle, til tross for at problembeskrivelser og arbeidet som er gjennomført skulle tilsi at det burde finnes dokumentasjon. Referater fra samtaler med barn, foreldre og samarbeidspartnere, samt grunnlag for beslutninger som er iverksatt, dokumenteres ikke i alle saker. Selv der journalene inneholder mange dokumenter kan det være mangler som gjør det utfordrende å få tak på opphavet til opplysningene om og fra barnet.

Et viktig spørsmål er om utvalget av journaler kan sies å være representativt for den populasjonen jeg vil si noe om, og for de problemstillingene jeg utforsker. Det er et stort mangfold av barn og familier som er i kontakt med barnevernet. Det var ikke et mål med studien at utvalget skulle være representativt i forhold til populasjonen «*barn i kontakt med barnevernet*». Statistisk generalisering kunne vært relevant, noe som kan innebære

sannsynlighetsutvalg, der en velger tilfeldig fra populasjonen som en ønsker å vite noe om. Hvert barn i den identifiserte befolkningen *barn i barnevernet* ville hatt en likeverdig og tilfeldig mulighet til å bli plukket ut. Sannsynlighetsutvalg tar sikte på, som Teddlie og Tassakori (2010) sier, å oppnå representativitet, som er i hvilken grad utvalget nøyaktig representerer populasjonen. Flere studier kan vise til at eldre barn i større grad deltar enn yngre barn (Sethre & Seim, 2023, Toros, 2020). Et større aldersspenn kunne ha bidratt med større mangfold i deltakelsesformer.

De fire tjenestene i studien representerer landets mest folkerike kommuner, og er tjenester med god dekning av kvalifiserte medarbeidere. Det er kanskje ikke representativt for hele landet og de kan være forskjellige fra mindre tjenester med færre saker. Likevel gir det et godt bilde på kvalifiserte og formelt kompetente tjenester i Norge. Antall saker er jevnt fordelt mellom de ulike tjenestene. Christiansen mfl. (2019), Havnen mfl. (2020), Helsetilsynet (2020) og Riksrevisjonen (2021) finner også, i sine journalstudier knyttet til undersøkelsessaker, at det er store variasjoner når det gjelder praksis og rutiner mellom ulike tjenester. Det er derfor rimelig å forvente at jeg med et større antall kommuner potensielt kunne fått andre resultater. Antall saker som er gjennomgått er imidlertid tilstrekkelig høyt til at det gir et bilde av praksis knyttet til barns deltakelse og faktorer som påvirker denne i barnevernets arbeidsprosesser.

4.2.2. Operasjonalisering av deltakelse

I flere studier av barns deltakelse operasjonaliseres deltakelse ut fra barnekonvensjonens formuleringer i artikkel 12 om at barnet skal bli informert, at synspunktene skal bli hørt, og «tillagt vekt» (artikkel 1). «Informert» ses som en forutsetning for å kunne uttrykke egne meninger, og anses som den laveste grad av deltakelse, etterfulgt av «hørt» og deretter «tillagt vekt». Denne graderingen anvendes i flere studier, inspirert av flere hierarkiske modeller som blant annet Hart og Shier's modeller for barns deltagelse (Artikkel 1), og ble også brukt som utgangspunkt for avhandlingens dokumentstudie. Deltakelse ble inndelt i følgende kategorier, og gjenspeiler stigende grad av deltakelse: «Omtalt»; «informert»; «referert» og «sitert». Når barnet er «omtalt» er det beskrivelser av barnet i journalen; som karakteristika, behov og voksnes bekymringer: «*Thea har stort behov for voksenkontakt og reagerer negativt på at mor er begynt i turnus*». Inkluderingen av «omtalt» i operasjonaliseringen av begrepet deltagelse har sammenheng med at informantene i fokusgruppene anser det å omtale barn som en form for barns deltakelse. Når barnet er «informert», finnes det dokumentasjon på at det er gitt opplysninger om saken til barnet. «Referert» viser til at barnets synspunkter og meninger er *indirekte* gjengitt ut fra tolkningene

til de som har snakket med barnet; «*Thea har fortalt at hun pleier å ringe mormor når de krangler hjemme*». Når barnet er «sitert», finner vi *direkte* nedtegnelser av hva barnet sier.

Sitater fra barnet er en dokumentasjon som kan gi en direkte tilgang til barnets egne meninger og direkte uttrykk, og vil ifølge Havnen mfl., (2020, s.78) være en indikasjon på at synspunkter og meninger blir tillagt vekt. Data fra avhandlingens dokumentstudie kan likevel ikke si noe direkte om det barna formidler blir vektlagt. I noen journaler er det mangelfulle opplysninger om barnets deltakelse, selv om det fremkommer at det har vært en samtale, og derfor er også kategorien «mangelfull dokumentasjon» tatt med.

Datamaterialet har fire sett med variabler der spørsmålene ble rettet mot å undersøke dokumentert deltagelse fra barn. Deltagelse ble undersøkt innenfor hver av de fire indikatorene: Antall ganger barna er omtalt, informert, referert og sitert i fem ulike typer saksdokumenter; Logg, fagtekst B (undersøkelserapporter), fagtekst C (tiltaksplan og evaluering av tiltak), vedtak og innkommende dokumenter. Operasjonaliseringen av deltagelse ble gjort ut fra logg (løpende journal) fordi det er det mest omfattende og fullstendige dokumentet i saken. Indikatorene omtalt, informert, referert og sitert er gradert på en skala hvor «aldri» er det laveste, etterfulgt av «tvil». «Sjelden», vil si at det er dokumentert 1-5 ganger i løpet av tidsperioden, «av og til» 6-10 ganger og «ofte» vil si dokumentert mer enn 10 ganger. Underveis i datainnsamlingen ble det klart at jeg ikke finner så mye dokumentert deltagelse som antatt. Det medfører at det er lite treff til høyre på skalaen; «aldri» får mest treff og der det er spor er det sjeldent mer enn det som dekkes av gruppen «sjeldent».

En ansatt i kommunenes IT-avdeling hentet ut journalene på bakgrunn av kriteriene for utvalg. På bakgrunn av utvalgskriteriene ble det utlevert lister over personidentifikasjonsnummer som blir brukt i barnevernets fagsystem, som dermed ga tilgang til alt som er dokumentert elektronisk, men ikke fysiske journaler. Det ble gjort justeringer underveis ut fra at det er et begrenset antall saker som tilfredsstillende alle kriteriene. Det ble på forhånd utarbeidet et strukturert kodeskjema med utgangspunkt i problemstillingen. Spørsmålene i kodeskjemaet omfatter noen spørsmål som lett kan kategoriseres og kvantifiseres, som alder, arbeidsfase; undersøkelse, tiltak i hjemmet eller under omsorg, antall undersøkelser og meldinger. Flere av spørsmålene som er stilt til materialet innebærer en mer kvalitativ gjennomgang. Dokumentasjon av at barnet er omtalt, informert, hørt og sitert registreres som ulike kategorier, noe som innebærer tolkning. Det er særlig skillet mellom om barnet er hørt og om det barnet sier tillegges vekt som krever tolkning. Innholdet i samtalen og hva det snakkes om (generelle tema eller tema knyttet til barnets sak) er i noen dokumenter tydelig referert, mens det andre ganger krever større grad

av tolkning. Står det at det er barnets utsagn og sitert med anførselstegn, fremstår det som et sitat, mens det er flere referansestiler; måter det skrives på i dokumentene hvor det er uklart om og hva som er barnets bidrag inn i det.

4.2.3. Analyse

Journalene ble gjennomgått og kategoriseringen av barnets deltakelse og kjennetegn ved sakene ble lagt inn som variabler i SPSS Statistics 27 (IBM Statistics data editor). Antall samtaler og antall ganger barnet og barnets behov er omtalt, barnet er informert, referert og sitert er registrert for hvert dokument. Jeg har registrert hva som er tema for samtaler med barnet; tema som omhandler barnevernssaken og tema knyttet til barnets hverdagsliv. Tjenestene har vært positive til studien og har åpnet dører slik at dette kunne gjennomføres, både tilgang til journalene og informanter.

Det ble gjennomført beskrivende statistikk av sammenhengene mellom kjennetegn ved sakene og hvordan barns deltakelse ble dokumentert. Disse analysene er beskrivende, men belyser likevel hva som kjennetegner de ulike gradene av dokumentasjon av barnets deltakelse. Det er grunn til å anta at flere faktorer har innflytelse på hvorvidt og hvordan barnets deltakelse er dokumentert. Til slutt ble det, ut fra data som forelå, utført ordinal logistisk regresjonsanalyse for å undersøke potensielle faktorer til barns deltakelse i barnevernssaker.

4.2.4. Metodiske betraktninger

Dokumentanalyse er en forskningsmetode for å gjøre gyldige slutninger ut fra tekster om den konteksten som den undersøker (Krippendorff, 2019). For å oppnå god kvalitet på forskningen har det vært et mål å gjennomføre systematiske og transparente prosedyrer i alle steg. I dokumentanalysen er tekst omgjort til tall, da målet har vært å kunne si noe om frekvensen av kontakt og samtaler med barna, og for å se etter sammenhenger mellom variabler som innvirker på hvilken form samtalen har (som enesamtale) og innholdet i samtalen sin betydning for det som dokumenteres.

Tolkning og kategorisering av tekst fra journaler er imidlertid ingen eksakt og objektiv måling, da innholdsanalyse ikke har noen leser-uavhengige kvaliteter (Alvesson & Deetz, 2011; Bryman, 2014; Krippendorff, 2019). Dokumentanalyse er en kvalitativ prosess, selv om materialet her kvantifiseres (Krippendorff, 2019). Metoden samsvarer med et sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt fordi, som Krippendorff (2019) sier: «teksten har ingen mening som kan bli funnet, identifisert eller beskrevet for hva de *egentlig* er». En mer fortolkende lesing av journalene er nødvendig for å kunne avgjøre hva som skiller

dokumentert omtale, informasjon, at barna er referert eller sitert. Kategorisering av data krever tolkning fra meg som leser, og er dermed i stor grad basert på min forståelse av det jeg leser i journalene. Tolkning av journalteksten, og differensieringen mellom «omtale», «informasjon», «referert» og «sitert» er min og kan vurderes på en annen måte av andre. Teksten har ikke en gitt tolkning, som jeg leter etter, men den «gjøres»; det er en relasjonell handling, fordi jeg som leser relaterer tekstene til kontekstene jeg bruker dem til (Krippendorff, 2019). Det er derfor viktig å gjøre rede for konteksten som informerer mine slutninger.

Det dokumentanalyse har sin styrke i, er muligheten til å få innsikt i hvilken grad det barnet formidler kommer fram i dokumentene. Som forsker anvender jeg teksten til et annet formål enn det den er skrevet for, og som tekstens kilder ikke er i stand til å kontrollere og dermed heller ikke påvirker det jeg analyserer (Krippendorff, 2019). Tekster har meninger relatert til bestemte kontekster, diskurser og hensikter. Mange års erfaring som barnevernsarbeider og leser av denne type tekster, vil være en av de faktorene som jeg antar innvirker på min forståelse av det jeg leser. Dette vil behandles nærmere i 4.3.5.

Å bruke flere mennesker i det analytiske arbeidet kan motvirke utfordringen med min nærhet til feltet og menneskene som jobber i det. Julkunen (2011) understreker viktigheten av å delta i reflekterende prosesser dersom vi ønsker mangfold og bredde ut av arbeidet vårt. Jeg har involvert forskere fra ulike forskningsmiljø i arbeidet, og jeg har hatt barn med erfaring fra barnevernet som refleksjonspartnere. Den potensielle svakheten ved studien knyttet til subjektive vurderinger gjort av en forsker alene ble forsøkt redusert ved at en mindre andel av sakene ble kodet av to forskere. Tolkninger ble diskutert løpende i innsamlingen av data. At vi i deler av innhenting av data er to som underveis drøfter hvordan teksten kan tolkes, er en styrke. Vi sjekket ut hvordan våre registreringer samsvarte når det gjaldt oppfatninger av hva som faller innenfor de ulike kategorier og tilfeller av tvil ble diskutert. Dette tenker jeg er i tråd med å jobbe systematisk og følge tydelige prosedyrer (Bryman, 2014; Patton, 1999).

Det er ikke grunnlag for å si at samtaler ikke er gjennomført, men kun at det ikke er dokumentert. Dette er også en utfordring ved bruk av dokumenter i forskning; de kan være utarbeidet for andre formål enn forskning, og man må ifølge Krippendorff (2019) ta hensyn til den aktuelle konteksten og formålet som dokumentene i utgangspunktet er utformet for. Studier som benytter retrospektiv dokumentanalyse, er også avhengig av kvaliteten på de dataene som allerede er nedtegnet i journalen. De fire tjenestene har ulike rutiner for hvordan de bruker dokumentene, for eksempel hva de skriver i hvilke dokumenter. Der noen eksempelvis skriver referater fra samtaler med barna i «logg», dokumenterer andre disse

samtalene i «brev». Det krever grundig lesing og nøyaktig registrering. Det er vanskelig å vite hvor informasjonen som er nedtegnet kommer fra. Jeg kan finne dokumenter i «brev» som tyder på at det skal være en samtale der barnet er til stede, men ikke klare spor om hvorvidt møtet ble avholdt eller ikke. Det kan være uklart om saksbehandleren viser til at det er noe barnet fortalte selv, eller om det har blitt kommunisert via mor.

Barnevernet er en kompleks arena der arbeidsprosessene kan være vanskelige å definere og avgrense. Innføring av digitale fag- og rapporteringssystem har som mål å tydeliggjøre arbeidet som gjøres og resultatene av innsatsen. Likevel er det vanskelig å finne fram til dokumenter som viser saksgangen og gir et tydelig bilde av hva det er som foregår mellom barnevernsarbeiderne og de andre aktørene. Den digitale barnevernsjournalen gir ingen kronologisk fortelling av hva som skjer, og det må hentes informasjon fra flere «bokser» for å finne fram til om tiltakene som var konklusjonen på undersøkelsen, er iverksatt. Min forkunnskap om barnevernsdokumenter førte tidvis til at jeg kunne tolke informasjon som ikke nødvendigvis ble uttrykt direkte i teksten, som for eksempel hvilke sammenhenger bestemte tekster ble skrevet i, eller betydningen av visse begreper. Når det gjelder spørsmål som omhandler om noe er dokumentert eller ikke (f.eks. evaluering av tiltak, som jeg fant veldig lite av), må jeg ta et visst forbehold ved at det ikke har vært tilgang til å gjennomgå papirjournalene for å se om det ligger dokumenter der. Det meste av dokumenter er registrert elektronisk etter 2012 i det fagsystemet jeg gjennomgikk. Det som er dokumentert i journalene skrives først inn i det elektroniske fagsystemet, og blir deretter arkivert i papirjournalen. Tiltaksavdelingene registrerer i tillegg til i dette systemet også i et annet fagprogram knyttet opp mot helselovgivning. I saker der tiltaksavdelingene jobber etter barnevernloven, altså med familier som har vedtak på barnevernstiltak, skal de registrere i barnevernets fagsystem. De kan potensielt ha feilregistrert slik at fravær av dokumentasjon skyldes at det heller er dokumentert i et annet fagsystem. I intervjuene av ansatte sier de imidlertid at de ikke tror dette er tilfelle, annet enn helt unntaksvis.

Datamaterialet har begrenset med variabler. Det kan være andre variabler som jeg ikke har inkludert som kunne tilført analysene viktig informasjon. Informantene i fokusgruppene skilte mellom ulik alvorlighetsgrad i saker når det gjaldt hvilke barn de snakket med. Type problematikk og sakens alvorlighetsgrad kunne dermed vært interessante variabler å inkludere i modellen. Det er problematisk for meg som leser å ta stilling til om dokumentene som andre har produsert er representative beskrivelser av de forhold som jeg undersøker. Jeg kan ikke vite noe om sammenhengen mellom det de skriver og det som faktisk gjøres i praksis. Jeg vet heller ikke noen om i hvilken grad de dokumentene jeg leser er representative for hvordan deltakelse dokumenteres. I den sammenhengen jeg leser dem, er

ikke tekstene skrevet med tanke på mine forskningsspørsmål. Dokumentene jeg har lest er et utvalg, skrevet for et annet formål enn forskning. Sitater fra barnevernsjournalene og utsagn fra informantene som er grunnlag for analysen til artikkel 2, er få blant mange, slik at det både har vært gjenstand for mine valg og tolkninger.

Ontologiske antagelser påvirker både problemformulering og gjennomføringen av forskningen (Bauman, 2011). Min problemstilling, som utforsker forståelsen og praksisen av deltakelse i barnevernet, indikerer at individer er aktive deltakere i konstruksjonen av virkeligheten. Mitt forskningsspørsmål til dokumentstudien om omfang av deltakelse i barnevernets dokumenter, antyder derimot at det finnes objektive sosiale enheter som påvirker individene; som om deltakelse er et fenomen eller en aktivitet som jeg kan observere i dokumentene. Ut fra hvordan barnevernsarbeidere dokumenterer deltakelse kan jeg få vite noe om hvor mye, i hvilke faser, tema for samtalen og i hvilke sammenhenger det dokumenteres at barn deltar. Når jeg tolker og analyserer journalene må jeg forholde meg til at dokumentene relaterer seg til fagsystemet, det som er skrevet før og hvordan barnevernsarbeideren oppfatter at tekstene bør skrives. I intervjuene er det som sies relatert til en situasjon som jeg har regien for og jeg er til stede i interaksjonen. Enten det gjelder intervju eller dokumenter i barnevernet, er utsagn og handlinger relatert til hva de snakker/handler ut ifra, hvem de henvender seg til, i hvilken kontekst og hva de har oppfattet som formål med samtalen.

Sosialkonstruksjonistiske tilnærminger blir i hovedsak knyttet til kvalitative metoder og data. I denne studien har jeg også anvendt kvantitative data fra dokumentanalysen av barnevernsjournaler. Kvantitative data blir først og fremst knyttet til en positivistisk tradisjon (Bryman, 2014). Bryman hevder at kvalitativ og kvantitativ forskningsdesign er forskjellige både når det gjelder hvilken rolle teorien spiller, hvilke kunnskapssyn de rommer og hvilke ontologiske ståsteder som inngår. Kvantitative data fremstilles i større grad enn intervjudata som objektive data, uavhengig av våre forestillinger (Brymann, 2014). Jeg vil imidlertid argumentere for at jeg også kan ha en sosialkonstruksjonistisk tilnærming til den type dokumentanalyse jeg har anvendt i min studie.

I denne studien er data fra dokumentanalysen anvendt både for å få informasjon om hva som finnes av dokumentasjon av deltakelse og sammenhenger som kan påvirke ulike former for deltakelse; både når det gjelder form, innhold og omfang av handlinger innenfor fenomenet deltakelse. Forhåndsdefinerte kategorier avgrensner hva som fanges opp. Selv om dokumentene kan fremstå som mer objektive beskrivelser av praksishandlinger, utgjør de imidlertid ikke en mer objektiv beskrivelse om det som studeres, enn hva et kvalitativt

intervju gjør. Jeg anser data fra dokumentanalysen som sosialt konstruerte; de er ikke en gjenspeiling av virkeligheten og verdinøytrale data. De kategoriene som variablene i dokumentanalysen utgjør, er konstruert av meg som forsker, og er derfor påvirket av min forforståelse og posisjonering i forhold til feltet, og kan ha bidratt til å avgrense hva jeg har fanget opp av dokumentert deltakelse. Samtidig er det et detaljrikt materiale som fanger opp mange nyanser knyttet til kontakten mellom barnet og aktivitetene i barnevernets arbeidsprosess som; som variablene for hvem som er til stede i samtaler og hva som er tema for samtale.

4.3. Fokusgruppeintervju med ansatte i barneverntjenesten

Målet med intervjuene var å få innsikt i hvordan deltakelse blir forstått og praktisert i ulike faser av barnevernssaker. Fokusgruppeintervju kan være et godt redskap når man vil få fram ulike meninger om bestemte tema (Kvale & Brinkmann, 2021). Jeg var ute etter mer enn det den enkelte mente om deltakelse, og fokusgrupper ga mulighet til å studere hvordan gruppedeltakerne i fellesskap utvekslet synspunkter om de felles og kulturelt forankrede forståelser av deltakelse, samt ulikheter i praksisbeskrivelser (Kvale & Brinkmann, 2021).

Informantene er vant med å diskutere barnevernssaker med sine kolleger, derfor var det å delta i diskusjoner i fokusgrupper en velkjent situasjon for dem. Noen var godt kjent, andre mindre kjent for hverandre. Enten så jobbet informantene på samme tjeneste, eller så jobbet de på ulike tjenester, men i samme type team hvor de hadde samme rolle. Det å sitte sammen i gruppe med kolleger kan gi trygghet, og man kan som forsker fange opp mening i interaksjonen mellom deltakerne (Bryman, 2014). Gruppeintervju kan dermed få frem interessante aspekter ved temaet, og bidra til å generere mer spontane svar enn ved andre former for kvalitativ datagenerering (Tjora, 2017). Et eksempel var da en gruppe etter å ha blitt presentert for tidlige funn diskuterte seg imellom om dette kunne skyldes manglede dokumentasjon, eller at barnet var snakket med før og at de dermed ikke så behov for å snakke med barnet igjen, samt at de også beskrev at det kunne handle om uklare roller mellom team. Så kommer det spontant inn en ordveksling der en sier; «etter at barnesamtalen kom, så har flere ganger fått høre at; «men jeg har ikke barnesamtalen, så da kan jeg ikke snakke med barn». Uttalelsen førte til en spontan bekreftelse fra de andre, der de virket overrasket over det de selv sa og engasjert gikk dypere inn i tema.

Dynamikken som kan oppstå i grupper kan gi aktiviserende og mobiliserende effekter, og opplevelsen kan være en kilde til nye tanker og refleksjoner som oppstår spontant i intervjuet (Kvale og Brinkmann, 2021). Fokusgrupper kan dermed bringe inn flere aspekter ved det

aktuelle temaet enn individuelle intervju, og det var akkurat dette jeg var ute etter – å få en bred tilgang til informasjon om deltakelsesspraksiser og forståelser av deltakelse.

Jeg har deltatt i alle intervjuene, og i fire av dem sammen med en av veilederne mine. Det ble utarbeidet ulike intervjuguider for undersøkelsesteam, omsorgsteam og tiltaksteam. Intervju med lederne ble ikke inkludert i artikkel 3. Fokusgruppene var delvis strukturerte i den forstand at jeg på forhånd hadde utarbeidet en intervjuguide med tema jeg ønsket at de skulle diskutere. Dette var for å forsikre meg om at alle planlagte forskningsspørsmål ble berørt. Alle intervjuene inneholdt følgende spørsmål:

1. Hvordan jobber dere i dette teamet når det gjelder barns deltakelse?
2. Etter at tidlige funn ble presentert, stilte jeg spørsmålet: Hvordan skal jeg forstå resultatene?
3. Hva er deltakelse for dere?

Jeg har vært opptatt av de fenomener informantene peker på. Selv om jeg spør etter hva de faktisk gjør, er noen av de mest spennende analysene knyttet til fortellinger om deltakesespraksiser de kunne tenkt seg skulle vært gjort. Intervjuene startet med at jeg for eksempel ba de fortelle om hvordan arbeidsprosessen er i deres team fra de får en henvendelse. «Hvordan går dere fram når dere får henvendelse om en ny familie inn til deres team, og da særlig når det gjelder å inkludere barn?» Informantene beskrev arbeidsprosessen fra de mottok en bekymringsmelding til saken avsluttes og hvordan de vanligvis utførte arbeidsoppgavene, særlig knyttet til barns deltakelse. Dette ga meg innsikt i deres utfordringer, oppgavenes kompleksitet og ulike forhold som konkurrerte om deres oppmerksomhet. Et eksempel på utdyping og oppfølgingsspørsmål kunne være som der jeg spurte; «Når dere snakker nå, så bruker dere i framtidsform, betyr det at dere beskriver noe som ikke er slik i dag?». Svaret var både ja og nei, «Vi jobber slik i dag også, men grunnen til at vi snakker i framtidsform er for at det nå er sagt at vi skal gjøre det (snakke med barn) mer systematisk, det er nedskrevet i forløp, så det skal bli mer synlig...», og videre kunne noen si at; «...vi skal kvittere hva vi har gjort, hvordan vi har involvert barnet», men at de var usikre om det skjer i alle saker i dag.

Det at jeg etterspurte konkrete beskrivelser av praksis vurderte jeg som et godt utgangspunkt for refleksjon i gruppene, spesielt fordi jeg ønsker å få innsikt i både forståelsen av deltakelse som fenomen og hvordan barnevernsarbeiderne i praksis forholder seg til barns deltakelse. Innledningsvis kunne svarene på hvordan de forstår deltakelse, bære preg av generelle meninger i tråd med lovkrav, og en felles oppfatning av at både deltakelse, dokumentasjon og arbeidsprosesser, fungerte mye bedre nå enn for noen år

tilbake. Presentasjon av tidlige funn utløste diskusjoner, og mange forslag til forklaringer på hvorfor det er mindre deltakelse enn det de har antatt, og hvorfor det synes å være forskjeller mellom arbeidsfaser. Dette ga meg innsikt i hvordan de tenker om barns deltakelse, barrierer de opplever og fylldige beskrivelser av deltakelsespraksiser.

Jeg inntok en tilbaketrukket og fleksibel rolle som moderator, der spørsmålene satte i gang en dialog og diskusjon som fikk foregå relativt fritt uten innblanding fra meg. De fikk forfølge tanker og refleksjoner, også om det som omhandlet andre aspekter ved temaet enn det jeg opprinnelig hadde spurt om. Intervjuene satte også i gang refleksjoner over tema som de uttrykte at de ikke hadde diskutert tidligere, for eksempel at de fleste av tiltakene var rettet mot foreldrene og ikke inkluderte barna. Jeg ba dem utdype tema den enkelte deltaker selv kom inn på, og som var av interesse for meg, ved å etterspørre andre deltakers erfaringer og meninger om samme tema (Kvale & Brinkmann, 2021). Det kunne være ved å etterspørre om de andre hadde lignende erfaringer også i deres team. Dette bidro til diskusjoner og refleksjoner mellom informantene, med både nyanserte og kritiske refleksjoner over egne og andres meninger og arbeid, noe som ga meg en mulighet til dypere innsikt i beskrivelsene (Bryman, 2014). Et av mine oppfølgings spørsmål til flere grupper var om hvilke tiltak de har som barna deltar i. I en gruppe der det ble snakk om oppfølging av barn som hadde opplevd vold i hjemmet, gikk samtalen tregt, de kom med flere innspill, men diskuterte seg fram til at det enten var tiltaket rettet mot foreldre, eller så var det egentlig ikke for denne gruppen. De endte med å ettertenksomt reflektere rundt at de manglet tiltak for disse barna. På denne måten ble det en kontinuerlig fortolkning gjennom at det som informantene formidlet ble fortolket og sendt tilbake til informanten underveis i intervjuet, som oftest fra de andre i gruppen, men noen ganger fra meg (Kvale & Brinkmann, 2021). Intervjuene ble et bilde på hvordan mening konstrueres i hverdagen, i samspill og diskusjoner med andre (Bryman, 2014).

4.3.1. Beskrivelse og vurdering av utvalg

Det ble gjennomført 13 fokusgruppeintervju med til sammen 34 ansatte i barnevernet i fire tjenester i 2018 og 2019. Det er gjennomført fokusgruppeintervju med barnevernsarbeidere fra alle avdelinger som representerer de ulike barnevernkontekster som barn kan møte i kontakt med barnevernet: 1) undersøkelsesteam (n=12), 2) tiltaksteam (n=8) og 3) team ansvarlig for å følge opp barn under omsorg (n= 4). Deltakerne ble rekruttert gjennom at jeg tok kontakt med lederne av tjenestene, som igjen delte invitasjonen om å delta i studien med sine ansatte. Interesserte ansatte tok kontakt med meg. Alle deltakerne fra undersøkelsesteamene og omsorgsteam har tidligere deltatt i et kompetansehevende opplæringsprogram kalt «Barnesamtalen» som fokuserer på hvordan man kan kommunisere

med barn. Deltakerne fra tiltaksteamene besto av både ansatte som har deltatt i dette programmet, og de som ikke har gjort det. Av de 10 fra ledelsen, hadde ingen av deltakerne deltatt i opplæringsprogrammet.

De fleste av deltakerne hadde enten en bachelorgrad eller en mastergrad i sosialt arbeid eller barnevern, mens noen få var sykepleiere og sosialpedagoger. Deltakerne var mellom 28 og 61 år, og var hovedsakelig erfarne barnevernsarbeidere med erfaring fra tre til tjuet fem år. Vi lyktes ikke med å rekruttere noen menn, men dette reflekterer omtrent kjønnsfordelingen i norsk barnevern, hvor 85 % av de ansatte er kvinner (KS, 2022).

Deltakerne er det Creswell og Plano Clark (2018) kaller «det sentrale fenomenet» som utforskes i studien; de er ansatte i barneverntjenesten og jobber med barn og familier. Et lite antall tilfeller er valgt, et utvalg av populasjonen ansatte i barnevernet (Teddlie & Yu, 2007). De gruppene som deltok, utgjør et strategisk utvalg; jeg ønsket variasjon i forhold til ledernivå og representasjon fra barnevernsarbeidere fra barnevernets ulike arbeidsfaser; «undersøkelse», «tiltak i hjemmet» og «barn under omsorg».

Fokusgruppeintervjuer var i utgangspunktet planlagt kun for barnevernsarbeidere i de tre ulike teamene. I starten av studien var jeg mer opptatt av om det var samsvar mellom representasjon fra team og tjenester i tråd med utvalget i dokumentanalysen. Utvalget ble utvidet med informanter til tre ledernivå og informanter fra familieteam som ikke hadde deltatt i opplæringsprogrammet Barnesamtalen. Formålet med dette var i tråd med det Teddlie og Yu (2007) beskriver som å få større bredde og variasjon i datamaterialet når det gjelder forståelse av deltakelse og innsikt i sammenhenger som påvirker deltakelsespraksis. Det var også et mål å se etter unntak og spesielle tilfeller (Gobo, 2018). Dataenheten i intervjuene er grupper av personer som arbeider på ulike team og nivåer i barnevernsorganisasjonen.

4.3.2. Analyse

Intervjuene ble tatt opp på lydfil, transkribert og tematisk analysert i Nvivo12, inspirert av Braun og Clarke (2006). Datamaterialet ble tematisk kodet med en åpen og empiridrevet tilnærming, siden forskningsspørsmålet ikke var spesifikt formulert, men utviklet seg i løpet av kodeprosessen. Denne innledende kodingen resulterte i totalt 34 empiriske koder, identifisert på tvers av hele datamaterialet; som å *snakke om barnet og deltakelse er mer enn å snakke*. Jeg identifiserte det materialet som var av spesiell interesse og som derfra utgjorde denne delstudien datamateriale (Braun & Clarke, 2006). De forskjellige kodene ble sammenlignet, diskutert med medforfatter/veileder og til slutt gruppert i potensielle overordnede tema basert på nøyaktigheten av å beskrive ulike deltakelsespraksiser, som

direkte og *indirekte* deltakelse, *barnevern-relaterte* eller *generelle* tema. Senere i analysen ble de til tema på et høyere abstraksjonsnivå som representerte grupperinger av de opprinnelige, empirinære kodene (Thagaard, 2021). Temaene som ble analysert frem uttrykte mønstre som fremhever sentrale perspektiver i analysen (Thagaard, 2021) og som ble tema i artikkel 3, *deltakelsespraksisers form og innhold og barns deltakelsesposisjoner*. Enkelte utsagn har vært gjenstand for flere runder med tolkninger og usikkerhet i forhold til hvordan jeg skulle forstå hvilke tema uttalelsene pekte på (Kvale & Brinkmann, 2021). Et eksempel er der en informant ga tilsynelatende motstridende beskrivelser av deltakelse, som at det både kan være *observasjon*, *snakke med andre om barnet* og *snakke direkte* til barnet. Først tolket jeg det som at informanten hadde et uklart eller ambivalent forhold til innholdet i deltakelsesbegrepet. Etter hvert oppstod det Kvale og Brinkmann (2021) kaller en dypere og mer kritisk fortolkning av teksten der min tolkning etter hvert ble en forståelse av at informantene beskrev ulike deltakelsespraksiser som kan forekomme. Min tolkning blir at ulike former for deltakelse kan knyttes til kontekstuelle forhold som; type arbeidsoppgave, arbeidsfase, og forhold ved barnet, som alder, i samspill med krav, forventinger og ideer om hvordan vi hjelper barn og handlingsrommet for praksisutøvelsen.

Analysen går utover det som direkte blir sagt, og jeg fant fram til meningsstrukturer og betydningsrelasjoner som ikke fremtrer umiddelbart i teksten (Kvale & Brinkmann, 2021). En del koder som ikke så ut til å tilhøre noen steder ble først samlet under et større tema jeg kalte "*ikke – deltakelse*" (Braun & Clarke, 2006). Disse vakte min interesse fordi de på en måte ikke helt passet inn, og fikk etter hvert stor plass i arbeidet med artikkel 3 og i forståelsen av studien i sin helhet (Gobo, 2018; Kvale & Brinkmann; Thagaard, 2021). Noen informanter uttrykte at samtaler om badeland og kjæledyr var «visvas- samtaler». Andre beskrev denne type samtaler om barnets hverdagsliv, som viktige for å forstå barnet og få innsikt i hvordan barnet opplever situasjoner og hendelser i sin hverdag. I artikkel 3 diskuterte jeg betydningen av å både vise interesse og ha kjennskap til barns hverdagsliv, fordi dette fungerer kontaktetablerende og gir innsikt i barnets erfaringer, synspunkter og meninger om sin situasjon. Dette temaet ble ikke viktig fordi det dukket opp så mange ganger i intervjuene, men ble viktig i sammenheng med andre koder og mønstre som etter hvert ble analysert frem.

Enkeltutsagn er gjennomgående sett i forhold til andre utsagn og i forhold til hele intervjuet når jeg skulle tolke informantens ytringer (Braun & Clarke, 2006; Thagaard, 2021), ikke nødvendigvis ut fra hva de selv mente, men hva deres ytringer pekte på. Noen ganger ble det ikke en klar tolkning, men flere mulige. Utsagn fra informantene som er grunnlag for analysen til artikkel 3, er et utvalg blant flere, slik at det både har vært gjenstand for mine

valg og tolkninger. Intervjuene er et utvalg ansatte som på et gitt tidspunkt uttaler seg ut fra mine spørsmål, hvor jeg har mine interesser nettopp for barnas deltakelse, og slik samtalen utvikler seg i gruppen. Andre spørsmål og andre deltakere kunne gitt andre svar.

Samtidig er det viktig å få fram at det er dynamikken mellom de empiriske data og mine fortolkninger av kunnskap i feltet og barneverntjenestenes praksiserfaringer som produserer de data som jeg bygger mine analyser på. Mitt møte med forskningsfeltet og praksisfeltet, og mine tolkninger og beskrivelser av barnevernsprosesser skjer ikke teoriløst. Den metodiske tilnærmingen har tatt form av abduksjon. Abduksjon utgår fra empiri slik som induksjon, men avviser ikke teoretiske forforståelser (Avlesson & Sköldberg, 2017). Teoritilfanget påvirker både hva jeg velger å fokusere på blant mine data og hvordan jeg velger å tolke disse i analysen. Abduksjon innebærer at analysen tar utgangspunkt i empiriske data, og at forskningen tar form av en prosess der en beveger seg frem og tilbake mellom teori og empiri som blir tolket og refortolket i lys av hverandre (Alvesson & Sköldberg, 2009).

4.3.3. Metodiske betraktninger

Det er et begrenset antall informanter og tjenester som deltar, og det betyr at resultatene fra denne studien dermed ikke gir grunnlag for å si at de samme forståelser og praksiser for deltakelse gjelder for alle barneverntjenester. Statistisk generalisering slik det ble anvendt i dokumentanalysen, er ikke aktuelt for analysene fra fokusgruppeintervjuene. Innenfor et kvalitativt forskningsdesign tenker man generalisering på en annen måte og det finnes flere ulike tilnærminger (Tjora, 2017). Jeg vurderer at det i denne delen av studien er grunnlag for en moderat generalisering (Tjora, 2017), der resultatene kan være relevante med de begrensningene jeg beskriver knyttet til tidsperiode, type tjenester og barnevernskontekster. Jeg har knyttet funnene til norske barneverntjenester i større kommuner der data er innhentet i en periode fra 2013 til 2019. Studien har hatt særlig søkelys på at barnevernskontekster er ulike og derfor er noe av datamaterialet relatert til barnevernets arbeidsfaser. For at andre skal kunne følge arbeidet som er gjort og vurdere det, har jeg forsøkt å legge grunnlag for en forskningsprosess (Creswell, 2009) som viser mine valg, fremgangsmåter og tolkninger.

Gruppene er sammensatt på bakgrunn av felles karakteristikk, som for eksempel deltakere som har gjennomført opplæringsprogrammet. Jeg har hatt fokus på informantens status i forhold til hverandre og valgte gruppedeltakerne som har de samme posisjoner i det lokale sosiale hierarkiet (Bryman, 2014); som gruppetilhørighet og ledernivå. En viktig grunn for denne inndelingen var at lederne i denne organisasjonen har ansvar for både veiledning og er de som tar beslutninger, så jeg antok at dette vil innvirke på hvordan saksbehandlere formulerte seg og hva de lot være å komme inn på av tema. En annen begrunnelse for disse

valgene er det Lambert og Loïselle (2008) beskriver som flyten i diskusjonen, og hvilke diskusjoner som kommer opp i intervjuet. Dette handler også om hvilken grad av kjennskap deltakerne har til hverandre fra før (Lambert & Loïselle, 2008). Noen av informantene jobbet sammen og kjente hverandre godt. Av praktiske grunner ble noen grupper fra tiltaksteamene samlet på tvers av tjenester der noen hadde mindre kjennskap til hverandre, noe jeg vil anta har innflytelse på trygghet, flyt og hva som blir sagt og forblir uuttalt. Selv om jeg har tatt hensyn til forhold som kunne ha innvirket på interaksjonen mellom deltakerne, kan det være andre forhold som jeg ikke har tatt høyde for som har innvirket på gruppedynamikken.

Jeg er ikke ute etter å avsløre essensen i informantenes opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2021). Den sosiale konteksten påvirker deltakernes interaksjoner, deres adferd, hva de sier og hva som forblir usagt og den kunnskapen som blir til i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2021). Dersom informanten hadde vært i en annen gruppe, med en annen forsker, kunne det blitt en annen samtale. Data fra fokusgruppeintervju er et produkt av gruppeinteraksjonene og konteksten det skjer i (Lambert & Loïselle, 2008).

For sosiale fenomen vil det alltid være snakk om et meningsmangfold som gjør det problematisk å snakke om bare en mening. Informantene hadde ulike meninger seg imellom og den enkelte informant kunne uttrykke flere meninger, samt at de ga uttrykk for meninger som kunne tolkes som motstridende. Der noen mente at deltakelse var å spørre foreldrene om hva barnet har behov for, mente andre at deltakelse var å høre hva barnet selv tenker som sine behov. Det fremsto noen ganger som uklart om beskrivelsene handlet om det som skjer, eller om de snakket om det som burde være praksis. Idealet om å få tak i det som faktisk foregår i praksis blir på denne måten problematisert og en kan stille spørsmål ved om dette i det hele tatt er mulig å oppnå. Selv om sitater og utsagn gjengis ordrett, forteller ikke det alt om praksiserfaringene. Analysen er inspirert av perspektiver som retter oppmerksomheten mot de sosiale dimensjonene ved deltakelse, der meningsskapning i prosesser, bevegelse i tid og rom står sentralt. Et hovedprosjekt i analysen er å presentere alternative forståelser for hvordan deltakelse kan forstås og praktiseres, og perspektivene er delvis en kritikk av individorienterte, statiske og kontekstløse syn på deltakelse.

Innenfor en sosialkonstruksjonistisk tilnærming er interaksjonen mellom forsker og informant sentralt, der intervjuet ses som en dynamisk meningsskapende hendelse. I intervjuene er informantens forståelse av spørsmål og interaksjonen mellom forsker og informant av stor betydning for hvilke svar jeg har fått. Informantene kan forstå spørsmål ulikt, og svare ut fra ulike kriterier og forutsetninger. Ulike faktorer har påvirket diskusjonene i gruppeintervjuene.

Det er derfor viktig å være bevisst på at disse dataene er påvirket av kontekst og interaksjonen mellom meg og informantene i de ulike gruppene, og på den måten kan ses som sosialt konstruert. Jeg er her en nærhet til feltet jeg forsker i, noe jeg kommer tilbake til i neste avsnitt, 4.3.5. Kunnskapen produseres i et fellesskap, og slik sett er jeg medprodusent av viten gjennom at jeg aktivt påvirker historien som fortelles (Kvale & Brinkmann, 2021). Data fra fokusgruppeintervju er et produkt av interaksjonen i selve intervjusituasjonen og konteksten det skjer i (Lambert & Loiselle, 2008). Dersom informantene hadde vært i en annen gruppe, med en annen forsker, kunne det blitt en annen samtale. Innenfor den sosialkonstruksjonistiske rammen jeg har valgt, der målet er å utforske meninger og erfaringer, mener jeg det har fungert, fordi tematisk analyse egner seg til å reflektere over virkeligheten, som Braun og Clarke (2006) sier. Det har vært viktig at jeg beskriver hvordan jeg har gjennomført prosessen, med hensyn til hvem dette skal presenteres for og hvem det vil være nyttig for.

Jeg har ikke intervjuet barn. Det betyr at studien ikke har innhentet barns perspektiver. Min tilgang til kunnskap fra barn om erfaringer fra deltakelse i barnevernet, er innhentet fra andre studier, ikke minst i arbeidet med artikkel 1.

4.3.4. Etske betraktninger

Når det gjelder de makroetiske forhold, det vil si verdien og virkningene kunnskapen fra studien vil kunne ha for samfunnet (Kvale & Brinkmann, 2021), kan studien ha betydning for både for lovgiver, barneverntjenester, ansatte og barn. Hensikten med studien er å bidra til en økt bevissthet om, og dermed utvikling av barnevernets deltakelsespraksiser som ivaretar barns behov og rettigheter. Av respekt for de som har bidratt til dataene jeg sitter med ligger en forpliktelse til å komme med ny kunnskap (Malterud, 2018), som kan være nyttig for praksisfeltet. At omfanget av direkte deltakelse er begrenset og ikke samsvarer med faglige og juridiske forventninger om at alle barn skal delta gjennom hele barnevernprosessen, slik både dokumentanalysen og informantene i fokusgruppene sine beskrivelser indikerer, kan utfordre hvordan barnevernet sine deltakelsespraksiser vurderes av dem selv og av andre. Informantene, men også andre barnevernsarbeidere kan oppleve dette som en kritikk av det arbeidet som gjøres med å ivareta barns rettigheter. Det at flere tilsyn (Havnen, 2022; Riksrevisjonene, 2022) viser lignende omfang og kritikk, kan dempe overraskelsen, men samtidig være nok en påminner om å ikke strekke til.

Når min studie inkluderer det som beskrives som indirekte deltakelse som kanskje mange forstår som ikke- deltakelse, kan det oppleves som en anerkjennelse av ulike deltakelsespraksiser barnevernsarbeidere har erfaringer med. Studien kan her muligens gi

ny kunnskap om hva deltakelse innebærer og tydeliggjøre forskjellene mellom direkte og indirekte deltakelsespraksiser og bidra til at det utvikles bedre representasjonspraksiser som kan styrke barns deltakelse der de selv ikke deltar direkte. Studien kan endre barns opplevelse av direkte deltakelse om dette bidrar til å øke oppmerksomheten på betydningen av å tilrettelegge for prosessuelle deltakelsespraksiser. Studiens diskusjoner av barns posisjoner presenterer likevel en kritikk av barnevernets organisasjoner sine etablerte måter å hjelpe barn og familier på. Dette kan oppleves som kritikk for den enkelte barnevernsarbeider, også av informantene.

Etiske problemstillinger knyttes til hele forskningsprosessen fra planlegging til publisering. Barnevern er et felt med et innhold som må behandles med varsomhet og respekt. Etiske utfordringer som forekommer i statistisk forskning knyttes til ulike vurderinger og valg i prosessen. Registrering av sakene er gjort i anonymisert form, og ingen direkte personidentifiserende opplysninger har blitt nedtegnet. Indirekte personidentifiserende opplysninger som kjønn på barnet er imidlertid nedtegnet. Andre opplysninger som alder og landbakgrunn ble registrert som større kategorier, som aldersgrupper og verdensdel. Dataene blir presentert på gruppenivå.

Når det gjelder fokusgruppeintervjuene viser Kvale og Brinckmann (2021) til fire områder forskere bør forholde seg til og reflektere over i intervjuundersøkelsen; Samtykke, konfidensialitet, konsekvenser og forskerens rolle. Alle disse områdene har betydning for kvaliteten på forskningen, innvirker på intervjusituasjonen og sluttresultatet. Når det gjelder samtykke og konfidensialitet, har jeg gjennom forskningsprosessen fokusert på hvordan mine fremgangsmåter best mulig kunne ivareta informantenes integritet, frivillighet og anonymitet. For å sikre informert samtykke ble alle informert om hensikten med prosjektet, hvordan resultatene skulle publiseres og bedt om å signere et samtykkeskjema. Alle informantene i intervjuene har deltatt etter eget initiativ. Av hensyn til å ivareta anonymitet i presentasjoner av funn, har jeg vært nødt til å avveie hensynet til analysens troverdighet (transparens) og ansvaret for å unngå belastninger ved at anonymiteten ikke er tilstrekkelig ivaretatt. Jeg har hatt mange overveielser i forhold til gjengivelse av utsagn fra informantene. Jeg mener som Trost (2010) at det jeg skriver ikke skal oppleves krenkende. Derfor har jeg ikke bare gjort om siterte utsagn fra talespråk til skriftspråk, jeg har også skrevet de om eller utelatt utsagn som kan lett gjenkjennes eller fremstille informanten eller andre som omtales

på en krenkende måte (Trost, 2010). Dette var noe jeg informerte om i intervjuet og en del av forberedelsene for å legge til rette for en trygg intervjusituasjon.

En utfordring i gruppeintervju er at det ikke er det informantene sier som er konfidensielt, men også at det er flere tilhørere (Trost, 2010). Selv om en blir enige om å holde det som blir sagt innenfor gruppen, kan en slik tillitsbasert avtale oppleves utrygt. Spontaniteten og åpenheten i gruppene ga inntrykk av at de fleste gruppene var trygge på hverandre. Jeg hadde en gruppe der jeg underveis var usikker på om informantene opplevde utrygghet eller om det jeg observerte handlet om ulikhet i kommunikasjon. Gruppen drev engasjert diskusjonen selv som i alle gruppene. Det spesielle med denne gruppen var at de ikke utfylte hverandre i like stor grad, de holdt seg mer til sin egen fortelling, noe som også kan henge sammen med at de vendte blikket innover og var utpreget selvreflekterende.

Jeg hadde noen intervjuer der jeg selv reflekterte over om responsen fra enkelte deltakere kunne tyde på at opplevelsen av intervjuet påførte de unødige betenkeligheter over egen praksis. Bakgrunnen for mine refleksjoner er at flere informanter i sine selvrefleksjoner ble mer og mer kritiske til egen praksis underveis. Noen i form av kritiske utsagn, uttrykk for oppgitthet eller beskrivelser av store gap mellom det de tror på og den praksis de er en del av. En av mine selvkritiske refleksjoner har vært om intervjusituasjonen ble for åpen og trygg slik at den ble det Kvale og Brinkmann (2021) beskriver som forførende og at de sa mer enn det de egentlig var komfortable med. Informantene er engasjerte barnevernsarbeidere som er opptatt av å hjelpe barn og kan derfor være opptatt av å svare i tråd med idealer om barns deltakelse, også ut fra at de kjenner mitt engasjement for tema. Jeg har antagelser om at det kan innvirke på det de formidler.

Jeg har allerede sagt noe om forberedelse, samtykke og konfidensialitet, samt sammensetningen av gruppene, som er en del av mitt bidrag for å forsøke å skape trygghet i intervjusituasjonen. I neste kapittel vil jeg også gå nærmere inn på min rolle som forsker og intervjuer, som jeg har antagelser om innvirker på interaksjonen og opplevelse av trygghet.

4.3.5. Nærhet og distanse til forskningsfeltet

Sosialkonstruksjonismens perspektiv, som hevder at forskningskunnskap ikke er objektiv eller verdinøytral, gjør det nødvendig å redegjøre for forskerens forforståelse og posisjonering i forhold til temaet som utforskes. Jeg erkjenner at jeg kan være påvirket av dominerende ideer i mitt sosiale miljø, noe som kan påvirke de konseptuelle rammene jeg bruker som forsker. Nærhet påvirker ikke bare intervjusituasjonen, men også analysen og tolkningen jeg har gjort. Jeg må være oppmerksom på at jeg kan bli så involvert i praksisen

at det blir utfordrende å opprettholde tilstrekkelig avstand for analyse og utledninger av konklusjoner (Patton, 1999). Min forskning kan karakteriseres som nær fordi jeg har jobbet som sosialarbeider i barnevernet i over 35 år. Å forske på et felt man er godt kjent med gir både muligheter og utfordringer. Man blir alltid påvirket av egne erfaringer og forforståelser når man møter andre mennesker. Dette er spesielt relevant når man forsker på sitt eget felt, hvor man tar med seg egne erfaringer og kunnskap inn i arbeidet (Patton, 1999). Det har derfor vært viktig å reflektere over hvordan dette kan ha påvirket mine tolkninger og de spørsmål som jeg stiller.

Jeg har forsøkt å nærme meg barnevernfeltet som forsker med en åpen holdning, samtidig som jeg har sett at min nærhet, og dermed kunnskap om feltet, også kan være en ressurs. Jeg har brukt det Have (2002) kaller, «medlemskunnskap» til å «forstå» den praksis jeg skal studere. Jeg har dratt nytte av at jeg kjenner interne forhold som en utenforstående kanskje ikke ville ha fått innblikk i, og at jeg forstår hva interne ord og uttrykk betyr. Jeg er kjent med hvordan man dokumenterer og «leter» meg fram til hvilke dokumenter som «snakker» sammen, altså som utfyller hverandre og kan gi sammenhenger i familiens historie. En fordel med å kjenne lokale forhold er at det har gitt meg bistand i forskningsarbeidet jeg ikke hadde fått uten min tilknytning til barnevernet. Samtidig har jeg også vært bevisst på at min forforståelse kan bidra til at jeg overser tolkninger og sammenhenger, der jeg litt for raskt trekker slutninger. Patton (1999) beskriver at man kan komme så nær praksis at det skaper utfordringer knyttet til å ha nok avstand til å kunne trekke konklusjoner. For meg betyr det å ikke miste av syne mulige tolkninger og forståelser fordi mine eksisterende forståelser fra praksiserfaringen dominerer. Jeg har god kjennskap til denne type tekster, men har forsøkt å lese med et annet blikk i rollen som forsker (Krippendorff, 2019).

Jeg ser intervjuene som en dialog med rom for samskaping av den sosiale virkeligheten som er av interesse for meg som forsker (Gustavsson, 2011). Min tilstedeværelse vil påvirke resultatene i intervjuet. Jeg har bakgrunn som leder, med lang erfaring fra kommunalt barnevernsarbeid, og for noen er jeg et kjent navn. Det kan, som Patton (1999) sier, bidra til så mye spenninger at det får betydelig innvirkning på det deltakerne velger å si noe om, og det som utelates. Ved at vi har vært to intervjuere på fire av intervjuene har vi hatt anledning til å vurdere effekten av dette. Det er viktig at jeg forholder meg til det, men at jeg verken overvurderer eller undervurderer effektene jeg som forsker har på informantene (Patton, 1999). Jeg kan ha gått glipp av meninger fra de som av ulike årsaker valgte å ikke delta. Jeg valgte bevisst en tilbaketrukket rolle for å gi rom for refleksjon og diskusjoner, der jeg opplevde informantene som svært raus, åpne og modige i å dele tanker og meninger med meg.

Jeg har oppfatninger om hvordan deltakelse praktiseres og meninger om hvordan barnevernssaker håndteres. Dette er forståelser og holdninger som er både positive og kritiske til barnevernets arbeidsmetoder. Når man forsker i egen kultur, er det en fare for at man tar sosiale og kulturelle forhold for gitt, og at en allerede har kategorier til å sortere informasjonen i. Det har vært nødvendig å jobbe med å gi slipp på praktikerengasjementet, noe jeg har fått god hjelp fra mine veiledere til; de har utfordret og samtidig oppmuntret meg til å gjennomføre studien med en oppriktig nysgjerrighet for hva som skjer. Dette har fungert som et korrektiv i forhold til hvordan min forforståelse og mine forskningsinteresser har innvirket på mine tolkninger av materialet. Jeg har hatt et langvarig ansettelsesforhold som lektor ved Institutt for sosialt arbeid, hvor jeg underviser og forsker på barnevern. Om dette er en styrke eller ikke, når det gjelder å trekke på verdier og normer fra ulike sosiale miljø knyttet til barnevern, er vanskelig å bedømme. Min forståelse av begrepet deltakelse var i starten av studien inspirert av forskningslitteratur på feltet. Samtidig opplevde jeg at deltakelse kunne innebære ulik form og innhold i praksis. Det betyr at jeg i utgangspunktet var mer opptatt av omfang og hva som var, og ikke var, deltakelse. I tillegg var jeg også nysgjerrig på hvordan begrepet blir forstått, og hvilket mangfold av deltakelsespraksiser som finnes.

Egen forforståelse og påvirkning på forskningsprosessen kan begrenses ved å gjøre den eksplisitt, redegjøre for de faglige perspektiver en legger til grunn for tolkninger, og reflektere og stille kritiske spørsmål til mine egne tolkninger. Å bruke flere mennesker i det analytiske arbeidet kan motvirke utfordringen med min nærhet til feltet, noe som alltid er viktig dersom vi ønsker mangfold og bredde ut av arbeidet vårt (Julkunen, 2011). Med utgangspunkt i dette har jeg derfor samarbeidet med flere forfattere i artiklene og fått innspill fra ungdommer og andre fagmiljøer, både nasjonalt og internasjonalt. At veileder og andre kollegaer har lest gjennom utkast, at jeg har hatt medforfattere på alle artiklene, og at jeg har lagt frem og diskutert resultater med ansatte i barnevernet på konferanser og seminarer, har bidratt til nødvendige korrigeringer og nye tanker.

4.4. Kombinerte metoder

Studien benytter kombinerte metoder (mixed methods). Den viktigste motivasjonen har vært å få bedre svar på komplekse forskningsspørsmål fra ulike perspektiver og datakilder (Hesse-Biber, 2015). Valget av metoder og resultatene blir påvirket av hvordan metodene kan komplementere hverandre og gi spesifikk innsikt, både fra den enkelte metoden og fra kombinasjonen av metodene, om det aktuelle fenomenet (Creswell & Plano Clark, 2018;

Lambert & Loiselle, 2008). Et mål var at metodene gjensidig kunne styrke og utfylle hverandre, og dermed øke troverdigheten (Bryman, 2014).

Å kombinere flere metoder innenfor samme prosjekt bør være noe mer enn summen av disse delene (Bryman, 2014; Creswell, 2009). En kombinert metodestrategi kan bli integrert i en eller flere faser av forskningsprosessen, inkludert forskningsdesign, datainnsamling, tolkning og kontekstualisering av data (Creswell & Plano Clark, 2018; Tashakkori & Teddlie, 2010). Å bruke mer enn én metode krever mer arbeid; hver metode må utføres separat, og funnene må integreres (Lambert & Louiselle, 2008; Morgan, 2014; Patton, 1999). I min studie er datainnsamling og analyse utført separat, selv om de er inspirert av hverandre.

Studien ble planlagt som det Gobo (2018) kaller et låst design, der det var forhåndsbestemt at fokusgruppeintervju skulle gjennomføres etter dokumentstudien. Et slikt design har mye til felles med det Creswell og Plano Clark (2018) beskriver som et forklarende sekvensielt design. Det vil si at resultatene fra dokumentanalysen skulle følges opp av fokusgruppeintervju for å utdype resultatene fra dokumentanalysen (Creswell & Plano Clark, 2018; Teddlie & Yu, 2007). Litteraturstudien var ikke en del av den på forhånd planlagte strategien. Ideen til litteraturstudien kom under datainnsamling og designet lignet da etter hvert mer det Creswell og Plano Clark (2018) kaller samlende (convergent), og er dermed en kombinasjon av et forhåndsbestemt og utviklende design (Creswell & Plano Clark, 2018). På den måten ble studiens kvantitative og kvalitative tilnærminger kombinert på en sekvensiell og delvis utviklende måte (Creswell & Plano Clark, 2018).

Noen ganger velges flere metoder basert på et ønske om å bekrefte funn fra den andre (Bryman 2014; Creswell & Plano Clark, 2018). Fokusgruppeintervjuer ble ikke valgt for å bekrefte funn når det gjelder omfang av deltakelse, men for å utforske spørsmål som ikke kom fram av dokumentanalysen. Intensjonen var å få frem mangfold og nyanser av forståelser og praksiser av deltakelse. Jeg har fått svar på ulike spørsmål som jeg ikke kunne ha fått gjennom et enkelt bilde av en situasjon (Patton, 1999). Bruk av den ene metoden uten den andre ville f.eks. gitt begrenset forståelse for hvordan *indirekte* og *direkte deltakelse* kan ses i sammenheng med hvem som er til stede når barna har samtaler med barnevernsarbeideren. Sammenhengen mellom begrepene omtale (fra dokumentstudien) og indirekte deltakelse (fra fokusgruppeintervjuene) styrker funn fra begge studiene, samtidig som analysene samlet gir en rikere og mer nyansert beskrivelse av fenomenet deltakelse sin kompleksitet. Tilleggsverdien for studien ligger i den samlede kunnskapen fra alle de tre metodene (Creswell & Plano Clark, 2018).

At jeg beskriver min tilnærming til studien som sosialkonstruksjonistisk vil for noen bli ansett som problematisk, da jeg også anvender kvantitativ innholdsanalyse av dokumenter, som ofte blir knyttet til et positivistisk paradigme. Tradisjonelt har det vært en forståelse av kvalitativ og kvantitativ forskning som tilhørende ulike paradigmer. Det vil si at de ulike kunnskapsteoretiske utgangspunkt, vurderinger og metoder er uløselig bundet til hverandre innenfor et paradigme (Bryman, 2014). Tidligere tendenser til å koble visse forskningsmetoder til bestemte kunnskapsteorier og ontologisk standpunkt er gradvis erstattet av søken etter å se teori, metoder for datainnsamling og analyse som anvendbare på tvers av det som tidligere ble sett på som uforenlige motsetninger. Selv der kvalitative og kvantitative metoder forbindes med ulikt kunnskapssyn og virkelighetsoppfatninger, oppfattes ikke nødvendigvis disse koblingene som fastlåste og uunngåelige (Alvesson & Skoldberg, 2017; Bryman, 2014; Creswell, 2009). Vitenskapelige metoder oppfattes heller som autonome, der strategiene ses som forenlige med hverandre (Bryman, 2014; Creswell, 2009). Mitt valg av å anvende kvantitativ innholdsanalyse som metode innenfor en sosialkonstruksjonistisk tilnærming får støtte fra Creswell og Plano Clark (2018) som anbefaler å velge et "paraplyparadigme" for studien, der redegjørelse for eget vitenskapsteoretisk utgangspunkt er det vesentlige. I min anvendelse av sosialkonstruksjonismen forholder jeg meg til at de to vitenskapsteoretiske ståstedene ikke nødvendigvis trenger være inkompatible (Creswell & Plano Clark, 2018). Jeg støtter meg også til det Johnson (2011) fremhever som et generelt prinsipp i blandede metoder, nemlig at flere nivå og typer av virkelighet rutinemessig bør vurderes og relateres til hverandre. De mener at Berger og Luckmanns bok «*The social construction of reality*» (1967/2018) har vært viktig for fremveksten av blandede metoder nettopp fordi den kobler sammen makro, meso og mikronivå og objektivitet, subjektivitet og intersubjektivitet.

Jeg har forsøkt å redegjøre for koblinger mellom metodiske valg i denne studien, analyseprosessen og teoritilfanget som er brukt. Disse koblingene handler om hvordan jeg posisjonerer meg som forsker når det gjelder innhenting og analyse av data, og det handler om hvilket kunnskapssyn som ligger til grunn for mine analyser.

5. Resultater: kort presentasjon av artikkelens resultater

Avhandlingen har 3 artikler som bygger på ulike datakilder.

Artikkel 1:

Skauge, Storhaug & Marthinsen (2021) The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of “Child Participation” in *Child Welfare. Soc. Sci.* 2021, 10, 54. <https://doi.org/10.3390/socsci10020054>

Artikkel 1, som er gjennomført som et scoping review, utforsker hvordan forfattere konseptualiserer barns deltakelse i internasjonale og norske studier. Artikkelen tar utgangspunkt i disse forskningsspørsmålene: Hvilke forståelser og konseptualiseringer av barns medvirkning finner vi i studier på barns deltakelse i barnevernet? Hvordan kontekstualiseres og operasjonaliseres begrepet deltakelse i forskningsfeltet? Analysene som ble gjennomført ble basert på teoriene, modellene og begrepene forskerne legger til grunn i sine studier. Ut fra min antagelse om hva som er sentralt for forståelsen av deltakelse, ble forskernes forståelse av *hvorfor* barn bør delta, sentral i analysen.

Alle inkluderte artikler fremhever barns rett til medvirkning som den mest sentrale grunnen til at barn bør delta. I tillegg argumenteres det for at barn er borgere og tjenestebrukere og deler de samme grunnleggende menneskerettigheter og borgerrettigheter som voksne. Barns rett til å ytre seg, at deres meninger skal bli hørt, og at de skal kunne påvirke beslutningene som tas, er et felles utgangspunkt for alle inkluderte studier. I tillegg er det noen studier som også begrunner at barn bør delta av hensyn til deres egenverdi (f.eks. bekymring for deres velvære) eller for den instrumentelle verdien av deltakelsen (f.eks. resultat for tjenesten). Selv om flere forskere understreker at deltakelse krever en prosess, er det få som ser på prosessen der barnets mening utvikles som et hovedformål med barns medvirkning. Det synes mer vanlig å rette oppmerksomheten på å få tak i barnets allerede dannede ståsted. Forskere som ser prosessen som mål i seg selv vektlegger at barns deltakelse kan omfatte både et rettighetsbasert deltakelsesbegrep og et sosialt og prosessuelt begrep om deltakelse, som støtte til forståelse og utøvelse i medvirkning.

Artikkel 2:

Skauge, B., Fauske, H. og Storhaug, A.S. (2024) Which participation practices can be found in child welfare service records? *Journal of Public Child Welfare*, DOI: [10.1080/15548732.2024.2306150](https://doi.org/10.1080/15548732.2024.2306150)

Målet med denne artikkelen var å undersøke om vi kan identifisere ulike grader og former for medvirkning i ulike faser av en barnevernssak. Artikkelens forskningsspørsmål var å undersøke i) hvordan og i hvilken grad barns deltakelse er dokumentert i ulike faser av barnevernssaken og ii) hvilke faktorer som predikerer graden av barns deltakelse i barnevernssaker.

I artikkelen undersøker vi, ut fra deltakelsespraksiser som beskrives i dokumenter, omfang av direkte kontakt med barnet, hvilken betydning samtalsinnhold og form har for omfang av deltakelsen. Form blir her undersøkt i forhold til hvem som er til stede og innholdet undersøkes ut fra om det er barnevernrelaterte eller generelle tema som er dokumentert fra samtaler med barnet (innholdet i kontakten, og hvilken betydning hvem som er til stede i samtaler har for hva som dokumenteres fra samtalen). Resultatene indikerer at enesamtaler med barnevernsarbeideren om barnevernrelaterte tema, øker sjansen for at barnets perspektiver blir dokumentert. Er det andre til stede i samtalen, som omsorgspersoner (foreldre, eller fosterforeldre) eller tillitspersoner i form av lærer eller helsesykepleier, dokumenteres i mindre grad direkte utsagn fra barnet. Dette kan handle om at barna synes det er vanskelig å snakke fritt når andre er til stede (Forandringsfabrikken, 2020; Poulsen, 2021) og at barnevernsarbeiderens forsøk på å ta opp slike tema ikke fører frem. Intensjonen om at tillitsperson skal gjøre det tryggere for barna, og særlig for de barna som har vanskelig for å snakke, behøver ikke føre til at barnet uttaler seg. Et viktig spørsmål i den sammenheng er om barnet selv har valgt hvem som er til stede. Analysene gir ingen indikasjon på økning i graden av barns deltakelse i løpet av de tre årene som denne studien omfatter.

Forskjellene mellom ulike former for samtaler og hva som blir dokumentert, indikerer at dette er et viktig aspekt av deltakelse, og en viktig nyansering og kontekstualisering av deltakelse som både barnevernsarbeidere og forskere bør være bevisst på. Analysene viser at omtrent halvparten (52 %) av barna som er snakket med, har snakket med barnevernsarbeideren kun en gang. Dette tyder på at samtalene med barna sjelden er i form av en prosess, noe som krever flere samtaler. Det er aktuelt å spørre om flere barn hadde uttalt seg, dersom det i større grad var tilrettelagt for deltakelse i form av en prosess.

Analysene peker mot at det er en sammenheng mellom arbeidsfase og deltakelse. I denne studien skiller undersøkelsesfasen og tiltaksfasen seg mest ut når det gjelder dokumenterte enesamtaler, ved at vi finner langt færre dokumenterte samtaler sammenlignet med barn under omsorg. Barnevernets særlige ansvar for barn under omsorg som inkluderer både å ivareta barnets hverdagsliv og generelle og særskilte behov, kan være en del av forklaringen på at det er flere samtaler med barn under omsorg og andelen samtaler som inneholder

generelle samtaler. Når det er lite spor etter at barna er deltakende i tiltaksfasen, kan det skyldes at tiltakene i stor grad er rettet mot foreldrene, og kanskje er det ikke barna som er målet for innsatsen i tiltaksarbeidet. I de gruppebaserte foreldreveiledningsprogrammene som tilbys, er ikke barna til stede. Det er i hovedsak i enesamtalene vi finner dokumentasjon på at barnet blir snakket med om barnevernrelaterte tema, noe som kan tyde på at få av barna har snakket med barneverntjenesten om bekymringstema for undersøkelsen. Det betyr at når barneverntjenesten skal beslutte om det er behov for tiltak i familien, ser dette i liten grad ut til å være basert på barnas opplevelse av egen omsorgssituasjon.

Artikkel 3.

Skauge, B. Og Storhaug, A. S. (2024). How is participation understood and practiced in child welfare's different phases? Akseptert for publisering i *Child and Family Social Work*

Målet med den tredje artikkelen var å bidra til en mer nyansert forståelse av hvordan barnevernsarbeidere tolker og praktiserer barns deltakelse. Artikkelen utforsker barnevernsarbeideres oppfatning av hva barns deltakelse innebærer, hvordan barnevernsarbeidere forstår hensikten med deltakelse og om barnevernsarbeiderne erfarer ulike utfordringer når det gjelder barns deltakelse i ulike barnevernsfaser.

Analysen indikerer at deltakelse ikke nødvendigvis forutsetter direkte kontakt med barnet. Deltakelse kan sikres gjennom observasjon og formidling av barnets synspunkter, samt gjennom vurderinger av barnets beste utført av andre, som foreldre og fagpersoner. Det kan derfor hevdes at det barnesentrerte barnevernssystemet i stor grad er indirekte barnesentrert.

Direkte og indirekte former for deltakelse tilbyr ulike deltakelsesposisjoner for barn i barnevernet, fra å være primærklient i direkte samhandling om hva saken handler om, til å bli observert eller representert av voksne. Når deltakelsen er direkte, er temaet for samtalene barnevernsrelaterte, det vil si knyttet til barnevernssaken og barnets spesifikke situasjon, hvor barna blir posisjonert som subjekter som kan snakke for seg selv. Ikke alle barn ønsker eller kan delta. Barns deltakelse kan bli sikret gjennom å bli representert hvis dette er et bevisst valg som er gjort sammen med barnet og representanten formidler barnets forståelse og mening.

Barns deltakelse begrunnes både ut fra at deres lovmessige rettigheter, at det er bra for barnet, som det å ha kjennskap til egen situasjon, og fordi det er et krav fra organisasjon og ledelse. Barnevernsarbeidere formidler at de opplever det som utfordrende å tilpasse barns

deltakelse til strukturelle og etablerte praksiser for å hjelpe barn, som korte tidsfrister i undersøkelsesfasen, at hjelpen er rettet mot foreldre i tiltaksfasen og at barna må forholde seg til nye profesjonelle når de skifter mellom team.

Veletablerte forståelser for hvordan vi kan hjelpe barn, synes å bli utfordret av nye krav om at barn skal delta. Barnevernets respons på barns rett til deltakelse kan være et resultat av interaksjonen mellom ytre krav og ideologiske forventinger, og lokale forståelser for når, hvorfor og hvordan barn bør delta, samt de tilgjengelige ressurser for å hjelpe barn. Barnevernet har lang tradisjon på å snakke med voksne, noe de ikke har når det gjelder å snakke med barn.

Sammenhengen mellom artiklene ble utdypet i kapittel 4.4, i forbindelse med redegjørelse for kombinerings av kvantitative og kvalitative metoder.

6. Diskusjon

Hovedmålsettingen for avhandlingen har vært å utforske hvordan deltakelse blir forstått og praktisert i barnevernets praksisfelt. Dette er forsøkt belyst gjennom forskningsspørsmål som presenteres i tre artikler. I dette kapittelet vil jeg med utgangspunkt i studiens datamateriale diskutere hvordan ulike forståelser og gjennomføringer av deltakelse, gjensidig påvirker tilgjengeligheten av deltakerposisjoner for barn i barnevernet. Jeg har med utgangspunkt i et sosialkonstruksjonistisk perspektiv undersøkt hvordan deltakelsespraksiser beskrives (Jokinen mfl., 2018). Dette har ført fram til drøftinger om hva som påvirker praksisen som beskrives i dokumenter og i intervjuer.

6.1. Forståelser av deltakelse i barnevernets praksis

Begrepet «deltakelse» er et komplekst og flerdimensjonalt begrep som innebærer flere betydninger og en rekke ulike former for praksis. Selv om barns deltakelse har fått økt oppmerksomhet i diskursene om barns rettigheter i offentlig politikk, forskning og praksis over hele verden, rapporteres det fortsatt om utfordringer når deltakelsen skal utføres i praksis. Begrensninger i barns muligheter til å delta har blitt forklart med utfordringer knyttet til saksbehandlers kompetanse, ledelse og ulike logikker i barnevernets organisasjoner, samt kunnskapssyn, syn på barn og ressurstilgang (Bijleveld mfl., 2014; Kennan mfl., 2019; Vis mfl., 2012). Andre hevder at det er nødvendig å sette søkelys på de teoretiske begrepene som anvendes, og de implisitte teoretiske antagelsene (Ursin & Ellingsen, 2021), fordi både forståelser og begrunnelser for deltakelse med ulike ideologiske røtter opererer side om side (Askheim, 2017). Det kan forklare hvorfor studier på barns deltakelse finner store ulikheter mellom profesjonelles forståelse av begrepet. Samtidig indikerer avhandlingens litteraturstudie og intervjuene at også forskere har ulike forståelser av begrepet. Majoriteten av forskere og barnevernsarbeidere begrunner deltakelsespraksiser ut fra barnas rettigheter.

For å forstå sosiale fenomen som deltakelse, må vi se på hvordan deltakelse utføres i praksis i hver enkelt situasjon (Parton mfl., 1997). Derfor har jeg gjennom denne avhandlingen utforsket både hvordan deltakelse blir forstått og hvordan deltakelsespraksiser beskrives i dokumenter og intervjuer. Som forventet varierte forståelser av deltakelse mellom tjenester, team og ansatte. At enkelte av informantene, slik jeg har presentert det i artikkel 3, beskrev deltakelse som både å observere, snakke direkte med barna og snakke med andre om barna, ble et viktig grunnlag for analysene videre i studien. Gjennom å analysere barnevernjournaler og gjennomføre intervjuer, har jeg fått en helhetlig forståelse av at deltakelse i barnevernet kan manifestere seg både gjennom direkte, og ulike former for

indirekte, kontakt med barnet. Denne innsikten kan forklare hvorfor det var et betydelig omfang av journaler hvor barnet kun var «omtalt», uten at det ble dokumentert direkte kontakt. Spørsmålet er som Ulvik (2009b) er opptatt av, om vi har tilstrekkelig kunnskap om forskjellene og konsekvensene for praksis. Hva er det som handler om at deltakelse blir forstått ulikt, eller hvordan det tenkes om barn, og hva må tilskrives tilpasninger av deltakelse til barnevernets etablerte intervensjoner? Jeg vil videre drøfte ulike forståelser av formålet med deltakelse. Videre vil jeg diskutere hvilke deltakelsesposisjoner som blir tilgjengelig for barn for deretter å trekke inn betydningen av hvilken kunnskap som er ettertraktet i barnevernet, har for barns posisjoner. Helt til slutt vil jeg se på hvordan begrunnelser for hvorfor barn skal delta har sammenheng med hvordan barnevernssystemet samspiller med sentrale systemer som påvirker barnevernets praksis. Jeg starter med å se på beskrivelser av deltakelsespraksiser som begrunnes i barns rettigheter.

6.1.1. Rettighetsdiskursen som begrunnelser for barns deltakelse

Det finnes ulike perspektiver på menneskerettigheter, der det mest vanlige ifølge Ife (2019), er det juridiske perspektivet. Ut fra denne måten å forstå menneskerettigheter på, vil en være opptatt av å se etter hvordan rettigheter blir ivaretatt gjennom konvensjoner og lover, og spørsmålet blir om deltakelsen er praktisert eller ikke. I avhandlingens første artikkel ble rettighetsdiskursen funnet som et dominerende perspektiv i studier på barns deltakelse i barnevernet. Det innebærer at man undersøker om barns rett til deltakelse blir oppfylt i samsvar med barnekonvensjonen og nasjonal lovgivning. Studier som vektlegger rettighetsdiskursen, operasjonaliserer tre hoveddimensjoner ved deltakelse i tråd med ordlyden i barnekonvensjonen: å informere, høre, og legge vekt på barnets meninger. I en rettighetsorientert diskurs blir barns deltakelse ofte forstått som deres rett til å uttrykke sine synspunkter og at deres *stemme* skal bli hørt. Hvordan tjenester lykkes med å oppnå deltakelse måles ofte ut fra hvor ofte barnets synspunkter kommer til uttrykk, omfanget av barns tilstedeværelse i møter eller om deres perspektiver og meninger tas i betraktning ved beslutninger.

Barns rett til å være involvert i sin sak, få uttale seg og vite hva som skjer, var begrunnelsen når informantene vektla å snakke med barnet direkte. Barns synspunkt ble uttrykt som viktig å få fram, enten det var i vurdering av omsorgssituasjonen, hvilke tiltak som skulle iverksettes, eller hvordan samvær med foreldre skulle gjennomføres. Resultat av deltakelse måles ofte ved å anvende stigemodeller og gradering av deltakelse. Også avhandlingens dokumentanalyse tok utgangspunkt i en gradering av deltakelse ut fra barnekonvensjonens ordlyd. Deltakelse ble operasjonalisert og gradert der omtale ses som ikke- deltakelse, deretter stigende fra informert, via referert til sitert som høyeste grad av

deltakelse. Omfang av denne graderte deltakelsen og faktorer som innvirker på grad av deltakelse ble målt. Både tall og tekst fra dokumentanalysen ga indikasjoner på at det ikke dokumenteres deltakelse for alle barn. Det er mest vanlig å omtale barn, og direkte samtale alene med barnevernsarbeideren ga størst sjanse for at det barnet formidler ble sitert i barnets journal. Når enesamtale med barnevernsarbeiderne, som oftest begrenses til en eller to samtaler, innebærer det at barna sjelden gis mulighet til å nyansere det de uttrykker.

Barns uttalelser kan være viktige bidrag i barnevernssaken, og blir noen ganger dokumentert som sitater. Barns utsagn kan dermed fremstå som en objektiv nedtegning av barnets mening: «*Pappa er streng, jeg er kjemperedd, jeg vil ikke hjem.*» Det barn uttrykker, en gang, i en bestemt kontekst, ble noen ganger brukt i andre kontekster og kan bli stående som barnets avgitte mening. Det barnet har uttalt i en samtale til barnevernsarbeideren eller en lærer om hvordan det har det hjemme, legges ved rapporter, vedtak, anmeldelser til politiet eller saker for barneverns- og helsenemnda. Barnets verbale uttrykk, gitt i en bestemt sammenheng, er kanskje barnets umiddelbare mening. Om det blir forstått som barnets synspunkt, kan det bli stående som et endelig standpunkt og håndtert nærmest som bevis i videre saksbehandling. Om den samme uttalelsen fra barnet blir brukt over tid og i ulike sammenhenger, kan barnets uttalelse bli en mekanisk dekodning av verbale uttrykk i overføring mellom fagpersoner (Abebe, 2019; Lahteenmaki, 1998). Barnet kan da gå glipp av utforskende dialoger som kan innebære forhandlinger om mening og dermed meningsskapning.

Ut fra det som dokumenteres kan det stilles spørsmål om i hvilken grad barn er klar over at deres utsagn brukes på denne måten, og om dette er tema i samtaler med barn. Askeland og Molven (2010) sier vi bør være forsiktige med å anvende dokumenter i andre sammenhenger enn det de opprinnelig var tiltenkt fordi måten mennesker forstår på er historisk og kulturelt relativ. Barnas synspunkt, uttalt i én situasjon, var for noen informanter «nok» informasjon til å fatte beslutninger. Hvis barna hadde blitt snakket med i en undersøkelse, ble det ikke vurdert som nødvendig å gjennomføre samtaler ved neste undersøkelse eller i tiltaksfasen. Slike uttalelser representerer muligens en forståelse for at en samtale enten er nok for å vite hva en skal gjøre i saken, eller nok når det gjelder å ha oppfylt lovens krav.

Informantene formidlet at de ønsket deltakelse som en prosess i form av flere samtaler, samtidig som de også beskrev en saksgang med skifte av barnevernsarbeidere mellom ulike avdelinger i barneverntjenesten. Ifølge informantene hadde ikke tjenestene rutiner på at samme ansatte skulle følge barn og familie gjennom arbeidsprosessene og ved nye

henvisninger. Barnas muligheter til å opparbeide en relasjon begrenses, og sjansen for at barnet må starte på nytt med sin historie når de flytter mellom team eller saken starter på nytt, øker. Når også Havnen mfl. (2020) sin undersøkelse viser til at barn i gjennomsnitt har 1.4 samtaler i løpet av undersøkelsesfasen er det mange barn som tilbys en begrenset mulighet for å forstå det de har opplevd og å gjøre seg opp en mening om hva de ønsker.

Informantene mente de snakket mer med barn i dag enn tidligere, noe de tilskrev krav fra ledelse og interne rutiner i tråd med lovendringer. De juridiske føringene om at barn skal delta, og det barnevernsarbeiderne (som presentert i artikkel 3) opplevde som ledelsens krav om å snakke med alle barn gjennom hele barnevernsprosessen, kan se ut til å ha ført til en mer resultatorientert enn prosessorientert deltakelsespraksis. Fokuset synes å være mer på å gjennomføre en samtale, enn å tilby kontinuitet i relasjonen. Et resultatorientert fokus på barns deltakelsesrettigheter kan bli en aktivitet der en forsøker å gjøre deltakelse på «den rette måten» (Spyrou, 2018). Den epistemologiske antakelsen om deltakelse blant informantene tyder på at de betrakter deltakelse som en handling der hovedfokuset ligger på å identifisere og ivareta barnets behov og meninger, noe som sikres gjennom den indirekte deltakelsen. Hvordan kan vi forholde oss til at også barns meninger, synspunkt og opplevelser er bevegelige, endrer seg over tid, og likevel være i stand til å beskytte barna og argumentere for beslutninger og vurderinger?

6.1.2. Deltakelse som kontekstuelle prosesser

Det juridiske perspektivet på barns rettigheter er ikke det eneste. Menneskerettigheter som *constructed rights* (Ife, 2019) gir andre tilganger til å forstå deltakelse. Innenfor dette perspektivet er ikke deltakelse noe som er objektivt eksisterende, men noe som gjøres i interaksjon med andre. Når jeg utvider begrepet fra et juridisk til et mer prosessuelt perspektiv på deltakelse, beveger jeg meg mot det Ulvik (2009b) og Hasle m fl. (2021) betegner som et sosiokulturelt deltakelsesbegrep. Sosiokulturell teori kan supplere begrunnelsene for deltakelse som rettighetsdiskursen tilbyr og innebærer en mer prosessorientert, interaksjonell og kontekstuell forståelse av barns deltakelse (Ulvik, 2009b). Hvis barnets synspunkt forstås som noe som den profesjonelle kan hente ut av barnet som et ferdig produkt, blir det et statisk og kontekstløst begrep. Meningsdannelse som begrunnelse for at barn skal delta gir et annet utgangspunkt for profesjonelle praksiser (Ulvik, 2009b). Perspektivet rommer mer enn å stille spørsmål om barnet deltar eller ikke. Spørsmålene som stilles her er *hvordan dette konkrete barnet deltar, hvilke muligheter for deltakelse finnes for dette barnet, og hvordan barnets muligheter for deltakelse kan styrkes* (Gulbrandsen & Ulvik, 2008). En av informantene synes å utforske disse spørsmålene når

hun snakket om hvordan de kunne ha jobbet i prosess med barn. *Hvis* de skulle snakket med barnet, og *dersom* deltakelsen skulle være *reell* for barnet, måtte de være til stede på arenaen der barna oppholder seg i hverdagen, hjemme og på skolen, i stedet for å invitere dem til barnevernets lokaler.

Prosesorientert deltakelse er opptatt av å hjelpe barn til å forstå sin situasjon og sitt hverdagsliv (Abebe, 2019; Gulbrandsen mfl., 2012). Innenfor denne forståelsen blir all handling og samhandling forstått som deltakelse, uansett om barnet forholder seg aktivt eller passivt, oppnår innflytelse i sin sak eller ikke, og hvordan barnet blir posisjonert i prosessen. «Ikke-deltakelse» er dermed ikke et relevant begrep i dette perspektivet (Gulbrandsen mfl., 2012; Ulvik, 2009b; Ursin & Ellingsen, 2021). Denne forståelsen inkluderer dermed avhandlingens funn av at omtale og indirekte deltakelse, forstås som en vesentlig del av deltakelsespraksis.

Barnevernet skal sørge for at barn får uttale seg *fritt* ifølge barnevernloven. Like viktig som at barnet ytrer seg, er det i tråd med en prosessorientert forståelse av deltakelse, vesentlig hvordan vi fortolker hele samtalematerialet som *ytringer i kontekst*. Barn i kontakt med barnevernet formidler seg i en sammenheng. Avhandlingens dokumentanalyse indikerte at det unntaksvis gjøres rede for barnevernsarbeiderens bidrag inn i samtaler og det gis begrenset opplysninger om i hvilken sammenheng barns ytringer fremkommer i barnevernets dokumenter. Den som leser dokumentene eller er til stede i møter, har dermed ikke mulighet til å undersøke barnevernsarbeiderens rolle i forhold til barnets utsagn (Spyrou, 2018).

Barnevernets kontekster er forskjellige når det gjelder organisering, formål og arbeidsfaser, og av denne grunn varierer også formålet med barnevernets involvering av barnet, og barnets forutsetninger for å delta. Informantene uttrykte at det var uklart hvordan deltakelse skulle praktiseres i de ulike sammenhenger barnevernet er i kontakt med familiene. At alle skulle snakke med barnet mente de ikke var bra for barnet, og de var spørrende til hvordan dette skulle løses. Hvorfor de skulle snakke med barna var et svært vanskelig spørsmål å svare på i intervjuene. Diskusjonene som oppsto, ga grunnlag for å stille spørsmål til i hvilken grad begrunnelser for å snakke med barn er et sentralt tema og ledetråd for deltakelsespraksisen.

Barns sosiale virkelighet blir til i samspill med andre (Levin & Trost, 2005; Ursin, 2021). Hvordan vi skal forstå meningsinnholdet i det barna uttaler, er avhengig av konteksten ytringen fremkommer i, fordi det som sies er innrammet av og reflekterer den situasjonen den kommer fram i (Bakhtin, 2005). De ord som barna uttrykker seg gjennom, er det ikke en

egenskap ved ordet selv; forståelsen kommer ikke fra betydningen til ordet, men reflekterer den prosessen av gjensidig påvirkning med andre sine tanker (Bakhtin, 2005). Våre forståelser og synspunkter er en del av de sosiale prosesser vi deltar i, og forandres etter hvert som vi gjør nye erfaringer. Vår forestillingsverden er en aktivitet innblandet i det vi gjør, tenker og sier; den er en mental aktivitet og atferd, ikke stabile egenskaper (Levin & Trost, 2005). Barns synspunkter, meninger og forståelser vil ut fra denne antagelsen være i bevegelse og endres over tid avhengig av hvem de er sammen med, hva de gjør og hvor de er. Av den grunn kan betydningen av det barn uttaler aldri reduseres til absolutte betydninger fordi de alltid vil være relatert til tid, rom og diskurs (Spyrou, 2018). Ut fra en slik forståelse vil ikke en eller to samtaler, og å møte ulike profesjonelle, imøtekomme barnets behov for deltagelse.

Inntar vi en forståelse av deltakelse som noe som gjøres og ikke er, blir vår forståelse av deltakelsen mindre statisk. Er vi opptatt av å se menneskers atferd i sammenheng med konteksten, befinner vi oss i det Trost og Levin (2005) omtaler som en stadig prosess, stadig forandring, der vi ikke kan se på noe som er gitt, annet enn for øyeblikket. I deltakelser der slike prosesser vektlegges blir de bokstavelige uttrykk, og sammensetningen av ord blir sett på som aspekter av mening (Abebe, 2019) hvor helheten i ytringen er definert av de spesifikke kommunikasjonssfærene de opptrer i (Bakhtin, 2005). I dokumentanalysen forekom det at barnets nonverbale uttrykk ble beskrevet, både i ulike rapporter barnevernet selv produserte, og de som ble mottatt fra andre instanser. Noen ganger ble også den profesjonelle sin tolkning av det barnet formidlet skrevet ned, noe som ga mulighet til et innblikk i å følge barnets ytringer, tema for samtalene og vurderinger i barnevernssaken.

Vår erfaring med å uttrykke oss, blir utviklet gjennom felles meningsskaping i samspill med andre sine ytringer, subjektive meninger og synspunkter (Bakhtin, 2005). Det som blir lyttet til og forstått kommer før eller senere som gjenklang i lytterens tale eller handling. Når vi snakker er våre ytringer relatert til de ytringer vi selv, eller andre, har bidratt med tidligere (Bakhtin, 2005). I to av de 216 journalene inkluderte dialogen med barnet, barnevernsarbeiderens egne refleksjoner over det hun selv brakte inn i samtalen, samt barnets respons. Dokumentasjonen ga meg som leser en mulighet for å se sammenhenger som barnets enkeltutsagn kunne relateres til. Ikke bare i forhold til det som skjedde i samtalen, men også i forhold til tidligere samtaler.

Det verbale uttrykket er en del av det som Levin og Trost (2005) kaller helhetlig kommunikasjon, fordi barnet også interagerer gjennom å tale med hele kroppen. Bakhtin ville i tillegg ha lagt inn et enda bredere bilde av kontekst når vi skal forstå barnets ytring. Hvordan vi forstår den andre får betydning for hvordan vi lytter, og hva vi forstår. Vår atferd

innebærer ikke at vi svarer direkte på andres handlinger, men henger sammen med hvordan, vi tolker eller oppfatter hensikten eller intensjonen med andres handlinger (Levin & Trost, 2005). En slik antagelse får konsekvenser for både barn og barnevernsarbeidere i de felles meningsskapende aktiviteter. Hvordan barnevernsarbeidere tolker barnets perspektiv er påvirket av deres grunnleggende syn på virkeligheten, deres syn på barn og mennesker, samt den konteksten de opererer i og deres rolle og intensjoner i forhold til barnet (Warming, 2019a). Om tolkning medfører at vår oppmerksomhet er rettet mot å finne fakta og egentlige meninger hos barnet, som om det finnes entydige meninger, risikerer barnevernsarbeideren å overfortolke barns ytringer (Ulvik, 2009b). I stedet anbefaler Ulvik at vi i større grad utforsker det barna sier og samtidig tilstreber en lytteberedskap for flertydighet. Det som sies blir tolket, og kan både forstås på flere måter og peke mot ulike tema. Det vi kan forsøke, er å søke og utforske, men barn, barnevernsarbeider og meninger vil være i stadig endring.

6.2. Barnets posisjon i barnevernets deltakelsespraksiser

Vår tids forventninger og krav til at barn skal delta kan bli motvirket av hvordan vi tillegger dem visse egenskaper, og hvordan vi tilrettelegger for å hjelpe barn og familier. Barnas behov for beskyttelse og tilnærminger som involverte foreldrene, men ikke barna, var informantenes begrunnelse for at deltakelse kunne bli utelatt eller tilfeldig. Disse forholdene synes å bidra til å polarisere og begrense barnas deltakelsesposisjoner. Konstruksjonene «innhente barns synspunkt», «snakke med andre for å skåne barn» og «barnet som utvikler mening i en sosial sammenheng» gir forskjellige grunnlag for deltakelsesorienterte profesjonelle praksiser. Hvordan vi tenker om barn og barndom påvirker dermed hvilke deltakelsesposisjoner som blir gjort tilgjengelige for barn. Å se barn som enten kompetente aktører som kan svare for seg eller sårbare barn i behov av beskyttelse kan bidra til at vi går glipp av det mangfoldige og motsetningsfylte i hvordan vi ser på barn i barnevernet. Retter vi i stedet blikket mot handlingene barna er involvert i, ulike sammenhenger og deres relasjon til forskjellige mennesker, blir deltakelsen konkrete aktiviteter vi kan vurdere deltakelsen ut ifra (Abebe, 2021). Barnas deltakelse kan dermed variere avhengig av situasjonen, stedet og hvem de samhandler med. Det er av flere grunner behov for tilpasning for det enkelte barns konkrete situasjon og behov. Noen barn foretrekker å være passive og lyttende deltakere, mens andre uttrykker ønske om mer aktive roller i beslutningsprosessen.

6.2.1. Subjekt som kan snakke for seg selv.

Analysene av fokusgruppeintervjuene pekte mot at når barna hadde viktig informasjon eller det var noe alvorlig som barna ville snakke om, henvendte barnevernsarbeiderne seg til barnet som den primære klienten, av og til uten å kontakte foreldrene først. Deltakelsen var da i form av direkte kontakt med barnet, og temaet for samtalen var barnevernsrelatert, det

vil si knyttet til barnevernssaken og barnets spesifikke situasjon. Når deltakelsen skjedde i form av direkte kontakt, begrunnet informantene dette i barnets rett til å uttrykke synspunkt og barnets kompetanse til å representere seg selv. Det ble uttrykt i intervjuene at «barna selv vet best hvor skoen trykker», altså at de selv vet hvilke problemer som var viktige, og kunne fortelle om det. Det er det kompetente barnet som kommer til syne, barnet posisjoneres som et subjekt som kan snakke for seg selv. Spørsmålet er om det å se barnet som primærklient innebærer at barnet inngår i en aktiv og gjensidig dialog, der barnet forstår hva kontakten med barnevernet går ut på (Toros, 2020), og er rettet mot å skape et partnerskap med barnet som en rettighetsbærer (Heimer mfl., 2018).

I avhandlingens intervjuer ble det uttrykt at barnevernsarbeidere i undersøkelsesfasen og i oppfølgingen av barn under omsorg ønsket å snakke direkte med barn, relatert til bekymringer og hendelser, for å få informasjon om hva som skjer og hvordan de hadde det. Det kan virke som om hensynet til å skjerme barn ble satt til side. Barna blir tilbudt å snakke, men retten til å delta kan likevel utfordres av hva slags deltakelse og posisjon barnet tilbys. Det gjelder både med tanke på hvor forberedt det enkelte barn er, tilretteleggelse for det enkelte barn i samtalene og muligheten til å utvikle forståelse og synspunkt i dialogen. Resultater fra dokumentanalysen når det gjelder antall samtaler, synes å tyde på at ønsket om prosess ikke er like lett å omsette i praksis. Barnets posisjon kan begrenses av at det er den *gjennomførte* deltakelse som søkes oppnådd. Hvordan deltakelsen oppleves og barnets mulighet til å utvikle forståelse for sin situasjon og sine meninger, er ikke nødvendigvis en del av oppnåelsen. Et rettighetsfokus som ensidig ser på det å ha innhentet barnets synspunkt som ønsket resultatoppnåelse, kan ende opp med å gi barn en rolle som kompetente aktører som kjenner sin situasjon godt, og vet hva de mener.

Å konseptualisere barns aktørskap gjennom å vektlegge deres kapasitet som aktive aktører, imøtekommer ikke nødvendigvis barnets behov, fordi dette kan tilsløre at de også er sårbare. Når informantene uttrykte at det var barna det var viktig å snakke med, fordi det er de som vet hvordan det er hjemme, synes det som det er barnets posisjon som ansvarlig subjekt som dermed gjøres tilgjengelig for barnet. Spørsmålet er om den posisjonen som blir tilgjengelig tar for ensidig hensyn til barnets kompetanse og dermed overser barnet som sårbart og i behov for hjelp og støtte til å forstå sin situasjon, og til å kunne utvikle meninger og ytre de. Fravær av deltakelse ble også begrunnet i behovet for å skåne barna for vonde tema eller vanskelige møter. Posisjon som sårbart og posisjon som kompetent aktør som samarbeider om sin sak kan dermed bli en «enten eller-respons» fra barnevernet. Informantene snakket om barna som kompetente aktører som hadde viktig informasjon om

sin sak, og om sårbare barn, men i de fleste diskusjonene var dette omtalt som ulike situasjoner.

Retten til deltakelse har gitt drivkraft til et syn på barn som aktive, kompetente, subjekter (Abebe, 2021). Der barn blir sett på som viktige informanter er det en fare for at barns kompetanse kan bli redusert til en avgrenset og statisk individuell egenskap (Abebe, 2021). Selv om vi kan si at individualisering av barn har bidratt til økt demokratisering og likestilling for barn, så kan individualisering som tenkemåte ha bidratt til at en mister av syne det sosiale, interagerende barnet som utvikler kompetanser og skaper mening sammen med andre (Hennum, 2014; Knezevic, 2020; Ulvik, 2009b; Warming, 2019b). Når barns individuelle aktørskap ses som en universell egenskap for kategorien barn, kan det føre til at man tar for gitt at den samme deltakelseskompetanse finnes hos alle barn (Abebe, 2021; Warming, 2019a). Et ensidig fokus på det kompetente barn (Spyrou, 2018; Abebe, 2021) kan fort bli til at barn tåler at de snakker om vanskelige ting. Hvis barna blir forespeilet at deres perspektiver er i fokus og at det de sier blir lyttet til, uten at dette samstemmer med barnet opplever, kan dette ifølge Jensen (2014) oppleves som verre for barn, enn å ikke delta. I Arnstein (1969) og Harts (1992) stigemetaforer vil dette betegnes som ikke-deltakelse, der det offentlige får oppfylt de rettslige og forvaltningsmessige krav om barns deltakelse gjennom symbolske deltakelseshandlinger. Det skjer når barnets tilstedeværelse i seg selv er nok til at samtalen eller møtet kan betegnes som gjennomført deltakelse.

I en direkte samtale om generelle temaer samhandler barnevernsarbeideren med barnet direkte, men innholdet kan handle om hverdagslivet, enten fordi det er vanskelig å snakke med barn, eller at barnet ikke er den barnevernsarbeideren først og fremst ønsker å snakke med; barna er kanskje til stede ved hjemmebesøk, mens samtalen er rettet mot foreldre eller fosterforeldre. Når barn blir observert eller utsatt for overfladisk samtale, er barnas perspektiv på sin situasjon fraværende (Ulvik & Gulbrandsen, 2015). Hvis det unike ved den enkelte skal ha betydning for beslutninger, forutsetter dette direkte kontakt, fordi det å få tak i den andres perspektiv forutsetter at vi vet noe om den andres virkelighet (Aamodt, 2004).

Samtaler om generelle tema kan ha en viktig funksjon i barnevernssaken dersom målet er å få kjennskap til barnets hverdag, situasjon og behov. For å få innsikt i barnets situasjon, er det noen ganger nødvendig å samarbeide med dem på deres egne arenaer og i deres hverdagssituasjoner. Det betyr at ikke alle samtaler om ferier og kjæledyr er ubetydelige samtaler, de kan være nødvendig for relasjonsbygging og betydningsfulle for å forstå og skape mening for barna i deres hverdagsliv. Hvilken posisjon som blir tilgjengelig for barnet påvirker hvilken betydning samtalen får for barnets sak, hva som dokumenteres og de

tolkninger og vurderinger som gjøres ut fra det barnet formidler. Hvis begrunnelsen for den direkte kontakten med barnet er utydelig for barnet, kan det være tilfeldig hva barnet formidler. Når informanter formidlet at det er uklart for dem selv hva som er begrunnelsen for hjelpen som gis og barnevernets arbeid i familien, kan dette også være uklart for barna. Kontakten er direkte, men barnets posisjon vil påvirkes av hvordan dialogen oppleves, i hvilken grad barnet har kunnskap om hvilken sammenheng de ytrer seg og hva som skjer frem i tid med det de formidler.

Når avhandlingens dokumentstudie indikerer at barnevernjournalene inneholder et begrenset omfang av dokumentasjon av barns meninger i form av direkte sitater fra barna, synes det som det barnet formidler har lite relevans for vurderinger og beslutninger i barnets sak. Der barnet får uttale seg, men det de sier ikke blir dokumentert som formidlet direkte fra barnet, posisjoneres barnet som kompetent, de får uttale seg, men kunnskapen de har er upassende (Warming, 2019a). Det de sier blir ikke vurdert som betydningsfullt nok til at det registreres i journalen. Ikke alle barn uttrykker seg så vi lett kan forstå hva de ønsker å formidle til oss. Noen barn uttrykker seg mer, og på en måte som umiddelbart gir mening for oss, og det de sier oppfattes som mer relevant og betydningsfullt, enn andre barn (Warming, 2019a). Abebe (2021) fremhever at det er viktig å se aktørskap som relasjonelt og som en gjensidig avhengighet som blir forhandlet og reforhandlet i tilknytningen til den sosiale og kulturelle konteksten, der relasjoner mellom barn, familier og lokalsamfunn er dynamiske og utvikler seg over tid (Abebe, 2021).

En forutsetning for relasjonelle prosesser i barnevernet er at barn har mulighet til å møte den samme barnevernansatte gjennom hele prosessen. Når studiens dokumentanalyse viste at en samtale er mest vanlig og mer enn to er høyst uvanlig, samsvarer ikke det med mulighet til å forhandle og reforhandle. Når tjenesten i tillegg er organisert slik at barn og familier møter nye profesjonelle gjennom barnevernets arbeidsprosesser, synes ikke det relasjonelle endringsarbeidet som sentralt å ivareta. En forståelse av at deltakelse som en dynamisk og kontekstuell relasjonell aktivitet, fordrer at vi stadig må undersøke barns aktiviteter og se det i sammenheng med det vanlige og hverdagslige som omgir barna (Abebe, 2019; 2021; Spyrou, 2019). Flere informanter var opptatt av hvordan deltakelse kunne ha vært fasilitert, der en også trakk fram hvordan direkte deltakelse med barnet kunne ha vært utforsket der barna naturlig oppholder seg i hverdagen. Det er i tråd med det Abebe (2021) sier, at istedenfor å kun fokusere på aktøren i seg selv, er det nyttig å utforske barns handlinger og interaksjoner i sosiale kontekster.

6.2.2. Representasjon

Indirekte kontakt beskrives av informantene som en vanlig praksis i barnevernet, der barn representeres av voksne og omtales i dokumentene. Dette begrunnes med barnets behov for beskyttelse, at voksne gir mer valide svar, og at det ikke anses som nødvendig å snakke direkte med barnet fordi de voksne vet hva som er best for barnet.

Barns behov for å *beskyttes* begrunnes i at man ønsker å redusere antall voksne de må snakke med, eller de bør skånes for å snakke om vanskelige tema. Informantene opplevde det som følelsesmessig stressende å være den som kan påføre barnet smerte ved å invitere til samtaler, og de gruet seg til å informere barn når avgjørelser gikk i en annen retning enn barnet kanskje hadde håpet på. Barnevernet ønsker ikke å uroe barnet og vurderer det noen ganger som en ytterligere belastning for barnet å snakke med barnevernet (Havnen mfl., 2020). Dette var noen ganger begrunnelsen for at informantene i direkte kontakt med barnet snakket om generelle tema. På den andre siden kan de ulike begrunnelsene for å beskytte barna, ifølge Knezevic (2020), like gjerne handle om tatt for gitte antakelser om barn som fører til at de voksne lar være å spørre om, og høre barns versjoner. Samtidig settes barn i rollen som ofre som skal reddes gjennom profesjonell hjelp (Knezevic, 2020; Warming, 2015). Barn som både i behov av beskyttelse og aktører med rett til medvirkning utfordrer hvordan de skal forholde seg til barnet. Å være både barn og sårbar vekker assosiasjoner til det motsatte av barna som kompetente aktører (Knezevic, 2020; Morrison mfl., 2019).

Diskusjoner om begrepene deltakelse og beskyttelse kan ses som en parallell til diskusjoner om barnet som «becoming» eller som «being» (Holtan & Thørnblad 2012; Jensen, 2014; Warming 2011). I forståelsen av barnet som «becoming» skal barnet beskyttes mot å bli involvert og pålegges ansvar, mens i forståelsen av barnet som «being», skal barnet delta og ha innflytelse. Begrepene har ofte blitt forstått som dikotome begrep og gjensidige utelukkende kategorier, samtidig som det også hevdes at dette er uheldig fordi en slik ontologi leder oss inn i en splittende forståelse av barn (Jensen, 2014; Prout, 20045; Spyrou, 2018).

En annen begrunnelse for indirekte deltakelse var at barn ikke alltid har den kunnskapen barnevernet har behov for. Barn kan bli snakket med direkte fordi de har viktig informasjon, men deres *uttalelser må bekreftes av voksne*, i skolen eller helsevesenet, for å belyse saken tilstrekkelig. Selv om barna inviteres til å snakke om sitt syn på problemer hjemme, sine egne interesser og generelle temaer, så er det ikke det barn snakker om alltid den kunnskapen som barnevernet søker etter. Informantene begrunnet det både med at de ikke hadde tid til å vente til barnet ga de den nødvendige informasjonen, og at barn ikke alltid ga

de svarene de trengte. I diskusjonen informantene imellom, snakket de om at barn generelt, som gruppe, ikke alltid var de som ga svar de kunne *bruke i saken*. Kunnskap fra barn har ikke samme posisjon som kunnskap fra profesjonelle; symptomer må sees og valideres av fagfolk for å bli trodd eller dokumentert (Knezevic, 2020). Når barn blir sett på som umodne, ute av stand til å snakke for seg selv, eller forstå sitt eget beste, foretrekkes ikke kunnskap fra barn (Knezevic, 2020). Voksne vet også best fordi barn kan endre mening fra dag til dag, bli manipulert av andre og oppleve press (Heimer & Palme, 2015). Barns kunnskap settes derfor til side når dette kan begrunnes ut fra hva som er gyldig eller mest effektiv kunnskap (Knezevic, 2020). Verdier og forståelsene som ligger til grunn for ideene om barns rettigheter og barns beste er påvirket av hvordan vi tenker om barn. Det barn gis mulighet til å uttrykke meninger om påvirkes av hvordan organisasjonen vurderer og verdsetter kunnskap fra barn. Samtidig innvirker også ideene som ligger til grunn for de intervensjoner som barnevernet tilbyr barn og familier i barnevernet, fordi disse gir retning til hva som er viktig å vite noe om.

Maktbalanser og det voksne tenker om barn kan begrense barns deltakelse (Adami, 2023; Collins mfl., 2021). Når det barn sier tilskrives en lavere troverdighet, fordi de er barn og det de sier enten ikke blir lyttet til eller må bekreftes av andre voksne, er dette et resultat av ujevne maktforhold (Knezevic, 2020). Når barn blir posisjonert som lite troverdige og fornektelse av sin kapasitet på bakgrunn av at de er barn, eller andre strukturelle maktforhold (det vil si klasse, etnisitet, kjønn og seksualitet eller alder), snakker vi om epistemisk urettferdighet (Knezevic, 2020). Det vil si at barn blir krenket i deres rolle som kunnskapssubjekt. *Vitneurettferdighet* er en form for sosial makt og en sentral faktor i den primære formen for epistemisk urettferdighet (Fricker, 2018). Marginaliserte posisjoner kan også knyttes til sosial og kulturell ulikhet der lav inntekt ifølge Fauske mfl. (2018) fremtrer som en vesentlig faktor for innvirkning på foreldres opplevelse av kontakten med barnevernet. Barn blir utsatt for vitneurettferdighet når barnevernsarbeideren underkjenner deres forutsetninger for å formidle kunnskap eller være en pålitelig informant. Den skade og urettferdighet som barnet da utsettes for, betrakter Fricker (2018) som en intrinsikal urettferdighet, fordi de strukturelle maktforskjeller rammer barn fordi de er barn. Childism (Adami, 2023) er et annet begrep som også anvendes for å beskrive den strukturelle diskriminering barn utsettes for. Barn i barnevernet er i mange tilfeller posisjonert som marginaliserte borgere, som plasserer dem i ujevne maktforhold (Knezevic, 2020; Ulvik, 2009b; Warming, 2011, 2018). Makten kan komme til syne gjennom hvem som har definisjonsmakt til å bedømme enkelte narrativer som viktige og andre som mindre viktige eller uinteressante (Jokinen mfl., 2018;1999). Selv om informantene mente at det barna sa var viktig, la de også vekt på å kontakte andre voksne for å *sjekke ut med de som kjenner*

barnet, for å få bekreftet det barnet beskrev. Når voksnes kunnskap om barn foretrekkes, vil det si at barns kunnskap om eget liv er mindre verdt og ikke tilstrekkelig rasjonell (Adami, 2023) for bruk i barnevernets prosesser. Knezevic (2020) hevder at det er ingen logikk som kan forklare hvorfor interessene til de som ikke blir vurdert som rasjonelle ikke bør være like mye verdt som de som er vurdert som rasjonelle. Hun stiller spørsmål om det ikke alltid vil være noen som anses å ha lavere moralsk status og derfor, etter denne logikken, vil bli sett på som mindre rasjonell?

Forholdet mellom barn og barnevernsarbeider kan hindres av barns manglende makt i forhold til voksne, der den voksne er den kompetente og barnet forblir den som blir snakket for (Benson & Rosen, 2017). Når den voksne avgir makt er det en anerkjennelse av at barnet kan bidra til løsning av problemer (Jensen, 2014; Percy-Smith & Thomas, 2010). Hvis vi tenker på deltakelse som noe barnevernsarbeideren skal iverksette, så skjer dette fra en allerede etablert maktposisjon, der makt til å gjennomføre deltakelse befinner seg hos barnevernsarbeideren (Havnen mfl., 2020).

Å snakke på vegne av noen andre kan anses som å fornekte personens evne til å snakke for seg selv, og vi risikerer å etablere en undertrykkende praksis (Ife, 2019). På den andre side kan det hevdes at vi aldri kan forstå barns perspektiver nøyaktig slik de forstår det selv. Når det gjelder å forstå barns stemmer betyr ikke det at vi kan få fullstendig adgang til barnas perspektiver, forstått som deres syn på, og opplevelse av, verden og egen væren i denne (Warming, 2019a). Det er ikke mulig å krype under huden på den andre, enten det er barn eller voksen, vi kan verken kjenne deres følelser eller tenke deres tanker (Warming 2019a). Å tro at vi kan forstå den andre helt ut, begrenser rommet for dialog, hevder Seikkula og Arnkil (2013/2022), det vil alltid være noe vi ikke helt fatter hos andre. Nettopp det at den andre er annerledes, er det som gjør dialog mulig og nødvendig.

Å foretrekke voksne fremfor barn kan også handle om faglig usikkerhet i barnevernsarbeidet (Hugler & Ruch, 2021). Informantene fortalte om egen usikkerhet når de skulle håndtere komplekse og stressende situasjoner. Arbeid med kompliserte utfordringer i familier kan påvirke hvordan profesjonelle møter barn og familier (Morrison mfl., 2019). Dersom følelsene som påvirker barnevernsarbeiderne forblir ukjente eller undertrykt, kan de risikere å påvirke atferden til barnevernsarbeideren. I tillegg kan responsen på barnas følelser resultere i både fornektelse og avvisning (Huegler & Ruch, 2021), og kan forårsake indirekte og det informantene kalte vilkårlig deltakelse. Enten det er omstendighetene rundt barnevernsarbeideren, barnet eller organisasjonen som hindrer direkte kontakt med barnet, forblir barnet likevel i en posisjon der de representeres av en voksen.

Den tredje begrunnelsen for indirekte deltakelse var at det *ikke er nødvendig at barn deltar*. Informantene forklarte at det kan komme som følge av at barnevernet har avklart bekymringen og det er ikke behov for verken at barnet blir informert, får si sin mening eller bli vurdert gjennom observasjon. I tilfeller hvor barnet har kontakt med andre instanser innenfor helse, eller har vært i tilrettelagte avhør i regi av politiet kan barnevernet vurdere at det ikke er hensiktsmessig at barnet snakker med enda en instans (Christiansen mfl., 2019; Havnen mfl. 2020). Informantene i avhandlingens studie beskrev hvordan de i stedet for å snakke med barnet selv, innhentet informasjon om det barnet har formidlet fra de ulike instansene som allerede var i kontakt med barnet. Spørsmålet er om barnets stemme trer frem i dialoger og dokumenter eller om det blandes eller overdøves av alle de voksne stemmene. Bakhtin mfl. (1981) har et begrep, «buktaling», for samhandling der flere stemmer kan gjøre seg gjeldende enn bare de personene som fysisk er til stede i samtalen. Personer kan snakke gjennom andre sine stemmer, og ordene blir på den måten delvis noen andre sine. Når foreldre er primærkundene, som noen informanter omtalte dem som (artikkel 3), rettes fokuset mot foreldre, mens barnet deltakelse ikke vurderes som nødvendig for å fullføre saken, siden foreldrene er de viktigste (Knezevic, 2020). Når institusjonelle prosesser ikke inkluderer barns medvirkning, reflekterer de en holdning om at voksne kan ta opp disse problemene på vegne av barna, noe som samtidig devaluerer barns erfaringer og kunnskap (Collins, 2017). Posisjonen som er tilgjengelig for barna er dermed som irrelevante eller ubetydelige subjekter.

Indirekte deltakelse gir ikke barnet muligheten til å direkte formidle synspunkt. Det er imidlertid ikke alle barn som alltid vil eller kan gjøre det. For noen barn er det en ønsket posisjon å være til stede, men uten å måtte si noe selv. Barn har ulike forutsetninger for å uttrykke seg verbalt. Hvis vi kun er ute etter det barn formidler med sin stemme, vil vi kunne oppnå å høre de barn som uttrykker seg verbalt på den måten som vi mener vi forstår. Det vil kunne utelukke de mindre verbalt uttrykksfulle, som i mindre grad behersker den dialogen barnevernet inviterer til (Spyrou, 2018; Ulvik, 2015; Wyness, 2018; Warming, 2019a). Det er også et spørsmål om hvordan representasjonen er gjennomført. I hvilken grad kommer det som representanten formidler fra barnet? Redegjøres det for tolkninger og i hvilken sammenheng har barnets ytringer kommet frem?

Når gjennomgangen av journaler viste at omtale av barn i dokumentene er den vanligste praksis, og informantene i intervjuene beskriver indirekte deltakelse som en fremtredende aktivitet, fremstår representasjon av barn som en sentral deltakelsespraksis i denne studien. Utfordringer knyttet til representasjon handler om det problematiske i å anta at barn utgjør en homogen gruppe og at vi ved å høre noen barn får tak i noe generelt som gjelder hele

grupper eller alle barn (Warming, 2019a). Voksne tror noen ganger at de ikke trenger å snakke med det enkelte barn, fordi de voksne vet hva barn trenger (Warming, 2019a). Barn er forskjellige, som relaterer seg til et komplekst samspill mellom alder, kjønn, etnisitet, klasse, fysiske forskjeller m.m. (Warming, 2019a). Samtidig står barnet i fare for å bli satt i en posisjon som en som ikke har gyldig kunnskap om egen situasjon.

6.2.3. Dokumentasjon i barnevernet

Dokumenter fungerer som forhandlere av sosiale identiteter og sosiale posisjoner for barn og familier (Hennum, 2011), og måten barnevernet skriver på, påvirker fremtiden til barn og foreldre. Den sosiale relasjonen mellom barn, foreldre og barnevernsarbeider er sentral også i dokumentasjon fordi makt til å formulere hva som er gjeldende kunnskap er ulikt fordelt mellom barn, foreldre og barnevernsarbeidere (Askeland & Molven, 2010). Ut fra et sosialkonstruksjonistisk perspektiv blir kunnskap skapt og utviklet i samspill med andre (Askeland & Molven, 2010). Vi ser og forstår ting ut fra flere mulige sosiale konstruksjoner og de konstruksjonene vi velger ut, underbygger handlingsmønstrene våre. Det som dokumenteres, samsvarer ikke nødvendigvis med barnets synspunkt, når dette blir filtrert. Det som dokumenteres kan være barnevernsarbeideren sin tolkning av barnas synspunkt, eller det de trodde barna sa (Kennan mfl., 2016).

Dokumentene i barnevernet er skrevet etter et felles forståelsesskjema (Skotte, 2020). De lokale, situerte handlinger mellom ansatte er et resultat av hvordan fenomener som omsorgssvikt og barns deltakelse systematisk tolkes for at de skal gi felles forståelse og retning på hva som er rasjonelle handlingsvalg (Parton mfl., 1997). Dokumentasjonen i saken bygges gjennom at tekstene trekker på andre tekster, direkte eller indirekte. Disse inkluderer kulturelle forståelser, uformelle prosedyrer eller etablerte praksiser, like mye som de faglige teorier eller delte normative forståelser. De dokumentene som allerede er skrevet utgjør et filter som barnevernsarbeideren ser situasjonen gjennom og som innvirker på hens analyse av situasjonen (Engebretsen, 2005). Dokumentene i avhandlingens studie forholdt seg til hverandre ved at de viste til, bygget på og utfylte andre av dokumentene i journalen. De står i forhold til tidligere og kommende ytringer på samme måte som replikker i en dialog (Bakhtin, 2005). På den måten påvirket de senere notater, vurderinger og beslutninger og fremstår som «selvproduserende» (Engebretsen, 2005). Det vil si at de enkelte dokumenter eller notater i en sak er gjenfortellinger, de tilfører egentlig ikke noe nytt, men er som en tautologi til det som er skrevet tidligere. Dokumentasjon blir et bidrag til vanedannelsen og opprettholdelse av etablert praksis.

Askeland og Molven (2010) mener at sentrale synspunkt i sosialkonstruksjonismen underbygger og forsterker det som bør være gjeldende prinsipper i barnevernets

dokumentasjon; betydningen av å forholde seg til relasjonen og konteksten samspillet foregår i, inkludert betydningen av den direkte kontakten og dialogen mellom parter. Enten barn i denne avhandlingen ble referert eller sitert, var det sjeldent at sammenhengen barnets ytringer fremkom i ble beskrevet, for eksempel hva som var barnevernsarbeiderens bidrag inn i samtalen. Noen barnevernsarbeidere gjorde rede for sine tolkninger av det barnet formidlet, noe som ga meg som leser en helt annen mulighet for å tolke barnets ytringer i en sammenheng.

Informantene uttalte at de er pålagt å dokumentere. Dokumentasjonspraksis ble begrunnet både med at de har bruk for å legitimere handlinger og beslutninger og at det fra samtaler med barn kan være viktig å dokumentere det barnet formidler. En av barnevernsarbeidernes begrunnelser for indirekte deltakelse var at barna ikke hadde de svarene de trengte for saken. Det kan forklare at voksne foretrekkes og barna i så stor grad omtales. Det er utfordrende å forklare tvetydigheter og uklarheter. Det er ikke det som gjelder når barnevernsarbeiderne trenger å argumentere i forhold til juridiske beslutninger. Alvorlige beslutninger i barnevernet avgjøres innenfor det juridiske feltet (King, 1997), og en vet aldri når saken skal juridisk behandles i nemnd og rettsapparat. Når barnevernsarbeidere skal dokumentere sitt beslutningsgrunnlag i barnevernssaken kan tvetydigheter holdes unna ved å filtrere det som dokumenteres, utelate informasjon, bevisst eller ubevisst eller velge en vag skrivestil (Huuskonen & Vakkari, 2020). Korsheten og mangelen på detaljer gir skriveren og deltakerne i prosessen handlingsrom for flere tolkninger (Skotte, 2020). Som leser kan vi ikke inspisere innholdet i samtalen, vi kan bare ha antagelser om hva som ble sagt.

Når formålet med dokumentasjonen er knyttet til kontroll av at tjenesten følger loven, rettes fokus mot barns rett til å delta. Det som dermed dokumenteres blir at deltakelsen har funnet sted, noe som indikerer korrekt prosedyre og at loven overholdes (Skotte, 2020). For å unngå å komme i dårlig lys av forventet etterkontroll fra tilsyn eller gransking fra advokater og domstoler, innrettes dokumentasjonen slik at den bidrar til å beskytte barnevernsarbeideren og ledere (Skotte, 2020). Gjennom å være kort, vag og lite detaljert, unngås å bli stilt til ansvar for hypoteser og feile antagelser (Huuskonen & Vakkari, 2013). Dokumentene jeg leste inneholdt detaljerte opplysninger om barnevernsarbeidernes aktiviteter, både om gjennomførte møter og telefonoppringninger uten oppnådd kontakt. Informantene hadde flere forklaringer på at de dokumenterte dette så detaljert, som både ble begrunnet i framtidige behov for «bevis» overfor nemnd og domstoler og for å fremvise utført arbeid overfor ledelsen. Dokumentasjonen blir av flere grunner selektiv og kan både være begrenset, nøyaktig, mangelfull eller utelate informasjon (Huuskonen & Vakkari, 2013).

Det blir en utfordring hvordan dokumentasjon kan bli et verktøy i barnevernsarbeidet, som innlemmer usikkerhet, uten at det går på bekostning av profesjonalitet, og hvordan skriving kan bli bedre integrert i praksis. Å vise til hvordan en har gått frem i samtaler med barn, også med hensyn til fremgangsmåte og verktøy, kan være et viktig bidrag til å synliggjøre konteksten for det barnet formidler i møte med barnevernet (Havnen mfl., 2020). Dokumentasjon kan være et grunnlag for refleksjon over egen praksis og for ansvarlighet og etiske grunner (Grimwood, 2016). Han stiller spørsmål om det er mulig å se en relasjon mellom å tenke, handle og å relatere seg til andre på den ene siden og skriving, lesing og dokumentering. Det er mulig det er dette Roets mfl. (2015) peker på når de sier at dokumentasjonsprosessen krever refleksivitet av sosialarbeidere i deres oppfatninger og tolkninger i vurdering og kommunikasjonspraksis. Roets mfl. (2017) skiller mellom dokumentasjon som er skrevet for å kontrollere kompleksiteten og gjøre den forutsigbar, og dokumentasjon der formålet er å redusere og mestre tvetydigheten i deres praksis. Der sosialarbeidere har plass til å håndtere tvetydigheten i situasjoner, der det er vanskelig å si definitivt hva som skjer og hva riktig respons kan være, kan dokumentasjonen oppfattes som en mer åpen og refleksiv praksis som blir til sammen med klientene (Engebretsen, 2005). Her kan tvil komme fram som en del av barnevernsarbeiderens analyse av kompliserte situasjoner (Roets mfl. 2017). Der det er rom for feil, er det også mulig å undersøke tvetydighetene som er til stede og reflekterer over antagelser over problem og praksis.

6.3. Barnevernets konstruksjoner av hjelp til barn

Hvordan vi forstår deltakelse og hvordan vi tenker om barn og barndom, innvirker på hvilke deltakelsesposisjoner som blir gjort tilgjengelige for barna. Samtidig vil barnevernets deltakelsespraksiser også påvirkes av barnevernets forståelser av hvordan vi best hjelper barn. Hvem hjelpen retter seg mot og hvordan hjelpen innrettes vil i stor grad påvirke hvilke posisjoner og deltakelsespraksiser som gjøres tilgjengelig for barna. Manglende tilrettelegging for å inkludere barn i eksisterende tiltak og ensidig innretning mot foreldrene var den forklaringen flest informanter pekte på som en utfordring for barns deltakelse. Hjelpetiltak rettet mot foreldre på gruppenivå, hovedsakelig i form av ulike tidsbegrensede, manualbaserte programmer, er en villet endring (Bufdir, 2023) som bygger på en forståelse av hvordan vi best hjelper barn. De kompensierende hjelpetiltak som det var mer av tidligere, for eksempel støttekontakt og besøkshjem, var rettet direkte mot barna. Forebygging av risiko og troen på å endre foreldres ferdigheter har vært et sentralt fokus de senere år (Morris & Featherstone, 2010), og kan forklare at foreldrene omtales som barnevernets primærkunder. Når barnevernets tiltak rettes mot foreldrene, påvirker det hvilke posisjoner som blir tilgjengelige for barna. Deltakelsespraksisen formes gjennom de aktivitetene som

finner sted og det er der forventningene om barns deltakelse møter de etablerte intervensjonene som barnevernet har for å hjelpe barna.

I denne studien kom det frem at dette ikke gjaldt kun for hjelpetiltak, men også ulike intervensjoner i undersøkelse og evaluering av tiltak. Flere informanter uttrykte usikkerhet for om tjenestenes prosedyrer var tilrettelagt for at barn kunne snakke om vanskelige tema. De mente at samtaler på kontoret ikke egnert seg om de skulle gjennomføre trygge samtaler med barn om vanskelige tema. Barn må formidle seg når det er riktig for dem, derfor må både sted, tid og tema følge det som passer for det enkelte barn. Da passer ikke prosedyrer som vanskeliggjør at barn får snakke når de er klar for det og ikke når det er ledig time på barnehus eller i utredningsteam, som en informant sa.

Kunnskapen barnevernet baserer sin praksis på gir retning for informasjonen barnevernet etterspør og tiltakene som tilbys. Tilnærmingene som er ment å hjelpe barn og familier, påvirker kunnskapsmassen barnevernsarbeiderne trekker på i sin daglige praksis, og dermed deres faglige arbeid (Sletten & Ellingsen, 2020). Det kan være det avhandlingens informanter hadde i tankene når de snakket om at deres kompetanse, arbeidsmåter og tjenestenes byråkratiske organisering ikke var tilrettelagt for å samarbeide med barn. Avhandlingens dokumentanalyse viste at mange familier blir utredet flere ganger. Når evalueringer sjelden blir dokumentert, har barnevernsarbeidere unntaksvis informasjon om hvordan tidligere hjelpetiltak har fungert (Storhaug mfl., 2020). Det innebærer at hver utredning starter på nytt, og tiltakene som iverksettes blir ikke en del av en helhetlig og sammenhengende vurdering av hva barn og foreldre har behov for. Når nye undersøkelser iverksettes kan barnet få tilbud om å motta og gi informasjon, men trolig med ulike barnevernsarbeidere, og en prosess som legger vekt på å finne svar på siste melding, mer enn å møte barnets behov for kontinuitet i relasjoner og utvikle mening i et gjensidig samspill. Barns erfaringer med barnevernets innsats er avgjørende for å hindre at vurderingsarbeidet starter igjen og skjer løsrevet fra barnet (Ferguson, 2016) og gjentakelser av tiltak som kanskje ikke endrer situasjonen for barnet. Hvordan vi tenker at vi hjelper barn innvirker på både hvordan hjelp barnet tilbys, og hvilken deltakelse barnet inviteres til.

Barnevernsarbeidere anbefales å trekke inn alle tre kunnskapskildene; vitenskapelig kunnskap, fagkompetanse og brukerperspektiv (Knezevic, 2020; Marthinsen, 2016). Likevel er det den vitenskapelige kunnskapen fra psykologi og medisin som legger vekt på å kunne si noe om barnets utvikling i fremtiden, som utgjør den mest betydningsfulle kunnskapsbasen (Knezevic, 2020). Kunnskap som vektlegger helse og utvikling, begrenser

virkeligheten ved å bruke én kunnskapsbase og samtidig ekskludere andre (Featherstone mfl., 2014; Hennum, 2014; Knezevic, 2020). Det er ikke like interessant å lytte til og høre på det barn formidler, fordi vitenskapelig spådom er utenfor det barn kan ha gyldig kunnskap om, ifølge Knezevic (2020). Når barnevernet fokuserer på bekymringer knyttet til barnas fremtidige helse og utvikling, er barns tilgang til og mulighet til å dele sine erfaringer om disse områdene begrenset (Knezevic, 2020). Det kan forklare hvorfor indirekte kontakt med barna noen ganger ble begrunnet med at barn ikke hadde den informasjonen de hadde bruk for. Dermed oppstår et språk mellom idealer om barns medvirkningsrettigheter og barnevernets kunnskapskultur. Det barn kan ha en mening om handler dermed også om hvordan organisasjonen vurderer og verdsetter kunnskap fra barn. Informantene uttrykte at barna kunne ha viktig informasjon, samtidig som de henviste til hvor viktig det var å innhente informasjon om barna fra andre som tillitspersoner, foreldre og andre profesjonelle.

Den enkelte barnevernsarbeider påvirkes ikke kun av egne holdninger og verdier, men også av den institusjon som de arbeider i og de fortellinger som er fremtredende i institusjonen (Egelund, 1997). Det er disse fortellingene som utgjør den institusjonelle dømmekraften. Den blir en slags faglig-moralsk kode for hvordan barnevernsarbeideren bør handle overfor barn og familier (Egelund, 1997). Avhandlingens informanter mente at hvordan de innretter hjelpen kommer fra *oven*, som de uttrykte det, der de viste både til tjenestens administrasjon, statlig barnevern og det som de benevnte som *var i tiden nå*. Deltakelse er prosesser som ikke lett lar seg løse gjennom kun å endre lovverket, policy eller prosedyre, fordi de er produkter av sosial samhandling, mer eller mindre bevisste forståelser av barn og deltakelse, og det vi tar for gitt må til for å få jobben gjort (Berger & Luckmann, 1967/2018; Parton mfl., 1997). For å forklare ulikheter i hvordan barns deltakelse i barnevernets arbeidsprosesser blir forstått og praktisert, har jeg i artikkel 3 drøftet hvordan det tatt for gitt, det dagligdage, kan forklare at barns rett til deltakelse og barnevernets intensjon om å innfri kravet, munner ut i ulike praksiser. I oversettelsen av de lovpålagte kravene om deltakelse inkluderes ulike former for direkte og indirekte kontakt med barnet. Hvordan vi hjelper barn og hvordan deltakelse skal gjennomføres endres ikke fordi reglene endres, det blir forstått ut fra hvordan vi forstår barn og hva deltakelse bør innebære, samt hvordan barnevernet har for vane å hjelpe barn og foreldre. Det ser ut til at det blir her barnevernsarbeiderne gjør avveininger mellom barnas behov og rettigheter, organisasjonens prosedyrer og tilgjengelige hjelpetiltak. Flere informanter snakket om hvordan de skulle ønske det hadde vært, men som en sa: «Jeg opplevde at det var vanskelig å endre ting, fordi ting satt litt i veggene, og sånn har vi gjort det så lenge. Ei lita gruppe kan ikke endre den her måten å tenke på til et helt kontor».

Å snakke om hva som er bra for barn med foreldre og andre samarbeidspartnere, har kanskje vært en vanlig fremgangsmåte i barnevernet, fordi det blir slik vi gjør det når vi hjelper barn. Institusjoner bærer med seg en historie der kunnskap er utviklet på en spesifikk måte, hvor gruppen utøver sosial kontroll for å etablere avtalte former for atferd og kunnskap. Når vi deler våre atferds- og tankevaner med andre, dannes felles oppfatninger av verden. Institusjonalisert atferd skaper derfor en delt sosial virkelighet som eksisterer uavhengig av enkeltindividene, og blir eksternalisert som en objektiv virkelighet, det som Payne (2018) og Berger og Luckmann (1967/2018) omtaler som vanedannelse. Tankemønstre og handlingsmønstre, også kjent som skjemaer, er ofte usynlige og sjelden bevisste. De ubevisste og underliggende elementene er interessante å analysere når det gjelder hvordan institusjoner som barneverntjenesten praktiserer sine oppgaver.

Retten til å delta i hele barnevernsprosessen som angitt i barnevernloven, ble av noen informanter oppfattet som at alle barn burde snakkes med i alle fasene, selv om noen også mente at det kunne bli belastende for barna. Når det å snakke med alle barn ikke er en etablert praksis i barnevernet, blir det utfordrende å skulle praktisere hjelpen og deltakelsen på helt andre måter. I praksis møter de offisielle kravene til deltakelse ikke bare utfordringer knyttet til barnevernsarbeideres etablerte praksis for hvordan man kan gi hjelp til foreldre og barn, men også ulike forståelser av begrepet deltakelse og hva det innebærer. Normativ profesjonell praksis og lokal kulturell logikk fungerer som en felles terminologi for å gi mening om hvordan barn bør hjelpes og sosialiserer barnevernsarbeidere til å håndtere komplekse realiteter (Van Beveren mfl., 2022). Våre vanedannede oppfatninger vil kunne stå i veien for å fange opp det barnet formidler. Hva barnet har gyldig kunnskap om og hvordan deltakelse utføres i vår praksis, blir formet av det vinduet vi ser gjennom (Burke, 1966). De felles verktøy som vi tolker sosiale fenomen og hendelser gjennom, kan slik Fricker (2018) er opptatt av, ramme ulikt og blir dermed til en *tolkningsurettferdighet*. Fricker mener at marginaliserte grupper, som for eksempel barn, deltar på ulike vilkår fordi de rammes av at de tilhører marginaliserte grupper. Våre kollektive forståelsesformer blir strukturelt fordomsfulle. Noen ganger kan det ramme barn fordi deres sosiale erfaringer kan være utilstrekkelig begrepsliggjort og av den grunn blir forstått på feil måte. Dette kan for eksempel skje når barn vet hva de bør kommunisere, men deres forsøk ikke blir oppfattet som rasjonelle ettersom deres måte å uttrykke seg på blir feiloppfattet.

Når informantene inkluderte å få informasjon om barnet fra voksne som en del av barns deltakelse, kan dette forklares både som uttrykk for en vanedannet praksis, tilpasning til hva som er mulig å oppnå i praksis, eller som et resultat av underliggende verdier om når og hva barn kan ha kunnskap om. Usikkerheten flere av informantene uttrykte for hva de skal gjøre

med det barna forteller, fører til at man unngår å legge til rette for direkte deltakelse og bidrar til at voksne blir foretrukket fremfor barn for å få jobben gjort. Dette begrenser barnas muligheter til å få posisjoner der de deltar direkte. Barns deltakelse kan ivaretas ved å være representert av voksne, dersom dette er et reflektert valg som er tatt sammen med barnet og representanten som formidler barnets forståelse og mening. Når deltakerne selv gir uttrykk for at deltakelse kan være tilfeldig, tyder det på at dette ikke alltid er tilfelle.

6.4. Hva innvirker på barnevernssystemets deltakelsespraksiser

Norsk barnevern er barnesentrert i den forstand at barns medvirkning har sterke formelle føringer (Gilbert mfl., 2011), og at det er interesse for å ivareta barnets beste og lytte til hva barnet har å si. Barns rettigheter anerkjennes som viktige for det enkelte barn, og som klare prosedyrekrav. Ut fra informantenes beskrivelser synes systemets foretrukne respons å være at alle barn skal delta gjennom alle faser av barnevernssprosessen. Hvordan et barnesentrert system definerer barnets rolle og posisjon, hvordan barnet skal representeres, og av hvem, blir avgjørende faktorer i systemets respons på barns rett til å delta (Warming, 2018; 2019a; 2019b). Tjenestene i studien kan sies å være barnesentrerte i den forstand at fokus er på hva som er bra for barn og at beslutninger og aktiviteter skal ha en innvirkning på barnets situasjon. Informantene var opptatt av at barns synspunkt skulle innhentes, og fortrinnsvis gjennom at noen var i direkte kontakt med barnet. Barnas deltakelse ser ut til å sikres gjennom aktiviteter de vanligvis gjør, som observasjon og å snakke med andre om barnet. Den indirekte deltakelsen blir dermed voksnes antakelser om barnets beste, representert ved foreldre og fagpersoner. Tjenestene synes dermed i stor grad å være indirekte barnesentrert.

Barnevernet er et av samfunnets sosiale systemer som er kjennetegnet av funksjonell differensiering, dannet med henblikk på å utføre bestemte funksjoner for samfunnet (Berger & Luckmann, 1967/2018). Samfunnets ulike sosiale systemer eksisterer parallelt der de supplerer hverandre og er selvproduserende, noe som betyr at de selv er ansvarlige for sin egen konstituerende funksjon i samfunnet, de er autopoietiske (Aamodt, 2021). Relasjonen mellom systemene og autoriteter de tilbyr er autonome, samtidig som at de også er gjensidig avhengige (King, 1997). Kriteriene for hva som er bra for barn er konstruert gjennom overveielser innenfor systemene som bestemmer hva som er lovlig, verdifullt, sosialt rettferdig og god helse for barn (King, 1997). Hvert funksjonssystem har sin egen forståelse det observerer og forstår verden gjennom. Det økonomiske system opererer ut fra forståelsen økonomisk gevinst/ikke gevinst, det vitenskapelige system ut fra sant/usant, det sosialfaglige system med hjelp/ikke hjelp, det rettslige system ut fra lov/ikke lov, det

pedagogiske system med læring/ikke læring (Aamodt, 2021). Systemene representerer ulike måter å se verden på, og samfunnet er dermed kjennetegnet av en differensiering av perspektiver (Aamodt, 2021).

I denne forståelsen eksisterer barnevernets identitet i prosedyrene og prosesser som det produserer for sine egne beslutninger (King, 1997). Barnevernet er avhengig av juss og politikk for sin virksomhet og det juridiske systemet er igjen avhengig av vitenskap for å produsere kunnskap om hva som er heldig for barn og hva som er skadelig. Hva barnevernet mener er bra for barn, kan de finne svar på gjennom å vurdere om de skal gi hjelp, eller ikke (King, 1997). Dette perspektivet gir innsikt i hvordan kommunikasjonen i ulike funksjonssystemer skaper ulike former for barns deltakelse. Det juridiske perspektivet gir bare en overordnet retningslinje for barns deltakelse. Deltakelsen kan ikke garanteres bare ved å henvise til menneskerettighetene (Aamodt, 2021). Som veiledning for praksisfeltet er det ikke tilstrekkelig å bare referere til barnekonvensjonen og barnets rett til å delta. Utøvelsen av barns deltakelsesrett blir formet gjennom hvordan barns rett til deltakelse blir forstått og oversatt til handlinger i barnevernets praksis. Dermed kan ikke retten til å delta forstås som en universell aktivitet, den kan forstås ulikt og den utformes i den praktiske utførelsen.

Forståelsen, og dermed utformingen av deltakelsespraksiser, påvirkes av at retten til deltakelse kommer fra det juridiske systemet med pålegg om handling i barnevernssystemet (King, 1997). Det juridiske systemet og barnevernssystemet har ulike måter å forstå og forklare fenomener på. Om barnevernet oversetter det juridiske systemet sin forståelse av deltakelse, altså om retten til deltakelse er oppfylt eller ikke, blir oversettelsen til barnevernets praksis et fokus på om barna har eller ikke har deltakelse. Studier og evalueringer av deltakelsespraksiser har i stor grad hatt fokus på kvantitet av oppfylt rett eller ikke oppfylt rett, der deltakelse ofte blir gradert og skiller mellom hva som anses for å være og ikke være deltakelse.

Informantene ga ulike begrunnelser for at barna skulle delta, og ulike beskrivelser av hvordan deltakelse ble utført i praksis. Når den lovpålagte deltakelsen skal oversettes til praksis blir det vesentlig for utøvelsen hvilke forklaringer vi gir, hva som er formålet med deltakelsen, og hvilke begrunnelser vi har for at barn skal delta (King, 1997). Rettighetene tilhører det generelle barn, og dermed er ikke det enkelte barn synlig i det rettslige perspektivet (Aamodt, 2021). Det rettslige perspektivet kan ikke si noe om hvordan barnet skal snakkes med (Aamodt, 2021). Generelle regler for hvordan barn skal delta, som at det skal være samtaler med alle barn i alle faser av barnevernssaken, kan bli instrumentelle

praksiser. Dermed blir deltakelse et spørsmål om hvilket perspektiv som har ledet til den konkrete formen for deltakelse. Det innebærer å undersøke perspektivet, som kan gi forskjellige svar og løsninger på spørsmålet om hvordan barnets rett til deltakelse skal ivaretas (Aamodt, 2021). Hva som er godt eller dårlig for barn, blir påvirket av hvordan dette forstås innenfor medisin, vitenskap, økonomi eller juridiske kriterier, eller ideologiske påstander om nytte/mangel (King, 1997). I mangel av en universelt akseptert definisjon av deltakelse blir forestillingene om hva som er godt eller dårlig for barn konstruert på en selvrefererende måte innenfor hvert av systemene (King, 1997). Hva som utgjør god og dårlig deltakelse, avhenger av hvilke systemer refleksjonene foregår i og hvilke forståelser som tas opp i disse systemene.

Resultatene fra litteraturstudien viste at formålet med deltakelse i hovedsak begrunnes i barnets rettigheter. Det samme gjelder for studiens informanter der barnets rettigheter, mer enn barnas behov for å utvikle forståelser og meninger i interaksjon med barnevernsarbeidere, var forklaringen på hvorfor barn skal delta. Tjenestenes kontrollrutiner som informantene beskrev, fokuserte på om deltakelse var gjennomført eller ikke, og krav om begrunnelse om det ikke var gjennomført. Selv om det er lovverket som sier at barn skal delta, skal vurderinger gjøres ut fra barnets beste. King (1997) hevder det som definerer hva som anses helsefremmende for barn og hvilke tiltak som skal hjelpe dem kommer fra vitenskapssystemet.

Disse to systemene, lov og vitenskap, fungerer som viktige premissleverandører for barnevernet og bidrar til å forme forståelsen av deltakelse og hva som anses som ønskelig eller uakseptabelt i praksisen (Aamodt, 2021). Barnevernet sin egen kunnskap om hva som er bra for barn blir dermed utfordret av å tilpasse seg barns rettigheter og det ansvar barnevernet får for at barn skal delta (King, 1997). Det barnevernssystemet forholder seg til om det skal eller ikke skal intervensjon, og i hvilken form det skal gå fram overfor barn og familier. Normative prinsipper for hva som anses å være barnets beste og hva som anses som god deltakelse, blir ikke å finne i program og praksiser, eller i vitenskap som barnevernet henter kunnskap fra om hva som er helsefremmende og helseskadelig for barn (King, 1997). Hvordan barnevernet skal *gjøre* deltakelsen blir lokalisert innenfor barnevernet sine kriterier eller program som rettleder for hvordan barnevernet beslutter om det er grunnlag for utredninger og eventuelt tiltak eller ikke i familien (King, 1997). Dette gjøres for å bestemme hva som anses som en passende situasjon for intervensjon og på hvilken måte intervensjonen bør gjennomføres (King, 1997).

Barnevernet som system er grunnlagt på premisset om sosial handling med rett og plikt til å intervensere i situasjoner hvor kunnskap og teknikker ifølge egne vurderinger og dømmekraft kan gjøre saken bedre. Det blir vanskelig å entydig definere hva deltakelse som sosial handling er, men det blir også vanskelig å få tak i hvordan deltakelse bør *gjøres* (Aamodt, 2004). Der en rettighetsdiskurs legger føringer for et spørsmål *om* barna deltar, vil en sosiokulturell forståelse ha fokus på *hvordan* barn deltar og skaper mening gjennom sine hverdagsrelasjoner (Hasle, mfl., 2021).

Barnevernet må som system reflektere over hva det er vi ønsker å oppnå med fokuset og kravet om deltakelse (Aamodt, 2021). Det nye må arbeides inn og utfordre det som ligger der allerede (Aamodt, 2021; King, 1997). Hvordan deltakelse gjøres kommer ikke av seg selv. Det er ikke nok at de ansatte opplever det som et krav, det må reflekteres over, argumenteres for og inkorporeres (Aamodt, 2021; King, 1997).

Deltakelse som fenomen og kunnskap om hva som er bra for barn kan forstås fra ulike perspektiv i de meningssystemer som barnevernet er under innflytelse av. Det sentrale for denne drøftingen har vært hvordan deltakelsen praktiseres av barnevernsarbeidere og lokale team gjennom de handlinger som ses som naturlige og vanemessige. Det er barnevernsarbeiderne som produserer, etablerer og regulerer dette aktivitetssystemet. I kraft av sin deltakelse kan barnevernsarbeiderne velge å tilpasse seg, gjøre motstand mot eller prøve å endre etablerte forestillinger og praksiser (Aamodt, 2021).

Avhandlingens resultater gir grunnlag for å gi anbefalinger om refleksjoner og fokus på hvorfor barn skal delta i de ulike sammenhenger barn og familier er involvert i barnevernet. Hvordan deltakelse skal gjennomføres bør avklares i forhold til det enkelte barn. Samtidig bør informantenes etterspørsel etter tydeliggjøring av rutiner for hvordan de går fram for å tilby barn kontinuitet i relasjoner i hjelpesystemene, føre til avklaringer. Anbefalinger fra NOU (2023:7) om egen BRO kontakt i barnevernssaker der det er aktuelt med omsorgsovertakelse, vil ikke gi en løsning for alle barn i barnevernet. Det vil heller ikke gi en løsning til utfordringen barn står overfor ved at de må forholde seg til flere tjenester, flere team og nye barnevernsarbeidere ved hver ny melding som går til undersøkelse.

Litteraturliste

Adami, R; Kaldal, A & Aspán, M (Eds.) (2023). *The Rights of the Child: Ethical, Political and Legal Challenges*. London: Brill. <https://brill.com/edcollbook-oa/title/61923>

Aamodt, H. (2015). Brukermedvirkning i barneverntjenesten – en dispositiv analyse. *Tidsskrift for Arbeidsliv* 17, pp. 70-86.

Aamodt, H. (2021). Barnets rett til deltagelse i en barnevernkontekst. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 5(4), 1–13. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2021-04-03>

Abebe, T. (2019) Reconceptualising Children's Agency as Continuum and Interdependence. *SI on Childhood and Society. Social Sciences*. vol. 8 (3).

Abebe, T. (2021) Abebe, T. (2021) Konseptualisering av "Aktørskap" i Barndomsstudier. I: I.K.Sørenssen, T.Abebe & M. Ursin (red.), *Barndomsstudier i norsk kontekst: Tverrfaglige tilnærminger*. Gyldendal Akademisk 2021 ISBN 9788205519213. s. 281-303 NTNU.

Abebe, T., Ursin, M. & Sørensen, I.K. (2021). Barndomsstudier i Norge: historien, konteksten og hvor er vi idag. I: I.K.Sørenssen, T.Abebe & M. Ursin (red.), *Barndomsstudier i norsk kontekst: Tverrfaglige tilnærminger*. Gyldendal Akademisk 2021 ISBN 9788205519213. s. 281-303 NTNU.

Alvesson, M. & Deetz, S. (2011). *Kritisk samhall vitenskapelig metod*. SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781849208918>

Alvesson & Sköldbberg, (2017). *Reflexive Methodology New Vistas for Qualitative Research*. SAGE Publications Ltd. ISBN 9781473964242.

Arbeiter, E.; Toros, K. (2017). Participatory discourse: Engagement in the context of child protection assessment practices from the perspectives of child protection workers, parents and children. *Children and Youth Services Review*, 74, pp. 17-27.

Archard, D. & Skivenes, M. (2009). Hearing the child. *Child & Family Social Work* 14, 391-399. <https://doi:10.1111/j.1365-2206.2008.00606.x>

Arksey, Hilary & O'Malley, Lisa. (2005). *Scoping Studies: Towards a Methodological*

Framework. *International Journal of Social Research Methodology*. 8. 19-32.

<https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>.

Arnstein, Sherry R. (1969). *A Ladder of Citizen Participation*. JAIP, 35(4), 216-224.

Askeland og Molven, 2010. *Dokument i klientarbeid*. In: 9788205398917.

Askheim, O. P. (2017). Brukermedvirkning Diskurser i den norske velferdspolitikken.

Tidsskrift for velferdsforskning, 134 – 149 13. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2017-02-03>

Bakhtin, M.M. (2005). *Spørsmålet om talegenrane*. Ariadne forlag. ISBN 9788213023849.

Barne- og Likestillingsdepartementets strategier for det norske barnevernet 2018-2024 (2017). <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/andre-dokumenter/bfd/2021/mer-kunnskap---bedre-barnevern/id2577134/>

Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989 nr. 1 Multilateral). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1989-11-20-1>

Barnevernsloven - bvl. Lov om barnevern. Barne - og familiedepartementet. LOV-2021-06-18-97. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97>

Bauman. (2011). *Collateral damage: social inequalities in a global age* (p. 182). Polity Press.

Benson, L., & Rosen, R. (2017). From silence to solidarity: Locating the absent 'child voice' in the struggle against benefit sanctions. *Children & Society*, 31(4), 302-314. <https://doi.org/10.1111/chso.12216>

Berger, P., & Luckmann, T. (2018). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Garden City, NY: Doubleday. 1967; (Opprinnelig utgitt i 1967).

Bessell, S. (2011). Participation in decision-making in out-of-home care in Australia: What do young people say? *Children and Youth Services Review* 33: 496–501. <https://doi:10.1016/j.childyouth.2010.05.006>

Bjørnebekk, W. (2010). Utfordringer for utviklingen av et kunnskapsbasert barnevern. *Fontene: Forskning* Utfordringer for utviklingen av et kunnskapsbasert barnevern.

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063>
- Bruce, M. (2014). The voice of the child in child protection: Whose voice? *Social Sciences*, 3, pp. 514-526. <https://doaj.org/article/8f5c73c9783647b98cf739ac8ecbf548>
- Bryman, A. (2014). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber. Stockholm.
- Bufdir (2020) 2020-07-01. 57633-3/2019. Tolkingsuttalelse – Barneverntjenestens samtaler med barn i en undersøkelse uten at foreldre er informert.
- Bufdir, (2022). https://www.bufdir.no/aktuelt/nye_tall_fra_ssb_farre_meldinger_til_barnevernet/?fbclid=IwAR0viYy3PJaomsmCze5TKNTojiNiNNJgCstiz6smMemTTYVQo5yp4QYCuSI
- Bufdir, (2022). https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Oppsummert_status_i_tall_for_barnevernet/
- Bufdir, (2023). (<https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/ny-barnevernslov/>)
- Burke, K. (1966). *Language as symbolic action: essays on life, literature, and method*. University of California Press.
- Burr, V. (2003). *Social constructionism* (2nd ed. ed.). London: Routledge.
- Cater, Å.K. (2014). Children's descriptions of participation processes in interventions for children exposed to intimate partner violence. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 31, 455-473, <https://doi.org/10.1007/s10560-014-0330-z>
- Charon, & Cahill, S. (1995). *Symbolic interactionism : an introduction, an interpretation, an integration* (5th ed., pp. XII, 239). Prentice Hall.
- Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K., K. J. S., Aarland, K., & Backe-Hansen, E. (2015). *Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak*. Uni Research, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU Vest).

Christiansen, Ø., Havnen, K.J.S., Iversen, A. C., Knag, M., Lauritzen, C., Nygård, R. H., Vis, S. A. (2019). *Når barnevernet undersøker. Delrapport 4*. 2019. UiT, RKBU Nord.

Connolly, M., Katz, I, (2019). Typologies of Child Protection Systems: An International Approach. *Child abuse Review*, 28(5):381-394

Connolly, M., Katz, I, Shlonsky A. and Bromfield L. (2014). *Towards a typology for child protection systems*. Final report to UNICEF and Save the Children UK. University of Melbourne: Melbourne.

Cossar, J., Brandon, M., Jordan, P. (2014). 'You've got to trust her and she's got to trust you': children's view on participation in the child protection system. *Child & Family Social Work*, pp. 103-112. <https://doi.org/10.1111/cfs.12115>

Creswell, John W. (2009). 'Editorial: Mapping the Field of Mixed Methods Research'. *Journal of Mixed Methods Research*, 3(2): 95-108.

Creswell, J.W. & Plano Clark (2018) *Designing and conducting mixed Methods Research*, SAGE.

Cudjoe, E., Uggerhøj, L. & Abdullah, A. (2020). "We are consultants, not collaborators": Young people's experiences with child protection meeting in Ghana. *Children and Youth Services Review*, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104748>

Delanty, G. & Strydom, P. (2003). *Philosophies of Social Science: The Classic and Contemporary Readings*. Open University Press. ISBN: 0-335-20884-3 (pb) 0-335-20885-1 (hb)

Devlieghere, J., & Gillingham, P. (2021). Transparency in social work : a critical exploration and reflection. *British Journal of Social Work*, 51(8), 3375–3392. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaa166>

Diaz, C., Pert, H. & Thomas, N. (2018). «Just another person in the room»: young people's views on their participation in *Child in Care Reviews*. *Adoption & Fostering*, 42 (4) 369-382, <https://doi.org/10.1177/0308575918801663>

Dillon, J., Greenop, D. & Hills, M. (2016). Participation in child protection: A small-scale qualitative study. *Qualitative Social Work*, 15, 1, 70-85. <https://doi.org/10.1177/1473325015578946>

Egelund, T. (1997). *Beskyttelse af barndommen. Socialforvaltningers risikovurdering og indgreb*, København, Hans Reitzels Forlag.

Engebretsen, E. (2006). *Barnevernet som tekst. Nærlesning av 15 utvalgte journaler fra 1950- og 1980-tallet*. Det humanistiske fakultet. Universitetet i Oslo.

Falck-Eriksen, A. & Skivenes, M. (2019) Right to Protection. (eds M. Langford, M. Skivenes & K.H. Søvig.). In: *Children's Rights in Norway: An Implementation Paradox?* *sp.* 107-135. Universitetsforlaget, Oslo.

Fauske, H. Kojan, B.H. Storhaug, A. S. (2018). Social Class and Child Welfare: Intertwining Issues of Redistribution and Recognition. *Soc. Sci.* **2018**, 7, 143. <https://doi.org/10.3390/socsci7090143>

Fauske, H., Lichtwarck, W., Marthinsen, E., Willumsen, E., Clifford, G., Kojan, B. H. *Barnevernet på ny kurs? - sluttrapport fase 1 Det nye barnevernet* Det nye barnevernet - et forsknings og utviklingsprosjekt i Barnevernet. Bodø: Nordlandsforskning 2009 (ISBN 9788273215826); Volum 2009.120 s. NF-rapport (8) HINN NF NTNU UIS

Fauske, H., Kvaran, I. & Lichtwarck, W. Hjelpetiltak i barnevernet: Komplekse problemer og usikre virkninger. *Fontene forskning*. 2017, (2), 45-58. <http://hdl.handle.net/11250/2504885>

Ferguson, H. (2016). How Children Become Invisible in Child Protection Work: Findings from Research into Day-to-Day Social Work Practice. *British Journal of Social Work*. 47. bcw065. 10.1093/bjsw/bcw065.

Featherstone, B. & White, S. & Morris, K. (2014). *Re-imagining Child Protection: Towards Humane Social Work with Families*. 10.2307/j.ctt9qgzfm.

Featherstone, B., Gupta, A., Morris, K. & White, S. (2018). *Protecting Children a social model*. Bristol, UK: Policy Press. ISBN 978-1-4473-3275-6.

Floersch, J. (2000). Reading the Case Record: The Oral and Written Narratives of Social Workers. *Social Service Review*. Vol. 74, No. 2, pp. 169-192 (24 pages). <https://doi.org/10.1086/514475>

Folkehelseinstituttet (FHI), (2020) *en oversikt over kunnskapsgrunnlaget på brukermedvirkning i barnevernet*. <https://www.fhi.no/publ/2020/barn-og-unges-medvirkning-i-barnevernet/>

Forandringsfabrikkens kunnskapscenter (2020). *Forstå det viktigste. Barn 6-12 år, i barnevernet deler erfaringer og råd*. <https://forandringsfabrikken.no/rapport-forsta-det-viktigste-2020/>

Forandringsfabrikken, (2022) *Må hjelpe for oss*. <https://forandringsfabrikken.no/rapport-ma-hjelpe-for-oss-2022/>

Fosterhjemsforskriften. (2023). *Forskrift om fosterhjem*. (FOR-2023-10-13-1632) Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-13-1632>

Forvaltningsloven. (1967). Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker.

Fricker, M., (2007). *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*. Oxford: Oxford University Press.

Fylkesnes, M.K., Taylor, J. & Iversen, A.C. (2018). Precarious participation: Exploring ethnic minority youth's narratives about out-of-home placement in Norway. *Children and Youth Services Review*, 88, 341-347. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.030>

Gilbert, N., Parton, N. & Skivenes, M., (2011). *Child Protection Systems: International Trends and Orientations*. New York: Oxford University Press. ISBN 9780199793358

Gilje, N. og Grimen, H. (1993) *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Universitetsforlaget. ISBN 82-00-02788-0.

Gillies, V. (2005) Raising the 'Meritocracy': Parenting and the Individualization of Social Class. *Sociology*, Volume 39(5): 835–853. <https://doi.org/10.1177/0038038505058368>

Gjedrem, J. (2018). *Barnets beste*. I T. A. Ask & S. B. Eide (Red.), *Barnevernets begreper – i bevegelse* (s. 63-80). Gyldendal Akademisk

Gobo, Giampietro (2008): "Re-conceptualizing generalization: old issues in a new frame." In: Alasuutari, Pertti, Bickman, Leonard, Brannen, Julia(eds.): *The Sage handbook of social research methods*. London: Sage, pp. 193-227.

Gobo, Giampietro,. (2018) Lectures at Oslo Summer School.

Goodyer, A. (2016). Children's accounts of moving to a foster home. *Child & Family Social Work*, 21, 188-197.

Grimwood, T. (2016) *Key Debates in Social Work and Philosophy*. Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315812991>

Gulbrandsen, L. M.; Seim, S.; Ulvik, O. S. (2012). Barns rett til deltakelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid. *Sosiologi i dag*, 42, pp. 54-78.

Gustavsson, B. (red). (2011). *Kunnskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. Malmö: Studentlitteratur AB.

Hall, C.; Parton, N.; Peckover, S. & White, S. (2010). Child-centric Information and Communication Technology (ICT) and the fragmentation of child welfare practice in England. *Journal of social policy*, 39 (3), 393-413. doi:10.1017/S0047279410000012

Hart, R.A. (1992). Children's Participation: From tokenism to citizenship. *Innocenti Essay*, no 4, pp. 1-44. International Child Development Centre.

Hasle, B. Olson., B.H., Høiseith, J.H., & Kildal, C. (2021). Profesjonelles barnesyn – en utfordring for barnets medvirkning? *Fontene forskning*, 14(1), 4-17.

Have, Paul Ten. (2002). The notion of member is the heart of the matter: On the role of membership knowledge in ethnomethodological inquiry. *Forum Qualitative Sozialforschung/ Forum*:3(3) (1-24) Hepburn.

Havnen, K., Skaale, J., Christiansen, Ø., Ljones, E. H. Lauritzen, C., | Paulsen, V. Jarlby F. Vis, S. A. (2020). Barnevernets undersøkelsesarbeid - fra bekymring til beslutning. Delrapport 5. *Å medvirke når barnevernet undersøker*. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid. Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord (RKBU Nord), UiT - Norges arktiske universitet.

Hennum, N., (2011). Children's confidences, parents' confessions : child welfare dialogues as technologies of control. *Qualitative social work*, Online before print
<http://dx.doi.org/10.1177/1473325011408175>

Hesse-Biber, S. (2015). Mixed Methods Research: The "Thingness" Problem, *Qualitative Health Research*, 25(6), 775-88.

Healy, K. & Darlington, Y. (2009). Service user participation in diverse child protection contexts: principles for practice. *Child & Family Social Work* 14, 420-430,
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2009.00613.x>

Healy, K (2016). *Socialt arbejde i teori og kontekst*. Akademisk forlag. ISBN 9788750044857

Helsetilsynet (2012). <https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2012/oppsummering-av-landsomfattende-tilsyn-i-2011-med-kommunalt-barnevern/>

Heimer, M., Näman, E., & Palme, J. (2018). Vulnerable children's rights to participation, protection, and provision: The process of defining the problem in Swedish child and family welfare. *Child & Family Social Work* 23, 316-323, <https://doi.org/10.1111/cfs.12424>

Heimer, Maria., & Palme, Joakim. (2015). Rethinking Child Policy Post-UN Convention on the Rights of the Child: Vulnerable Children's Welfare in Sweden. *Journal of Social Policy*. - 1. 1-18. 10.1017/S0047279415000744.

Helsetilsynet (2019). Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernssaker. (Rapport1/2019).
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf

Helsetilsynet (2020) Årsrapport
<https://www.regjeringen.no/contentassets/b4d5f528ddb44ac891409ae0f9ab09ea/aarsrapport-2020-statens-helsetilsyn.pdf>

Hennum, N. (2011). Controlling children's lives: covert messages in child protection service reports. *Child & Family Social Work*. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00744.x>

Hennum, N. (2014). Developing Child-Centered Social Policies: When Professionalism Takes Over. *Social Sciences*, 3(3), 441-459. <http://dx.doi.org/10.3390/socsci3030441>

Hjärpe, T., & Barfoed, E.M. (2021). Att göra socialt arbete med dokument Stig Linde (red.) & Kerstin Svensson (red.) Vålfärdens aktörer Utmaningar för människor, professioner och organisationer Sid. 73-100. <https://doi.org/10.37852/oblu.118.158>

Holstein, J.A. and Gubrium, J.F. (1997) Active Interviewing. In: Silverman, D., Ed., *Qualitative Research: Theory, Method and Practice*, Sage, London, 113-129.

Honneth, A. (1995). *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge: Polity Press.

Horwath, J., Kalyva, E., & Spyru, S. (2012). "I want my experiences to make a difference" promoting participation in policy-making and service development by young people who have experienced violence. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 155–162. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.09.012>

Huegler, N. & Ruch, G., (2022). Risk, Vulnerability and Complexity: Transitional Safeguarding as a Reframing of Binary Perspectives, *Practice*, 34:1, 25-39, DOI: [10.1080/09503153.2021.1932787](https://doi.org/10.1080/09503153.2021.1932787)

Husby, I. S. D., Kiik, R., Juul, R. (2018a). Children's encounters with professionals – recognition and respect during collaboration. *European Journal of Social Work*, 22, pp. 1468-2664, <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1473841>

Husby, I. S. D., Slettebø, T., & Juul, R. (2018b). Partnership with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work* 23, 443-450. <https://doi.org/10.1111/cfs.12435>

Huuskonen, S. & Vakkari, P. (2013). Selective Clients' Trajectories in Case Files: Filtering Out Information in the Recording Process in Child Protection. *British Journal of Social Work*. 45. [10.1093/bjsw/bct160](https://doi.org/10.1093/bjsw/bct160)

Ife, J. (2000). *Human rights practice in social work: towards rights based practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jensen, B. S. (2014). *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorik?* Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg Universitet.
<https://doi.org/10.5278/vbn.phd.socsci.00014>

Jobe, A. & Gorin, S. (2013). 'If kids don't feel safe they don't do anything': young people's views on seeking and receiving help from Children's Social Care Services in England. *Child & Family Social Work*, 18, 429-438.

Johnson, R. (2011). *Do we need paradigms? A mixed methods perspective*. Mid-Western Educational Researcher. 24. 31-40.

Johnsen, V. & West, A. (2018). *Children's Participation in Global Contexts*. London Imprint Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315680941>

Jokinen, A., Juhila, K. og Pösö, T. (red.).(2018;1999). *Constructing Social Work Practices*. Aldershot: Ashgate. <https://doi.org/10.4324/9780429460463>

Julkunen, I. 'Knowledge-Production Processes in Practice Research – Outcomes and Critical Elements', *Social Work & Society*, Vol. 9, 2011.

Kennan, D., Brady, B., & Forkan, C. (2016) Exploring the Effectiveness of Structures and Procedures Intended to Support Children's Participation in Child Welfare, Child Protection and Alternative Care Services: A Systematic Literature Review. Galway: The UNESCO Child and Family Research Centre, The National University of Ireland, Galway.
<http://hdl.handle.net/10379/6303>

Kennan, D., Brady, B. & Forkan, C. (2019). Space, voice, audience and influence: The Lundy model of participation (2007) in child welfare practice. *Practice: Social Work in Action*, 31:3, p.205-218. <https://doi.org/10.1080/09503153.2018.1483494>

Kjørholt, A. T. (2002). Small is Powerful: Discourses on "children and participation" in Norway. *Childhood*, 9, 1, 63-82.

Kjørholt, A. T. (Ed.). (2010). *Barn som samfunnsborgere-til barnets beste?*. Universitetsforlaget.

Knezevic, Z. (2020). Speaking bodies – silenced voices: Child protection and the knowledge culture of 'evidencing'. *Global Studies of Childhood*, 11. 204361062095197.
10.1177/2043610620951977

Kojan, B.H., & Storhaug, A. (red.) (2021). *Barnevern og sosioøkonomisk ulikhet – sammenhenger, forståelser og ansvar* (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 6). NTNU – Institutt for sosialt arbeid.
https://ntnu.no/documents/1272526675/1281525946/101471_ntnu_Barnevernsrapport_dig_pdf/89919b9f-da71-13e1-cdaa-48e6cd2a01de?t=163655183918

Krippendorff, K. (2019). *Content analysis*. SAGE Publications, Inc.,
<https://doi.org/10.4135/9781071878781>

Križ, K. & Roundtree-Swain, D. (2017). "We are merchandise on a conveyor belt": How young adults in the public child protection system perceive participation in decisions about their care. *Children and Youth Services Review*, 78, 32-40.
<https://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.05.001>

Križ, K., & Skivenes, M. (2017). Child welfare workers' perceptions of children's participation: a comparative study of England, Norway and the USA (California). *Child & Family Social Work*, 22, pp. 11-22 <https://doi:10.1111/cfs.12224>

Kvale og Brinckman. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. ISBN 9788205463547. Gyldendal akademisk.

Lähteenmäki, M. (1998). *Dialogues on Bakhtin: interdisciplinary readings*. University of Jyväskylä, Center for Applied Language Studies, Jyväskylä.

Lambert, S. D. and Loisel, C. G. (2008). Combining individual interviews and focus groups to enhance data richness. *Journal of Advanced Nursing*, 62: 228–237.

Landsdown, G. (2010). *The realisation of Childrens participation rights: critical reflections*. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation – Perspectives from theory and practice* (eds Percy-Smith, B. & Thomas, N. p. 11-23. Routledge, Oxon.

Langballe, Å., Gamst, K. T., & Jacobsen, M. (2010). Den vanskelige samtalen. *Barneperspektiv på barnevernarbeid. Kunnskapsbasert praksis og handlingskompetanse*, 2. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, NKVTS.

Larsen, E. (2011). Help or formality? Children's experiences of participation in home-based child welfare cases: A Norwegian example. *Nordic Social Work Research*, 1:1, 43-60, [https://doi: 10.1080/2156857X.2011.562033](https://doi.org/10.1080/2156857X.2011.562033)

Larsgaard, A.K., (2022). Samskaping som sosial konstruksjon – En etnografisk studie av samskaping mellom lærere fra barnevernpedagogutdanninger og unge med erfaring fra barnevernet. (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Sørøst-Norge Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap.

Lauri, K., Toros, K. & Lehtme, R. (2020). Participation in the Child Protection Assessment: Voices from Children in Estonia. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38, 211–226 <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00724-x>

Levin, I. (2017). *Hva er sosialt arbeid*. Universitetsforlaget.

Levin, I., & Trost, J. (2005). *Hverdagsliv og samhandling: Med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Liebel, M. & Saadi, I. (2010). Commentary 3: *Participation in the traps of cultural diversity*. In *A Handbook of Children and Young People's Participation – Perspectives from theory and practice* (eds Percy-Smith, B. & Thomas, N.) p. 150–153. Routledge, Oxon.

Ljones, E.H., Hollekim, R. & Christiansen, Ø. (2019). Råd og veiledning som tiltak i barneverntjenesten-Utviklingsstøtte for barn og standardisering av foreldreskap. *Norges Barnevern*.

Lundy, L. (2007) l.lundy@qub.ac.uk (2007) 'Voice' is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child, *British Educational Research Journal*, 33:6, 927-942, DOI: [10.1080/01411920701657033](https://doi.org/10.1080/01411920701657033)

Lundy, L. (2018). In defence of tokenism? Implementing children's right to participate in collective decision-making. <https://doi.org/10.1177/0907568218777292>

Lurie, J. 2015. *Barneverntjenestens arbeid med bekymringsmeldinger i Trøndelag*. Rapport 2/2015 i Skriftserien til RKBU Midt-Norge. Trondheim: RKBU Midt-Norge, NTNU

Malone, K, & Hartung, C. (2010). *Challenges of participatory practice with children realisation of Children's participation rights: critical reflections*. In: *A Handbook of Children and Young People's Participation – Perspectives from theory and practice* (eds Percy-Smith, B. & Thomas, N.) p. 24-38. Routledge, Oxon.

Mannion, G. (2010). *After participation: the socio-spatial performance of intergenerational becoming*. In: *A Handbook of Children and Young Peoples Participation – Perspectives from theory and practice* (eds Percy-Smith, B. & Thomas, N.) p. 330-342. Routledge, Oxon.

Marthinsen, M. (2003). *Sosialt arbeid og Symbolsk kapital i et senmoderne barnevern*. Doktoravhandling. Norges teknisk- natur-vitenskaplige universitet.

Marthinsen, Edgar. (2010) Fra sosiale problemer til symbolske byrder. *Fontene forskning*. Fagartikkel

Marthinsen, M. (2016). Social Work at Odds with Politics, Values and Science. In T. Harrikari & P-L. Rauhala (Eds.) *Social Change and Social Work. The Changing Societal Conditions of Social Work in Time and Place* (pp. 31–47). Surrey/ Burlington: Ashgate.

Mason, J. & Bolzan, N. (2010). *Questioning understandings of children's participation: applying a cross-cultural lens*. In: *A Handbook of Children and Young People's Participation – Perspectives from theory and practice* (eds Percy-Smith, B. & Thomas, N.) p. 125-132. Routledge, Oxon.

Medvirkningsforskriften. Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, F01.06.2014 nr. 697, Forskrift om medvirkning og tillitsperson. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-12-1631?q=forskrift%20om%20barns%20medvirkning>

Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods*. Beverly Hills, CA: SAGE Publication.

Mitchell, B., Kuczynski, L., Tubbs, C.Y. & Ross, C. (2010). We care about care: advice by children in care for children in care, foster parents and child welfare workers about the

transition into foster care. *Child & Family Social Work*, 15, 176-185,
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2009.00657.x>

Morgan, David L. (2014). *Integrating Qualitative & Quantitative Methods. A pragmatic Approach*. California:SAGE.

Morris, K. & Featherstone, B. (2010). Investing in Children, Regulating Parents, Thinking Family: A Decade of Tension and Contradictions. *Social Policy & Society* 9:4, 557-566,
<https://doi.org/10.1017/S1474746410000278>

Morrison, Cree, V., Ruch, G., Winter, K. M., Hadfield, M. & Hallett, S. (2019). Containment: Exploring the concept of agency in children's statutory encounters with social workers. *Childhood (Copenhagen, Denmark)*, 26(1), 98–112.
<https://doi.org/10.1177/0907568218810101>

Muench, K., Diaz C. & Wright, R. (2017). Children and parent participation in child protection conferences: A study in one English local authority. *Child Care in Practice*, 23:1, 49-63.
<https://doi.org/10.1080/13575279.2015.1126227>

Munn, Z., Peters, M.D.J. & Stern, C. *et al.* Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Med Res Methodol* 18, 143 (2018). <https://doi.org/10.1186/s12874-018-0611-x>

Nybell, L.M. (2013). Locating «youth voice»: Considering the contexts of speaking in foster care. *Children and Youth Services Review*, 35, pp. 1227-1235.
<https://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.04.009>

NOU 2023:7 (2012). *Trygg barndom, sikker fremtid — Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-7/id2966836/>

Palmstierna, og Sonander, A. (2021). *Tid för förändring - det är känt sedan gammalt*. Research report in Sociology of Law, 4. 9789180391559

Parton, N., Thorpe, D. H. & Wattam, C. (1997). *Child protection: risk and the moral order*. Basingstoke: Macmillan.

Parton, N. (1997). *Child Protection and Family Support: Tensions, Contradictions and Possibilities* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203438961>

Patton, Michael Q. (1999). Enhancing the quality and credibility of qualitative analysis. *Health Services Research*, 34 (5 Pt 2), 1189–1208.

Paulsen, V. (2016). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene forskning*, 1, 4-15.

Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet*, Oslo, Gyldendal, Norsk forlag.

Payne, M. (1999). Social Construction in Social Work and Social Action. I: Jokinen, A., Juhila, K. og Pösö, T. (red.) *Constructing Social Work Practices*. Aldershot: Ashgate

Payne, M. (2018). *Constructing social work*. Routledge

<https://doi.org/10.4324/9780429460463>

Percy-Smith, B. & Thomas, N. (2010). Conclusion: Emerging themes and new directions. In: *A Handbook of Children and Young People's Participation – Perspectives from theory and practice* (eds Percy-Smith, B. & Thomas, N.) p. 356-366. Routledge, Oxon.

Percy-Smith, B. (2011). Children's voice and perspectives: the struggle for recognition, meaning and effectiveness. In: *Listening to Children and Young People with Speech, Language and Communication Needs*. J&R Press. ISBN 9781907826085.

Petersen, M. & Kornerup, I. (2021). (red.) *Børn som deltagere i professionel praksis. Åbninger, muligheder og rettigheder*. Hans Reitzels forlag. ISBN: 9788702316834.

Ponnert, L. (2019). Barnkonventionen som lag och idé i ett familjestödande system. Vad kan det innebära för social barnavård i Sverige? I L. Ponnert, & A. Sonander (Red.), *Perspektiv på barnkonventionen. Forskning, teori och praktik* Studentlitteratur AB.

Ponnert, L. & Sonander, A. (2019). *Perspektiv på barnkonventionen: forskning, teori och praktik*. Studentlitteratur AB, p. 327-359. OAI: oai:DiVA.org:umu-165537736-753. <https://doi.org/10.1163/15718182-02503009>

Prop. 106 L (2012-2013). Endringer i barnevernloven. Oslo: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Prout, J. (2004). Prout, Alan. (2004). The Future of Childhood: Towards the Interdisciplinary Study of Children. *The Future of Childhood: Towards the interdisciplinary study of children.* 1-167. 10.4324/9780203323113.

Prout, A. (2011). Taking a Step Away from Modernity: Reconsidering the New Sociology of Childhood. *Global Studies of Childhood*, 1(1), 4-14. <https://doi.org/10.2304/gsch.2011.1.1.4>

Pösö T, & Enroos, R. The Representation of Children's Views in Finnish Court Decisions Regarding Care Orders. *International Journal of Children's Rights*. 2017;25(3-4):736-53.

Pösö, T., Skivenes, M. & Hestbæk, A.D. (2018). Child protection systems within the Danish, Finnish and Norwegian welfare states—time for a child centric approach? *European journal of social work*, Vol.17 (4), p.475-490. <https://doi.org/10.1080/13691457.2013.829802>

Pölkki, P., Vornanen, R., Pursiainen, M. & Riikonen, M. (2012). Children's participation in child-protection processes as experienced by foster children and social workers. *Child Care in Practice*, 18:2, 107-125. <https://doi.org/10.1080/13575279.2011.646954>

Quennerstedt, A. (2010). Children, But Not Really Humans? Critical Reflections on the Hampering Effect of the "3 p`s". *The International Journal of Children's Rights* 18, 619-35. <https://doi.org/10.1163/157181810X490384>

Quennerstedt, A., Robinson, C. & l'Anson (2018). The UNCRC: The Voice of Global Consensus on Children's Rights? *Nordic Journal of Human Rights*, 36, 38-54. <https://doi.org/10.1080/18918131.2018.1453589>

Reynaert, D., De Bie, M. & Vandeveld, S. (2009). A review of children's rights literature since the adoption of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Childhood*, 16 (4), 518-534, [https://chd.sagepub.comdoi: 10.1177/0907568209344270](https://chd.sagepub.comdoi:10.1177/0907568209344270)

Riksrevisjonen (2022). *Riksrevisjonens undersøkelse av forvaltningspraksisen i det kommunale barnevernet* Dokument 3:5 (2022–2023).

<https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2022-2023/forvaltningspraksisen-i-det-kommunale-barnevernet/>

Roets, G. Rutten, K., Roose, R., Vandekinderen, C., & Soetaert, R. (2015). Constructing the “child at risk” in social work reports: a way of seeing is a way of not seeing. *Children & Society*, 29(3), 198–208. <https://doi.org/10.1111/chso.12115>

Roets, G., Roose, R., De Wilde, L., & Vanobbergen, B. (2017). Framing the “child at risk” in social work reports: Truth-telling or storytelling? *Journal of Social Work*, Vol. 17 (4) 453-469. <https://doi.org/10.1177/1468017316644864>

Roose, R., Mottart, A., Dejonckheere, N., Van Nijnatten, C. & De Bie, M. (2009). Participatory social work and report writing. *Child & Family Social Work*, 18, 14, 322-330. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2008.00599.x>

Saksbehandlingsrundskrivet. *Rundskriv om saksbehandling i barneverntjenesta* (3/2023) Rundskriv <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/RettsdataStartPage/Rettsdata/?grid=gRSz2DSAKSBEHANDLINGSRUNDSKRIVETz282023z29>

Sayer, A. (2017). Responding to the Troubled Families Programme: Framing the Injuries of Inequality. *Social Policy and Society*, 16(1), 155-164. <https://doi.org/10.1017/S1474746416000373>

Schrøder, S. K. (2018). Medvirkning. I T. A. Ask & S. B. Eide (Red.), *Barnevernets begreper – i bevegelse* (s. 81–96). Gyldendal. ISBN 978-82-05-50391

Schiettecat, T., Roets, G. & Vandenbroeck, M. (2015). Do families in poverty need child and family social work? *European Journal of Social Work* 18:5, 647-660. <https://doi.org/10.1080/13691457.2014.953916>.

Searle, J.R. (1995). *The construction of social reality*. New York: The Free Press.

Sethre, K.A. og Seim, S. (2023). Små barns muligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser. *Norges Barnevern*. <https://www.idunn.no/doi/abs/10.18261/tnb.100.1.4>

Seim, S.; Slettebø, T. Challenges of participation in child welfare. Utfordringer for barns deltakelse i barnevernet (2017). *European Journal of Social Work*, 20, pp. 882-89. <https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1320531>

Shier, H. (2001) Pathways to participation: openings, opportunities, and obligations. *Children and Society*, 15, pp. 107–117.

Sinclair, R. (2004). Participation in Practice: Making it Meaningful, Effective and Sustainable. *Children & Society* 18, 106-118. <https://doi.org/10.1002/CHI.817>

Skauge, B. (2010). *Er det noen som vil høre på meg. Har endringer i barnevernloven, organisering av kommunale tjenester og innføring av nytt fagdataverktøy, der fokus har vært økt brukermedvirkning og deltakelse fra barnet, medført endringer i praksis*. Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Skauge, B., Storhaug, A. S., & Marthinsen, E. (2021). The what, why and how of child participation—a review of the conceptualization of “child participation” in child welfare. *Social Sciences*, 10(2), 54.

<https://doi.org/10.3390/socsci10020054>

Skauge, B. & Storhaug, A.S. (2024). Which participation practices can be found in child welfare service records? *Journal of Public Child Welfare*, DOI: [10.1080/15548732.2024.2306150](https://doi.org/10.1080/15548732.2024.2306150)

Skehill, C., Satka, M. & Hoikkala, S. (2013). Exploring innovative methodologies in time and place to analyse child protection documents as elements of practice. *Qualitative Social Work*. 12. 57-72. [10.1177/1473325011416878](https://doi.org/10.1177/1473325011416878).

Skilbred, D. & Havnen, K. (2017). Hvilke former for råd og veiledning trengs i barnevernet? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 94(4), 238-253. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-04-03>

Skivenes, M. & Strandbu, A. (2006). A Child Perspective and Children's Participation. *Children, Youth and Environments*, 16(2), 10–27. <http://www.jstor.org/stable/10.7721/chilyoutenvi.16.2.0010>

Skotte, P. (2020) On caseworkers' writing in child welfare – when less is more, *European Journal of Social Work*, 23:1, 131-143, DOI: [10.1080/13691457.2018.1469474](https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1469474)

Sletten, M.S., Ellingsen, I.T (2020). When standardization becomes the lens of professional practice in child welfare services. *Child & Family Social Work*.

<https://doi.org/10.1111/cfs.12748>

Sohlberg, P. & Sohlberg, B. (2013). *Kunnskapens former. Vetenskapsteori och forskningsmetod*. Liber: Stockholm.

Sonander, A., & Palmstierna, C. (2021). *Tid för förändring - det är känt sedan gammalt. En studie av förutsättningarna för att beakta barnkonventionen i Malmö stads verksamheter*.

(Research Report in Sociology of Law). Lunds universitet, Media-Tryck.

Spyrou, S. (2018). What next for Childhood Studies? *Childhood*, 25(4), 419–421.

<https://doi.org/10.1177/0907568218788212>

SSB, <https://www.ssb.no/statbank/table/09050/tableViewLayout1/>

SSB/Statistics Norway, 2022. <https://www.ssb.no/statbank/table/09050/tableViewLayout1/>

Stang, E.G. & Sveaas, N. (2016). *Hva skal vi med menneskerettigheter? Betydningen av menneskerettigheter i helse- og sosialfaglig arbeid*. Gyldendal Akademisk.

Statens helsetilsyn. (2019). *Det å reise vasker øynene – Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Helsetilsynet.

Storhaug, Anita S. (2015). *Barnevernets forståelse av farskap*. ISBN 978-82-471-4812-9. Doktoravhandling. NTNU.

Storhaug, A., S., Havnen, K., Fylkesnes, M., K., Kojan, B., H. Christiansen, Ø., Langsrud, E., Jarlby, F., Jørgensen, K., Sørli, H., E., Gresdahl, M., Skrove, G. (2020). Akutt – for hvem? Akuttarbeid i kommunalt barnevern. Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 4 ISSN 2535-32X

Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse. Hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Universitetsforlaget. ISBN 9788215016405

Strandbu, A. & Skivenes, M. (2004) Barn og familieråd. En analyse av det organisatoriske rammeverket I: *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 7(2004) nr. 4, s. 213 - 228 (PDF)

- Strandbu, A. & Thørnblad, R. (2015). Hva står på spill? – Barns deltakelse og budskap i mekling. *Fokus på familien*, 43(4), 271-291.
- Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (1016) Handlingsutrymme: utmaningar i socialt arbete, Upplaga 1.
- Søndergaard, D.M. (1996). *Tegnet på kroppen*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- Sørensen, I.K. Barn og Sosiale relasjoner i et sosiomaterielt perspektiv. I (red)Sørensen, I.K., Abebe, T. & Ursin, M.,2021. *Barndomsstudier i norsk kontekst, tverrfaglige tilnærminger*. Gyldendal ISBN 9788205519213.
- Sæbjørnsen, S.E.N. & Willumsen, E. (2017). Service user participation in interprofessional teams in child welfare in Norway: vulnerable adolescents' perceptions. *Child & Family Social Work* 22, 43-53.
- Taylor, S. & Yates, S. (red.) *Discourse theory and practice*, 14-28. London: Sage.
- Teddlie, C., & Yu, F. (2007). Mixed Methods Sampling: A Typology With Examples. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(1), 77–100. <https://doi.org/10.1177/1558689806292430>
- Thagaard, T. (2021). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder*. ISBN 9788245023985. Fagbokforlaget.
- Theis, J. (2010). *Children as active citizens: an agenda for children's civil rights and civic engagement*. In: *A Handbook of Children and Young People's Participation – Perspectives from theory and practice* (eds Percy-Smith, B. & Thomas, N.) p. 343-355. Routledge, Oxon.
- Thørnblad, R. & Holtan, A. (2012). Fosterbarns aktørskap i møtet med barnevernet. *Sosiologi i dag*, årg. 42 nr. 3-4, 36-53.
- Tisdall, E. K. & Punch, S. (2012). Not so 'new'? Looking critically at childhood studies. *Children's Geographies*. 10. 249-264. 10.1080/14733285.2012.693376.

Tisdall, E. K. M., Morrison, F., & Warburton, J. (2021). Challenging undue influence? Rethinking children's participation in contested child contact. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 43(1), 8-22.

Tjora, A. (2017). Kvalitative forskningsmetoder i praksis. 3. utgave. Gyldendal Akademisk. ISBN: 9788205500969.

Toros, K. (2021). Children's Participation in Decision Making From Child Welfare Workers' Perspectives: A Systematic Review. *Research on Social Work Practice*, 31(4), 367–374. <https://doi.org/10.1177/1049731520984844>

Toros, K. (2020). A systematic review of children's participation in child protection decision-making: Tokenistic presence or not? *Children & Society*, 35(3), 395–411. <https://doi.org/10.1111/chso.12418>

Treseder, P. (1997). Empowering Children and Young People. Save the Children: London,

Trost, J., (1997). *Kvalitative intervjuer*. Lund: Studentlitteratur, 2010 ISBN 9789144062167

Tunestveit, M., Mæhle, M., & Ulvik, O. S. (2021). Deltaking i barnevernet: ein analyse av ungdomar sine forteljingar i lys av posisjoneringsteori. *Norges barnevern*, 98(1), 4-19. doi:10.18261/ISSN 1891-1838-2021-01-02

Ulvik, (2009a) Kunnskap for et seinmoderne barnevern. *Norges Barnevern*. pp 18–27. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2009-01-03>

Ulvik, O. (2009b). Barns rett til deltakelse - teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelperes samarbeid med barn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*. 46. 1148-1154.

Ulvik, O. S. (2015) Talking with children: Professional conversations in a participation perspective. *Qualitative Social Work*, 14, pp. 19-208.

Ursin, M. & Ellingsen, I. T. (2021). Å bli sett bli hørt og få bestemme: barn som rettighetssubjekt i det norske barnevernet. I: *Barndomsstudier i norsk kontekst: Tverrfaglige tilnærminger*. Gyldendal Akademisk. ISBN 9788205519213. s.162-185.

Van Beveren, L., Roets, G., Buysse, A. & Rutten, K., (2022) 'Enjoy poverty': introducing a rhetorical approach to critical reflection and reflexivity in social work education, *European Journal of Social Work*. DOI: [10.1080/13691457.2022.2063807](https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2063807)

Van Bijleveld, G.G., Dedding, C.W.M. & Bunders-Aelen, J.F.G. (2014). Seeing eye to eye or not? Young people's and child protection workers' perspectives on children's participation within the Dutch child protection and welfare services. *Children and Youth Services Review*, 47, 253-259. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.09.018>

Van Bijleveld, G.G.; Dedding, C.W.M.; Bunders-Aelen, J.F.G. (2015). Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review. *Child and Family Social Work*, 20, pp. 129-138. [https://doi:10.1111/cfs.12082](https://doi.org/10.1111/cfs.12082)

Vis, S. V. & Thomas, N. (2009). Beyond talking – children's participation in Norwegian care and protection cases. *European Journal of Social Work*, 12:2, 155-168, [https://doi: 10.1080/13691450802567465](https://doi.org/10.1080/13691450802567465)

Vis, S. A., Holtan, A., Thomas, N. (2012). Obstacles for Child Participation in Care and Protection Cases - Why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review*, 21, pp. 7-23. DOI: 10.1002/car.1155

Vis, S. V. & Fossum, S. (2015). Organizational factors and child participation in decision-making: differences between two child welfare organizations. *Child & Family Social Work* 20, 3, 277-287. [https://doi: 10.1111/cfs.12076/full](https://doi.org/10.1111/cfs.12076/full)

Vis, S. A; Lauritzen, C., Christiansen, Ø. & Reedtz, C. (2022) Do the Child Welfare and Protection Services Involve Children in Cases With Parental Mental Health Problems? A Norwegian Case-File Study *Front. Psychiatry*. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.784022>

Vis, S. A., Lauritzen, C., & Fossum, S. (2016). Barnevernets undersøkelsesarbeid-oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen. Delrapport 1. <https://hdl.handle.net/10037/26889>

Waldock, T. (2016). Theorising Children's Rights and Child Welfare Paradigms. *The International Journal of Children's Rights*, 24, 304-329. <https://doi.org/10.1163/15718182-02401007>

Warming, H. (2011). Children's Participation and Citizenship in Global Age: Empowerment, Tokenism or Discriminatory Disciplining? *Social Work & Society*, 9, 119-134.<http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0009-11-29197>

Warming, H. (2015). The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. *Childhood*, 22(2), 248-262. <https://doi.org/10.1177/0907568214522838>

Warming, H. (2018). Trust and Power Dynamics in Children's Lived Citizenship and Participation: The Case of Public Schools and Social Work in Denmark. *Children&Society*. [Volume33, Issue4, p.333-346. https://doi.org/10.1111/chso.12311](https://doi.org/10.1111/chso.12311)

Warming, H., (2019a). Børneperspektiv – en populær flydende betegner. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk* Volum 5 | Barneperspektiv | 2019 | s. 62–76.

Warming, H., Galløe, L.R., Haumark Carlsen, A.R. & Rasmussen, S.R. (2019 b). Beasts, victims or competent agents: The positioning of children in research literature on manipulation.

Wetherell, M. (2001). Themes in discourse research: The case of Diana. *Discourse theory and practice: A reader*, 14-28.

White, S., Hall, C. & Peckover, S. (2009), The Descriptive Tyranny of the Common Assessment Framework: Technologies of Categorization and Professional Practice in Child Welfare, *The British Journal of Social Work*, Volume 39, Issue 7, October 2009, Pages 1197–1217. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcn053>

Winter, K. (2010) The perspectives of young children in care about their circumstances and implications for social work practice. *Child & Family Social Work*, 15, pp. 186-195. <https://doi/10.1111/j.1365-2206.2009.00658.x>

Woolfson, R. C., Heffernan, E., Paul, M., & Brown. M. (2010). Young people's views of the child protection system in Scotland. *British Journal of Social Work*, 40, 2069-2085. <https://doi:10.1093/bjsw/bcp120>

Wyness M. (2018). Children's Participation: Definitions, Narratives and Disputes. I *Theorising Childhood. Studies in Childhood and Youth*; Eds Baraldi, C.; Cockburn, T.; Palgrave Macmillan: pp. 100–10.

Artikkel 1-3

Artikkel 1

Skauge, B.; Storhaug, A.S.; Marthinsen, E.(2021) The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of “Child Participation” in Child Welfare. *Soc. Sci. 10*, 54. <https://doi.org/10.3390/socsci10020054>

Review

The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of “Child Participation” in Child Welfare

Berit Skauge *, Anita Skårstad Storhaug and Edgar Marthinsen

Department of Social Work, Norwegian University of Science and Technology (NTNU), 7491 Trondheim, Norway; anita.s.storhaug@ntnu.no (A.S.S.); edgar.marthinsen@ntnu.no (E.M.)

* Correspondence: berit.skauge@ntnu.no

Abstract: This review explores the conceptualization of “child participation” in a child welfare context. The analyses are based on the theories, models and concepts researchers apply when framing their studies. Central to the authors’ conceptualizing is the understanding of why children should participate. Children’s rights are a common starting point for many authors, but they differ on whether children should participate out of consideration for children’s intrinsic value (e.g., concern for their well-being) or for the instrumental value of the participation itself (e.g., service outcome). The analysis also focuses on how authors measure participation level. The analysis showed that most authors presented a limited rights-focused goal for the collaboration with children, while a minority group problematized the concept. Although several researchers emphasize that participation requires a process, few authors see the meaning-making process as the main purpose of child participation.

Keywords: child participation; child welfare; conceptualization; citizenship; children’s rights; meaning making

Citation: Skauge, Berit, Anita Skårstad Storhaug, and Edgar Marthinsen. 2021. The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of “Child Participation” in Child Welfare. *Social Sciences* 10: 54. <https://doi.org/10.3390/socsci10020054>

Academic Editor: Nigel Parton
Received: 23 December 2020
Accepted: 22 January 2021
Published: 3 February 2021

Publisher’s Note: MDPI stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Licensee MDPI, Basel, Switzerland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Introduction

In recent years, the concept of “participation” has become firmly embedded in discourse on children’s rights, public policy and research across the world. Central in this regard is article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child, which states that children have the right to participate in matters that have a significant impact on their lives. Although this increased focus on children’s rights to participation has led to changes in legislation in individual countries, studies have shown that social workers find it challenging to implement children’s participation in practice (Van Bijleveld et al. 2015; Kennan et al. 2019). Child welfare and child protection services (we use the term “child welfare”, sometimes shortened to CW, throughout the article) is an arena in which child participation is central because of the often-invasive nature of interventions in the child’s life.

In academic research, there has been an increased focus on children’s participation in a CW context. However, the concept of participation seems to be regarded by many as lacking clarity and precision (Križ and Skivenes 2017; Landsdown 2010; Sinclair 2004) and as a concept that is often used without being theoretically and contextually explained and operationalized (Vis and Thomas 2009; Tingstad 2019). Social workers also have different understandings of the concept of participation (Vis et al. 2012), which may explain the gap between the general perception that children should always participate and actual practice. Van Bijleveld et al. (2015) claim that lack of clarity in what the concept entails among scholars might be a key barrier to child participation. Reynaert et al. (2009) and Quennerstedt et al. (2018) highlight the importance of a transparent and exploratory debate to counter the distortion and simplification of a complicated field.

According to Bal (2002), concepts travel between disciplines, individual scholars, time and space, and are neither simple nor adequate in themselves. If they are carefully considered, they can offer miniature theories, and can be useful analytical tools. Bal claims that we tend to use some overarching concepts as if their meanings were clear-cut and

common, and we tend to take for granted a certain use and understanding of concepts. This leads to confusion, which increases, according to Bal, with concepts that are close to ordinary language (2002, p. 21) We consider “participation” to be such a concept. If concepts are (mis)used as ordinary words or labels, they may lose their working force and become meaningless (Bal 2002, p. 19). Because concepts used in research publications and CW practice are a key to intersubjective understanding, they need to be explicit, clear and defined.

This review does not focus on the results of the included studies. Rather, the aim is to explore how the concept of “child participation” in a CW context is understood and used by authors, by critically assessing research conducted over the past 10 years. A central question is: What conceptualizations and operationalizations of children’s participation do we find in the reviewed articles? We do not search for possible unambiguous definitions, but how the term is explored in terms of how it is operationalized, explained and understood. We aim to bring insight into different aspects and understandings of child participation that can contribute to an increased intersubjective understanding of the concept.

2. The Various Contexts of Child Welfare Services

This review includes articles from a diversity of countries and cultures. Various countries’ CW systems differ when it comes to legislation, working methods and approaches. Western CW systems are mainly categorized in two types: risk-oriented or service-oriented. Risk-oriented systems have a high threshold for intervention and focus on mitigating serious risk to children’s safety and health. The United States and England are examples of this approach. Service-oriented systems have a low threshold for interventions and aim to promote safe and healthy childhoods by prioritizing preventive in-home measures. Examples of this type of system can be found in Norway, Sweden and Finland (Falck-Eriksen and Skivenes 2019; Burns et al. 2017). Service-oriented systems are also often described as child-centered, as opposed to family-oriented. One feature of child-centered CW organizations is that children’s rights, interests and needs are considered as essential elements in service-provision. Children are given the opportunity to express their views and opinions and to be involved in matters concerning them (Pösö and Enroos 2017). This systematization has been criticized for being limited to high-income countries and for not being sufficiently nuanced, and for inadequately acknowledging cultural complexity and different CW contexts (Connolly et al. 2014; Waldo 2016). The works of Connolly et al. (2014) and Connolly and Katz (2020) aim to develop a typology of child protection systems across a wide range of countries, including low- and middle-income countries. They argue that there are two central dimensions that are useful in explaining child protection systems development across international countries; individual or community focus and more or less regulated.

Another theme relevant to context is that, generally, the CW process seems to be divided into three chronological phases in the work process: the reception of reports of concern, the assessment phase, and the intervention phase (Pölkki et al. 2012; Heimer et al. 2017). The teams involved, the working process and the purpose for involving the child may differ in each phase of the CW process. Different national-cultural and organizational contexts may influence the opportunities and limitations of children’s participation.

A key issue for this review concerns the authors’ contextualization of participation. Beyond theoretical connection, the study focuses on whether they explain the studies’ context when it comes to culture, phase of the child welfare process, characteristics of the child (such as age and gender), and the different contexts where CW services cooperate with children.

3. Methods

We have chosen a scoping approach to map the key concepts that underpin the research area. The review was conducted to identify, examine and clarify definitions and in the conceptualization of the term used in child welfare studies. We try to provide

an overview of how the complexity of the field of child participation in child welfare is described, including the different definitions and interpretations of the term. The aim is to determine the scope and coverage of the concept of child participation and give indication of the volume of literature and studies available. To capture the broader scope of the interpretations of child participation practices, a variety of studies are included.

This review was conducted through the following stages inspired by scoping views (Arksey and O'Malley 2005; Munn et al. 2018): formulating research questions, searching databases using identified keywords, assessing articles for relevance, screening according to inclusion and exclusion criteria, and encoding and analyzing the final sample. In line with Harder and Thomas (2010), the synthesis can also be described as critical, as it questions the way the authors of the included studies conceptualize and construct the concept of children's participation in CW.

3.1. Inclusion and Exclusion Criteria

The material of this review consists of articles reporting original empirical studies related to children's participation in a CW context, published in peer-reviewed journals, in English or a Scandinavian language between May 2009 and February 2020. Originally, studies that did not report on primary studies were an exclusion criterion. This was changed in order to gain a greater breadth of interpretations of the concept of child participation. The time frame was selected in order to review recent status of knowledge, and to limit the search results. Publications were excluded if they were a conference abstract, book, thesis, book chapter, or popular press article and if the full text was unavailable via our University library subscriptions.

3.2. Search Strategy

The first step was an initial search in a selection of relevant databases, followed by an analysis of the words in the title and summary, and of the keywords used to describe the articles. This is how we came to the keywords that we have used in further data searches.

Searches were conducted through the following electronic databases: Oria, Web of Science, Idunn, JStOR, Scopus, Web of Science, Google Scholar, and ScienceDirect.

Different combinations of the following keywords were used as search terms: Child participation, OR involving, OR consulting, OR engage, OR cooperation, OR collaboration, AND assessment, OR in-home interventions, OR measures, OR support, OR in care, AND child protection, OR child welfare. Reference lists of the included articles were reviewed to check for missing studies of relevance. The peer-reviewed articles identified in these searches were briefly examined (title and abstract) prior to download ($N = 1496$). Papers identified as potentially relevant for this review, after excluding duplicates and articles, clearly irrelevant to the field of child welfare services, were screened by the first author. In total, 318 articles remained after this. A more thorough examination of title and abstract, and sometimes the full text of these, conducted by the first and second author, also excluded articles that were irrelevant to the review, leaving us with 86 articles. Examples of articles excluded in this process are articles focusing on child participation in the justice and health care system; participation mainly with parents; development of communication skills with children and use of language interpreters in conversations with children

3.3. Data Extraction and Analysis

When it was unclear whether a study was eligible for inclusion based on the information presented in the title or abstract, an independent review was conducted from B.S. and A.S.S. ($N = 20$). A selection of articles was read by the second author, with the purpose of making sure that both authors had the same understanding of the inclusion criteria. These articles were then read more thoroughly, leaving a total of 44 articles. In total, 40 articles met the inclusion criteria. In total, 4 articles were identified from reference lists, and those that did not report on a primary study, but analyzed several studies, as well as articles that used empirical data from their own studies in a theoretical article, were included.

Disagreements ($N = 3$) were clarified through discussion of the rationale for each analysts' choice to include or exclude an article. The final collection of studies represents 13 countries and 5 continents.

The main findings related to our research questions were extracted, and the studies were categorized in the following way: (1) How is participation explained and conceptualized? Are the studies contextualized? (as it relates to cultural/national background, phase of the child welfare process, characteristics of the child, like age or gender), and the different contexts where CW services cooperate with children. (2) What indicators of participation are used? (3) What do the authors express about the purpose of participation? Since the review includes 44 articles, we do not provide a description of each included article, but our results from the analysis are illustrated through examples.

An overview of how child participation has been described was presented, including the varying definitions and interpretations of the term. We conducted an analysis of the conceptual features of extracted data. With regard to the conceptual analysis, we focused on examining common and unique themes among definitions of child participation and their operationalization.

3.4. Study Limitations

The study has potential limitations related to the question: Have we found all relevant publications for our research questions? Different selection criteria and search words could include other interesting studies. For example, we have limited our inclusion criteria to peer-reviewed empirical articles. Broader inclusion criteria in this regard could have included relevant reports, books and theoretical articles. A review that focuses on the concepts being used rather than reporting on the studies' findings may be more open to subjective interpretations from the authors conducting the review. Other researchers could also interpret the concepts in other ways than we do. We have tried to be transparent by explaining our systematic approach, and by being open about the interpretations we have made. The review includes many studies, which can be a strength as it provides a wide overview of this topic of research. At the same time, the large number implies that we cannot go into the depth of each article, which means that some nuances may be insufficiently explored in the presentation.

4. Results/Findings

4.1. The Concept of Participation—The “What” in Child Participation

“Participation” is a complex and multi-dimensional term that covers a diverse range of practices and settings and is often used without being theoretically explained and operationalized (Percy-Smith 2011; Bessell 2011; Horwath et al. 2012; Tingstad 2019). It can be difficult to arrive at a clear understanding of the concept, partly as there are different terms being used to explain and conceptualize participation. (Healy and Darlington 2009; Križ and Skivenes 2017; Sæbjørnsen and Willumsen 2017).

The terms most frequently used synonymously or in addition to participation are “collaboration”, (Husby et al. 2018b), “cooperation” (Vis and Fossum 2015; Thørnblad and Holtan 2012), “consulting” (Mitchell et al. 2010), “involvement” (Goodyer 2016) and “engagement” (Cudjoe et al. 2020; Arbeiter and Toros 2017). “Listening” and “children’s voice” are other central terms used in reference to child participation (Nybell 2013; Goodyer 2016; Križ and Roundtree-Swain 2017). When “voice” is used as a metaphor for participation but is not described further, as in the study by Heimer et al. (2017), interpretation of the word is left to the reader. A ticker description, provided as a framework for the analysis (Nybell 2013), clarifies the concept. For Roose et al. (2009), voice is described as participatory work, which is a continuous dialogue where the social worker is the reflexive partner enabling the child to express his/her views. Voice seems to be connected to the child’s point of view and may be what Archard and Skivenes (2009) denotes as the child’s authentic voice, the child’s own view of the matter.

Researchers are proceeding in various ways to elaborate the concepts. Article 12 in the UNCRC seems to form a basis for a definition of “participation” for all the included articles, and expresses understandings of central aspects of participation: children should be adequately informed and be encouraged to express their views, and their opinions should be given due weight in decisions involving them.

Pölkki et al. (2012, p. 108) present a general definition which is not specifically aimed at children’s participation: “Generally, participation can be defined as interaction; belonging; integration into and influence on society. It also relates to issues of power and empowerment”. Pölkki et al. (2012) apply this general definition to children’s participation by relating their understanding of the concept to the UNCRC, defining participation close to the wording of article 12. Others relate the concept of children’s participation to the relational process and the power relationship between the child and the social worker (Roose et al. 2009; Thörnblad and Holtan 2012; Nybell 2013; Carter 2014, Aamodt 2015). Nybell emphasizes the importance of context and power relations in the exploration of the child’s voice, while Carter (2014) defines participation as the handing over of power to the child by the adult counselor as well as the child “demanding” it from the adult counsellor. Larsen (2011) includes two different forms of participation in her definition, where “formal participation” explores children’s involvement in decisions and knowledge about CW, and “everyday participation” measures the influence on activities and situations the child encounters in everyday life.

Not everyone operates with what appear to be clear-cut definitions. Most authors explain their understanding of the concept of participation by referring to models, theories and other studies, where a few contextualize the concept and own study only by referring to other research. To gain insight into which participation practices the studies report from, the context of participation is essential for the clarification of the concept.

4.2. *The Context of Child Participation*

The meaning and expression of child and parent participation are contingent on context (Healy and Darlington 2009). These terms are intended to describe participation practices relevant to CW. There is considerable disparity in the extent to which these studies from 5 continents account for the cultural and local contexts from which they report. Pölkki et al. (2012) frame their study by presenting prerequisites for children’s participation in the Finnish context and explain legislation and the social worker’s room for action in Finnish CW organizations. Križ and Roundtree-Swain (2017) and Križ and Skivenes (2017) give the reader a similar insight into local conditions in The Netherlands by outlining local laws and organizational conditions that are considered relevant to children’s participation, and, therefore, also to their study findings and discussion. Kosher and Ben-Arieh (2019), on the other hand, present a framework for their study by referring to participation models, several international studies of children’s participation in CW, and international implementations of children’s participation in CW. The local conditions in Israel, however, are not explicitly accounted for. The focus of the study is that social workers’ conceptualization of children’s participation impacts on how the social workers act, and they try to find explanations for the gap between attitudes and practice. When findings then point to differences associated with the social workers’ place of work, and between “regular” and “legal” social workers, the limited contextualization makes it challenging to gain good insight into local contexts, to transfer these findings to other countries and CW organizations, and to compare this study to other studies.

The authors in this review relate children’s participation to essentially three different participation roles in CW: the child as a consultant who gives advice to improve services (Mitchell et al. 2010; Woolfson et al. 2010), the child as the center of the decision-making (Vis and Thomas 2009), or as the recipient of measures, where the mutual dialogue is both the tool and the purpose of the meeting (Larsen 2011; Carter 2014). The participation role may also be integrated in parental participation (Healy and Darlington 2009; Arbeiter and

Toros 2017). Inchaurreondo et al. (2018) see children's participation as an element of positive parenting, since it is based on the best interest of the child.

According to Sæbjørnsen and Willumsen (2017), research on children's participation tends to come from three areas of practice: child protection casework and meetings, family group conferences, and reviews and meetings for children in care. Most studies in this review discuss the whole CW process, or they are not specific about which CW phases or tasks they are referring to. Participation in decision-making seems to dominate, whether in the investigation phase or directed at children under care. Few studies focused on children's participation in the intervention phase, regarding decisions about the measures the family received. Attendance and experiences with case conferences dominated. The exceptions are Carter (2014), who studied children receiving community-based interventions for children exposed to violence, and Larsen (2011), who explored children's experiences with their support persons and support families. A couple of the authors explore the conditions of participation in CW practices (Warming 2011; Nybell 2013; Thørnblad and Holtan 2012; Aamodt 2015), and aspects of CW cooperation practices with children (Roose et al. 2009; Gulbrandsen et al. 2012; Ulvik 2015; Husby et al. 2018a, 2018b).

Differences in organizational cultures, understandings of their role and commitment between professionals cause major differences between municipalities, agencies and professionals in children's opportunity to participate (Healy and Darlington 2009; Pölkki et al. 2012; Vis and Fossum 2015; Rap et al. 2018; Kosher and Ben-Arieh 2019). The studies confirm inequalities between different CW practices, but they provide limited information on the contextual conditions of culture, organization, and work processes. As an example, Pölkki et al. (2012) report that children in out-of-home placements experienced more satisfactory participation with CW after moving away from home than in the assessment phase. Heimer et al. (2017) found that children's voices were stronger in the first phase and weak when they were placed out of home. This shows that referring to children's experience of participation in the child welfare case, in general, gives less specific and useful insight than in articles like these, where the authors are specific about the context.

All the studies examined account for age, some also account for gender and, to a lesser extent, they account for whether the children in question are under investigation, receiving measures, or under care. On occasion, the studies say something about the children's behavior or whether they have special needs. However, the studies do not spend a lot of time exploring child characteristics and how they differ from each other; for example, in terms of interests, needs and life situation. This applies both to when the children participate in the research themselves and to when they are the focus of these studies.

The studies report interesting results; however, it is unclear how much of it is transferable. Inequalities between workplaces, teams and work phases can represent different opportunities for participation (Pölkki et al. 2012). It is, therefore, important for researchers who look at child participation to account for the context in which the study is conducted—not only the country, but also which phase of the CW process and which interventions the study refers to.

The concepts used in these studies, and which child protection contexts they examine, are essential information for understanding which participatory practices the studies report on. How do the studies proceed to analyze the CW participation practices?

4.3. The "How" in Child Welfare—Indicators of Participation

Based on different participation models, the studies describe indicators to measure the extent, quality and impact of participation. The UNCRC has had a clear and important influence on how countries, systems and researchers think about child participation. All of the studies in this review refer to the UNCRC, and a significant amount of the researchers measure participation by using the words from the UNCRC: "being informed", "being listened to" and the child's opinion, which should be given "due weight".

Several of the authors refer to models as indicators of participation in their studies (Bruce 2014). The most commonly referred to models are Hart (1992) "Ladder of young

people's participation", a metaphor to separate different levels of participation, from manipulation on the lowest level, to the highest level where decisions are made in partnership between child and adult, and the child's initiative. This model is often used as a useful index to examine CW workers' perceptions of children's participation, and their statements assessed in line with each step of the ladder (Križ and Skivenes 2017). An example of such a study is that of Cudjoe et al. (2020), which used Hart's model as a theoretical framework to guide the study about children's experiences in child protection meetings: being informed, presenting their view, and having influence on decisions. For those who see Hart's ladder as hierarchical, the expectation of a qualitatively better devotion to participation in each step is criticized because the levels do not necessarily work separately and in chronological order (Roose et al. 2009; Diaz et al. 2018).

Shier's model (Shier 2001), which is described by the author as an additional tool for practitioners, to explore different aspects of participation, describes five levels of participation, from listening to children, to children sharing power and responsibility for decisions on the highest level. In addition, the model includes three stages of professionals' commitments at each level: openings, opportunities and obligations. This model is referred to as an alternative (Pölkki et al. 2012) or additional model (Diaz et al. 2018; Dillon et al. 2016).

Treseder (1997), who presents a modified version of Hart's ladder model (Hart 1992) is another model referred to by several authors (Diaz et al. 2018; Carter 2014; Roose et al. 2009). Treseder moved away from the hierarchical notion of the ladder, and developed a circular model describing five degrees of participation, emphasizing that different types of participation are relevant to different contexts and circumstances.

Theories and models seem to function as inspirations and can be good tools to organize thinking and create structure and focus on the analysis (Sohlberg and Sohlberg 2013). Roose et al. (2009) applied discourse analysis, as described by Fairclough, analyzing CW documents and looking for the children's perspectives in CW reports. Aamodt (2015) explores children and social workers' leeway for children's participation based on observations in CW conversations using Foucault's dispositive analysis. Nybell (2013) looks for both conceptual clarity and an analytical framework in Honneth's theories, while Warming includes Hart's ladder, Bourdieu's theorization of power dynamics and Delanty's concept of citizenship identity in her analytical frameworks. She explores the intersection between client child's position, state logics in the form of new governance interests in childhood and children's rights. Fylkesnes et al. (2018) are theoretically informed by Fraser, identifying barriers and facilitators in normative and economic power structures influencing the ethnic minority of children's opportunity for participation. Recognition and power are brought in as central concepts in relation to participation, used as a lens to examine and conceptualize participation. Studies in this review refine the concept and convey their perspectives by referring to theories and by reflecting on them to a greater or lesser extent.

Regardless of models, attendance at meetings, knowledge and understanding of CW is the most frequently used indicator of participation (Healy and Darlington 2009; Vis and Thomas 2009; Vis et al. 2012; Pölkki et al. 2012; Bruce 2014). Influence in decision making in formal meetings, such as case conferences, review meetings (Muench et al. 2017; Vis et al. 2012; Križ and Roundtree-Swain 2017; Vis and Thomas 2009; Bruce 2014; Diaz et al. 2018; Cudjoe et al. 2020), or interprofessional teams (Sæbjørnsen and Willumsen 2017), are measured.

Dillon et al. (2016) problematize that child participation seems to default to the child attending meetings. For participation to be effective, children need to understand what is at stake and to be engaged in an ongoing dialogue. "Informed" is often seen as a prerequisite for the "next levels of participation", "heard" and "given due weight", and this is measured by what information the children retain from meetings or decisions made by the CW, and to what degree they understand the reason for the interventions. For Rap et al. (2018), this includes that the child must be aware of the options available, prepared for the particular meeting. Paulsen (2016) and Van Bijleveld et al. (2015) describe being present and having influence as two different forms and levels of participation. They distinguish between

consultative and collaborative participation. According to [Paulsen \(2016\)](#), consultative participation is about the child being present and what the child says is being documented, while collaborative refers to situations where the child's opinions influence the decisions. For [Van Bijleveld et al. \(2015\)](#), collaborative participation means the child's views are taken into consideration.

Different kinds of participatory activities and relationships are appropriate in different settings ([Healy and Darlington 2009](#), [Dillon et al. 2016](#); [Carter 2014](#)). In some settings, it is neither possible nor desirable to put the child in control, which is described as the highest position in the hierarchy by Hart; for example, in therapeutic settings such as those that [Carter \(2014\)](#) suggests.

The extent to which the CW has succeeded in implementing children's right to meaningful and effective participation is attempted graded. Meaningful participation is connected to the quality of participation and the children's experiences of feeling listened to and taken seriously ([Woolfson et al. 2010](#); [Dillon et al. 2016](#); [Kennan et al. 2019](#)).

What they say should also be heard. Studies try to measure the effect by asking children about their experiences of meetings and contact with social workers; are the children listened to? [Archard and Skivenes \(2009\)](#) problematize the concept of hearing. Hearing children should not be a final goal, but a means of achieving the rights of the children. They provide a clear content beyond seeking children's views and claim that we should not seek the view of the child simply to democratize the child's competence to decide for himself or herself (*ibid*). Just as important, they might play a conclusive role in helping the adult in decision-making to judge what is in the best interest of the child. The child's point of view should have value in itself as an element in the decision-making process (*ibid*).

It is difficult to measure what it means for a child to express their views freely. The studies claim that participation provides several types of benefits for children. What do the researchers in this review see as the purpose for children to participate?

4.4. Why Should We Cooperate with Children in Child Welfare?

All included articles emphasize children's right to participation as the most central reason why children should participate. In addition, it is argued that children are citizens and service users and share the same fundamental human rights ([Pölkki et al. 2012](#); [Larsen 2011](#); [Nybell 2013](#)) and civil rights ([Dillon et al. 2016](#); [Paulsen 2016](#); [Muench et al. 2017](#)) as adults.

However, rights are not the only reason why it is argued that children should participate. Inspired by [Bessell \(2011\)](#), we have categorized the author's arguments for children's participation in CW processes into three categories: rights, intrinsic values and instrumental values. Some authors only refer to one of the categories, but most frequently they refer to reasons that fall into two or all three of the categories. Intrinsic values, such as children's well-being, self-esteem, self-efficacy and self-confidence, were highlighted by 23 studies. It is argued that listening to children contributes to their resilience ([Van Bijleveld et al. 2014](#)), encourages autonomy and agency ([Križ and Roundtree-Swain 2017](#); [Rap et al. 2018](#)) and good health for children in contact with CW and potentially protects them from abuse ([Vis et al. 2012](#); [Cossar et al. 2014](#); [Dillon et al. 2016](#); [Muench et al. 2017](#); [Balsells et al. 2017](#); [Heimer et al. 2017](#); [Križ and Skivenes 2017](#); [Sæbjørnsen and Willumsen 2017](#); [Kosher and Ben-Arieh 2019](#)). Participation also gives children practice in taking responsibility for their own choices, which will help children make the right decisions and prepare for their futures as adults ([Mitchell et al. 2010](#); [Healy and Darlington 2009](#); [Dillon et al. 2016](#); [Van Bijleveld et al. 2014](#); [Muench et al. 2017](#)).

Interventions seem to be more effective and successful when they are better tailored to the needs and daily realities of the child ([Archard and Skivenes 2009](#)). This, of course, benefits the child, but it may also be motivated by the success of the service and could therefore be seen as an argument about both intrinsic and instrumental value. Participation could help the child feel connected and committed to the decisions that are taken ([Woolfson](#)

et al. 2010), and at the same time motivate the child to accept the decision or the intervention being made (Van Bijleveld et al. 2014), and in this way give better provision and outcome. Ethical reasons are also mentioned as a reason children should participate, which might both be seen as a question of rights and intrinsic and instrumental value (Nybell 2013; Goodyer 2016; Husby et al. 2018a, 2018b; Inchaurren et al. 2018).

4.5. The Purpose of Participation in Child Welfare

All of these studies agree that children have the right to express themselves; that their opinions should be heard, and that they should be able to influence the decisions taken. The difference between them lies in the fact that some articles see children's participation rights as more than getting hold of the child's already formed point of view. Children's participation could include both the rights-based concept of participation and a social and procedural concept of participation, such as support for understanding, basis for decisions, and exercise in participation (Winter 2010; Gulbrandsen et al. 2012; Seim and Slettebø 2017).

The relational aspect is considered as a prerequisite for participation to be meaningful to the child. Although participation should be in the form of a process and not a one-off event (Vis et al. 2012), there seems to be a difference in how these authors think about what the central goals of participation is. According to Ulvik (2015), the dominant term "effective participation" in the research literature on children's rights analytically privileges the result over the process, since many authors define participation by its result. A different perspective, in addition to being rights-oriented, is offered from those studies more concerned about participation as a relational concept, and as a part of a relational discourse (Roose et al. 2009; Nybell 2013; Aamodt 2015; Seim and Slettebø 2017; Husby et al. 2018a, 2018b). Participation always takes place in a social context. The professional can help the child make sense of what is happening and the challenges they face. Gulbrandsen et al. (2012) argue that child participation is about more than achieving a higher quality of process and argue that we need a broader participation concept than the legal one offered by the UNCRC. This concept may include, but should not be limited to, decision-making. Seeing the child's point of view as something that can be formed during the process, rather than something fixed to be extracted by social workers, naturally requires a more process-oriented understanding of child participation. This collaboration with the child seems to go beyond what is meaningful to the child. Children's views, meanings and opinions are not completed tasks, as both children and their conditions are subject to change. Children have the right and may need to be assisted in forming views and articulating experiences (Stang 2007; Bruce 2014; Jobe and Gorin 2013; Cossar et al. 2014; Van Bijleveld et al. 2014; Carter 2014; Križ and Skivenes 2017).

Negotiation through dialogue requires that children know the subject and consequences for both the dialogue and the decisions being made. The topics that children are encouraged to talk about in CW matters are not easy to articulate. The decisions to be made often involve past traumatic events and difficult choices for the future. Such understandings are not created in a social vacuum but are developed in interaction with other people (Gulbrandsen et al. 2012). This understanding of participation is neither hierarchical in its view of what has been achieved or concerned about the result and the effect (ibid.).

The discourse of rights dominates the studies. In addition, some explore the quality of the relationship between child and social worker, including aspects of power. A few explore the scope of action for children's participation in CW. Citizenship and human rights are mentioned by a few. Warming (2011) explores more in-depth children's participation and citizenship in the context of the intersecting logics of the field of social work with children. She points to the structural forces, such as new childhood governance policies and children as the materials for the future, combined with new public management and the focus on effectiveness and outcome shape client children's rights.

5. Discussion

What is included in the concept of child participation has consequences for the understanding of the purpose of child participation, which in turn has a decisive effect on how we proceed to explore the CW service's participation practices.

The idea of participation generally is related to the idea of the liberty and freedom of humankind, and several authors emphasize the importance of being heard and the ability to be represented (Honneth 1995; Fraser 2000). This has also strongly influenced the discourse on children's place in society, of which the UN Declaration on the Rights of the Child is an example.

Children's participation is a universal right, embodied in various practices, dependent and relationally linked to their cultural environment. Critical voices claim that children's rights are presented in practice and policy as the new "norm" that children need to adapt to (Reynaert et al. 2009; Mason and Bolzan 2010; Quennerstedt 2010; Quennerstedt et al. 2018). The question is whether a universal norm of participation is relevant for all children, and in all cultural and social contexts in which children operate. CW work processes have different tasks, goals and procedures for the work. Without the problematization of the different cultural environments and the contexts in which the CW services invites the children to participate in, the concepts, goals and tasks will remain unclear. Children's expressions are created in social and cultural contexts, with a specific purpose, and often with a significant degree of ambiguity (Spyrou 2011; Tingstad 2019).

When the authors do not sufficiently explain the context from which they report, they give the impression that "children's participation" always implies the same thing, regardless of context, which leaves interesting differences undetected. This consensus thinking related to children's right to participate may lead the discussion to a technical debate on the most effective and efficient way to implement children's rights, and how best to monitor and organize this implementation (Reynaert et al. 2009). We risk losing the content, the purpose of the participation, and what benefit it has for different children.

In this review, we found that references to models, indicators and principles that rank the degree of participation are linked to concepts such as "voice" and "being listened to". The term "voice" seems to be a universal response to children's right to participation. Tingstad (2019) warns against uncritical and simplified use of voice as a term. She asks if voice is something to be extracted, as if voice is something one has, ready formulated? Or is voice something that is created in a dynamic interhuman communication that is both complex and context-dependent? (Gulbrandsen et al. 2012; Ulvik 2015; Seim and Slettebø 2017; Tingstad 2019). Children in contact with CW navigate in a variety of settings where both diverse relationships and time available to listen challenge how social workers intervene in the power laden settings (Nybell 2013).

Models and theories are presented as starting points, inspiration or indicators for measuring how CW meets the children's right to participation. If the goal is to move on from repeating measurements of children's lack of participation in CW, evaluations of impact, having a say, and using models and theories may not be the best solution. According to Malone and Hartung (2010), Hart himself criticized the model he developed for cultural bias as currently misused as a comprehensive tool for understanding and evaluating children's participation in projects (ibid.). The prevalence of superficial references to models could possibly be attributed to the lack of theoretical clarity that we also find in this review. Instead, participation is held up conceptually through "a scaffold of ladders, degrees, levels, enabling environments and supporting adjectives, as meaningful and ethical" (Theis 2010, s. 344).

The varying degree of account of one's own theoretical and conceptual position provides a basis for different understandings of the research presented. Taking for granted that we all understand a concept in same way does not remove the concept of participation as ambiguous and value laden (Bal 2002), and we risk underestimating the fact that the terms we use are often potentially controversial concepts that communicate our view of children and their position in the world (Tingstad 2019). When the studies, to a limited

extent, succeed in conceptualizing the term, they provide inadequate contextualization of what they are talking about, or fail to include children's participation as part of the research question. When it is a central theme in the results, this has consequences for further research. It becomes unclear whether we have an intersubjective understanding of concepts and findings, potentially leading to consequential errors in the field when researchers reference each other as support for understanding their own findings.

A prominent discrepancy between the studies in this review are whether they promote a rights-based discourse, or whether they emphasize that participation is a process that develops through social interaction over time. Most studies in the review are interested in the result of participation, while only a few emphasized the process. Although many see being a part of a participation as an important prerequisite for a good result, others point to the recognition that a child's perspective should not simply involve hearing the child's ideas or information the child that they can contribute. Rather, the purpose of the participation process involves understanding the importance of the child's experience in the context of the child's everyday life.

Warming (2011) and Theis (2010) contribute a broader concept and theoretical conceptualization of child participation, which is in line with what Percy-Smith and Thomas (2010) called for 10 years ago. The UNCRC has been an important driving force for implementing child participation, but they claim that time has come to look beyond Article 12, and even beyond the UNCRC, to other interpretations of children's rights. They suggest real citizenship through full democratic rights at all levels, and safeguarding children's rights, equality and justice through actively participating in everyday life (ibid.). If we are to get past today's barriers to children's participation, they argue, we must go beyond thinking of children's participation as something different from everyone else's participation. It must become regular practice for everyone work with children in everyday life and in all arenas; at home, at school and for leisure, not just within special events or one-off projects (Liebel and Saadi 2010; Theis 2010).

Listening to children's voices today is often included in the discourses on children's rights (Tingstad 2019). Participation that implies shaping the services adults have provided offers a narrow definition of participation (Percy-Smith and Thomas 2010; Quennerstedt 2010). A reorienting of children's participation goes beyond exercising the right to "have a say" or being "listened to". A broader concept of active citizenship for children consists of more than speaking and being heard.

The starting point for many studies concerning children's participation is the lack of children's opportunity to "have a say" in decision making, where the question is what the purpose behind these calls for participation is. (Mannion 2010). The various studies' claims of positive outcomes and a better future for children as the results of participation are usually not concretized or questioned. "Children" covers a very diverse group. What is appropriate for some may not suit another, whatever context and whatever work is to be done. Participation is claimed to provide training and socialization. When is participation training for making democratic decisions, and when does it simply help legitimize adult perspectives (Nybell 2013)? Another question is whether socialization to become a better citizen in the future challenges the perspective of the child as a rights bearer and citizen here and now. (Kjørholt 2002). The socialization paradigm, which emphasizes children's development towards becoming mature human beings in the future may, in some ways, be seen as contradictory to the construction of the child as a rights-holder in modernity, stressing children's rights as citizens in the here and now (Warming 2011).

Participation as an integral part of social living, and citizenship seems to be an ontological position taken in Western countries, in which children are prepared for the future and adulthood as full citizens (Wyness 2018). The understanding of children in modern Western countries is linked to value concepts, such as liberty, human rights, respect, and equality (Kjørholt 2004). These values correspond to positions that promote equality and dignity in egalitarian societies and are based on liberal values, such as the importance of independent judgment, and the possibility of differences in values and preferences. The

individualistic orientation that values unconditioned personal freedom is a core value in Nordic countries and is central in other Western countries (Kjørholt 2002). The same values do not have the same position worldwide. There may seem to be a surface consensus on the content of the term. The wording is that children should participate, but the practice is different (Tingstad 2019; Reynaert et al. 2009).

How we understand participation influences children's ability to participate. When participation is communicated and forms the basis for participation practices without further questioning and redefinition, we can get different results than intended. The "norm" (Reynaert et al. 2009; Quennerstedt et al. 2018) to always involve children, which Arbeiter and Toros (2017) refers to as the "current child protection philosophy" might end up in what Aamodt (2015, s.80) warns against: "The child's right thus becomes the child's duty where one can think that the duty is to ensure the child's right. It thus emerges a right the child has a duty to follow".

The review indicates that participation may imply different things, and the authors include varying degrees of explanation of how they understand the term. The contexts are different in terms of geography, culture, and work phases, and for this reason, also the aim of the CW and the child's prerequisites to participate. The studies refer to, build on, or expand upon reasoning between the authors, which builds a discourse in the field. A critical question is what analytical power the term has in the span of different contexts and understandings. When the knowledge base is unclear, it can contribute to more polarization, rather than complementing and further exploring different child participation processes (Tingstad 2019). While most researchers are concerned with exploring barriers to the implementation of children's rights in CW, others express concern about children's right to participation becoming a "technical discourse," which can lead to overgeneralization and ritualization of practice (Reynaert et al. 2009; Ulvik 2015). The result is an understanding of children's rights that is measured by what the children verbally express. If this is not problematized in research, politics and practice, the practice is left to techniques and simple solutions where the attainment of rights and responsibilities is proportional to what adults perceive (Reynaert et al. 2009).

The Western tradition of seeing participation as the individual right of to speak and be heard in decision making, offers a narrow understanding of the concept. Participation could be more than a specific type of communication with children, arranged for specific purposes. A broader participation concept includes active and routine inclusion in vital social processes, situating children in society with the opportunity to practice and develop participation from an early age in their communities (Liebel and Saadi 2010; Percy-Smith and Thomas 2010; Theis 2010).

Implications: Many of the studies in our review refer to the child welfare workers' understanding of the concept of child participation as an explanation for the lack of participation. Our findings show the need for researchers to also clearly explain their understanding of the concept of participation. In this way researchers can contribute to the diversity and similarities of the studies being seen in relation to each other, which might make it easier for practitioners to acquire knowledge. We also see a need to develop a model for children's participation that includes a time variable that captures that children's views are fluxurating and clarifies the process as a goal, thereby limiting the one-sided measurement of participation as children's presence and verbal expression in single events.

For further research, we see that it may be relevant to make a comparison between countries, their characteristics according to national culture, how child welfare services are organized and the perception of the child. It is particularly interesting to compare the different typologies of child welfare systems that include both low-, middle- and high-income countries.

Author Contributions: Conceptualization, B.S., A.S.S. and E.M.; methodology, B.S., A.S.S. and E.M.; software, B.S.; validation, B.S., A.S.S.; formal analysis, B.S. and A.S.S.; investigation, B.S.; resources, B.S. and A.S.S.; data curation, B.S.; writing—original draft preparation, B.S. and A.S.S.; writing—review and editing, B.S. and A.S.S.; supervision, E.M.; project administration, B.S. All authors have read and agreed to the published version of the manuscript.

Funding: This research was funded by Norwegian Research Council and Trondheim kommune, grant number 272849.

Institutional Review Board Statement: Not applicable.

Informed Consent Statement: Not applicable.

Data Availability Statement: Not applicable.

Conflicts of Interest: The authors declare no conflict of interest.

References

- Aamodt, Hilde. 2015. Brukermedvirkning i barneverntjenesten—En dispositiv analyse. *Tidsskrift for Arbeidsliv* 17: 70–86. [\[CrossRef\]](#)
- Arbeiter, Ere, and Karmen Toros. 2017. Participatory discourse: Engagement in the context of child protection assessment practices from the perspectives of child protection workers, parents and children. *Children and Youth Services Review* 74: 17–27. [\[CrossRef\]](#)
- Archard, David, and Marit Skivenes. 2009. Hearing the child. *Child & Family Social Work* 14: 391–99. [\[CrossRef\]](#)
- Arksey, Hilary, and Lisa O'Malley. 2005. Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology* 8: 19–32. [\[CrossRef\]](#)
- Bal, Mieke. 2002. *Travelling Concepts in the Humanities. A Rough Guide*. Toronto: University of Toronto Press.
- Balsells, M. Angele., Nuria Fuentes-Pelaez, and Crescensia Pastor. 2017. Listening to the voices of children in decision-making: A challenge for the child protection system in Spain. *Children and Youth Services Review* 79: 418–25. [\[CrossRef\]](#)
- Bessell, Sharon. 2011. Participation in decision-making in out-of-home care in Australia: What do young people say? *Children and Youth Services Review* 33: 496–501. [\[CrossRef\]](#)
- Bruce, Margaret. 2014. The voice of the child in child protection: Whose voice? *Social Sciences* 3: 514–26. [\[CrossRef\]](#)
- Burns, Kennet, Tarja Pösö, and Marit Skivenes. 2017. *Child Welfare Removals by the State: A Cross-Country Analysis of Decision Making Systems*. New York: Oxford University press.
- Carter, Åsa K. 2014. Children's descriptions of participation processes in interventions for children exposed to intimate partner violence. *Child and Adolescent Social Work Journal* 31: 455–73. [\[CrossRef\]](#)
- Connolly, Marie, and Ilan Katz. 2020. Typologies of Child Protection: An International Approach. *Child Abuse Review* 28: 381–94. [\[CrossRef\]](#)
- Connolly, Marie, Ilan Katz, Aron Shlonsky, and Leah Bromfield. 2014. *Towards a Typology for Child Protection Systems. Final Report to UNICEF and Save the Children UK*. Melbourne: University of Melbourne.
- Cossar, Jeanette, Marian Brandon, and Peter Jordan. 2014. 'You've got to trust her and she's got to trust you': children's view on participation in the child protection system. *Child & Family Social Work*: 103–12. [\[CrossRef\]](#)
- Cudjoe, Ebenezer, Lars Uggerhøj, and Alhassan Abdullah. 2020. "We are consultants, not collaborators": Young people's experiences with child protection meeting in Ghana. *Children and Youth Services Review*: 1–8. [\[CrossRef\]](#)
- Diaz, Clive, Hayley Pert, and Nigel Thomas. 2018. 'Just another person in the room': Young people's views on their participation in Child in Care Reviews. *Adoption & Fostering* 42: 369–82. [\[CrossRef\]](#)
- Dillon, Jo, Daz Greenop, and Mel Hills. 2016. Participation in child protection: A small-scale qualitative study. *Qualitative Social Work* 15: 70–85. [\[CrossRef\]](#)
- Falck-Eriksen, Asgeir, and Marit Skivenes. 2019. Right to Protection. In *Children's Rights in Norway: An Implementation Paradox?* Edited by Langford Malcolm, Marit Skivenes and Karl Harald Søvig. Oslo: Universitetsforlaget, pp. 107–35.
- Fraser, Nancy. 2000. Rethinking Recognition. *New Left Review* 3: 107.
- Fylkesnes, Marte Knag, Julie Taylor, and Anette Christine Iversen. 2018. Precarious participation: Exploring ethnic minority youth's narratives about out-of-home placement in Norway. *Children and Youth Services Review* 88: 341–47. [\[CrossRef\]](#)
- Goodyer, Annabel. 2016. Children's accounts of moving to a foster home. *Child & Family Social Work* 21: 188–97.
- Gulbrandsen, Liv Mette, Sissel Seim, and Oddbjørg Skjær Ulvik. 2012. Barns rett til deltakelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid. *Sosiologi I Dag* 42: 54–78.
- Harder, Angela, and James Thomas. 2010. Mixed Methods and systematic reviews. In *Mixed Methods in Social & Behavioral Research*, 2nd ed. Edited by Tashakkori Abbas and Charles Teddlie. Thousand Oaks: SAGE, pp. 749–74.
- Hart, Roger A. 1992. Children's Participation: From tokenism to citizenship. *Innocenti Essay* 4: 1–44.
- Healy, Karen, and Yvonne Darlington. 2009. Service user participation in diverse child protection contexts: Principles for practice. *Child & Family Social Work* 14: 420–30. [\[CrossRef\]](#)
- Heimer, Maria, Elisabeth Näman, and Joakim Palme. 2017. Vulnerable children's rights to participation, protection, and provision: The process of defining the problem in Swedish child and family welfare. *Child & Family Social Work* 23: 316–23. [\[CrossRef\]](#)

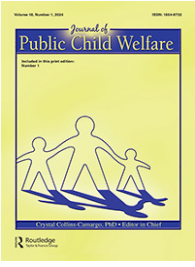
- Honneth, Axel. 1995. *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts*. Cambridge: Polity Press.
- Horwath, Jan, Efosini Kalyva, and Spyros Spyru. 2012. "I want my experiences to make a difference" promoting participation in policy-making and service development by young people who have experienced violence. *Children and Youth Services Review* 34: 155–62. [\[CrossRef\]](#)
- Husby, Inger Sofie Dahlø, Riina Kiik, and Randi Juul. 2018a. Children's encounters with professionals—Recognition and respect during collaboration. *European Journal of Social Work* 22: 1468–2664. [\[CrossRef\]](#)
- Husby, Inger Sofie Dahlø, T. Slettebø, and R. Juul. 2018b. Partnership with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work* 23: 443–50. [\[CrossRef\]](#)
- Inchaurredo, Ainoa Mateos, Nuria Fuentes-Peláez, Crescenca Pastor Vicente, and Anna Mundet Bolós. 2018. Good professional practices for promoting positive parenting and child participation in reunification processes. *Child & Family Social Work* 23: 574–81. [\[CrossRef\]](#)
- Jobe, Alison, and Sarah Gorin. 2013. 'If kids don't feel safe they don't do anything': Young people's views on seeking and receiving help from Children's Social Care Services in England. *Child & Family Social Work* 18: 429–38.
- Kennan, Danielle, Bernadine Brady, and Cormac Forkan. 2019. Space, voice, audience and influence: The Lundy model of participation (2007) in child welfare practice. *Practice* 31: 205–18. [\[CrossRef\]](#)
- Kjørholt, Anne Trine. 2002. Small is Powerful: Discourses on "children and participation" in Norway. *Childhood* 9: 63–82.
- Kjørholt, Anne Trine. 2004. *Childhood as a Social and Symbolic Space: Discourses on Children as Social Participants in Society*. Ph.D. thesis, Norwegian University of Science and Technology (NTNU), Trondheim, Norway.
- Kosher, Hanita, and Asher Ben-Arieh. 2019. Social workers' perceptions of children's right to participation. *Child & Family Social Work* 25: 1–10. [\[CrossRef\]](#)
- Križ, Katrin, and Dakota Roundtree-Swain. 2017. "We are merchandise on a conveyer belt": How young adults in the public child protection system perceive participation in decisions about their care. *Children and Youth Services Review* 78: 32–40. [\[CrossRef\]](#)
- Križ, Katrin, and Marit Skivenes. 2017. Child welfare workers' perceptions of children's participation: A comparative study of England, Norway and the USA (California). *Child & Family Social Work* 22: 11–22. [\[CrossRef\]](#)
- Landsdown, Gerison. 2010. The realisation of Children's participation rights: critical reflections. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation—Perspectives from Theory and Practice*. Edited by Percy-Smith Barry and Nigel Thomas. Oxon: Routledge, pp. 11–23.
- Larsen, Elisabeth. 2011. Help or formality? Children's experiences of participation in home-based child welfare cases: A Norwegian example. *Nordic Social Work Research* 1: 43–60. [\[CrossRef\]](#)
- Liebel, Manfred, and Iven Saadi. 2010. Commentary 3: Participation in the traps of cultural diversity. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation—Perspectives from Theory and Practice*. Edited by Percy-Smith Barry and Nigel Thomas. Oxon: Routledge, pp. 150–53.
- Malone, Karen, and Catherine Hartung. 2010. Challenges of participatory practice with children realisation of Children's participation rights: critical reflections. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation—Perspectives from Theory and Practice*. Edited by Percy-Smith Barry and Nigel Thomas. Oxon: Routledge, pp. 24–38.
- Mannion, Greg. 2010. After participation: The socio-spatial performance of intergenerational becoming. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation—Perspectives from Theory and Practice*. Edited by Percy-Smith Barry and Nigel Thomas. Oxon: Routledge, pp. 330–42.
- Mason, Jan, and Natalie Bolzan. 2010. Questioning understandings of children's participation: Applying a cross-cultural lens. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation—Perspectives from Theory and Practice*. Edited by Percy-Smith Barry and Nigel Thomas. Oxon: Routledge, pp. 125–32.
- Mitchell, Monique B., Leon Kuczynski, Carolyn Y. Tubbs, and Christopher Ross. 2010. We care about care: advice by children in care for children in care, foster parents and child welfare workers about the transition into foster care. *Child & Family Social Work* 15: 176–85. [\[CrossRef\]](#)
- Muench, Kerry, Diaz Clive, and Rebecca Wright. 2017. Children and parent participation in child protection conferences: A study in one English local authority. *Child Care in Practice* 23: 49–63. [\[CrossRef\]](#)
- Munn, Zachory, Micad D. J. Peters, Cindy Stern, Catalin Tufanaru, Alexa McArthur, and Edoardo Aromataris. 2018. Systematic review or scoping review? Guidance for authors when choosing between a systematic or scoping review approach. *BMC Medical Research Methodology* 18. [\[CrossRef\]](#) [\[PubMed\]](#)
- Nybell, Lynn M. 2013. Locating «youth voice»: Considering the contexts of speaking in foster care. *Children and Youth Services Review* 35: 1227–35. [\[CrossRef\]](#)
- Paulsen, Veronika. 2016. Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene Forskning* 1: 4–15.
- Percy-Smith, Barry. 2011. Children's voice and perspectives: The struggle for recognition, meaning and effectiveness. In *Listening to Children and Young People with Speech, Language and Communication Needs*. Edited by Roulestone Sue and Sharynn E. McLeod. Guildford: J&R Press, pp. 41–54, ISBN 9781907826085.
- Percy-Smith, Barry, and Nigel Thomas, eds. 2010. Conclusion: Emerging themes and new directions. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation—Perspectives from Theory and Practice*. Oxon: Routledge, pp. 356–66.
- Pölkki, Pyrjo, Riitta Vornanen, Merja Pursiainen, and Marjo Riikonen. 2012. Children's participation in child-protection processes as experienced by foster children and social workers. *Child Care in Practice* 18: 107–25. [\[CrossRef\]](#)

- Pösö, Tarja, and Rosi Enroos. 2017. The Representation of Children's Views in Finnish Court Decisions Regarding Care Orders. *International Journal of Children's rights* 25 s: 736–753. [CrossRef]
- Quennerstedt, Ann. 2010. Children, But Not Really Humans? Critical Reflections on the Hampering Effect of the "3 p's". *International Journal of Children's Rights* 18: 619–35. [CrossRef]
- Quennerstedt, Ann, Carol Robinson, and John I'Anson. 2018. The UNCRC: The Voice of Global Consensus on Children's Rights? *Nordic Journal of Human Rights* 36: 38–54. [CrossRef]
- Rap, Stephanie, Denise Verkroost, and Marielle Bruning. 2018. Children's participation in Dutch youth care practice: An exploratory study into the opportunities for child participation in youth care from professionals' perspective. *Child Care in Practice* 25: 37–50. [CrossRef]
- Reynaert, Didier, Maria Bouverne-De Bie, and Stijn Vandeveld. 2009. A review of children's rights literature since the adoption of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Childhood* 16: 518–34. [CrossRef]
- Roose, Rudi, Andre Mottart, Nele Dejonckheere, Carol Van Nijnatten, and Maria De Bie. 2009. Participatory social work and report writing. *Child & Family Social Work* 18: 322–30. [CrossRef]
- Sæbjørnsen, Siv Elin Nord, and Elisabeth Willumsen. 2017. Service user participation in interprofessional teams in child welfare in Norway: vulnerable adolescents' perceptions. *Child & Family Social Work* 22: 43–53.
- Seim, Sissel, and Tor Slettebø. 2017. Challenges of participation in child welfare. Utfordringer for barns deltakelse i barnevernet. *European Journal of Social Work* 20: 882–89. [CrossRef]
- Shier, Harry. 2001. Pathways to participation: Openings, opportunities, and obligations. *Children and Society* 15: 107–17. [CrossRef]
- Sinclair, R. 2004. Participation in Practice: Making it Meaningful, Effective and Sustainable. *Children & Society* 18: 106–18. [CrossRef]
- Sohlberg, Peter, and Brit-Marie Sohlberg. 2013. *Kunnskapens Former. Vetenskapsteori Och Forskningsmetod*. Stockholm: Liber.
- Spyrou, S. 2011. The limit of children's voices: from authenticity to critical, reflexive representation. *Childhood*. [CrossRef]
- Stang, E. G. 2007. *Barns Rett til Deltakelse I Barnevernssaker. Kritisk Juss*. Oslo: Foreningen i samarbeid med Fagbokforlaget.
- Theis, Joachim. 2010. Children as active citizens: An agenda for children's civil rights and civic engagement. In *A Handbook of Children and Young Peoples Participation—Perspectives from Theory and Practice*. Edited by Percy-Smith Barry and Nigel Thomas. Oxon: Routledge, pp. 343–55.
- Thørnblad, Renee, and Amy Holtan. 2012. Fosterbarns aktørskap i møtet med barnevernet. *Sosiologi I Dag* 42: 36–53.
- Tingstad, Vebjørn. 2019. Hvordan forstår vi barn og barndom?: Posisjoner og kontroverser i barne—Og ungdomsforskning. *Nordisk Tidsskrift for Pedagogikk og Krtikk* 5: 96–110. [CrossRef]
- Treseder, Phil. 1997. *Empowering Children and Young People*. London: Save the Children.
- Ulvik, Oddbjørg Skjær. 2015. Talking with children: Professional conversations in a participation perspective. *Qualitative Social Work* 14: 19–208. [CrossRef]
- Van Bijleveld, Ganna G., Christine W. M. Dedding, and Joske F. G. Bunders-Aelen. 2014. Seeing eye to eye or not? Young people's and child protection workers' perspectives on children's participation within the Dutch child protection and welfare services. *Children and Youth Services Review* 47: 253–59. [CrossRef]
- Van Bijleveld, Ganna G., Christine W. M. Dedding, and Joske F. G. Bunders-Aelen. 2015. Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: A state-of-the-art review. *Child and Family Social Work* 20: 129–38. [CrossRef]
- Vis, Svein Arild, Amy Holtan, and Nigel Thomas. 2012. Obstacles for Child Participation in Care and Protection Cases—Why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review* 21: 7–23. [CrossRef]
- Vis, Svein Arild, and Nigel Thomas. 2009. Beyond talking—Children's participation in Norwegian care and protection cases. *European Journal of Social Work* 12: 155–68. [CrossRef]
- Vis, Svein Arild, and Sturla Fossum. 2015. Organizational factors and child participation in decision-making: Differences between two child welfare organizations. *Child & Family Social Work* 20: 277–87. [CrossRef]
- Waldock, Thomas. 2016. Theorising Children's Rights and Child Welfare Paradigms. *The International Journal of Children's Rights* 24: 304–29. [CrossRef]
- Warming, Hanne. 2011. Children's Participation and Citizenship in Global Age: Empowerment, Tokenism or Discriminatory Disciplining? *Social Work & Society* 9: 119–34. Available online: <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0009-11-29197> (accessed on 12 November 2019).
- Winter, Karen. 2010. The perspectives of young children in care about their circumstances and implications for social work practice. *Child & Family Social Work* 15: 186–95. [CrossRef]
- Woolfson, Richard C., Emma Heffernan, Marianne Paul, and Morven Brown. 2010. Young people's views of the child protection system in Scotland. *British Journal of Social Work* 40: 2069–85. [CrossRef]
- Wyness, Michael. 2018. Children's Participation: Definitions, Narratives and Disputes. In *Theorising Childhood. Studies in Childhood and Youth*. Edited by Baraldi Claudio and Tom Cockburn. London: Palgrave Macmillan, pp. 100–10.

Artikkel 2

Skauge, B., Fauske, H. og Storhaug, A.S. (2024) Which participation practices can be found in child welfare service records? *Journal of Public Child Welfare*, DOI: 10.1080/15548732.2024.2306150

This article is not included in NTNU Open due to copyright restrictions

Which participation practices can be found in child welfare service records?

Berit Skauge, Halvor Fauske & Anita S. Storhaug

To cite this article: Berit Skauge, Halvor Fauske & Anita S. Storhaug (15 Feb 2024): Which participation practices can be found in child welfare service records?, *Journal of Public Child Welfare*, DOI: [10.1080/15548732.2024.2306150](https://doi.org/10.1080/15548732.2024.2306150)

To link to this article: <https://doi.org/10.1080/15548732.2024.2306150>

Published online: 15 Feb 2024.

Submit your article to this journal [↗](#)

Article views: 67

View related articles [↗](#)

View Crossmark data [↗](#)

Artikkel 3

Skauge, B. Og Storhaug, A. S. (2024). How is participation understood and practiced in child welfare`s different phases? Akseptert for publisering i *Child and Family Social Work*

How do child welfare workers understand and practice child participation?

Abstract

Child participation is strongly emphasized as a value and a right in the Norwegian child welfare (CW) system. Based on focus group interviews with 24 CW employees, we explore how CW workers understand and practice child participation in various work phases: assessment; supportive measures in the home; out-of-home placements. Two main forms of participation were identified: indirect participation, where the child is observed or communicates with other professionals, and direct participation, where the child speaks to a CW worker. The topics of conversations with children are divided into two categories: general topics regarding the child's everyday life, and CW-related topics, associated with the case and the child's situation. CW workers' understandings of children's participation provide the basis for the form and content of participation offered and lead to the child being assigned various positions. This ranges from direct participation where the child is positioned as the primary participant in direct interaction about their situation, to indirect participation where the child is represented or observed by adults. We argue for a more nuanced understanding of what child participation implies and increased awareness of how different forms and contexts affect opportunities for children's participation.

Key words: Participation, child welfare work phases, children's rights, children's positions as participants

Introduction

For the last thirty years, there has been an increased focus internationally on the involvement of children in CW practice and research, and many countries have developed laws and guidelines to promote child participation. Nevertheless, several studies show that child welfare services (CWSs) are struggling to implement child participation in their practice and that children experience few or no opportunities to express their views (Biljeveld et al, 2015; Havnen et al., 2020; Kennan et al., 2019; Toros, 2020). Potential reasons for this

include inadequate competence in communicating with children, institutional barriers to facilitating participation, and differing understandings of the concept of participation (Vis et al., 2012).

Several authors (Kriz & Skivenes, 2017; Landsdown, 2010; Skauge et al., 2021; Tingstad, 2019) claim that *participation* is a concept lacking precision and clarity and that it is often used without being theoretically and contextually operationalized. Most studies on child participation do not account for the context of child participation, like the various phases of a case. What form of participation children are invited to take part in is influenced by what is considered the purpose of participation (Skauge et al., 2021). The meaning and expression of participation are contingent on context, and various kinds of participatory activities and relationships are appropriate in different settings (Healy & Darlington, 2009; Dillon et al., 2016; Cater, 2014). Arguments for involving children in CW processes can be divided into three categories, according to Bessell (2011): rights, intrinsic values, and instrumental values. The rights perspective is based on the Convention on the Rights of the Child (UNCR), and fulfilment of these rights is presented as a core purpose for participation. Intrinsic values encompass considerations such as children's well-being and health, emphasizing how participation can foster children's autonomy and agency. Instrumental values focus on the organization's success, including meeting statutory deadlines and requirements. Children's right to participation is the most central argument in studies concerning the purpose of child participation (Skauge et al., 2021). Within the rights perspective, many authors define participation based on the outcomes (Ulvik, 2015), such as the frequency of communication with the children, and whether decisions align with the children's wishes.

Different justifications for participation practices in CWS can be divided into two categories: result-oriented and process-oriented (Abebe, 2019; Gulbrandsen et al., 2012). Studies that include both a rights-based and a process-oriented understanding of participation, offer a broader and more nuanced concept of children's participation (Abebe, 2019; Gulbrandsen et al., 2012; Seim & Slettebø, 2017; Ulvik, 2009). Result-oriented understanding prioritizes the outcomes; what children achieve or gain through their participation and focuses on obtaining the child's point of view (Gulbrandsen et al., 2012; Abebe, 2019). Participation is seen as a means to an end – ensuring that children's rights are fulfilled and that they experience positive outcomes.

The process-oriented understanding, which our understanding is in line with, emphasizes the intrinsic value of involving children in processes to safeguard their needs and rights, regardless of immediate results (Ulvik, 2015; Skauge et al., 2021). It is recognized that

children's opinions may evolve and change over time. Views are perceived as something that can develop during the process and be shaped through negotiation with people they interact with within specific social contexts (Lahteenmaki, 1998; Ulvik, 2009).

Although child participation is an important political and professional value in several countries, it remains a morally sensitive terrain with strong, often competing, normative and ideological perspectives (Ursin & Ellingsen, 2021), affecting children's opportunities to participate (Knezevic, 2020). Children's opportunities for participation can be understood through the concept of subject positioning, which in this context can be described as culturally constructed notions of which positions are available to the child (Davies & Harre, 1990; Wetherell, 2001). CW workers' understanding of children as either vulnerable or active and competent actors, and their capacity for participation, influences CW participation practices and the various positions made available to children (Knezevic, 2020). The subject positions made available will depend on what the child and the CW worker experience as socially possible or acceptable in the interaction. How children position themselves as participants is affected by what positions children perceive as available in the situation, and whether they wish or are able to take the offered position (Tunestveit et al., 2021). Knezevic claims that a prerequisite for participation is that children are given the position of subjects with valid knowledge of their situation. The context of the CW work, specifically the distinct phases of a case, can also affect the subject positions available to the child, as various phases imply different tasks, time frames and rationales for involving the child. The assessment phase, where the case is investigated based on a report of concern, includes obtaining information from the child, to decide whether the child needs support or protection. Supportive measures in the home are voluntary measures provided to address the concerns identified during the assessment. During this phase, participation implies contact with children who are involved in interventions, and conversations with children to evaluate whether their situation improves through interventions. In the phase of out-of-home placement, (in foster care or institutions), participation entails following up children and evaluating their situation and needs (Children, Youth and Family Affairs, 2023). Cultural disparities between teams and services can arise due to differences in structural circumstances, time, values, attitudes, distinct logics, and knowledge (Bijleveld et al., 2014; Kennan, 2019; Vis et al., 2012).

[The Norwegian child welfare services](#)

Each Norwegian municipality is obliged to have a CWS, which is responsible for assessing referrals, implementing supportive measures in the home, and following up children in out-of-

home placements and their parents (Christiansen, 2019). Some CWSs are organized according to generalist models, where employees are responsible for all phases of the case, whereas others are organized as specialized departments, separated according to the distinct phases. The Norwegian CWS is characterized as family service-oriented, due to its emphasis on early intervention and focus on preventative and supportive measures (Skivenes, 2011). It is also characterized as child-centred because it considers children's rights, interests, and needs as essential elements in service provision, and focuses on the child as an individual with an independent relationship to the state (Falck-Eriksen & Skivenes; 2019; Gilbert et al., 2011).

Children's participation in child welfare processes

Most published studies focus on direct contact through verbal interactions between adults and children. According to a casefile study conducted as a part of this project (Authors, under publication), of the children who had spoken alone with a CW worker (59%), 52% had only one documented conversation. The limited number of conversations with children in CW casefiles aligns with studies of Norwegian CW practice conducted by Storhaug et al. (2020) and Vis et al. (2022). Some studies, however, include activities that do not imply direct contact with the child in the concept of participation, for example, that other professionals engage in conversations with the child (Eronen et al., 2020). In a survey study conducted by Matscheck & Berg Eklundh (2014), half of the social workers, when asked where children's voices are heard, responded with "by observing the child". In some cases, children may not necessarily want active participation but rather prefer to be kept informed about their case (Pölkki et al., 2012, Strandbu & Thørnblad, 2015; Husby, 2018). In cases with direct contact, communicating with children can involve a wide range of topics. According to Vis et al. (2022), the most common topic in conversations is exploratory conversations about general conditions in everyday life, such as school. In our study of CW casefiles (Authors, under review), we distinguish between general topics (the child's pets, hobbies etc.) and CW-related topics, which encompass the concerns and focus of the CW case.

Several studies show that children may struggle to comprehend the purpose and objectives of conversations with CW workers (Cossar et al. 2014; Muench, et al., 2017). Studies report that children may not understand why the CW worker focuses on aspects such as school and everyday life, which may appear unrelated to the primary concern of the report (Havnen et al. 2020; Forandringsfabrikken, 2020). In their study based on interviews with children, Lauri, et al. (2020) found that the topics of conversation were so ambiguous that children couldn't differentiate between CW workers asking their opinion about a specific problem at

home, and engaging in small talk about their daily life. This lack of clarity was found to limit the children's opportunities to express opinions on matters important to them and to influence decisions regarding their lives. This study aims to investigate how CW workers perceive and practice child participation. Specifically, the objectives of the article are to explore: 1) CW workers' understanding of what child participation entails; 2) their understanding of the purpose of participation; 3) whether CW workers experience different challenges regarding child participation in the various phases?

Method

Recruitment and selection

This article is based on 9 focus group interviews with 24 CW workers, in groups of two to four, representing four different CWSs. Focus group interviews were chosen as the method because the interaction between informants and the group dynamics often generates information and reflections that are challenging to extract from individual interviews. These interactions stimulate ideas, thoughts, and memories, enabling a more comprehensive exploration of both diverse and common experiences and opinions (Krueger & Casey, 2009). Brandth (2001) highlights focus group interviews as a means to capture social interactions and discourses simultaneously. To recruit informants, we contacted the leaders of the CWS offices, who shared the invitation to participate in the study with their employees. Employees who were interested in participating contacted the researchers. Most informants had a bachelor's or a master's degree in social work or child protection, while a few were nurses or social educators. The informants were experienced CW workers with experience ranging from three to 25 years. We were not able to recruit any men, but this reflects the gender distribution in the Norwegian CWS, where 85 % of employees are women (KS, 2022). All informants were from services organized as specialized teams representing distinct phases of the case; assessment teams (n=12), in-home support teams (n=8) and teams responsible for the follow-up of children in care (n=4). The focus groups were composed of informants from the same type of team but from different CWSs.

We chose to include informants from all teams of the CWSs (representing the distinct phases of a case) to get a broad picture of how CW workers understand and practice child participation. As described in the introduction, distinct phases have different goals, tasks, and different durations, which offer distinct starting points for establishing and maintaining continuity of contact. Assessments are typically completed within a three-month timeframe, the in-home support phase lasts for an average of 40 months, while placement in foster homes spans approximately 60 months (NOU, 2023). We used interview guides to ensure

that the interviews had an overarching thematic focus, using different guides for each team. All guides contained questions about what the informants included in the concept of participation for children in CW, and how they would describe their practice, particularly on how children's participation is integrated into their work processes. Interviews were conducted from January 2018 to December 2019, took place in CWS offices and lasted between 60 minutes and two hours. The first author conducted all interviews, while the second author participated in four of the interviews. Although five interviews were conducted by one researcher, and four interviews by two researchers, the interview guides were jointly prepared, and the guides helped to ensure that all interviews had the same focus.

Analysis

We recorded and transcribed the interviews before they were thematically analyzed in NVivo 12, using an inductive approach, inspired by Braun & Clarke (2006). The interviews were read thoroughly before we coded the material with attention to *understandings* and *practices of participation*. We started our initial coding with an open approach because the objectives were not yet clearly formulated, but evolved during the coding process, which happened through both individual coding and discussions between the researchers about how to understand, and what to emphasize in the data. This initial coding resulted in 34 empirical codes, like *talking about the child* and *more than talking*. As the analysis evolved, the objectives of the study were decided, and different codes were compared, discussed, and eventually grouped into potential overarching themes based on how they describe different understandings and participation practices. After refining the potential themes and reviewing their accuracy for the dataset, we decided on the central themes for the article: 1) direct participation, 2) indirect participation and 3) reasons for participating.

Ethical considerations

The study received ethical approval from the Norwegian Center for Research Data (NSD). To ensure informed consent, we informed all informants about the objective of the project and asked the informants to sign a consent form. All informants had voluntarily expressed their interest in participating in the interviews. During the interviews, we asserted that they could refrain from answering some questions or withdraw from the interview. Furthermore, we ensured confidentiality by anonymizing the informants in this article, including which department they were affiliated with.

Strengths and limitations of the study

Due to the small number of informants, the results from this study do not provide a basis for generalizing understandings and practices of participation to all CWSs. However, the study does provide insight into what kind of participation CW workers offer children and their understanding of why children should participate in the various processes in CWS. Our study aims to provide insight into the interaction between understandings of child participation and different work processes in CW. This interplay affects which participation positions are made available to children. Several studies report on the results of participation for children, but few studies explore *the content* of participation and distinguish between different CW contexts, such as phases (Skauge, et al., 2021).

Results

Based on the CW workers' descriptions of practice, we identified two primary understandings of what participation entails. *Indirect participation* refers to practices where the CW worker does not communicate directly with the child, while *direct participation* involves direct interaction. Within direct participation, the topics of conversations, as described by CW workers, can be categorized as *CW-related* and *general topics*. Furthermore, many CW workers reflected on the purpose of participation and the challenges they face in aligning their practice with the ideals and requirements of child participation.

Indirect participation practices

CW workers across all teams perceived indirect participation, including observation or communication between other professionals (such as a school nurse) and the child, whereby the CWS receives information about these conversations, as a form of participation.

Informants from all teams expressed that, at times, choosing not to communicate with the child was an intentional decision, based on an assessment that reducing the number of professionals interacting with the child would serve the child's best interest. Another rationale for indirect participation, as expressed by several participants from assessment teams, revolved around efficiency. According to the Norwegian CW Act, CWSs must complete assessments within three months. In situations necessitating efficient proceedings, professionals who can provide relevant information appear to be preferred, both in addition to and instead of talking directly with the child, positioning the child as lacking valid knowledge regarding their case. "*It's not always the children who can provide the information we need.*" Responses from children indicating their highest wish is for "*Fortnite money or that they want it to snow glitter*", were not considered by the CW workers as useful information for the case. During the assessment phase, CW workers typically address

multiple aspects, often engaging in conversation with the child and obtaining information from them. However, practice descriptions suggest that during the in-home support phase, CWS primarily interacts with the parents, and the focus shifts towards addressing the parents' self-defined needs for assistance.

“...when you work with supportive measures, you become concerned with where the parents think it would be helpful to start. It is decisive, what the parents are concerned about, and... The question is how serious it is. If there are particular things that the child is very concerned about, then you have to start there.”

Additionally, informants referred to obtaining information about children from their parents as a form of “indirect participation”. CW workers, mainly from the in-home support teams, often ask parents to describe their child: their perceptions of their child’s primary challenges, and whether they believe the child experiences any effects of measures. However, some informants acknowledged that this represents “*the voice of the parents and not the children*”.

The CW workers reflected on one reason for indirect participation: in recent years, family support has shifted its focus towards parental programs, wherein the child receives help through their parents receiving guidance. Some referred to the parents as “*the primary customers*”, while several informants questioned whether children should always participate in all CWS activities. As stated by one informant: “*It may not be necessary for the task to be solved that the children participate.*” The child is thus ascribed an object position as the *indirect client*.

Direct participation practices

When informants described working with families in the assessment phase and with children in care, the child appeared to a greater extent to be the primary client, compared to when families received in-home support. Some CW workers described participation as planned, targeted conversations alone with the child. According to their descriptions, the primary aim of these conversations was to obtain and give information. They also conducted direct conversations with the child with others present, yet the primary interaction was between the child and the CW worker. Some CW workers used the phrase *involving the child* to describe what they referred to as a new way of relating to children, a shift towards, as some CW workers put it, “*entering a process along with the child, trying to establish a relationship with them and having a series of conversations*”. The CW workers described direct participation as having two main forms of content: CW-related and general topics. As described further

below, these categories illuminate some crucial nuances in the practice of direct participation.

Child welfare-related topics

As described by the informants, conversations about CW-related topics involve both providing and acquiring information from the child regarding the case, thereby positioning the child as the primary client. Some informants in the assessment teams expressed that they were previously concerned about shielding children from the content of referrals. However, their perspectives changed as they realized that children are usually aware of the difficulties present at home. Currently, their focus is on informing children about the assessment conducted by the CWS regarding their situation and possible solutions. Some informants reported that previously they talked about *"everything under the sun, except for the topic of concern"*. Informants highlighted an increased awareness of the importance of engaging in a process with the child, focusing on the child's experiences and perspectives. This includes specific incidents as well as their overall care situation. However, some reflected that this new approach is an ideal and does not apply to all cases. Even if the children were highlighted as central sources of information, this seems less relevant in the in-home support phase. In-home support teams offer group-based activities for children. According to the informants, the purpose of these groups was not to gather information from the child but rather to provide them with a space to process experiences without this being recorded and/or relayed to the parents. However, even though the child is positioned as the primary client in these groups, an important question arises: what significance do the experiences conveyed by the child in these settings have for their CW case? If the child shares crucial information about their situation, this remains undocumented in the case file, and thus will not be included in the information used as the foundation for further assessments and decisions in the case.

General topics – "everyday talk"

Several of the CW workers described previous conversations they had with children as superficial and unfocused "nonsense". As one participant stated:

"We beat around the bush to get into the topics that we really wanted to hear about but did not communicate plainly to the children. We talked a lot about 'How are things at school?' and 'What do you like to do in your spare time?'"

When informants described this as part of their practice, they emphasized that these were past experiences. Some also described such conversations as part of current practice but

then referred to what other teams and colleagues were doing. Some informants, regardless of team affiliation, said that prepared, targeted conversations about CW-related topics could start with general topics such as the child's interest, both to establish a relationship with the child and to get an impression of the child's behavior and care situation.

The tension between the ideals and obligations regarding child participation and their practical reality was a central concern for informants representing all teams: *"We are required to talk to children, but it is not that simple."* They found it emotionally challenging to provide information they knew would be painful to the child, and similarly painful to receive information from the child about serious issues like abuse and neglect. The potentially burdensome content of the conversations led to a participation practice some informants described as *haphazard*:

"Kind of avoidant, we get scared, not because we can't handle it, but because we're scared of what we are going to do about it (...) possibly the child will tell us something that, you know, we must look into this. What you're saying now is quite serious".

Informants from all teams expressed a fear that talking with the child might cause them harm. Additionally, informants from the support teams expressed uncertainty about how to handle the information gathered from these conversations and ensure the child's safety based on this information. This seems to act as a barrier to direct participation, as some refrain from asking the child about challenging topics: *"If our experience is that we are unable [to deal with what comes up] ... then we don't dare to."*

The purpose of participation

During the interviews, questions such as "what is child participation?" and "how do you practice child participation?" prompted reflections on the purpose of child participation. Most informants cited the UNCRC as a rationale for involving children. They emphasized the significance of providing children with information and ensuring that their perspectives are heard and given weight. Several informants, mainly from the assessment teams, stated that *"Children have the right to participate"*, highlighting the fulfilment of these rights as a central purpose for facilitating their participation. Additionally, informants from both the in-home support teams and the assessments teams stated that they are *"required to talk to the children"* due to organizational requirements outlined in service routines and checklists. This underscores the organization's result-oriented focus and the underlying instrumental values.

Some informants also expressed that adhering to these requirements had positive effects on both the child and the CW process. These positive effects, including consideration for the child, can be referred to as intrinsic values (Bessell, 2011). *"The goal is for the children to know who the child welfare service is, that they know what is going on, and why"*. They emphasized that the children need specific information about their situation in order to express opinions relevant to the case. Some CW workers stressed that making time to listen to the child could make it easier to assess the crux of the problem: *"Children know very well, perhaps as well as the parents, where the shoe pinches"*.

Informants from the in-home support teams often appeared to find the purpose of their interactions with children somewhat unclear. According to the CW workers, this lack of clarity also seemed to apply to some children:

"They don't always know why they're talking to us. I don't know how much information they've been given about the reason why they're in contact with us while attending measures. The boy I usually talk to may just think [here are] those ladies I regularly talk to, we're playing a game` maybe he thinks we've just chosen to talk to him because he's such a nice boy."

The informant's descriptions of work processes and communication between teams reveal an explanation for this issue. Decisions to implement measures are made by the assessment teams. However, caseworkers from the assessment team and the support team do not always discuss in advance the purpose of the measure, or whether and how to interact with the child. The way case processing is organized in different teams challenges the flow and coordination of child participation, affecting children's opportunities to participate. Without CW workers in the in-home support teams understanding the objectives of their conversations with children, these conversations seem to struggle to move beyond the mundane.

Challenges related to children's participation are experienced differently across various teams, representing the different phases. The recognition that participation could take both direct and indirect forms was consistent across all phases. However, some justifications for the different forms of participation were consistently phase-specific, aligning with the work's objectives and the approach to assisting children. The assessment phase, centered on information, the goal is direct communication with the child to understand their needs, yet adult confirmation is essential. The purpose of participation becomes unclear during the in-

home support phase, as the focus shifts to changing parents to benefit the children. In the care phase, the child's daily life guides the aim of creating optimal developing conditions, where confirmation from other adults is crucial.

One question is to what extent children's participation in form and content are readapted to various CW phases and CW approaches, what we think of as context-sensitive participation. Some participants from the assessment teams said that new guidelines serve as a reminder of good practice, helping them to safeguard children's participation better now than previously. Others, especially from the in-home support teams, viewed these guidelines more as requirements, which they experienced as obstacles to participation because the existing measures were not adaptable to participation: *"If we consider our expertise, our field and the terminology we use and things like that, these things are not made for collaborating with the children.* They experienced that existing supportive measures did not align with child participation. Measures are not only individually targeted at parents but are also frequently extended to groups of parents, which:

"...We have new guidelines that say we should work more with parent groups. But the complex CW cases do not always fit into group activities, because there are such difficult challenges in the family".

The informants found it difficult to simultaneously cooperate with parents and facilitate child participation. Informants from all teams were concerned about whether the CWSs' procedures and routines pay enough attention to children's needs:

"The kids start talking, and then we go back to the office and send emails and schedule meetings and things like that. Then a lot of time passes, and nothing happens to these kids. Then they stop talking because telling someone did not help. The bureaucracy and we adults are a bit slow, so we miss the opportunity [to be there] when they are ready to talk."

Relationships and trust were named as prerequisites for the children to feel safe sharing. Since a CWS consists of several teams representing different phases, children and families change teams and CW workers through the CW process. Procedural considerations thus make the process fragmented and can lead to a lack of continuity, which makes it challenging to create a trusting relationship with the child.

Discussion

Children`s participation positions

As a response to the article's first objective, we identified two primary understandings of what participation entails, that offer different subject positions for the child: Direct participation involves the child as the primary client in direct interactions with the CW worker, while indirect participation occurs when the child is observed or represented by proxy, by their parents or other professionals. CW workers, primarily from assessment teams, and some from teams responsible for children in care, emphasized their focus on facilitating direct participation, particularly regarding CW-related topics. This approach positions the child as a subject capable of participating and expressing themselves. It could be seen as a change towards offering children a new and more robust subject position, where getting and providing information about their situation is more important than shielding children from painful topics, as some CW workers described that they previously were. Several informants used the term *process* concerning child participation, and some described it as their preferred way of fulfilling children's participation rights, for instance by engaging in a series of conversations with the child. However, the concept of *process-oriented participation* extends beyond a series of conversations; it emphasizes interactions where the children can develop and articulate their views and opinions (Ulvik, 2009; Gulbrandsen et al., 2012; Seim & Slettebø, 2017; Abebe, 2019). Understanding the child's ability to express a fully formed opinion, as a prerequisite for participation, as some informants seemed to suggest, implies a less interactive subject position compared to perceiving participation as an ongoing process developing through dialogue over time. Within the former perspective, the results of child participation are more emphasized than the process, and what the child communicates might become subject to a mechanical decoding of verbal expressions in transmission between professionals (Lahteenmaki, 1998; Abebe, 2019). One factor that appears to restrict CW workers' leeway to provide children process-oriented participation is the distribution of work between teams and their deadlines. The absence of narratives in the interviews about interactions and processes that allow space and support for the development of children's opinions raises doubts about the actual practice of these processes. Other studies show that when Norwegian CW workers invite children to participate in conversations, they usually offer children only one or two conversations (Havnen et al., 2020; Authors, under publication). The child's statements in a single conversation thus becomes the only documentation of their viewpoint. This places an undue burden on the child, constraining them into an overly limited position as competent actors expected to fully comprehend their own situation and opinions. It is important that CW

workers acknowledge that children can be both capable and may require support in a process of understanding their own situation.

In direct participation concerning general topics, the content of conversations is the child's everyday life. According to our informants, this could stem from CW workers finding it difficult to talk to children about serious experiences. Some also expressed uncertainty about their ability to safeguard the child. When a child is merely observed or engaged in superficial conversations, their own perspective on their situation is absent (Ulvik, 2015). According to informants from care teams, conversations about general topics were seen as serving a dual purpose: building a relationship with the child and gaining insights into the child's overall care situation. These conversations served to gain insights into the child's experiences and perspectives regarding their situation. The significance lies in whether these discussions about the child's everyday life are linked to the CW case and whether the child is aware of this connection, thereby granting the child a position as the primary client.

Indirect participation, on the other hand, prioritizes adults, sometimes to reduce the number of professionals with whom the child must interact. Positioning children as vulnerable and in need of protection can limit their possibility to assume an active role. Adults are preferred because CW workers perceive them as providing more satisfactory and useful information. Although the child is the reason professionals communicate, there's a prevalent perception that the child lacks valid knowledge about their situation. According to our informants, children were invited to talk about their perceptions of problems at home, their interests, and general topics. However, the children's statements must be validated or elaborated by other professionals to adequately illuminate the case. This primarily occurs during the assessment phase, but also the care phase when the objectives are to provide and obtain information.

When institutional processes do not include children's participation, like the absence of children as participants in parenting guidance, they reflect the position that adults can and should address problems on children's behalf, while devaluing children's experiences and knowledge (Collins, 2017). Our results indicate that CW workers' preference for communicating with adults also can be due to professional uncertainty. This was also found in a study by Huegler & Ruch (2021). Our informants expressed uncertainties in managing complex and distressing situations, along with a desire to shield children from discussing painful topics, as reasons for avoiding conversations with them. When families encounter complex challenges, the tensions and emotions within these families impact the professionals working with them (Morrison et al., 2019). If these emotions experienced by

the CW workers remain unacknowledged or suppressed, there's a risk that they could influence the behavior of the professionals.

The understanding of what participation entails are closely related to the understanding of the purpose of participation. The informants provided varying justifications for both direct and indirect forms of participation. They related the purpose of participation mainly to the right to participate and organizational requirements. The recognition of children's need to be informed about their case is directed at safeguarding children's well-being and represents intrinsic values. Conversely, instrumental values underpin the informants' rationale when they assert that children should participate due to management requirements. The fulfilment of children's right to participation, encompassing their preferred responses as articulated in laws and guidelines, as well as the underlying values of CWS, becomes evident in practice (Knezevic, 2020). This, in turn, signals the available positions for children in CW processes.

Adapting participation requirements within established practice

Concerning the third objective, which explores whether CW workers experience different challenges regarding child participation across various phases, we initially held assumptions about more distinct differences between the phases than what we found in our analyses. The phases offer different degrees of leeway for participation with the assessment phase specifically characterized by strict deadlines and procedures. Consequently, the conversation can become an instrumental exchange of information on adults' terms related to specific situations and concerns. The established frameworks and measures for assisting children and parents, emphasizing conversations with professionals and parental guidance, face challenges due to emerging demands concerning children's participation. While the CWS has a longstanding tradition of engaging in conversations with adults, this practice is not consistently extended to children.

The in-home support phase entails fewer deadlines and reporting requirements compared to the assessment phase. However, in recent years, CWS measures have shifted from supportive measures aimed at children to advisory measures with the aim of increasing parental skills (The Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs, 2022). The primary reason CW workers omit children from conversations, especially during the support phase, appears to be that measures are primarily aimed at parents, and thus do not require direct participation from the child. This one-sided focus on parents diverts attention from the children, leading to a lack of clarity regarding the purpose of children's participation during the in-home support phase.

The in-care phase encompasses a longer duration of contact with the child and the guidelines for the follow-up of children in foster care, include to a greater extent than measures in the home, procedures for individual adaptation to children's needs. During this phase, the municipality assumes a distinct responsibility for the child. The long-term efforts, both encompassing an understanding of the children's daily lives and the exchange of information regarding incidents and the child's development, seems to provide CW workers with a broader range of approaches that can enhance children's participation.

CW workers seem to find it challenging to adapt children's participation to structural factors and the established practice of helping children, including, short deadlines in the assessment phase, supportive measures aimed at adults, and the frequent shifts of CW workers when the case is transferred between teams. Well-established understandings of how to help children and parents are challenged by new requirements for children's participation. How these CW workers are trained to deal with family issues, focusing cooperating with adults, might hinder them from approaching the problem in a way that is adapted to the child, adopting child-centric approaches.

In practice, the official requirements for participation not only face challenges related to CW workers' established practice of how to provide help to parents and children but also different understandings of the concept of participation. When CW workers involve adults in gathering information about the child as part of children's participation, this can be seen as either a practical adaptation or a reflection of their understanding of what children can have knowledge about. Uncertainty about handling children's expressed thoughts, along with challenges in facilitating child participation, often leads to a preference for adults over children in handling tasks and responsibilities. This limits the opportunities for children to achieve a position as active participants. Safeguarding children's participation can involve their representation by adults, provided this choice is consciously made in collaboration with the child.

The CWS's response to children's participation rights may be a result of an interaction between external requirements, ideological expectations, local perceptions regarding when, why, and how children should participate, and the resources available to support children within the CWS. The legal and managerial requirements for children's participation were understood by the CW workers to mean that children should always participate, preferably through multiple conversations. However, as they described their actual practices, the form and content of participation appeared more nuanced and varied. This discrepancy between their understanding and how they describe their practice might stem from a mismatch between their interpretive frameworks and their typical approaches to assisting children and

families, which may not be adequately adapted to facilitate participation in diverse and complex situations.

Conclusion

Norwegian CWS are child-centered, emphasizing strong formal rights for child participation (Gilbert et al., 2011), and a profound focus on safeguarding the child's best interests. Children's rights are recognized as important for the individual child, but also as clear procedural requirements. How a child-centered system defines the child's role and position, how the child should be represented, and by whom, are determining factors in the system's response to children's right to participate (Warming, 2018). In our study, the services the informants represent are child-centered in the sense that their focus is on the children, emphasizing the inclusion of their perspective. That children participate does not necessarily indicate that they are given a pivotal position. Most of our informants do not assert that child participation always necessitates direct interaction with the child. Participation is often indirectly ensured: by observation and subsequent interpretation of the child's viewpoint, or through adults' assumptions of the child's best interests, represented by proxy, by parents and professionals. Consequently, the Norwegian CW system can be argued to be *indirectly* child-centered.

Whether indirect or direct, participation should not occur haphazardly. Variances in descriptions of the content and form of participation might not necessarily indicate the informants' unclear understanding of participation. Rather, these differences could reflect their acknowledgement that various objectives and activities require diverse approaches to participation. Context-sensitive participation facilitates participation that is differentiated in form and content and adapted to different children. It involves interpreting children's statements and expressions in relation to the context in which they are expressed.

We argue that participation can take various forms, from indirect to direct contact. It is crucial that CW workers have an awareness of the purpose of children's participation in various contexts. Our understanding of participation and what it entails significantly shape the organization's efforts to facilitate children's involvement and influence the practices of individual CW workers. In specific contexts, the child may desire and gain benefits from being represented by adults. Nonetheless, a participatory process, regardless of the form of the participation, should entail documenting what the child communicates in relation to the case, and that it influences subsequent decisions.

References

- Abebe, T. (2019). Reconceptualising Children's Agency as Continuum and Interdependence. *Social Sciences* 8 (3), 81.
<https://doi.org/10.3390/socsci8030081>
- Askheim, O.P. (2017). Brukermedvirkningsdiskurser i den norske velferdspolitikken. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 134 – 149 13. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2017-02-03>
- Archard, D. & Skivenes, M. (2009). Hearing the child. *Child & Family Social Work*, 14, 391-399. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2008.00606.x>
- Bakhtin, M.M. (2005). *Spørsmålet om talegenrene*. Ariadne forlag. ISBN 9788213023849
- Brandth, B. (2001). *The gender of agriculture*. Centre of rural research. Report 8/01.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2016070808091
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. DOI: [10.1191/1478088706qp063oa](https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa)
- Bruce, M., (2014). The voice of the child in child protection: Whose voice? *Social Sciences*, 3, 514-526. <https://doaj.org/article/8f5c73c9783647b98cf739ac8ecbf548>
- Children, Youth and Family Affairs (2023). *Saksbehandlingsrundskrivet*.
<https://ny.bufdir.no/fagstotte/produkter/saksbehandlingsrundskrivet/>
- Collins, T.M. (2017). A child's right to participate: Implications for international child protection. *The International Journal of Human Rights*, 21(1), 14-46. DOI: [10.1080/13642987.2016.1248122](https://doi.org/10.1080/13642987.2016.1248122)
- Connolly, M., Katz, I., Shlonsky, A. & Bromfield, L. (2014). *Towards a typology for child protection systems*. Final report to UNICEF and Save the Children UK. University of Melbourne: Melbourne.
- Connolly M. & Katz I. (2020). Typologies of Child Protection: An International Approach. *Child Abuse Review*, 28, 381–394. DOI: 10.1002/car.2596
- Davies, B. & Harre, R. (1990). Positioning: The Discursive Production of Selves. *The Journal for the Theory of Social Behaviour* 20(1), 43-63. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x>
- Eronen, T.; Korpinen, J. & Pösö, T. (2022). Social workers as relational actors: descriptions of care order preparations in Finland. *Nordic Social Work Research*, 12:1, 180-191. DOI: 10.1080/2156857X.2020.1811137
- Falch-Eriksen, A. & Skivenes, M. (2019). Right to Protection. I M., Langford, M. Skivenes & K.H. Søvig (Red.) *Children's Rights in Norway. An Implementation Paradox?* (s.107-135). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215031415-2019-04>
- Gilbert, N., Parton, N. & Skivenes, M. (2011). *Child Protection Systems: International Trends and Orientations*. New York: Oxford University Press. ISBN 9780199793358

- Gulbrandsen, L. M.; Seim, S.; Ulvik, O. S. (2012). Barns rett til deltakelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid. *Sosiologi i dag*, 42, pp. 54-78.
- Hall, C.; Parton, N.; Peckover, S. & White, S. (2010). Child-centric Information and Communication Technology (ICT) and the fragmentation of child welfare practice in England. *Journal of social policy*, 39 (3), 393-413. doi:10.1017/S0047279410000012
- Havnen, K., Christiansen, Ø.; Lauritzen, C.; Paulsen, V. Jarlby F. & Vis, S.A. (2020). Barnevernets undersøkelsesarbeid - fra bekymring til beslutning. Delrapport 5. Å medvirke når barnevernet undersøker. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid. RKB Nord, UiT - Norges arktiske universitet
- Huegler, N. & Ruch, G. (2022). Risk, Vulnerability and Complexity: Transitional Safeguarding as a Reframing of Binary Perspectives, *Practice*, 34:1, 25-39, DOI: [10.1080/09503153.2021.1932787](https://doi.org/10.1080/09503153.2021.1932787)
- Kennan, D.; Brady, B. & Forkan, C. (2016). Exploring the Effectiveness of Structures and Procedures Intended to Support Children's Participation in Child Welfare, Child Protection and Alternative Care Services: A Systematic Literature Review. Galway: The UNESCO Child and Family Research Centre, The National University of Ireland, Galway. <http://hdl.handle.net/10379/6303>
- Kesler, T. (2012). Writing with voice, *The reading teacher*, 66(1), 25-29 <https://www.jstor.org/stable/23321265>
- Knezevic, Z. (2020). Speaking bodies – silenced voices: Child protection and the knowledge culture of 'evidencing.' *Global Studies of Childhood*, 11. 204361062095197. 10.1177/2043610620951977.
- Križ, K.; Skivenes, M. (2017). Child welfare workers' perceptions of children's participation: a comparative study of England, Norway and the USA (California). *Child & Family Social Work*, 22, 11-22 [https://doi:10.1111/cfs.12224](https://doi.org/10.1111/cfs.12224)
- Krueger, R.A. & Casey, M.A. (2009) *Focus groups. A practical guide for applied research* (4 th.ed.) SAGE
- Lähteenmäki, M. (1998). *Dialogues on Bakhtin: interdisciplinary readings*. University of Jyväskylä, Center for Applied Language Studies.
- Lauri, K., Toros, K. & Lehtme, R. (2020). Participation in the Child Protection Assessment: Voices from Children in Estonia. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38, 211–226 <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00724-x>
- Ljones, E.H., Hollekim, R. & Christiansen, Ø. (2019). Råd og veiledning som tiltak i barneverntjenesten-Utviklingsstøtte for barn og standardisering av foreldreskap *Norges Barnevern*, 96 (3).

- Matscheck, D. & Eklundh, B.L. (2014), Does BBIC make a difference? Structured assessment of child protection and support. *Nordic Social Work Research*, vol 5 DOI-10.1080/2156857X.2014.986749
- Nybell, L.M. (2013). Locating «youth voice»: Considering the contexts of speaking in foster care. *Children and Youth Services Review* 2013, 35, 1227-1235
<https://dx.doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.04.009>
- Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet*. Gyldendal norsk forlag. ISBN 9788205518292
- Pölkki, P., Vornanen, R., Pursiainen, M. & Riikonen, M. (2012). Children’s participation in child-protection processes as experienced by foster children and social workers. *Child Care in Practice*, 18:2, 107-125, <https://doi.org/10.1080/13575279.2011.646954>
- Skauge, B., Storhaug, A.S. & Marthinsen, E. (2021). The What, Why and How of Child Participation—A Review of the Conceptualization of “Child Participation” in Child Welfare. *Social Sciences*, 10(2), 54. <https://doi.org/10.3390/socsci10020054>
- Seim, S. & Slettebø, T. (2017). Challenges of participation in child welfare. Utfordringer for barns deltakelse i barnevernet. *European Journal of Social Work*, 20, 882-889. <https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1320531>
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: openings, opportunities, and obligations. *Children and Society*, 15, 107–117.
- Skilbred, D. & Havnen, K. (2017). Hvilke former for råd og veiledning trengs i barnevernet? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 238 – 253, 12. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-04-03>
- Storhaug, A.S., Havnen, K., Fylkesnes, M.K., Kojan, B.H., Christiansen, Ø., Langsrud, E., Jarlby, F., Jørgensen, K., Sørli, H. E., Gresdahl, M. & Skrove, G. (2020). *Akutt – for hvem? Akuttarbeid i kommunalt barnevern*. Rapportserie for sosialt arbeid, rapport nr. 4 ISSN 2535-32X
- Sørensen, I.K., Abebe, T. & Ursin, M. (2021). *Barnsomsstudier i norsk kontekst, tverrfaglige tilnæringer*. Gyldendal ISBN 9788205519213
- Toros, K. (2020). A systematic review of children’s participation in child protection decision-making: Tokenistic presence or not? *Children & Society*. DOI: [10.1111/chso.12418](https://doi.org/10.1111/chso.12418)
- Ulvik, O.S. (2009). *Barns rett til deltakelse: Teoretiske og praktiske utfordringer I profesjonelle hjelperes samarbeid med barn* *Psykologforening* 46:1148-1154
- Ulvik, O. S. (2015). Talking with children: Professional conversations in a participation perspective. *Qualitative Social Work*, 14 (2), 19-208.
<https://doi.org/10.1177/1473325014526923>

- Van Beveren, L., Roets, G., Buysse, A. & Rutten, K. (2022). 'Enjoy poverty': introducing a rhetorical approach to critical reflection and reflexivity in social work education, *European Journal of Social Work*, DOI: [10.1080/13691457.2022.2063807](https://doi.org/10.1080/13691457.2022.2063807)
- Van Bijleveld, G.G., Dedding, C.W.M. & Bunders-Aelen, J.F.G. (2015). Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: a state-of-the-art review. *Child and Family Social Work*, 20, 129-138 <https://doi.org/10.1111/cfs.12082>
- Vis, S. A, Holtan, A. & Thomas, N. (2012). Obstacles for Child Participation in Care and Protection Cases - Why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review*, 21, 7-23 [https://doi: 10.1002/car.1155](https://doi.org/10.1002/car.1155)
- Wetherell, M. (2001). Themes in discourse research: The case of Diana. *Discourse theory and practice: A reader*, 14-28.
- CW Act § 1-6, Prop L 106L. (2012-2013) *Endringer i Barnevernloven* <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-106-l-20122013/id720934/>
- The Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs. (2022). https://www2.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/bufdir/arsrapport_2021_bufdir_revidert.pdf

Vedlegg

Vedlegg 1. NSD - Tilbakemelding på melding om behandling av personopplysninger

Vedlegg 2. Barne- og ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) - innsyn i opplysninger til bruk i forskning

Vedlegg 3.. Forskningsrådet - Bevilgning

Vedlegg 4. Mal - Journalgjennomgang

Vedlegg 5. Informasjonsskriv og samtykkeerklæring til informantene

Berit Skauge
Avdeling for helse- og sosialfag Høgskolen i Sør-Trøndelag
Ranheimsveien 10
7004 TRONDHEIM

Vår dato: 14.06.2016

Vår ref: 45728 / 3 / HIT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.11.2015. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 28.05.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>45728</i>	<i>Barns reelle deltakelse i beslutninger i barnevernet</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Høgskolen i Sør-Trøndelag, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Berit Skauge</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstillende kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.06.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Hildur Thorarensen

Kontaktperson: Hildur Thorarensen tlf: 55 58 26 54

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Berit Skauge

Even Lorengs vei 6
7021 TRONDHEIM

Deres ref:

Vår ref: 2016/52504-7

Arkivkode: 36

Dato: 28.04.2016

Innsyn i taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) viser til søknad av 16. mars 2016 om fritak fra taushetsplikten for opplysninger til bruk for forskning.

Med virkning fra 1. juli 2013 har Bufdir fått delegert myndighet til å behandle søknader i henhold til forvaltningsloven § 13 d, som gjelder opplysninger i saker innenfor vårt ansvarsområde, herunder taushetsplikt i henhold til barnevernloven.

Det følger av forvaltningsloven § 13 d at det kan besluttes at et forvaltningsorgan kan eller skal gi taushetsbelagte opplysninger til bruk for forskning «[n]år det finnes rimelig og ikke medfører uforholdsmessig ulempe for andre interesser».

Det ønskes innsyn i et utvalg barnevernsmapper fra Trondheim kommunes barneverntjeneste. Opplysningene skal brukes i et forskningsprosjekt om barns reelle deltakelse i beslutninger i barnevernet. Prosjektledere er oppgitt å være Berit Skauge, universitetslektor ved NTNU og fagleder i Barnevernsvakta i Trondheim kommune, og Anita S. Storhaug, førsteamanuensis ved NTNU. Edgar Marthinsen, professor ved NTNU, er oppgitt å være veileder og prosjektansvarlig.

Berit Skauge gjennomførte et tilsvarende forskningsprosjekt i 2010, og skal i det nye forskningsprosjektet gjøre en sammenligning med funn gjort i 2010, for å finne ut om kompetansehevingsprogrammet «Barnesamtalen» har hatt noen reell effekt på barns deltakelse i beslutninger i barnevernet.

Det er i søknaden beskrevet at opplysningene skal innhentes via en kontaktperson i kommunen, som skal velge ut 200 barnevernsmapper etter spesielle kriterier beskrevet i søknaden. Gjennomgangen av barnevernsmappene vil ha fokus på «å finne omfang og antall av avtrykk etter barna». Barnevernsmappene skal gjøres tilgjengelig for Berit Skauge og Anita S. Storhaug gjennom fagsystemet ACOS. Dataene vil omsettes til tallkoder og kategorier. Nedtegnelser vil ikke kunne identifisere person eller sensitive opplysninger.

Det oppgis i søknaden at det i forskningsprosjektet også vil bli gjennomført intervju av barnevernsarbeidere i Trondheim kommune. Fokus i intervjuene er oppgitt å være generelle trekk, og ikke opplysninger om den enkelte barn og deres familie. Bufdir forstår søknaden slik at

TRONDHEIM KOMMUNE
Postboks 2300 Sluppen
7004 TRONDHEIM
Norge

Vår saksbehandler/telefon
Janike Harsheim/
+4722037437

Vår ref.:
272849/CO
Søknad mottatt:
27.03.2017

Oslo,
14.06.2017

Bevilgning til prosjekt. Anmodning om revidert søknad

Utlysning: Støtte til virksomheter i offentlig sektor med ansatte som ønsker å ta en doktorgrad

Prosjekt: Barns reelle deltakelse i barnevernets beslutninger
Prosjektnr: 272849
Prosjektansvarlig: TRONDHEIM KOMMUNE
Adm.ansvarlig: Mari Ann Korssjøen
Prosjektleder: Berit Skauge

Norges forskningsråd ved Divisjon for samfunn og helse har vedtatt å bevilge støtte til prosjektet innenfor Offentlig sektor-ph.d. ordningen (OFFPHD), forutsatt at søknaden blir revidert i henhold til vilkårene nedenfor. Fristen for å sende inn den reviderte søknaden med prosjektbeskrivelse er **17.7.2017**.

Tildelingsplan

Forskningsrådet planlegger å tildele midler til prosjektet på denne måten gjennom prosjektperioden:

År:		Beløp (i hele tusen):
2017	NOK	141
2018	NOK	403
2019	NOK	417
2020	NOK	430
2021	NOK	282
Totalt:	NOK	1 673

Eventuelle betingelser:

- Budsjettet må revideres. Det er søkt om for høyt støttebeløp fra Forskningsrådet. Grunnen er at det ikke er benyttet satsene som er oppgitt i mal for et OFFPHD budsjett. Finansieringsplan må derfor revideres så søkt beløp er i tråd med retningslinjene i utlysningen. Forskningsrådet ønsker også tilsendt alle arkfanene i budsjettet for gjennomsyn, før revidert søknad returneres. Ta kontakt med saksbehandler i Forskningsrådet i arbeidet med revidering av budsjettet. På grunn av ferieavvikling er det fint om dette skjer før 1.7.2017.
- I søknaden er kandidaten ført opp som prosjektleder. Kandidaten kan ikke være prosjektleder for prosjektet. Prosjektleder skal være en annen ansatt i virksomheten, som på vegne av virksomheten har ansvar for prosjektets faglige framdrift og som er ansvarlig kontaktperson ved gjennomføring av prosjektet. Vi ber om at søknaden oppdateres i tråd med dette.
- Gradsgivende institusjon skal føres opp som samarbeidspartner i prosjektet.
- Samarbeidsavtalen med gradsgivende institusjon må sendes inn signert av noen som formelt kan forplikte begge parter. Avtalen må inkludere alle punkter som Offentlig sektor-ph.d.-ordningen krever at skal være med. Dette er beskrevet i utlysningen, og inkluderer fordeling av tid mellom virksomheten og gradsgivende institusjon. Kopi av signert avtale må være mottatt hos Forskningsrådet før Forskningsrådet inngår kontrakt med virksomheten.
- Det må sendes inn kopi av endelig opptak til doktorgradsprogrammet ved universitetet så snart dette foreligger. Kopi av endelig opptak må være mottatt hos Forskningsrådet før Forskningsrådet inngår kontrakt med virksomheten.
- Det må skrives et populærvitenskapelig sammendrag av prosjektet på norsk og engelsk, i revidert søknadsskjema.

Vår bevilgning til prosjektet utgjør maksimalt 50 % av de samlede godkjente prosjektkostnadene. Bevilgningen kan heller ikke overstige 50 % av gjeldene sats for doktorgradsstipend.

Slik reviderer dere søknaden

Finn kopien av søknaden som er markert med ordet «Revidert» i Kortnavn-kolonnen under menyvalget ”eSøknader” på ”[Mitt nettsted](#)”, og gjør de nødvendige endringene.

Innholdet i den reviderte søknaden danner grunnlaget for kontrakten mellom Forskningsrådet og prosjektansvarlig. Les mer om FoU-kontrakter på [Forskningsrådets nettsider](#).

Samarbeidsavtaler og opptak til doktorgradsprogram

Det må inngås en skriftlig samarbeidsavtale mellom virksomheten og gradsgivende institusjon. Denne avtalen **må** inneholde følgende punkter:

- Spørsmål om rettigheter må være avklart.
- Kandidaten skal oppholde seg minst ett år ved hhv. gradsgivende institusjon og virksomhet.
- Både veileder i virksomheten og hos gradsgivende institusjon skal navngis i avtalen.
- Avhandlingen skal forsvares offentlig.
- Avtalen skal ikke hindre kandidaten i å publisere resultatene og disputere på dem.
- Arbeidsplikt må være avklart mellom partene.

I tillegg må prosjektansvarlig sørge for at det inngås skriftlig avtale med alle samarbeidspartnere som skal delta i prosjektet. Vi ber om at dere allerede nå starter prosessen med å få på plass samarbeidsavtalene. Forslag til hva slike avtaler bør inneholde ligger på [Forskningsrådets nettsider](#).

Kopi av signerte samarbeidsavtaler skal legges ved kontrakten når den returneres til Forskningsrådet. Fristen for å returnere kontrakten er tre måneder. Kontrakten er ikke gyldig før avtalene er på plass. Les mer om «Generelle vilkår for FoU-prosjekter» på [Forskningsrådets nettsider](#).

Bekreftelse på opptak ved doktorgradsprogram ved gradsgivende institusjon må være på plass før kontrakten er gyldig.

Offentliggjøring av informasjon

Vi gjør oppmerksom på at informasjon om prosjektet vil bli offentliggjort i Forskningsrådets Prosjektbank når vi har godkjent den reviderte søknaden. Se [Forskningsrådets nettsider](#).

For søknader som skal revideres, er det to felt for tittel og to felt for populærvitenskapelig framstilling, ett for norsk og ett for engelsk. Informasjonen skal oppgis på begge språk.

Det er viktig at både prosjektsammendraget og den populærvitenskapelige framstillingen er skrevet på en måte som er forståelig for folk uten den aktuelle fagbakgrunnen. Pass på at informasjonen ikke inneholder konfidensielle opplysninger.

Ta gjerne kontakt dersom dere har spørsmål. Vi ber dere oppgi prosjektnummer **272849** ved henvendelser om prosjektet.

Med vennlig hilsen

Norges forskningsråd

Ane Marte Rasmussen
avdelingsdirektør
Divisjon for samfunn og helse

Janike Harsheim
spesialrådgiver
Divisjon for samfunn og helse

Godkjent og ekspedert elektronisk

Vedlegg

Norges forskningsråd/
The Research Council of Norway
Drammensveien 288
Postboks 564
NO-1327 Lysaker

Telefon +47 22 03 70 00
Telefaks +47 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no
Org.nr. 970141669

All post og e-post som inngår i saksbehandlingen, bes adressert til Norges forskningsråd og ikke til enkeltpersoner.

Kindly address all mail and e-mail to the Research Council of Norway, not to individual staff.

Vedlegg 4

ID	Tid	Tjeneste	Sakskategori

Spørsmålsguide: Barns reelle deltakelse

I.

1	Alder		
2	Kjønn		
3	Fødested barn		
3a	Statsborgerskap barn		
4	Fødested mor		
4a	Statsborgerskap mor		
5	Fødested far		
5a	Statsborgerskap far		
6	Alder ved første gangs kontakt		
7	Hvor lenge har barnet vært registrert som barneverns klient ved tidspunkt data er innhentet		
8	Antall saksbehandlere		
9	Antall enesamtaler med barnet		
10	Samtaler med barnet sammen med andre		
11	Andre har hatt samtaler med barnet		Antall samtaler
a	Skole		
b	Barnehage		
c	Helsestasjon		
d	Andre bydeler eller barneverntjenester		
e	Politi		
f	Rettsvesen		
g	Spesialisttjenester barn		

h	Spesialisttjenester voksne		
i	NAV		
j	Barnevernsvakta		

II. Hvilke dokumenter som er gjennomgått og antall

			Antall samtaler
1	Fagtekst/Logg		
2	Fagtekst B/ oppsummering a v undersøkelse		
3	Fagtekst C		
4	Forslag til Fylkesnemnda		
5	Vedtak		
6	Innkommende dokumenter fra samarbeidsparter		
a	Skole		
b	Barnehage		
c	Helsestasjon		
d	Andre bydeler eller barneverntjenester		
e	Politi		
f	Rettsvesen		
g	Spesialisttjenester barn/ fastlege		
h	Spesialisttjenester voksne		
i	NAV/		
j	Barnevernsvakta		
	namsmannen		

III. Barnet og dets behov omtales

		Tvil	Aldri	Sjelden (1-6)	Av og til (6-10)	Ofte (Mer enn 10)	Det henvises til samme hendelse mer enn 3 ganger
1	Fagtekst A						

2	Fagtekst B						
	Spm knyttet til barnet som er fylt ut						
3	Fagtekst C						
	Mål knyttet til barnet som er fylt ut						
4	Forslag til Fylkesnemnda						
5	Vedtak						
6	Innkommende dokumenter						
7	Innkommende dokumenter fra						

IV. Barnet informeres

		Tvil	Aldri	Sjelden (1-6)	Av og til (6-10)	Ofte (Mer enn 10)	Det henvises til samme hendelse mer enn 3 ganger
1	Fagtekst A						
2	Fagtekst B						
3	Fagtekst C						
4	Forslag til Fylkesnemnda						
5	Vedtak						
6	Innkommende dokumenter						
7	Innkommende dokumenter fra						

V. Barnet blir hørt/hvor ofte gjengis barnets synspunkt/ henvises til barnets synspunkt

		Tvil	Aldri	Sjelden (1-6)	Av og til (6-10)	Ofte (Mer enn 10)	Det henvises til samme hendelse mer enn 3 ganger
1	Fagtekst A						

2	Fagtekst B						
3	Fagtekst C						
4	Forslag til Fylkesnemnda						
5	Vedtak						
6	Innkommende dokumenter						
7	Innkommende dokumenter fra						

VI. Hvor ofte blir barnets utsagn nedfelt i dokumentene?

		Tvil	Aldri	Sjelden (1-6)	Av og til (6-10)	Ofte (Mer enn 10)	Det henvises til samme hendelse mer enn 3 ganger
1	Fagtekst A						
2	Fagtekst B						
3	Fagtekst C						
4	Forslag til Fylkesnemnda						
5	Vedtak						
6	Innkommende dokumenter		x				
7	Innkommende dokumenter fra						

VII. Hva snakkes det med barnet om? Mål for samtalen

		Tvil	Aldri	Sjelden (1-6)	Av og til (6-10)	Ofte (Mer enn 10)	Det henvises til samme hendelse mer enn 3 ganger
1	Barnet får uttale seg om bakgrunn for barnevernssaken						
2	Barnet får uttale seg om mål for samarbeidet mellom familien og barnevernet						
3	Barnet får uttale seg om konklusjoner av utredningen						

4	Barnet får uttale seg om tiltak som er aktuelle/evaluere iverksatte tiltak						
5	Barnet får uttale seg om andre forhold som det er opptatt av						

VIII. Hvordan har BFT kategorisert saken

--

VIII. Min kategorisering av saken

--

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Barns reelle deltakelse i barnevernet”

Bakgrunn og formål

1. Målsetting

Trondheim kommune har gjennomført en kompetanseheving av barnevernsansatte sin evne til å kommunisere med barn. Om barnevernsarbeiderne blir bedre til å snakke med barna, i hvilken grad setter det avtrykk i den kontakt barnet har med barnevernet?

Finner vi at flere barn har blitt informert, hørt og at deres mening blir tillagt behørig vekt etter kompetanseheving i samtalemotodikk? Trondheim kommune har, i likhet med mange andre kommuner investert betydelige ressurser i opplæringsprogrammet. Virker kompetansehevingen slik det er tenkt?

2. Problemstilling

1. Ser vi større grad av medvirkning enn ved undersøkelsen fra 2010 ?
2. Får det barnet sier og formidler innvirkning på barnevernets vurderinger og beslutninger?

Fremkommer barnas mening i de dokumenter der beslutninger fremkommer? Får det barnet sier innvirkning på de vurderinger som gjøres underveis i en barnevernssak og for beslutninger som barnevernet fatter? Er barna deltakende i prosessen?

Undersøkelsen er samarbeidende prosjekt mellom NTNU og Trondheim kommune, undertegnedes phd prosjekt etter innvilgelse av midler til offentlig phd fra Forskningsrådet.

Du som blir spurt om å delta forespørres fordi du har deltatt i kompetansehevingsprogrammet.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Det er innhentet data fra barnas journaler. Intervjuet du blir spurt om å delta i vil ha som mål å utdype tema som har dukket opp gjennom datainnsamlingen. Spørsmålene vil omhandle dine refleksjoner rundt samtaler med barna og erfaringer med barns deltakelse. Jeg ønsker

å ta opp lyd fra samtalen. Jeg vil ikke registrere dine personopplysninger. Etter prosjektet er gjennomført vil opptakene slettes. Alt materiale anonymiseres.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun databehandler , phd kandidaten og veileder som vil ha tilgang til personopplysninger. Båndopptak lagres innlåst og Ingen av deltakerne skal kunne gjenkjennes i publikasjoner.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.12.2021. Innhenting av data fra fokusgrupper avsluttes 31.03 2019. Personopplysninger og opptak vil da bli slettet.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Berit Skauge 95263989.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

ISBN 978-82-326-8180-8 (trykt utg.)
ISBN 978-82-326-8179-2 (elektr. utg.)
ISSN 1503-8181 (trykt utg.)
ISSN 2703-8084 (online ver.)